walter hollstein

FİLİSTİN SORUNU

FİLİSTİN ÇATIŞMASININ SOSYAL TARİHİ

yücel yayınları

bu dizinin kitapları :

1. Çayan Davası / Faik Muzaffer Amaç (tükendi)
2. Dava Askerî Yargıtayda / Faik Muzaffer Amaç (yasaklandı)
3. Anaların İşkencesi / Truman Nelson
4. Faşizme Karşı Birleşik Cephe / Georgi Dimitrov (tükendi)
5. Kır Gerillası / Muhammet Mathu
6. Darağacından Notlar / Julius Fuçik (3. basım)
7. İngiliz İşçi Hareketi / F. Engels
8. Marksist Yabancılaşma Kuramı / Mandel - Novack
9. Uzun Devrim / Edgar Snow
10. Filistin Sorunu / Walter Hollstein
11. Yüz Yıl Sonra Komünist Manifesto / Paul Sweezy

walter hollstein

filistin sorunu

FİLİSTİN
ÇATIŞMASININ
SOSYAL
TARİHİ

çeviri cemal a. ertuğ

yücel yayınları

FİLİSTİN SORUNU / kein frieden um israel / walter hollstein / çeviren, cemal a. ertuğ / kapak düzeni, tayfun demir / düzelti, ümit demir / kapak basımı, karaca ofset / süslü matbaasında dizilmiş, er-tu matbaasında basılmıştır / yücel yayınları, posta kutusu 401, istanbul.

yücel yayınları, bilim ve politika dizisi: 10

1. basım, nisan 1975

bu dizinin sorumlu yönetmeni: metin ilkin

Walter Hollstein ve çalışmaları

Basel, Frankfurt/Main, Osnabrück ve Lozan'da okumuştur. Sosyal bilimler öğrenimini Basel ve Münster'de tamamlamış, bilimsel çalışmalar yapmış, felsefe doktoru olmuştur. Basel'de gazetecilik stajı ve redaksiyon çalışması yapmış, İsviçre Almancasıyla yayımlanan bir gazetenin muhabirliğini (İsviçre'nin Fransızca konuşulan kesiminde) yapmıştır; Cenevre ve Basel'de sosyolog olarak görevde bulunmuş; Berlin'de politik sosyoloji profesörü olmuştur. Başlıca eserleri: Betrogene Sehnsucht, Münster 1969, Basel 1971; Der Untergrund, Neuwied / Berlin 1969, 1970. Ortak çalışmaları: H. Prakke ile, Publizist und Publikum in Afrika, Köln 1963; D. Kerbs ile, Die Hedonistische Linke, Neuwied / Berlin 1971.

içindekiler

GİRİŞ: Tezler ve Konular 11
BİRİNCİ BÖLÜM: Siyonizm ve Anti-Siyonizm 37
Yahudi Milliyetçiliğinin Oluşumu 38
Siyonizm ve Filistin 54
İKİNCİ BÖLÜM: Siyonizmin Amaçları 67
Hareketin Tarihinde Siyonist Strateji 69
Siyonist Hareketin Örgütsel Kuruluşu 85
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Filistin'de Siyonist Yerleşmenin Başlangıcı 103
1882'den 1818'e kadar Siyonist Yerleşme 106
Balfour Deklarasyonu ve Manda 119
Araplara Karşı İngiliz Politikası 123
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Filistin'de Siyonist Yerleşmenin Zirvesi 134
1919 - 1939 Arası Siyonist Yerleşme 135
İngiliz Beyaz Kitaplar Politikası 162
1940'dan 1948'e Kadar Siyonist Yerleşme 165
BEŞİNCİ BÖLÜM: Filistin'in Bölünmesi 188
Yahudiler ve Araplar - Toplumsal bir Karşılaştırma 200
Filistin Sorunu Birleşmiş Milletler'de 210
Filistin'in Taksiminin Problematiği 215
ALTINCI BÖLÜM: Sağlamlaşma ve Genişleme - İsrail Doğuyor 231
Devlet Olarak Sağlamlaşma Döneminde Siyonizm 233
Filistinli Arapların Kaçışı ve Sürülmesi 238
Siyonist Egemenliği Altındaki Araplar 245
Savaş ve Genişleme 255
YEDİNCİ BÖLÜM: Mülteciler ve Egemenlik Altına Alınanlar 275

1967 Mültecileri 277
Sürgündeki Arap - Filistinli Halk 279
İşgal Edilmiş Bölgelerde Arapların Durumu 290
SEKİZİNCİ BÖLÜM: Emperyalizmin Baskıları 306
İsrail ve Emperyalizm 307
Araplar ve Emperyalist Meydan Okuma 319
İsrail ve Ulusal Fikir Birliği 333
DOKUZUNCU BÖLÜM: Filistin Direnme Hareketi 352
Filistin Halkının Ulusal Yeniden Doğuşu 353
Filistin Direnişinin Sorunları ve Amaçları 360
Filistin Direnmesine Karşı Savaş 367
SONSÖZ: Özet ve Genel Bakış 377
Seçilmiş Literatür 387

Başka halkları baskı altına alan bir halkın kendisi de özgür olamaz.

Engels

Deborah ve Zena
ile Aziz, Muhammed,
Nathan ve Sadmi için

TEZLER VE KONULAR

Elinizdeki çalışma, yetmiş yıldan fazla bir zamandır süregelen gelişmeleri ele almaktadır. **Tarihsel** bakış açısından dolayı, şimdiye kadar Almancadaki Ortadoğu çatışması üzerine yayınlanmış yazıların çoğundan farklı bir sonuca varması zorunlu oluyor. Bu yayınların hemen hemen hepsi bugünkü durumu tasvir etmektedir. Bu perspektif içinde Ortadoğu çatışması, yüz milyondan fazla Araba karşı yalnız üç milyon İsraillinin kendini savunduğu bir olay olarak gösterilmektedir. Bu sayısal oran beraberinde sempatiyi de getirmektedir. İncil tarihine geri dönüş İsrail'i Davut, Arap ülkelerini Golyat şekline sokmaktadır. Küçük olan, talih, hile, kahramanca cesareti ile beceriksiz büyüğe karşı kendini savunmakta ve daima bileğinin hakkı ile onu yenmektedir.

Fakat, İsrail 1967 veya 1956'dan beri savaşmıyor. Onun Arap dünyası ile çatışması daha önce, 1897 yılında, kararlı Yahudiler Basel'de Birinci Siyonistler Kongresi'ni topladıkları ve bir **Yahudi Devleti** (Theodor Herzl) üzerine taleplerini formüle ettikleri zaman başladı. Siyonist hareketin isteğine göre, bu Yahudi Devleti, Yahudilerin 2000 yıl önce Romalılar

tarafından kovuldukları **Filistin**'de meydana gelecekti. Ta o zamandan beri Yahudi düşünürleri, şairleri ve teologları vatana dönüşün rüyasını görürlerdi. Fakat, ancak siyonistler, aktif diplomatik ve yerleşici (iskâncı) çalışmaları vasıtasıyla bu arzuya bir gerçeklik karakteri kazandırdılar.

Böylece, daha 19. yüzyılın sonunda ilk siyonist göçmenler Filistin'e geldiler. Fakat Yahudilerin 2000 yıllık yokluğu sırasında ülke Araplaşmış ve Arap halkı tarafından iskân edilmişti. Böylece Yahudiler Filistin'de çöle değil, tersine meskûn bir ülkeye yerleşmişlerdi. O halde Siyonizm, «Yahudi Devleti» arzusunu gerçekleştirebilmek için iddialarını yerli Arap halka **karşı** kabul ettirmek zorundaydı. Bu sırada, Siyonizm çok mükemmel olan, oldu-bittilerle Arap Filistin'inde politik, ekonomik, demografik, askeri ve kültürel **Yahudi** iktidar unsurları inşa etme stratejisini uygulamaya koyuldu: Siyonist hareket kendi kurumlarını (okullar, hastahaneler, iskân kooperatifleri, satış kurumları), kendi ordusunu, kendi yönetimini, mahalli ve **ulusal** düzeyde kendi **hükümetini** kuruyordu. **De - facto** (gerçek) varlıkları dolayısıyla bu Yahudi iktidar unsurları son tahlilde uluslararası göçlerde olduğu gibi Araplar tarafından da tanınmak zorundaydı. Bu sürecin sonunda 1948 yılında Arap toprakları üzerinde İsrail Devletinin ilanı ve bunun 1956, 1967 savaşlarındaki genişlemesi meydana geldi.

Bu tarihsel gelişme Yahudiler için muazzam bir başarı, Araplar içinse bir kayıp oldu. Bundan dolayı Araplara göre İsrail, emperyalist güçlerin -özellikle İngiltere ve ABD'nin yardımıyla Arap ülkesini ve mülkünü zaptetmiş, Filistin'in Arap halkını hakimiyeti altına almış veya -daha da kötüsü- İsrail'in bağımsızlığının ilanından sonra yirmi yıldan fazla bir zamandır onu Ortadoğu Uluslararası Mülteci Örgütleri

Kampları'nda (UNRWA) yaşamak zorunda kalan mülteciler ve vatansızlar haline getirmiş olan sömürgeci bir kuruluştur.

Binlerce yıllık tarihlerinde büyük acılara katlanmak zorunda kalan Yahudiler, bugün Ortadoğu'da başkalarına acı çektiriyorlar. Birçok kimsenin bu cümlenin ikinci kısmını ve onun içinde anlatılan gerçeği gözden kaçırmasına sebep olan şey, cümlenin birinci kısmı ve onun içerdiği gerçektir. Yahudilere karşı Faşist kitle katliamları, Doğu Avrupa'daki kanlı takipler ve gizli gizli yada açık şekilde dünya çapındaki anti-semitizmin insanlığa verdiği vicdan azabı, Ortadoğudaki Yahudilere **açık kart** sağladı. Dünyanın bugün hemen hemen hep bir ağızdan ve aşağıdaki şekilde kutladığı İsrail Devleti sonuç olarak biraz da bundan meydana geldi: «İsrail'in varlığı bütün Yahudilere güvenlik duygusu verdi. Cehennemin bu devamlı misafirlerine bir cennetin olduğunu keşfettirdi» (1)

Aynı anda, cennette yaşayan diğerleri de cehenneme düştüler: Yahudi Devleti'nin (2) meydana gelişi Filistin'li Arapların sefaletinin başlangıcı oldu. Mülteci Yahudilerin Filistin'in sakinlerine karşı tavrı, muzaffer bir gücün yenilmiş bir halka karşı olan tavrı idi ve halen de böyledir. Mülkleri ve hakları ellerinden alınmış birçok Filistinli hâlâ komşu Arap ülkelerindeki mülteci kamplarında sefil bir hayat sürüyorlar. Halk olarak Filistinliler dağınık bir halde dir, ulus olarak ise artık yoklar. Başka yerlerde zor kullanımını, halkların sürülmesini ve mülksüzleştirilmesini Hıristiyanca olmayan uygulamalar olarak mahkûm etmiş olan Hıristiyan dünyası, **Yahudi Devleti**'nin kurulmasında büyük müsamaha göstermiştir: bu tür bir taviz vererek Yahudilere karşı günahkâr davranışlarından kurtulacağına inanıyordu. Sonuç olarak aşağıdaki gelişmeler bile bile gözden kaçırı-

lıyordu: «İncilde adı geçen halk, dinsel açıdan aydınlatılmışlar, Rus pogromunun, Nazi jenosidinin, Dachau ve diğer Alman toplama kamplarının kurbanları (Filistinlilerin sefaleti karşısında, W.H.) gözlerini kapatıyor, kulaklarını tıkıyor ve rollerini değiştiriyorlar: Zulmedilenler zulmeden oluyor. Bu, Yahudilerin çağdaş paradoksudur.» (3)

Ne kadar belirgin olursa olsun ve Araplar tarafından ne kadar çok hissedilirse edilsin, bu çelişki, yerli halkı boşaltıldıktan sonra Filistin'in, siyonist İsrail devleti olarak yeni bir gerçeklik kazandığı konusunda bir şeyi değiştirmez.

«Filistin, yerli halkı boşaltıldıktan sonra, İsrail'in Siyonist devleti olarak yeni bir gerçeklik kazandı.» (4) Daima göze çarpan ve Araplar tarafından hissedilebilen bu çelişki, böylece bu gerçekliğin çok sunî bir tarzda oluşması ve hayatta kalabilmesini dış yardıma borçlu olması, İsrail'in gerçekten ulus olarak varolmadığı anlamına gelemez. **Yahudi Devleti**'nin kendi kültürü, kendi dili, kendi kurumları, kendi ekonomisi ve kendi toprağı vardır. İsrail **devlet** ve **ulus**'un geçerli tanımlarına uygun düşen bütün özellikleri taşıyor. Arap devletlerinin İsrail'i tanımama yolunda, politik olarak şekillendirilmiş isteği, **Yahudi Devleti**'nin tarihsel olarak şekillenmiş gerçeği konusunda hiç bir şeyi değiştiremez.

Diğer taraftan İsrail'i bir gerçeklik olarak tanımak onun problematiğinin ihmal edilmesi ve siyonist ve İsrail yanlısı tarihçilerin verdiği tarihsel gerekçelenişini eleştirisiz ve sınamasız olarak kabul etmek anlamına gelmez. Daha doğrusu, İsrail'in meydana gelişi Ortadoğu'daki çatışma durumu ile beraber ele alınmalıdır.

İsrail ve Arap devletleri arasındaki bütün anlaşmazlıkların kaynağı olarak, siyonizm, Filistin'in bütün dünya Yahudilerine vatan olacak bir **Yahudi Dev-**

leti olması yolundaki ideolojisi ve amacı görünüyor. Bu iddia, Arap Filistinlilerin sürülmesini, baskı altına alınmasını ve İsrail'in 1947'de B. M. tarafından tesbit edilmiş sınırların dışına genişlemesini de içeriyordu. Her iki unsur da gerçeğe dönüştü.

Birinci halde bütün bir halk yurtsuz kaldı: «Filistin sorunu esasta bütün bir halkın sorunudur. İsrail'in kuruluşunu mümkün kılmak için, Filistin'in Arap çoğunluğu anavatanlarından koparıldı ve kovuldular.» (5) Siyonist planların yüzbinlerce Filistinli için anlamı: «Tahrip edilmiş meskenler, dağıtılmış aileler, ümitsizlik, yoksulluk, onursuz bir işsizlik ve yardım, huzursuzluk ve hayal kırıklığından oluşan bir trajedi (...)» (6) idi.

İkinci halde, siyonist iktidar talebi, «Arapların gözünde bir kendini koruma sorunu» (7) haline dönüşmüştü. Hemen hemen tamamıyla Arap olan halkı, binlerce yıllık Arap tarihi ve Arap komşuları Lübnan, Suriye, Ürdün ve Mısır'la (BAC) birlikte Filistin, Araplar tarafından Arap ulusunun «kalbi» (8) olarak görülüyordu ve görülüyor. «Fakat İsrailliler Araplardan, 20 yıl kadar önce bir Arap ülkesi olan, dünyanın bu kesimindeki diğer ülkeler gibi bağımsız olması gerekirken bir gecede yabancı bir ülke olan bir yurtta yaşama **haklarını** tanımalarını istiyorlar, (...)» (9) Araplar bugüne kadar bunu kabul edemediler. Ve bu yüzden **Yahudi Devleti**'ne sömürgeci bir kuruluş olarak karşı çıkıyorlar. Araplar, dün Filistin'in başına gelenin yarın, söz gelişi Lübnan ve Suriye'nin başına gelebileceğinden korkuyorlar.

O halde Araplar İsrail'i sürekli bir tehlike olarak görmekteler. Çünkü İsrail, Birleşmiş Milletler tarafından kendisine tanınmış devlet sınırlarını 1947/48, 1956 ve 1967'de Arap toprakları aleyhine genişletti.

Bu çatışmaların asıl sebepleri ne olursa olsun, İsrail'in genişlemesi bütün uluslararası anlaşmaların

açık bir ihlali (10) ve Arap devletlerinin tehdit edilmesi (11) anlamına gelmektedir. Ayrıca, siyonizmin temsilcileri Suriye, Ürdün ve Mısır'ın bir kısmını içine alan (12) bir «Büyük İsrail» (13) veya daha büyük bir İsrail'in gitgide daha çok taraftarı olduklarını açıklamaktadırlar. Meselâ; 1952 yılında o zamanki başbakan Ben Gurion, İsrail'in o zamanki şekliyle gerçek **Erez İsrail**'in sadece bir kısmını temsil ettiğini (14) açıklıyordu.

Arap ulusunun hayat hakkını daha fazla kısıtlamak ve «Arap dünyasını, Arap Filistinlilerin ulusal haklarının ihlali üzerine kurulan İsrail statükosunu kabule zorlamak» yolundaki siyonist perspektif, «(Ortadoğu'da, W.H.) sürekli bir gerilim yaratmaktadır.» (15)

Fakat Filistin problematiği, dar olarak Yahudi - Filistinli, daha geniş olarak İsrail - Arap çerçevesi dışına taşıyor. İsrail ve Arap halklarının ulusal çıkarları arasındaki çatışma, Ortadoğu sorununun, başından beri **dünya çapında** çıkarların bir çatışma noktası olduğunu unutturamaz. Bununla sadece bugünkü Sovyetlerle Amerika'nın karşı karşıya gelişini kasdetmedik. Ortadoğu sorunu daha başlangıcında uluslararası plandaydı. Filistin, «önce Türk sömürgecileri, sonra İngiliz emperyalizmi ve nihayet onun mirasçısı İsrail Devleti» (16) tarafından Araplardan koparılmıştı.

Öncelikle Arap ülkelerinin petrol zenginliği ve bunun Ortadoğu'daki stratejik güvenliği zorunluluğu tarafından belirlenen emperyalist hevesler, dün olduğu gibi bugün de devam eden krizin belirleyici faktörleri olarak ortaya çıkmaktadır. (17)

Bundan başka, Arap bölgesi askeri açıdan önem taşımaktadır. NATO ve SEATO arasındaki bölgesel bağlantı unsuru olarak önemi küçümsenemez. Emperyalist güçlerin politik - ekonomik çıkarlar etrafın-

daki mücadeleleri ve **Üçüncü Dünya**'nın anti-sömürgeci kurtuluş hareketlerine karşı savaşları, Güneydoğu Asya ve Güney Amerika'da olduğu gibi Ortadoğu'da da açıklık kazandı.

Şimdiki varlığını olduğu gibi, meydana gelişini de öncelikle emperyalizme olan işbirliğine borçlu olduğundan dolayıdır ki İsrail'le olan anlaşmazlık, Arap devletleri için, aynı zamanda sömürgeci bir geçmişe ve yeni - sömürgeci şimdiki duruma karşı da bir savaştır. Uzlaşmazlığın bu karmaşıklığı sonucu görmemizi engellemekte, fakat onun keskinleşeceğini de tahmin ettirmektedir. (18)

Ortadoğu'daki gerilimi azaltmayacak olan, tam tersine artıran görünüşlerin ve unsurların çeşitliliği, Batı dünyası için, böylece nispeten ve basitçe çözülmüş oluyor; **İyi** İsraililer, daima ve her şeyde suçlu olan **kötü** Araplarla karşı karşıya bulunuyorlar. 2,7 milyon **haklı,** 110 milyon **caniye** karşı hayatını korumak zorunda. Amerikan kitle haberleşme araçlarındaki Arap imajı üzerine bir araştırmada Leslie Farmer, Amerikan yayınlarının Arapların bütün «şüpheli kötü hareketlerini» biraraya getirmek için gerçekten ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını tesbit etti. (19) 1967 yazında İsraililer ve Arapların askeri olarak karşı karşıya gelişleri hakkındaki haber ve yorumların bir tahlilinde Michael W. Suleiman, İsraillilerin «kahraman, etkili, bağımsız, çalışkan. namuslu, kendinden emin» ve Arapların ise «namussuz, etkisiz, şüpheli, uyuşmazlığa düşmüş ve kavgacı» olarak tanıtıldığını ortaya koydu. (20)

Almanca konuşulan bölgelerdeki (B. Almanya, İsviçre, Avusturya) kitle haberleşme araçları Amerikan yayınlarında hazırlanan kalıpların aynısını aktarmaktadır. Onların da tek taraflı olarak **kötü** Araplar ve **iyi** İsraililer hakkında bilgileri vardır. Batı Alman basınında Altı Gün Savaşı öncesi ve savaşın

akışını veren haberleri inceleyen Kenneth M. Levan, İsrail'in yüceltildiğini, Arap ülkelerinin yerildiğini tesbit etti. Ortadoğu'daki çatışmanın bu siyah - beyaz metoduyla yansıtılmasını Lewan, daha gazetecilik materyallerinin seçilişinde buldu. Yazar şöyle diyor: «Meseleyi aydınlık bir platforma çekmek için sadece İsrail temsilcileri ile röportajlar düzenlenmişti. Aynı şekilde, sadece İsrail için sempati yazıları yayınlanıyordu. İsrailliler hakkındaki bu önyargı ve buna bağlı olarak haklı Arap çıkarlarına karşı katı yüreklilik, İsrail'in de uymak zorunda olduğu kuralların öneminin azalması ve gazetecilerin, sadece İsrail'in yayılmasını kabul edilebilir kılacak gerçekleri tesbit etmeleri ve kriterleri seçmeleri sonucuna varıyordu. Bu tavır onlara, kendilerini mazur ve davranışlarını güzel göstermek için bulunmaz bir kaynak teşkil ediyordu.» (21)

Hıristiyan Batı Dünyasının Yahudiler hakkındaki eski, olumsuz imajı, bu dönemde Araplar üzerine yansıtılıyordu. Yahudiler batıdan uzakta yaşamaya başladıktan sonra, Avrupa'daki yaşayışlarını zorlaştırmış olan «bütün rahatsız edici özelliklerini (herşeyden önce farklı olmak) Batılıların gözünde kaybettiler. Uzaklaşma ve ulusal yeniden doğuş yoluyla arınmaları nedeniyle şimdi artık onlar, tembel, kokuşmuş Doğu'nun pis ve geri kalmış yığınlarının ortasında Avrupa'nın varlığını temsil etmektedirler. İsrail'in ve siyonistlerin propagandası, kalıplaşmış görüşleri daha da kuvvetlendirmeye yaradı. Artık şöyle denmekteydi: İsrail Yahudi halktır. Yahudiler için beslenen bütün iyi niyetler İsrail'in yararına hareket geçiriliyordu. İsrail'in Yahudilerle, bütün Yahudilerle, özdeşleştirilmesi geneldi.

«Batı kendisini, Yahudilerin tarihî temsilcisi olan İsrail'e yardım etmek suretiyle, bir ırka veya bir mezhep topluluğuna bağlı bulundukları için Yahudilere

karşı vaktiyle yapılan haksızlıkları gidermekle yükümlü hissediyordu. Bilimsel kitaplarda, her düzeydeki popularize ve vülgarize etmelerde, romanlarda (Leon Uris'in bütün dillere çevrilen, milyonlarca satılan ve içinde tarihî gerçeklerin siyonist bakış açısına uygun olarak itinalı bir şekilde tahrif edildiği **Exodus**'u örnek olarak alınabilir), Yahudilerin ve İsrail'in tarihi her yerde bu görüş açısından yazılıyordu.» (22)

İyi İsrailliler ve **kötü** Araplar arasındaki kalıpsal ayırımı ile bu kişiselleştirilmiş tarih anlayışı, Ortadoğu çatışmasını tarihî gerçeklikten koparmakta ve 1967 Haziran Savaşında değil, tam tersine onlarca yıl önce meydana gelmiş olan kesin sorunları özünden saptırmaktadır. Araplar ile Yahudiler arasındaki anlaşmazlık tarihsel gelişmesinden soyutlandığında, bunun zorunlu sonucu olarak **barışsever** İsrailliler ve kavgacı komşularının siyah - beyaz yapılmış bir resmi ortaya çıkar: «Bugüne kadar siyonist - İsrail aşısı geniş çevreleri, Arapların İsrail Devletini tanımaktan kaçınmasının, düşmanca zihniyetin devam ettiği anlamına geldiğine ve barış yapmanın olağan dışı olduğuna inandırmayı başardı. Fakat, herhalde tarih, Arapların İsrail'e karşı davranışını olağan olarak kabul edecektir. Ülkelerinin zorla işgal edildiğini, yerli halkın büyük bir çoğunluğunun sürgüne gönderildiğini, ülkenin göçmenlerle iskân edildiğini ve kalan yerlilerin de yabancı olarak sınıflandırıldığını gözönünde tutmak gerekir.» (23)

Ortadoğu çatışmasının bu tarih dışı açıklama metodundan İsrail gibi Batı dünyası da yararlanmaktadır: İsrail siyonizmin iktidar talebinin zorunlu olarak Arap dünyası ile çatışmayı doğurduğunu unuttumaktadır. Batı dünyası ise siyonizmin kaynağında kendi anti-semitizminin bulunduğunu ve Ortadoğu'da devam eden çatışmayı esasta bunun doğurdu-

ğunu kolayca gizleyebilmektedir. Böylece Ortadoğu çatışmasının gerçek sebeplerinin tahlili rahatlıkla hasıraltı edilmekte ve özellikle emperyalizm, kolonyalizm ve mültecilerin sefaleti gibi hoşa gitmeyen olgulara bağlı olan «tarihin haykıran gerçekleri hakkında susuş yasaları kabul edilmektedir.» (24)

İsrail - Arap çatışması, kamuoyunun nasıl aldatıldığının ve «sorunun esasları ile hiç bir ilişkisi olmayan **pratik** ve **realist** çözümlerde ısrar etmek, **burada** ve **şimdi** tarzında sorular sormak için, temel gerçeklerden ustaca nasıl kaçıldığının ve çatışma noktasının temeline inmek zorunda kalmamak için nasıl yoğun bir şekilde ayrıntılara girildiğinin bir örneğidir.» (25)

Araplar ve Yahudiler Semit ırktandırlar. Tarihleri uzun süre birlikte gelişmiş ve ayrılıktan çok birlik göstermiştir. Her iki halk da zulüm ve işkenceyi bütün diğer halklardan daha iyi tanır. Eski «İbrani mitolojisi Arapları - bütün diğer komşu halklarla birlikte - İbranilerin yakın akrabası olarak sayar. Eski Ortadoğu'nun bütün halklarında aynı etnik ve ırksal özelliklerin önemsiz farklılıklarla varolduğu çok doğrudur.» (26) Böylece birçok bakımdan Araplar ve Yahudiler akrabadırlar. Ve bundan dolayı sık sık «kardeş çocukları» (27) olarak adlandırılırlar. Kardeş çocuklarının düşman olması ise, siyonizmin kötü bir başarısıdır. «Yahudiler vatan hasretlerini siyasî program haline getirdiklerinde, Araplar buna karşı cihad açtılar: 'Emperyalist emellerle geri dönmüş olan amcaoğlumuz eski amcaoğlu değildir artık', diyordu, Arap lideri Abdurrahman Azzam.» (28)

Siyonist hareket, önce Ortadoğu'da iktidar talebini açıklayıp, sonra da iş vermeyerek, mallarını boykot ederek ve onları ekmeksiz ve topraksız bırakarak Filistin'in yerli halkını aşağılamadan önce, bü-

tün Arap ülkelerinde Araplar ve Yahudiler barış içinde beraberce yaşıyorlardı.

«Fakat Yahudiler bir diğer halkın ortasında, onların izin ve desteğini almadan devletlerini kurdukları zaman» (29) bozulan sadece Arap - Yahudi dostluğu değildi; tam tersine siyonist teşebbüsünün zorunlu olarak, Semit ırktan gelen kardeş çocukları içinde çatışmaya yolaçacağı açıktı. «20. yüzyılın Arap Filistin'inde bir öz Yahudi devleti veya Yahudilerin egemenliği altında bir devlet kurmayı istemek, sadece, sömürgeciliğe benzer bir duruma, ırk kavgasının egemen olduğu bir ruh halinin gelişmesine ve sonuçta da her iki halk grubunun askerî bir çatışmasına dönüşebilirdi.» (30)

Tarafsız gözlemciler çok önceden, siyonist iktidar talebinin bu bölgede zorunlu olarak bir çatışma kaynağı doğuracağını anlamışlardı Bu anlamda, meselâ Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın taksim görüşmelerinde Birleşmiş Milletler temsilcileri de, «Arap dünyasının kalbinde bir Yahudi devletinin zor yoluyla kurulmasının, Ortadoğu'da barışın ve güvenliğin yeni ve son derece endişe verici bir tehdidi anlamına geleceğini» (31) tesbit etmişlerdi. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Teşkilâtı temsilcileri, «teklif edilen Yahudi devleti» nin, gerçekleştiği takdirde, sadece Arap Filistinlilerin «gevşemeyen muhalefeti» ile değil, ayrıca «komşu Arap ülkelerinde yaşayanların hepsinin» (32) muhalefeti ile de karşılanacağını önceden görmüşlerdi. İsrail gerçekleşiyor ve zorla büyüyordu. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı gözlemcilerinin tahminleri ne yazık ki gerçeğe dönüşmüştü.

O zamandan beri Araplar İsraillilere karşı, Arap Filistinlilerin 1920'de göçmenlere karşı kısmen başlattıkları bir **kurtuluş savaşını** sürdürüyorlar. Bu arada toplumsal - tarihsel geri kalmışlık ve Filistin'deki Arap toplumunun özel sınıf temeli, bu ulusal kurtu-

luş savaşının kısmen küçük burjuva-ırkçı çizgiler benimsemesine sebep oldu.

Siyonistlerin Filistin'e kitle halinde göç etmelerine karşı gelme şeklinde başlayan Arap mücadelesi, daha 1920'lerde yer yer sivil halka karşı canice zorbalıklar şeklinde yozlaştırıldı. 1948 yılında Arap Birliği Genel Sekreteri, Filistinli Yahudileri bir «kökünü kazıma savaşı» yla (33) tehdit ediyor, Filistinlilerin lideri Şukeyri, 1967'de İsraillilere «denize dökeceklerini» (34) bildiriyordu. Böyle kışkırtıcı parolalar, **Altı Gün Savaşı**'ndan sonra özellikle Fidel Castro'nun işaret ettiği gibi, Arapların ulusal kurtuluş savaşının haksız ve suçlu olarak gösterilmesine yolaçacaktı. Fakat olaylar artık daha fazla soyutlanarak izlenemez: «Bir taraftan, Filistinli Arap direniş savaşçıları, savaşlarının başlangıç döneminde, ülkelerinin sosyo-ekonomik şartlarından dolayı Vietnamlı veya Kübalı ihtilâlcilerin bilinci gibi bir bilinç geliştiremediler. Diğer taraftan Arapların beklenmeyen girişimleri, Yahudi tarafında da kendi tepkisini doğuruyordu. Ve böylece iki tarafın da kendini haklı gösteremeyeceği şekilde etki ve tepkiler karşılıklı birbirini kışkırtıyordu. Tutucu **Revizyonist Parti**'nin kurucusu radikal siyonist Wladimir Jabotinsky, daha 1929'da kendi yayın organında Arapları, «Nablus'lu oğlancılar, piçler, Yafa'nın külhanbeyleri, kirli bir limanın ayaktakımı» (35) olarak adlandırıyordu. Araplar bu tirada göre and içiyorlardı: «Allah için, Arap dünyası bu küfürü temizlemesini bilecektir.» (36)

Filistin'deki siyonist meydan okumalara karşı verdikleri cevapları Araplar daima ihtilâlci olarak verdiler ve veriyorlar.

Fakat Ortadoğu'da **ihtilâlci** ve **ihtilâl** kavramlarının bir başka anlamı vardır. Hiç bir durumda bunlar, **a priori** (tecrübeden önce) Marksist - Leninist olarak adlandırılamazlar. İsrailli Eliezer Be'eri haklı

olarak şöyle demektedir: «**İhtilâl** kelimesi Arap politik düşüncesinde, kurtuluş ve ilerleme yolundaki bütün arzuların toplu kavramıdır. Bir Arap için kendisine **ihtilâlci** denilmesinden daha şerefli hiç bir ünvan yoktur.» (37) Bu, sonuç olarak, **ihtilâlci** deyiminin Arap dünyasında genel bir değer kaybına uğradığını göstermektedir. Bu, bir taraftan halk kitlelerine kendilerini ilerici göstermek; diğer taraftan, kendi egemenlik imtiyazlarını tehlikeye düşürecek olan gerçekten ihtilâlci süreci durdurmak ve önlemek için, Ortadoğu'daki Bonapartist azınlık iktidarlarının ihtilâlci olmayan olayları kasten ve bilerek ihtilâlci olarak niteledikleri anlamına gelmektedir.

Arap milliyetçiliği iki yönlü bir olgu ise ve onun şimdiki tarihsel rolü açık olarak ilerici değilse, Yahudi milliyetçiliği çok daha şüpheli bir görünüştedir. Arap milliyetçiliği içerde feodal imtiyazların tasfiyesini, dışarıya yönelik olarak sömürgeci güçlerden kısmen kurtuluşu başardığı sürece ilerici yanını gösterirken, siyonist hareket Filistin'de, emperyalizmin yardımı ile, yerli halka ve komşu Arap ülkelerine karşı sömürgeci egemenlik uygulamaları ile bir sınıflı toplum kurdu. Sadece, İsrail tarafından gizli, ya da açık uygulanan milliyetçi - ırkçı terörü kurallaştırdığı sürece siyonist devletle her türlü barışı reddeden Arap ve Yahudi ihtilâlcilere bu yüzden tarihsel olarak hak vermek gerekir.» (38)

Bu sürekli terör öncelikle Filistinli Arap halka karşı uygulanmaktadır. Böylece İsrail, Filistinli göçmenlerin anavatanlarına geri dönmesine izin vermeyi daima reddetti. Alınmış olan hiç bir Birleşmiş Milletler kararını uygulamadı. (39) «Eğer 1949'un martı ve mayısı arasında, mültecilerin evlerine ve tarlalarına geri dönme hakkı İsrail tarafından tanınmış olsaydı, Ortadoğu tarihinin son on yıllık akışı tamamen başka türlü olabilirdi.» Rony E Gabbay, 1959'da

materyal bakımından son derece zengin bir incelemesinde böyle diyordu. (40)

Fakat İsrail sadece Filistinlilerin geri dönüşüne karşı çıkmıyor, ayrıca onların varlığını da tamamiyle inkâr ediyordu. (41) «Filistinliler diye bir şey asla varolmadı», diye açıklıyordu İsrail Başbakanı Meir: «Filistin'de bir Filistinli halkın var olmuş olduğu, bunun böyle sayıldığı ve bizim gelip onları kovup ülkelerine el koyduğumuz diye bir şey yoktur. Onlar zaten yoktular.» (42)

Sonuç olarak İsrail. bu görüş açısı içinde Filistin kurtuluş hareketlerini kriminal olarak niteliyor. Direniş savaşçıları **teröristler, sabotörler, caniler** ve **tamamiyle tehlikeli varlıklar** olarak inkâr edilmektedir. Böyle bir aşağılamanın, meselâ La Haye ve Cenevre antlaşmalarında bütün direniş savaşçılarının düzenli ordular ile aynı nitelikte sayılması (43) gibi uluslararası hukuka ters düşmesi bir yana, gerillaların İsraillliler tarafından yukardaki değerlendirilişi, İsraillilerin görüşünün ne kadar gerçek tarihe ters düştüğünü bir kere daha ispatlamaktadır. «İsrailliler», diye cevaplıyordu El Fetih lideri Yaser Arafat, komandolarımızı **teröristler** diye adlandırıyorlar. Fakat, bütün ulusal direniş hareketleri böyle nitelendirilmiştir. Meselâ; Nasyonal Sosyalistlerin işgali sırasında Fransa'da olduğu gibi.» (44)

İsrail tabiî ki, «Filistinli Arap halkın silâhlı direnişinin, ulusal haklarına yapılan baskıya bir cevap olduğunu», (45) itiraf etmekten kaçınmaktadır. Tarihe yabancı olmayan bütün gözlemciler bilimsel olarak bu sonuca varmak zorundadırlar. İsrail'deki sosyalist örgüt **Matzpen,** tarihte başından beri «fethedilmiş ve baskı altında bulunan bir halkın hakkı ve görevi; direnmek, kurtuluşu için savaşmaktır», (46) diyerek, Filistin direnme hareketini kesin olarak onaylamaktaydı.

Meseleye siyonist bakış açısı **per se** (bizatihi) tarih dışı ve bu yüzden de efsanevî ve mistikleştiricidir. Eğer Abraham Leon, 1940'ların başında bir nasyonal sosyalist toplama kampında öldürülmeden önce, «Yahudi tarihinin bilimsel olarak araştırılmasının (...) henüz idealist uydurmalar aşamasını arkada bırakmadığını» (47) yazdıysa bu, bugünkü yeni İsrail tarihçileri için de önemli ölçüde geçerlidir. Onlara göre; Yahudi Devleti 15 Mayıs 1948'de birdenbire ve bir ölçüde beklenmeksizin meydana gelmiştir. Bunu takip eden süre içinde de sefil bir çöl, siyonistlerin çalışkanlığı ve dehası ile, şimdi bal akan ve demokrasinin hüküm sürdüğü - Ortadoğu'da eşi bulunmayan - bir ülke haline dönüştürüldü. «Fakat, tarihsel inceleme, İsrail'in kuruluşunun, siyonist planlama ve örgütlü çalışmanın sonucu olduğunu ortaya koymaktadır.» (48) Bu amaçla siyonistler, anavatanlarındaki hâkimiyetlerini yavaş yavaş ellerinden almak için Filistin'in yerli halkı ile tamamen bilinçli olarak elli yıldır çatışıyorlardı.

Siyonist çabalar 19. yüzyılın sonunda özellikle dört alanda görülmektedir. Siyonist diplomasi, bütün dünyada bir **Yahudi Devleti** için uluslararası garantiler elde etmeye uğraşmaktadır; aynı zamanda bir taraftan, diğer ülkelerde **dağınık olarak bulunan** Yahudilerin (Diaspora) (*) gittikçe artan asimilasyonuna karşı koymak; diğer taraftan, Filistin'deki Yahudilerin (Yishuv) korunmasını dünya çapında teşvik etmek için, çok geniş siyonist bir örgütün kurulmasına başlanmaktadır. Siyonizm, bizzat Filistin'de Yahudi kurumlarını kurmaya veya genişletmeye ve Arap çoğunluğu tecrit etmeye gayret etmektedir. Bir

(*) **Diaspora,** Babil sürgününden sonra, Yahudi olmayan topluluklar arasında dağılıp yaşayan Yahudilerin bütünü.

Yahudi azınlıktan sonuçta ve hiç bir suretle tesadüfî olmayan İsrail Devleti'nin doğuşunun bu toplumsal - tarihsel süreci, Ortadoğu çatışmasının anlaşılmasında tayin edicidir. Bunun içindir ki, siyonist yerleşmenin kendi gelişimi içinde bir güç halini almasının sosyolojik olarak şimdiye kadar hiç araştırılmamış olması çok şaşırtıcıdır.

Filistin'de bir **Yahudi Devleti** kurmak isteği kendisini haklı göstermek zorundaydı. Bunun için siyonizm, Filistin'in aslında Yahudilerin vatanı olduğunu, bugünkü Yahudilerin Arap ülkelerinin eski sakinleri olan İbranilerin soyundan geldiğini ve Yahudilerin kanunsuz olarak vatanlarından kovulduğunu, vatanları olan Filistin'e geri dönmek isteğinin Yahudileri daima ayakta tuttuğunu ileri sürüyordu: «Eğer ben, Yahudilerin ülkelerini terketmediklerini, tersine Diaspora'ya çıkışları esnasında yanlarına aldıklarını ve bugüne kadar onu ruhlarında taşıdıklarını söylersem, bunlar boş sözler değil, tam tersine mutlak gerçek ve gerçeğe sadık bilimsel bir tespit olur.» (49)

Siyonizm, Filistin'e geri dönüş için tarihsel, antropolojik ve hukuksal olarak **sağlam** sebeplere sahip olmadığı yerde mitler yaratmak zorundaydı. Bugünkü Yahudilerin İbranilerin devamı olduğunu, Yahudi antropoloğlar da ispatlayamadılar. (50) Keza Arapların değil, Yahudilerin Filistin'in ilk sakinleri olarak göründüğü iddiası da ispatlanamadı. (51) Birçok Yahudi Romalıların işgalinden önce ekonomik sebeplerle Filistin'i terketmiş olduğu için, Yahudilerin kanunsuz olarak kovuldukları da ancak kısmî olarak doğrudur. (52) Tarihsel araştırma sırasında, Yahudilerin daima Filistin'e dönmek istedikleri iddiasının ise, yanlış olduğu ortaya çıkıyor. (53)

Yegâne doğru olan şey, Filistin'in iki bin yıl önce Yahudilerin vatanı olduğudur. «İlk olarak adlandırıldıkları gibi İbraniler veya İsrail kavmi, ilk vatan-

ları Arabistan yarımadası olan ve M.Ö. 1100 yıllarında Filistin'in dağlık bölgesinde yerleşmiş olan kabilelerdir. M.Ö. 8. yüzyılda Asurlular Filistin'i fethettikten sonra, Yahudilerin büyük çapta sürülmeleri başladı. Bunu 585'den 538'e kadar süren Babil sürgünü izledi. Daha sonra, Romalıların M.S. 135 yılında Kudüs'ü tahrip edip, Yahudilerin büyük bir kısmını öldürmesi veya sürmesine kadar, Filistin'de büyük bir Yahudi topluluğu, Perslerin ve Romalıların egemenliği altında varlığını sürdürdü Böylece Filistin'in takriben on iki, ya da on üç yüzyıl boyunca Yahudilerin olduğunu söyleyebiliriz. Gerçi Kudüs'ün tahrip edilmesinden sonra da Filistin'de Yahudi grupları hâlâ yaşıyordu; fakat bunlar çok küçüktüler. Hemen hemen bütün Ortaçağ boyunca birkaç bin kişiden fazla değildiler.» (54)

Filistin'in on iki, ya da on üç yüzyıl İbranilerin olmasıyla belirlenmiş olan bu gerçeği, hukukî ve tarihsel olarak sağlam hiç bir sebep (Filistin'e) bir geri dönüşe çeviremez. Filistin'in bu arada bir Arap ülkesi olması bir yana, tarihsel gidişe aykırı sebeplerden dünyanın bir savaş alanı haline gelmesini istemeyen hiç kimse, Yahudilerin Filistin'de bulunmadığı, bizim zaman ölçümüze göre iki bin yıllık tarihi kolayca inkâr edemez. (55) Bu geçerli görüşe karşı çıkıldığında, hatta İbraniler'den daha uzun bir süre Filistin'i işgal etmiş bulunan Mısırlılar, Grekler, Persler ve İtalyanlar da **Kutsal Ülke** üzerinde egemenlik iddialarını ileri sürebilirler.

Fakat birçokları için mitler ideoloji değil, tam tersine gerçekliktir. «Hâlâ halkın eski ve dinsel geleneklerine takılıp kalmış olanlar için, Erez İsrail üzerinde mülkiyet iddiası, hiç bir tartışma ve aklanmaya ihtiyacı olmayacak kadar açıktır. Kökleri Yahudi tarih bilincinin toprağında çok derinlere uzanan dünyevî milliyetçiler için de **mutatis mutandis** (gerekli

değişikliklerin yapılmasından sonra) aynı şey söylenebilir.» (56)

Kutsal kitabın vaatleri ve dinsel ümitler, siyonizmin birincil politik ifade şekillerinden bile ayrılmaz. **Politik olduğu gibi dinsel Siyon Özlemi** de daima **Eski Ahit**'in vaadlerine bağlıdır. Jeremia 30,3'de şöyle söyleniyor: «Gerçekten, halkım İsrail'in ve Yahudinin kaderini döndürmek istediğim, -bu tanrının sözleridir- ve onları, atalarına bahşettiğim ülkeye, ona tekrar sahip olmaları için, geri getireceğim zaman geliyor, diyordu Tanrı.» Ortadoğu'da dinsel-mitolojik geleneğin bu tür gerçeklerini, onları hemen **yanlış bilinç** olarak suçlamaksızın, hesaba katmak gerekir.

İsrail Devletinin meşruluğu için bugünkü sebepler arandığında, siyonizmin tarihsel olmayan bakış açısı devam eder: «Yahudi halkın varlığını düşman bir çevrede merhametsiz şartlar altında koruduğu gerçeği, diğer halklar gibi bir halk olma yolundaki isteklerini dünyanın gözünde haklı çıkarmaya yetmelidir..» (57) Zvi Rudy, Saul Friedländer'in Cenevre'de CAPRO'nun bir tartışmalı toplantısında Araplara **hic et nunc** (şimdi ve burada) varolan durumu her zaman için geçerli kabul etmelerini tavsiye ettiğinde yaptığı gibi durumu İsrail'in ve Ortadoğu çatışmasının somut oluşum tarihinden soyutluyordu. (58)

Resmi İsrail politikasında belirleyici olduğu ileri sürülen bu delil, siyonizmin kararlaştırdığı ve yerli halkın isteğine karşı 1897'den beri Filistin'de yarattığı **oldu bittilerin** geçmişi hakkında soru sormaksızın, Ortadoğu'daki statükonun kayıtsız şartsız kabulünü istiyor. Araplarla İsrailliler arasındaki çatışma, bugünün gerçeklerini, dünün gerçeklerini göz önüne almaksızın kabul ederek çözülemez. Çünkü; bugünkü çatışma 1967 savaşıyla değil, tam tersine -yetmiş yıl önce- siyonistlerin **Arap** Filistin'de iktidar talepleri ile başlamıştır.

Ortadoğu'daki toplumsal - tarihsel gerçeklere tarihsel olmayan bu bakış açısı için son bir örnek de, siyonistler, İsrailliler ve onların Batıdaki yorumcularının tarihsel gerçeklerin bütün tanımlarını antisemitik olarak kesin kalıplar içinde sınıflamalarıdır. Vietnam'daki Amerikan savaşına karşı çıkan hiç kimse bir anti - Amerikan ve Güney Afrika Birliği'nin ırk ayırımını (Apartheid) politikasına karşı çıkan hiç kimse bir beyaz düşmanı olarak suçlanmadığı halde, Ortadoğu'daki İsrail politikasını eleştiren bir kimsenin hemen Yahudi düşmanı (anti-semitik) diye suçlandığı görülür. İlerici -enternasyonalist tarih ve toplum anlayışları yüzünden her türlü ırkçılığa düşman olmak zorunda olan, kararlı, sosyalist tarihçi, sosyolog ve siyasi bilimcilerin İsrail'in ve onun politikasını eleştirisini **a priori** imkânsız kılmayı deneyen bu bakış açısı içinde, prensip olarak ne İsrail'i ne de İsrail Devletini değil tersine sadece **siyonizmin** etkilerini eleştiren anti - siyonist durumlar da her zaman anti - semitik olarak nitelendirilir. Bu aşağılama, İsrail'in yapısı ve tarihi üzerine yapılan tartışmalara bilinçli olarak ırkçı motifler sokmak ve daha baştan tartışmaların namussuzca olduğunu yaymak istemektedir.

Anti - semitizm suçlaması, İsrail'in politikasının Yahudi eleştiricilerine karşı ileri sürülemeyeceği için, bunlar psiko - patolojik ölçütlerle kınanmaktadır. Deutscher, Weinstock ve Lobel gibi anti - siyonist Yahudilere karşı, Yahudilikten uzaklaştıkları iddiaları bunların en alçak gönüllü olanlarıdır: «Yahudi antisiyonizmi, kendi Yahudiliğinin inkârının bir ifadesidir ve bugüne kadar da böyle idi.» (59) Bu gibi suçlamalar, mantık dışı iddialar kullanarak İsrail politikasının mantıkî bir değerlendirilişini kanunsuz olarak nitelendirmeyi amaçlıyor.

Bu kitapta söz konusu olan, Ortadoğu çatışmasının oluşum tarihini sadece tasvir etmek değil, **toplumsal - tarihsel bir perspektiften** eleştirisel olarak açıklamaktır. Bu arada sosyo - ekonomik bakımdan geri kalmış bir Arap toplumu içine örgütlü bir siyonist yerleşme süreci, yorumun merkezinde bulunmak zorundadır. Görülecektir ki; Arap Filistin üzerine siyonist iddialar ve bundan çıkan sömürgeci sonuçlar, Ortadoğu çatışmasının varlığını bugün de belirlemektedir.

Yahudilerin Filistin'i **nasıl** fethettiğini ve Arapların onu **nasıl** kaybettiğini gösteren Ortadoğu çatışmasının böyle bir sosyal tarihi, Almanca konuşulan yerlerde bilinmemektedir. Bunun sebepleri anlaşılabilir: Başka hiç bir halk, Almanlar kadar Yahudilere anlatılamaz acılar vermedi; Alman faşizminin toplama kamplarında altı milyon Yahudi katledildi. Geçmişin bu kötü hareketi, günümüzde bir vicdan azabı yarattı. Ve bu vicdan azabı bir zamanların antisemitizmini, bugünün Yahudi taraftarlığına -sadece Almanya'da değil- dönüştürdü Günümüzde Yahudilerin iyice övülmesi ve daha iyi yaşama şartlarına kavuşturulması vasıtasıyla geçmişteki suçun kefaretinin ödenebileceğine inanılıyor. Bu tavır topluca İsrail Devleti'ne yönelmiş ve Almanca konuşan kamuoyunda sürekli olarak O'nun demokratik niteliği ve örnek karakteri alkışlanmıştır. İsrail'in politikası ve yapısı üzerine olumsuz bir görünüş oluşturabilecek her şey bilinçli olarak soyutlanmıştır. Ancak günahsız bir Yeni Sol'un, Almanya'da da farklı bir dille konuşmayı yerleştirmeye gücü yetti. **Yahudi Devleti**'nin oluşum tarihinin iktidar mücadelesi ve sömürgecilik savaşına dayanan yönleri, Almanca konuşulan yerlerde ya önemsenmeyecek ya da çok azaltılarak, **Arap çöllerinden İsrail'in doğuşu** şeklinde gösterilir. Vicdan azabı ve yanlış yorumlanan kefaretten olu-

şan bu tahrifata İngiliz ve Fransız toplum bilimleri katılmıyorlar. Bunlar, Ortadoğu çatışmasının toplumsal - tarihsel boyutlarını gizlemiyor, tam tersine bugünkü Yahudi - Arap ayrılığının dünün Arap Filistin'indeki siyonist iktidar talebinin devamı olduğunu açıklıyorlar. Toplumcu olmasından dolayı, yazara, özellikle kendisini Ortadoğu çatışmasının belgelerini ve kaynaklarını incelemeye teşvik eden, Maxime Rodinson ve Nathan Weinstock'un çalışmaları örnek oldu. Önünüzdeki araştırmanın bakış açısı ve eğilimi Almanca konuşulan bölgeler için yenidir. Hattâ belki de bilinmesi kısmî olarak engellenmiştir. Bunun için yazar, yararlanılan kaynaklara başvurdurtmaktan çok, onların sözünü etmeyi ve onların görüşlerini etraflıca aktarmayı tercih etti. Bu arada Ortadoğu çatışmasının oluşum tarihi üzerine yapılan bu çalışmanın yazarı, aşağıdaki kaynakları taradı:

Filistin'deki İngiliz Manda Hükümetinin Dökümanları:

— General Monthly Bulletin of Current Statistics,
— A. Survey of Palestine,
— Statistical Abstracts of Palestine,
— Village Statistics,

Kaynaklar, Raporlar, Protokollar ve Büyük Britanya Hükümetinin Beyaz Kitapları:

— Documents on British Foreign Policy,
— Palestine Royal Commission Reports,
— British White Papers,
— Great Britain, Public Report Office,
— Royal Institute for International Affairs,
— British Diplomacy in the Near and Middle East,
— Reports by His Majesty's Goverment,

Filistin'i Gezen Uluslararası Komisyonların Araştırma Raporları:

— Reports of the Anglo - American Committee of Enquiry. v.b.

Siyonist Liderlerin ve Siyonist Hareketin Dökümanları:

— Siyonistler Kongrelerinin Stenografik Protokolları,
— İngiliz ve Amerikan Siyonistlerinin Yıllıkları,
— Bulletins of the Economic Research Institute of the

Jewish Agency,

— Theodor Herzl, Arthur Rubbin, Nahum Goldmann, Hayim Weizmann, Ben Gurion, Menahem Begin, Yigal Allon v.b.

— M. Bar - Zohar, N. Bentwich, A. Granott, A. Revusky v.b. gibi siyonist yorumcular.

Arap Dökümanları:

— A. Collection of Official Documents Relating to the Palestine Question (Arab Higher Committee).

— Beyrut'taki Filistin Araştırma Merkezi'ndeki dökümanlar.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan beri Arap - İsrail gelişmesinin gösterilmesi için, yazar, özellikle şunlardan yararlandı:

Birleşmiş Milletler Dökümanları:

— B. M. Genel Kurulu. (General Assembly) protokol ve kararları- 1947'den bu yana,

— B. M. Güvenlik Konseyi'nin (Security Council) teklif ve kararları 1947'den bu yana,

— B. M. Filistin Komisyonu'nun (UNSCOP) protokol ve kararları,

— B. M. Insan Hakları Komisyonu'nun Protokol ve kararları v.b.

Ortadoğu Uluslararası Mülteci Teşkilâtı (UNRWA):

— UNRWA'nın yıllık raporları,

— Rapports du Commissaire Général,

— UNRWA'nın bildirileri,

Amerikan Politikası:

— U. S. Congressional Records,

— U. S. Papers relating for Foreing Relations,

İsrail'in Politikası:

— Government Yearbooks,

— Statistical Abstracts Of Israel Annual Reports,

Arap Politikası:

— Nasır'ın konuşma ve yazıları,

— Petrol Kongreleri Dökümanları,

— Filistin Direnişinin Dökümanları;

Verili çerçevede ve kanunun karmaşıklığı nedeniyle, herkesin ayrıntılı olarak sözünü etmek imkânsızdı. Yer darlığından, yazar, sadece işaret etmekle yetindiği yerde en azından, geliştirici literatüre atıflarda bulundu. Bu arada diğerlerine oranla güç bulunabilen İbranice ve Arapça eserlere de ender olarak atıfta bulunduğu. Ortadoğu çatışması üzerine

en önemli eserlerin Fransızca ve İngilizcede yayınlanmış veya bu dillere İbranice ve Arapçadan çevirilmiş olması bu atıfları yararsız kılmaz. Arap yazarlarından çok İsrailli ve Yahudi yazarların eserlerinin *kullanılmış olduğu dikkati çekebilir. Bunun sebebi,* Ortadoğu çatışması üzerine pek az Arap eserinin -meselâ, Beyrut'taki Filistin Araştırma Merkezi'nin yayınları gibi- bilimsel bir düzeye ulaşmış olmasıdır. Ortadoğu çatışmasının değerlendirilmesi ve sınıflandırılması için, önünüzdeki araştırmanın yazarı, A, Abdel Malek, Halid Muhiddin, Sabri Geries, Sami Hadawi v.b. gibi sosyalist Arapların çalışmalarından ve özellikle Nathan Weinstock, Maxime Rodinson, Ania Francos, Abraham Leon, İsaac Deutscher, Eli Lobel, Moşe Machover v.b. gibi anti - siyonist Yahudi sosyalistlerinin çalışmalarından da yararlandı. Onların tarihe bakış tarzlarına, Ortadoğu üstüne dikkate değer gözlemlerine, Üçüncü Dünya'nın kurtuluş savaşını kavrayışlarına, baskıyı, ırkçılığı, Anti - semitizmi, faşizmi, sömürgeciliği ve emperyalizmi militanca kınayışlarına, ayrıca Ortadoğu çatışmasının çözümü için sahip oldukları sosyalist perspektiflerine, bu kitabın yazarı kendisini borçlu ve bağlı hissetmektedir.

W. H., Pully VD, 1972 İlkbahar

Dipnotlar

1 — Paul Giniewski, Le Sionisme. D'Abraham â Dayan, Brüksel 1969, s. 485.

2 — Bu kavram, Theodor Herzl'in **Yahudi Devleti** kavramı anlamında kullanılıyor. Gene siyonist, siyonizm v.b. kavramlar da Yahudi yaratıcılarının onları tanımladığı gibi kullanılıyor. 1948 yılında İsrail Devleti'nin kuruluşuna kadar **Yahudiler,** daha sonrası için de İsrailliler kavramını kullanıyoruz. Tabiî ki, Diaspora Yahudileri 1948'den sonra da **Yahudiler** olarak adlandırılıyor.

3 — El Fath, La Révolution palestinienne et les juifs, Paris 1970, s. 36 v.d.

4 — G. Verjat, Proche-Orient: De la Résistance palestinienne à la révolution socialiste, **Cahier Rouge,** No. 15, Paris 1970, s. 18.

5 — Al-Fath, The Palestine National Liberation Movement, **Press Release** No. 1, Ocak 1968, s. 4.

6 — Yusif A. Sayegh, Towards Peace in Palestine, Beyrut 1970, s. 13.

7 — George Antonius, The Arab Awakening, Londra **1938,** s. 409.

8 — Akram ua'iter, The Palestine Question, Şam 1958, s. 17

9 — Eric Rouleau, Jean - Francis Held, Jean ve Simonne Lacouture, Die dritte Schlacht, İsrael und die Araber, Frankfurt/ Main, 1967, s. 51.

10 — Bkz. B.M. Taksim Kararı; Güvenlik Konseyi'nin S/3538 (1956) ve 242 (1967) sayılı kararları; Genel Kurul'un 997 ES-1 (1956), 999 ES-1 (1956), 1120 XI (1956) sayılı kararları; ayrıca, 1967'den bu yana bütün kararlar.

11 — Bkz. İbrahim el-Abid, Gewalt und Frieden, Rastatt 1969; Maxime Rodinson, İsrael and The Arabs, Londra 1969; Sami Hadawi, Palestine in Focus, Beyrut 1969; Abdulwahbab Kayali, Die expansionistischen Machtinteressen des Zionismus, (Ed. Arab Birliği), Bonn, tarih yok.

12 — Siyonizmin stratejisi üstüne olan bölüme bakınız.

13 — Eli Lobel, Sabri Geries, Die Araber in İsrael, Münih 1970, s. 44 v.d.

14 — (İsrail), Government Yearbook 5713 (1952), s. 15; **Erez İsrail** Filistin'in İbranicesidir.

15 — Nathan Weinstock, Le Sionisme contre İsraêl, Paris 1969, s. 301.

16 — Eric Rouleau, v.d., Die dritte Schlacht, a.g.e., s. 21.

17 — Nathan Weinstock, Le mouvement revolutionnaire Arabe, Paris 1970, s. 55 v.d.

18 — Walter Laqueur, The struggle for the Middle East, Londra 1969, s. 194.

19 — Leslie Farmer, All we know is what we read in the papers, **The Middle East Newsletter** (Beyrut), Şubat 1968 sayısında

20 — Michael W. Suleiman, **New York Times, Life, U. S. News and World Report, The Nation, New Republic, Newsweek**

ve **Time** yayın organlarını incelemiştir. Michael W. Suleiman, L'Information des masses et le conflit de juin, Annis Sayegh (Ed.), La confrontation israelo-arabe adlı kitapta, Beyrut 1969.

21 — Kenneth M. Lewan, Der Nahostkrieg in der westdeutschen Presse, Köln 1970, s. 7.

2 — Maxime Rodinson, İsrael and the Arabs, a.g.e., s. 148.

23 — John H. Davis, İsrael als Provokation?, Olten 1969, s. 114.

24 — Pierre Rossi, Les clefs de la guerre, Paris 1970, s. 16 v.d.

25 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 6 v.d.

26 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 14, v.d.

27 — Eric Rouleau v.d., Die dritte Schlacht, a.g.e., s. 13

28 — A. Rahman Azzam, Juden und Araber: Mächtige Legende, **Der Spiegel** dergisinde, No. 48, 1967.

29 — Alan R. Taylor, Prelude to Israel, The Analysis of Zionist Diplomacy 1897 - 1947, New York 1959, s. 113.

30 — Maxime Rodinson, Israêl-fait colonial, **Les Temps Modernes** dergisinde (Paris), yaz 1967 (özel sayı), s. 68.

31,32 — The Partition of Palestine. Report of the Sub-Committee 2 (UNSCOP), Document A/AC. 14/32 and Add. 1, 1947 (New York).

33 — New York Times, 16.5.1948; Bkz. Rony E. Gabbay, A Political history of the Arab - Jewish conflict, Cenevre 1959, s. 100.

34 — Aktaran Hans Henle, Der neue Nahe Osten. Frankfurt/Main 1972, s. 246.

35,36 — Juden und Araber: Mächitige Legende başlığı altında **Der Spiegel**'de, No. 48, 1967.

37 — Eliezer Be'eri, Army Officers in Arap Politics and Society, Kudüs 1969, s. 6.

38 — Bkz. Isaac Deutscher, Sur la guerre İsraélo-arabe, **Les Temps Modernes** dergisinde, No. 258, 1967.

39 — Özellikle aşağıdaki B.M. kararlarına bakınız: 194 III (1948), 212 III (1948), 394 V (1950), 720 VIII (1953), 1912 XVIII (1963).

40 — Rony E. Gabbay, A political history of the Arab - Jewish conflict, s. 273.

41 — Bkz. Ammon Kapeliouk, Les officiels Israéliens se refusent à admettre l'existence du peuple Palestinien, **Le Monde**

Diplomatique gazetesinde (Paris), Haziran 1971.

42 — Frank Giles'in Golda Meir ile röportajı, **Sunday Times** gazetesinde (Londra), 15 Haziran 1969,

43 — Bkz. Association Internationale des Juristes Démocrates (Ed.) Moyen-Orient - La Mission d'enquête de l'A.I.J.D, Brüksel 1968.

4 — Y. Arafat, aktaran Gérard Chailand, La résistance palestinienne, **Le Monde Diplomatique** gazetesinde, Mart 1969.

45 — Eli Lobel, S. Geries, a.g.e., s. 31.

46 — **Matzpen,** No. 41, 1968.

47 — Abraham Léon, Judenfrage und Kapitalismus, Münih 1971, s. 1.

48 — Alan R. Taylor, a.g.e., s. VI.

49 — Zvi Rudy, Soziologie des jüdischen Volkes, Hamburg 1965, s. 170.

50 — Bkz. UNESCO, What is Race?, Paris 1952; Robert John, Sami Hadawi, The Palestine Diary, Cilt 1, 1914 - 1945, Beyrut 1970; Harry L. Shapiro, Le peuple juif. Une historie biolojique, Cenevre 1960, s. 74 v.d.

51 — Bkz. Ilene Beatty, Arab and Jew in the Land of Canaan, Şikago 1957.

52 — Bkz. Arthur Ruppin, Soziologie der Juden, Berlin 1930.

53 — Bkz. Abraham Leon, a,g.e.

54 — Fritz Steppat, Einige Bemerkungen zur Entstehung des Nahost-Konflikts, baskı yeri ve tarihi verilmemiş, s.5.

55 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

56 — R.—J. Zwi Werblowsky, Israel und Erez Israel, H. Abosh (Ed.), Der israelisch-arabische Konflikt, Darmstadt 1969, s. 235.

57 — Zvi Rudy, a.g.e., s. 209.

58 — Table ronde du CAPRO (Centre d'action pour la Paix au Moyen-Orient) à Genéve, **Eléments**'de (Paris), No. 4, 1970, s. 46; Bkz. Eric Rouleau'nun Friedländer'in açıklamalarına cevabı, aynı yerde, s. 47.

59 — Michael Landmann, Das Israelpseudos der Pseudolinken, Berlin 1971, s. 14.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYONİZM ve ANTİ SEMİTİZM

Sosyal bilimci için «**Yahudi** sorunu, Yahudilerin varlıklarını uzun süre koruyabilmesinin açıklanması problemidir.» (1) Bu anlamda, Yahudi - İsrail sosyolojisine göre Diaspora'nın tarihinde Yahudiliğin varlığını korumasında en büyük hizmet siyonizme aittir.

Siyonizm, kendisinin Yahudilerin Filistin'den sürülmesi ve tapınaklarının tahrip edilmesiyle başladığını iddia ediyorsa da, ancak 19. yüzyılın sonlarında Diaspora içinde, şüphesiz başlangıçta çok önemsiz rollere sahip olan genç bir harekettir. (2) Ancak faşistlerin Yahudilere karşı kitle katliamları, siyonizme o güne kadar Yahudiler arasında sahip olmadığı bir tarihsel temel bahşetti. Meselâ; Moses Hess, 19. yüzyılın ortalarında Avrupalı Yahudilere İtalyan milliyetçi hareketinin başarılarını örnek olarak göstermek istediğinde ve **Roma ve Kudüs** adlı kitabında Yahudi halkının kendi millî devleti hakkındaki iddiasını hararetle ileri sürdüğünde hiç kimse tarafından anlaşılmamıştır.

Gerçekten, Hess'in teklifi, Batı Avrupa Yahudilerinin özel toplumsal durumlarını (konumlarını) gitgide kaybettikleri ve bulundukları ülkelerde asimile

olmaya başladıkları bir döneme raslamıştı. Tümü veya bir kısmı Yahudiler tarafından icra edilen ekonomik işlevler artık kaybolmuştu. (3) Yahudiler «uzun süre kapanık kaldıkları dolaşım alanı» nı terkedip, diğer alanlardaki gerekli toplumsal faaliyetlere yönelebiliyorlardı. (4) Yahudilerin asimilasyonuna bu zamana kadar engel olmuş olan nefret ve rütbe sınırlamaları da bu ekonomik gelişmeye paralel olarak ortadan kalkıyordu. Zvi Rudy de -tabii ki üzelerek-, «18. yüzyılın ikinci yarısında (..) asimilasyon sürecini hızlandıran bütün şartların bir arada bulunduğunu» (5) tesbit ediyor. Liberal çağ bu gelişmeyi kuvvetlendirmiş ve Yahudilerin yasal olarak eşit haklara sahip olmasını sağlamıştı.

YAHUDİ MİLLİYETÇİLİĞİNİN OLUŞUMU

Tersine bir gelişim Batı Avrupa'da değil de, Çar I. Aleksandr'ın 1881'de öldürülmesi Rusya'da pogromlara yol açtığı zaman, Doğu Avrupa'da ortaya çıktı. Daha sonra 1882'de Odessalı Leo Pinsker'in **Özkurtuluş** adlı kitabında şekillendirdiği gibi, Yahudi katliamları, takip edilenler arasında milliyetçi kıpırdanışları besliyordu. Bu bağlantı, daha sonra bir Yahudi milliyetçiliğinin oluşumu ile Yahudilerin aşağılanışı arasındaki bağ kadar az tesadüfîdir: Her anti - semitik dalga Diaspora'daki milliyetçi çabaları sağlamlaştırıyor ve Filistin'e göçü teşvik ediyordu. (6) Göçlerin artan yoğunluk derecesinden anti - semitizmin Avrupa'da ne zaman kuvvetlendiği kesin olarak anlaşılabilir. (7)

Rusya'daki pogromlar, ilk olarak Doğu Avrupa'lı Yahudilerin Batı Avrupa'ya büyük çapta göçüne sebep oldu. Batı Avrupa'lı orta tabakaların kendilerini Doğu Avrupa'lı Yahudi göçmenlere karşı savunma durumları, yeni bir anti - semitik olaylar dalgasını haber veriyordu. Bu göç aynı şekilde Batı Avrupa'lı

Yahudilerin başarılmış asimilasyonunu da tehlikeye düşürüyordu. İşte bu anda, öncelikle Fransa ve İngiltere'deki Yahudi büyük burjuvazisi, mülksüz Yahudilerin göçünü Filistin v.b. ülkelere yöneltmek için her şeyi denemeye başladı. (8) Herzl de bir çok defalar, Batı Avrupa'daki kardeşlerinin başarılı asimilasyonu için Doğu Avrupa'lı Yahudilerin temsil ettiği tehlikenin farkına varmıştı. Klasik eseri **Yahudi Devleti**'nde kesin olarak «bu göçebe proleteryanın (...) uzaklaştırılması» nı (9) tavsiye ediyordu.

Asimile olmuş Yahudi burjuvazisi, bunu izleyen süre içinde de yaşadıkları vatanlarını onlara yabancılaştırmak isteyen her türlü girişime karşı çıkıyordu. Böylece, mesela tanınmış İngiliz Yahudisi Sir Edwin Montegu, kendisinin ve ailesinin nesillerden beri İngiltere'de olduğunu ve kendilerini diğer ülkelerin Yahudileri ile, aynı dinden olmaktan başka hiçbir şeyin bağlamadığını açıklıyordu. «Bir Yahudi ulusu olmadığını tesbit ediyorum.» (10) Gerçekten başka başka ülkelerdeki Yahudiler başka başka özelliklere, dillere, kültürlere ve sosyal gelişmelere sahiptiler. Öyle ki; Yahudileri ulusal olarak bir araya getirme başarısı yapay olduğu kadar da korkunç bir tarzda ancak anti - semitizme nasip oldu.

Yahudi milliyetçiliğinin ortaya çıkışındaki önemli bir adımı, Rus pogromlarından sonra Paris'te Fransız subayı Dreyfüs'e karşı yürütülen anti - semitik kışkırtma kampanyası teşkil etti. Bu olaylar gazeteci Theodor Herzl'i bütün dünya Yahudileri için bir ulusal yurt isteyen ve böylelikle onu siyonizmin kurucusu olarak ortaya çıkaran kitabı **Yahudi Devleti**'ni yazmaya teşvik etti.

Herzl; tahlilinde, asimile edilmemiş ve asimile edilemez Yahudiler, Avrupa halklarının ortasında yaşadığı sürece, anti - semitizmin varolacağı sonucuna varıyordu. Anti - semitizm ancak, Yahudiler Av-

rupa'dan gittiği taktirde ortadan kalkabilirdi. Herzl yeni ulusal yurt için yer olarak Arjantin'i ya da «unutulmamış tarihsel vatanımız» (12) olduğundan tercih ettiği Filistin'i ileri sürüyordu.

Kitabının yayınlanmasından bir yıl sonra Herzl, 1897'de **Birinci Siyonistler Kongresi**'ni Basel'de toplantıya çağırıyordu. Tabiî ki toplantı önce onaydan çok muhalefet ile karşılaştı. Asimile olmuş Yahudiler de, Ortodoks Yahudiler gibi buna karşı çıkıyorlardı. Hatta Almanya'daki Yahudi cemaatinin kuvvetli eleştirisi, düzenleyicileri, Kongreyi, Münih'ten Basel'e nakletmek zorunda bırakmıştı. Yahudi entellektüelleri bu kongre isteğini ilk siyonistlerin duygusallığına ve mitolojik düşüncelerine dayandırıyorlardı. Meselâ Karl Kraus, kongre üyelerine, çabalarını, bir ulusal - Yahudi kültürünün yaratılmasından çok Avrupa kültürünün geliştirilmesi için harcamalarını salık veriyordu. Kraus, alaycı bir dille. «Basel'deki Baylar» ın kongreleri ile en azından» operet tarzının yeniden teşkiline yardımcı olduklarını» (13) söylüyordu.

Fakat siyonist liderlerin, asimile olmuş Yahudi entellektüellerinin esprilerine karşı anlayışları yoktu. Onlar için durum, Max Nordau'ın -Theodor Herzl'in halefi- 1. Siyonistler Kongresinde dile getirdiği gibi çok ciddi idi. «Tek kelime ile söylemek gerekirse: Yahudilerin çoğunluğu hor görülen bir dilenciler kavmidir. Ortalama Avrupa insanından daha çalışkan, daha becerikli olan Yahudi -tembel Asyalıların ve Afrikalıların sözü bile edilemez-, gücünü serbestçe kullanmasına izin verilmediği için son derece düşük seviyeli bir proleter sefaletine mahkûm edilmiştir. Engellenemeyen bir bilgi açlığı, daha doğrusu şiddetli bir bilgi açlığı ile coşturulmuş Yahudi, bilgi öğretilen yerlerden geri çevrildiğinde kendinde hiç de

mitolojik olmayan çağımızın bir **Tantalus**'unu (*) görüyor. Bastırılmak ve gömülmek istendiği batak derinliklere kendisini çeken kuvvete karşı koyan muazzam bir güçle donatılmış olan Yahudi, kafasının üstüne getirilmiş olan kinden ve aşağılamadan meydana gelmiş kalın buz tabakasını parçalıyor. Asla diğerlerine benzemeyen bir toplumsal varlık olarak Yahudi, ki ona inancı başarılı ve tanrının beğeneceği bir eylem olarak, daima üçer üçer yemek yemeyi ve ancak onar kişilik topluluklar halinde dua etmeyi tavsiye eder, içinde bulunduğu normal toplumun dışında bırakılmış ve trajik bir yalnızlığa mahkûm edilmiştir. Ön plana çıkmakla suçlanıyor. Halbuki; O, sadece kendisine eşitlik tanınmadığı için üstünlük elde etmeye çalışıyor. Bütün dünya Yahudileri ile birlik duygusu içinde olmakla suçlanıyor. Fakat yeni hemşerilerine karşı sevginin yalnız başına egemenliğine yer açmak için, kurtuluşun ilk sevgi sözünde Yahudi dayanışmasını son izine kadar kalbinden söküp atmış olması O'nun talihsizliği oluyor. Anti - semitik suçlamaların yağmuru ile sersemlemiş olarak, kendi kendisinden şüpheleniyor ve onu kendilerinin can düşmanı olarak gösterenlerin istediği gibi, kendisini gerçekten bedenî ve manevî bir hilkat garibesi olarak hissetmesine ramak kalıyor.» (14)

Birinci Siyonistler Kongresi'nin düzenleyicileri için, Yahudilerin bu çaresizliklerinin çıkar yolu, sadece kendi öz **Yahudi Devletleri** (Theodor Herzl) olabilirdi.

Siyonistlerin Basel'de açıklanan ve yeni bir dönem başlatan, bir ulus olarak Yahudilerin Filistin'e

(*) **Tantalus,** Yunan mitolojisinde, ölüler diyarında su ve meyvaların yanında aç ve susuz bırakılma işkencesiyle cezalandırılan kişi. Çev.

geri dönmelerini mümkün kılmak yolundaki amacı, (15) şüphesiz bunu takip eden günlerde de çok az Yahudi'yi heyecanlandırabildi. Bu sırada, onların görüşüne göre siyonistlerin «Yahudi cevherinin kaybı» anlamına gelen asimilasyona karşı mücadelesi, Avrupalı Yahudilerin büyük çoğunluğunun kesin muhalefetiyle karşılaştı. İngiltere Başhahamı H. Auler açıkça şöyle diyordu: «Filistin'in Romalılar tarafından fethinden beri politik bir birlik oluşturmaktan çıktık. Biz sadece, özel dinimizden gelen tabiî, teolojik bağlantıları ve mezhepsel gelenekleri olan Fransız, İngiliz veya Almanlarız.» (16)

Siyonist hareket tarafından özellikle elde edilmeye çalışılan Almanya, Fransa ve İngiltere'deki nüfuzlu Yahudiler de, yeni milliyetçiliği desteklemek için çok az ilgi gösteriyorlardı. Daha sonraları Lenczowski, Filistin'deki **Yahudi Yurdu**'nun meşrulaştırılması için özellikle İngiltere'de çalışan Weizmann'ın çabalarına dikkati çekmek zorunda kalıyordu: «Siyonistler için, özellikle İngiltere gibi bir ülkede Dr. Weizmann için, bu mücadele güçtür. Çünkü, İngiltere'de birçok tanınmış Yahudi ailesinin İngiliz aristokrasisinin üyeleri olarak ekonomik alanda ve kamuoyunda etkili konumları vardır ve bunlar, Yahudi milliyetçiliği ile özdeşleşmeleri sonucu bu konumlarını tehlikeye sokmaktan kaçınmaktadırlar.» (17)

Birçok Yahudi'nin siyonizme karşı kayıtsız veya reddedici tavrı ancak, Alman nasyonal sosyalizmi sistematik bir biçimde anti-semitizmi egemenlik aracı olarak kullanmaya başladığı ve altı milyon Yahudiyi teknolojik bir canavarlıkla katlettiği zaman değişti. Siyonistler için bu, anti-semitizmin ebediyen var olacağı ve Yahudilerin bundan ancak kendi ulusal devletlerini kurunca kurtulabilecekleri şeklindeki tezin doğruluğu için son ve kesin delil oldu. Ben

Gurion da bu doğrultuda şöyle söylüyordu: «Bu, katledilmeleri İsrail Devletinin kuruluşu için son bir itişi sağlayan, nazizmin kurbanı susturulmuş altı milyonun son buyruğu idi. Onların buyruğu şöyle idi: Kuvvetli ve mutlu olmak, barış ve güvenlik sağlamak ve böyle tehlikeleri Yahudi halkından her zaman için uzak tutmak.» (18)

Hiç bir siyonist, anti-semitizmi ve buna bağlı olan Diaspora'daki Yahudilerin acılarını somut olarak çağın toplumsal karışıklığına atfetmez. Buna karşılık, Horkheimer ve Adorno dikkati çekiyorlardı: «Yahudiler bugün, sahte toplumsal karışıklığın kendi içinden ürettiği yoketme isteğini pratik ve teorik olarak üstlerine çeken bir gruptur.» (19) Bu açıdan anti-semitizm, «gerçekte insanın yapısını değiştirmeden yaşayamayan sınıflı toplumun» arızî bir uru olarak ortaya çıkıyor. «Yahudilerin takibi, diğer bütün takipler gibi böyle bir düzenden ayrılamaz.» (20)

Siyonist hareketin anti-semitizm üzerine tarihsel olmayan yorumlarına karşılık, materyalist tarih görüşü Yahudi fobisinin ekonomik köklerini gösterir. «Burjuva anti-semitizminin özgül bir ekonomik temeli vardır: Üretimdeki egemenliğin maskelenmesi.» (21) Yahudiler ırkları, kültürleri veya azınlık olmalarından dolayı değil, tersine ekonomik şartlardan dolayı takiplere uğruyorlar. Kapitalizmin doğuşuna kadar Yahudiler, dolaşım ve ticaret alanında üstün bir yere sahiptiler. Feodal çağda Yahudi «ticaret ve tefeci sermayesinin büyük gelişme olanakları vardı.» (24)

Yahudiler dolaşım alanında, ortaçağ toplumunun sürekliliğinin sağlanması yolunda somut işlevler yapıyorlardı. Bundan dolayı da kral ve asiller tarafından korunmaları da boşuna değildi. Kapitalizmin doğuşu ve buna bağlı olarak bütün sınıfların, değişim değeri (artık sadece kullanım değeri değil) üre-

ticiler ve para sahipleri şekline dönüşmesi, dolaşım alanı içindeki Yahudilerin üstün durumuna zorunlu olarak son veriyordu. «Şehirlerin ve yerli bir tüccar sınıfın gelişmesiyle Yahudiler ticaretten tamamiyle uzaklaştırıldılar ve başlıca müşterileri krallar ve asiller olan tefeciler haline geldiler. Fakat tarım toplumunun yukarıda anlatılan dönüşümü bu mevkiden de uzaklaştırılmaları sonucunu doğurdu. İzafî para çokluğu, asillere tefeci boyunduruğunu silkip atmak şansını verdi. Yahudiler giderek bütün ülkelerden kovuldular. Bazıları asimile oldu ve yerli burjuvazinin arasına katıldı. Bazı şehirlerde, özellikle Almanya ve İtalya'da, Yahudiler, genellikle halka; öncelikle çiftçilere ve esnafa, kredi vermekle uğraşıyorlardı. Halkı sömüren küçük tefeciler durumuna düşmüş olan Yahudiler, sık sık kanlı ayaklanmaların kurbanı oluyorlardı. Ortaçağ kapitalizmi, genellikle en gaddar Yahudi takipleri çağıdır. Yahudi **sermayesi** toplumun bütün sınıflarıyla çelişmeye düşüyordu.» (25)

Yahudiler kısmî olarak Batı Avrupa'dan kovuldular. «Doğu Avrupa'da Ortaçağ kapitalizmi hemen hemen yoktu. Orada tüccar sermayesi ile tefeci sermaye arasındaki farklılaşma da yoktu. Batı Avrupa'da tefecilik yapmalarına karşılık, Doğu Avrupa'da Yahudiler herşeyden önce tüccar ve aracıydılar. Yahudiler gitgide Batı dünyasından kovulurken Doğu Avrupa'daki durumlarını sağlamlaştırıyorlardı.» (26)

Batı Avrupa'da kalan Yahudiler kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesinden yararlanmayı denediler. «Fakat Yahudilerin kapitalist sınıfla bütünleştikleri her yerde, asimile olmaları da ortaya çıkıyordu. Hint - Hollanda veya Hint - İngiliz kumpanyasının hisse sahibi ve büyük müteşebbis olan bir Yahudi, kendisi için, büyük bir kolaylıkla atladığı bir eşik haline gelen vaftizden bile çekinmiyordu. Kapitalizmin ge-

lişmesi, Batı Avrupa'daki Yahudilerin asimilasyonu ile atbaşı gidiyordu.» (27)

Bu arada feodal üretim ilişkilerinin kapitalist üretim ilişkilerine dönüşümü Doğu Avrupa'da da başlamıştı. Bununla, Doğu Avrupalı Yahudilerin Batı Avrupa'daki endüstri ülkelerine geri dönüşü başladı. «Bunlar, tüccarlar ve sanayiciler olarak önemli roller yüklendikleri büyük endüstri ve ticaret merkezlerinde durumlarını sağlamlaştırmayı başardılar. Burada yeni ve önemli olan, yüzyıllardan beri ilk olarak bir **Yahudi Proletaryası**'*nın* ortaya çıkışıdır. Halk sınıfları toplumsal olarak farklılaşmaya başlamıştı.» (28) Abraham Leon şu sonuca varıyor: «Kapitalizm; Yahudiliğin sosyal farklılaşması, iktisadî bütünleşmesi ve göçle Yahudi sorununun çözümü için temeller yarattı.» (29) Fakat kendi iç çelişkileri 20. yüzyılın ilk yarısının sonlarında onu ciddi bir yıkıma sürüklediğinden, kapitalizmin, Yahudi sorununu çözmeye gücü yetmedi.

Belirli kapitalist varoluş biçimlerinin (ticaret, tefecilik) cisimleşmesini temsil eden Yahudiler, bu biçimlerin acı çektirdiği insanların kinlerini üzerlerine çekiyorlardı. Bugün içinde yokedildikleri iktisadî gelişme yüzünden Yahudiler, başından beri kapitalizmin safdışı ettiği esnaf ve çiftçilerin gözünde bir diken idiler. Yahudiler kapitalizmin ayırıcı ve parçalayıcı karakterini artık kendi üzerlerinde görüyorlar; daima birinci olmak isteyenler, çok geride bırakılıyorlar.» (30)

Toplumsal kin ve hayal kırıklığı, kötü etkiler yapan toplumsal ilişkilerden sorumlu olanlar yerine Yahudilerin üstüne yansıtılıyordu. «Kapitalist çelişkilerin yoketmekle tehdit ettiği orta tabakalar arasında her yerde vahşi bir anti-semitizm gelişiyor. Büyük sermaye, küçük burjuvazinin bu ilkel anti-semitizmi-

ni, kitleleri ırkçılık bayrağı etrafında seferber etmek için kullanıyor.» (31)

Burada anti-semitizmin supap ve egemenlik aracı olmak yolundaki işlevi açıkça ortaya çıkmaktadır. «Büyük sermaye, küçük burjuva kitlelerin ilkel anti-semitizminden sadece yararlandı. Onu, faşist ideolojinin bir şaheserinin yaratılması için kullandı. **Yahudi kapitalizmi** efsanesi ile büyük sermaye, kitlelerin kapitalistlere olan kinlerini kendisinden uzaklaştırmayı denedi. Yahudi kapitalistlerine karşı bir kışkırtmaya imkân sağlayan gerçek, tekelci sermaye ile hemen hemen her zaman Yahudilerin elinde bulunan spekülatif ticarî sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişmeydi. Spekülatif ticarî sermaye içindeki skandallar, özellikle borsa skandalları, kamuoyunda daha çok dikkati çekmeye başlamıştı. Bu, tekelci sermayeye, küçük burjuva kitlelerin ve hattâ kısmen işçilerin kinini kanalize etmeye «ve bu dönemde objektif olarak yerli küçük burjuvazinin rakibi haline gelmiş olan» (23) «**Yahudi Kapitalizmi**'ne karşı yöneltmeye» (33) imkân verdi.

Çarlık ve Nasyonal Sosyalizm, kitlelerin toplumsal anlayışsızlığından, onların sisteme karşı olan hoşnutsuzluklarını sistemi sağlamlaştıran anti-semitizme dönüştürmek için yararlandı. (34) Haklı olarak kitlelerin öfkesini çekenler, bu öfkeyi kendi canlarını ve imtiyazlarını kurtarmak için, açıkça, nisbeten savunmasız azınlık durumunda olan Yahudilere karşı çevirdiler.

Ekonomi ve egemenliğin toplumsal mantığı, siyonizmi Yahudilerin takibe uğramasının ve ırkçı bir deliliğin yasası haline indirgedi ve böylece Yahudilerin yeryüzündeki durumunu kesin bir açmaz şekline soktu. Bundan dolayı, siyonizm sonuç olarak, meydana gelişinin ilk gününden beri Yahudilerin asimilasyonunun savunucuları ile mücadele etmektey-

di. 1897'den beri yapılan Siyonlstler kongreleri bu konuda inandırıcı deliller verir. Siyonizm, bilinçli olarak her yerde Yahudileri felakete sürükleyecek bir asimilasyondan kurtarıcı olarak anlaşılıyordu. Daha Basel'deki I. Siyonistler Kongresi'nde Theodor Herzl, hareketini bu anlamda şöyle tanımlıyordu: «Siyonizm, Yahudi ülkesine dönüşten çok Yahudiliğe dönüştür.» (35)

1929 yılında Zürih'teki XVI. Siyonistler Kongresi'nde tanınmış siyonist liderlerden Arthur Ruppin, asimilasyonu Yahudiliğin «yıkılış belirtisi» olarak adlandırıyordu. «Bugün bütün Yahudilerin hemen hemen yarısı, Doğu Avrupa dışında, daha yüksek kültüre sahip ülkelerde yaşıyor - bunlardan sadece 5 milyonu İngilizce konuşulan bölgelerdedir - ve burada bu kültürlerin son derece etkisi altındadır. Bu yüzden, daha iki veya üç kuşak önceki atalarımız için kıymetli olan bütün kültür değerlerinin, gittikçe artan terkedilişini görüyoruz. Yahudilerin birlik duyguları için dinin şimdiye kadar sahip olduğu büyük önemi düşünürsek, Yahudilik, günümüzdeki dinsel hayatın zayıflamasından diğer bütün etnik gruplardan daha çok acı çekiyor. Orta ve Doğu Avrupa'da birçokları için Yahudi olmak hiç bir dinsel içeriği olmayan boş bir görünüş haline geldi. Amerika'da binlerce Yahudi **Christian Science**'ın kiliselerine gidiyor. Diğer birçoğu, dini, hayatlarından tamamiyle sildiler. Gerçi onlar, Amerika'da din özel bir şey olduğu ve resmî kayıtlara geçirilmesine gerek olmadığı için, Yahudilikten şeklen çıkmadılar ama, Yahudilikle olan bütün bağlarını gün geçtikçe kaybediyorlar. Vaftiz, artık onlar için bir defalık bir iş değil, sürekli bir olaydır.

«Yahudi örgütleri, Yahudi geleneklerinden bu vazgeçişi önlemek için korkunç çabalar harcıyorlar. Yalnız New-York'ta Yahudi örgütleri çocukların dinî

eğitimleri için 1928'de hemen hemen 5 milyon dolar harcadılar. Fakat buna rağmen okul çağındaki Yahudi çocuklarının üçte birinden fazlasını, düzenli olarak Yahudi din derslerine göndermeyi başaramadılar. (...) Batı ve Orta Avrupa'daki ilişkiler de aynıdır.» (36)

Başkalarının başarılmış ve tarihsel olarak tabiî olan asimilasyon diye adlandıracağı şeyi, Ruppin, «gözlerimizin önünde Yahudi halkının yüzbinlerce Yahudi çocuğunu her zaman için kaybetmesine» sebep olan «yıkıcı güçler» olarak reddediyordu. (37) Ruppin Yahudilerin yasal eşitliklerinden de yakınıyordu: «Yasal eşitlik hakları ve dünya savaşından beri Doğu Avrupa ülkelerinin hızlı kültürel kalkınması ile Yahudiler öncekinden çok daha büyük ölçüde Hıristiyan kültürüne yaklaşıyorlar. 1897'de Yahudilerin % 97'sinin Yahudice konuştuğu Polonya'da bu oran 1921'de sadece % 74 idi. Dünya savaşından önce Polonya'daki bütün Yahudi çocuklarının çoğunun **Chedarim** ve diğer Yahudi okullarına gitmesine rağmen, 1925/26'da bütün Yahudi çocuklarının % 22'si böyle okullarda bulunuyordu. Geri kalan % 78, genel ilk ve orta okullara gidiyordu. Bundan dolayı da günlük konuşma dili olarak Yahudice yerine Lehçeyi benimsiyorlardı. Dünya savaşından önce Doğu Avrupa'da son derece az olan, Yahudi olmayanlarla evlenme ve vaftiz de yayılmaktadır. Sovyet **Rusya**'da, dünya savaşını izleyen kısa bir süre içinde, Yahudi dışı evlilik özellikle merkezî Rusya'da günlük bir iş oldu. Polonya'da vaftizlerin sayısı artıyor. (...) 19. yüzyılın başında **Eşkenazi** Yahudilerinin hemen hemen hepsi henüz Doğu Avrupa'da yaşamakta, hepsi aynı dili - Yahudice - konuşmaktaydı. Kültür, dinsel gelenek ve meslek açısından homojen bir kitle idiler. Bugün, bu bütünsel Yahudilik sadece mahallî olarak yeni birçok ülkeye dağılmakla kalmadı, ayrı-

ca kültürel olarak da dil, eğitim, dinsel gelenek ve görgü açısından, birbirinden çok farklı çok sayıda gruplara ayrıldı. (...) Fakat Yahudilerin bulundukları ülkelerin kültürüne asimile olarak, kültürel bakımdan gitgide birbirlerinden uzaklaştıkları, kader ortaklığı ve birlik duygularını kaybettikleri de görmezlikten gelinemez.» (38)

Yahudilerin artan asimilasyonu tehlikesini azaltmak için, Ruppin, Kongreye «biricik çıkış yolu olarak, Filistin'de bir Ulusal Yahudi Yurdunun kurulmasını», (39) salık veriyordu. Bununla asimile olmuş Yahudiler için, diğerleri arasında egzotik bir ülke olmaktan öte bir anlam taşımayan Filistin'e geri dönüşü sağlamak amacıyla, onlardan, kendilerini evlerindeymiş gibi ve ulusal olarak bağlı hissettikleri yaşadıkları ülkelere yabancılaşmaları isteniyordu. İşte tam bu sebepten siyonistler, 1897'den bugüne kadar asimilasyonu Yahudilik için hayatî bir tehlike olarak adlandırmaktan yorulmadılar.

Dünya Yahudi Kongresi Başkanı Nahum Goldmann, geçmişi hatırlayarak, «Yahudi Devleti» nin amacını eşitlik ve asimilasyon tarafından tehdit edilen Yahudi halkının korunması olarak (40) adlandırıyordu. Goldmann, 1971'de Kudüs'te «asimilasyon» ve «kültürel sönüşün» Yahudi halkını Araplarla olan savaştan daha çok tehlikeye düşürdüğünü açıklıyordu: «Hitler zamanı kadar tehlikeli olan bir durumla karşı karşıya bulunuyoruz. Şimdi İsrail'le dayanışma, İsrail'deki Yahudilerle Diaspora'dakiler arasında çok kuvvetli bir bağı temsil ediyor. Fakat, bir kere barış egemen olunca ne olacak? O zaman, New-York, Paris ve dünyanın diğer şehirlerindeki Yahudiler İsrail'le dayanışmaya devam edecekler mi? İsrail ve Diaspora arasındaki uçurumun büyümesinden korkmamalı mıyız?» (41) 1966'da Goldmann şunları söylediğinde meseleyi daha açık olarak koyuyordu: «Yahu-

di topluluğunun içinde yaşadığı uluslarla bütünleşme tehlikesi anti-semitizm ve takiplerle dışardan gelen tehditlerden daha büyüktür.» (42)

Gerçekten Yahudi fobisi gitgide siyonizmin birleştirici ögesi olarak ortaya çıkar. Anti-semitizm olmasaydı, siyonist hareket ilk ortaya çıktığı sıralarda olduğu gibi özel ve ütopik bir ideoloji olarak kalırdı. Ancak Çarlık ve Nasyonal Sosyalizmin ilerleme düşmanlığı - Faşizm gibi - tarihte zorunlu olarak meydana gelmiş asimilasyonu bozmak ve halklar arasına yeni milliyetçi sınırlar koymak suretiyle siyonizme kendi ilerleme düşmanlığını pratiğe uygulama olanağını verdi. Bundan dolayı, G. Verjat, şüphesiz bir dereceye kadar üzücü olan, «kendi özellikleri içinde gerici, ulusal bir ideoloji olan Siyonizmin onunla kendisini haklı gösterdiği anti-semitizmi kavradığı ve kabul ettiği» sonucuna varıyordu. (43)

Pratik olduğu gibi teorik olarak da siyonizm ve anti-semitizm birbirinin bütünleyicisidir. Yahudi düşmanlarının kini, siyonistlerin milliyetçiliğini teşvik etmiştir. Theodor Herzl'in de daha önce farkına vardığı gibi, **Yahudi Devleti**'ne göç her iki tarafın da işine geliyordu.

Gerçeği ideolojileriyle kavrayışlarında her iki hareket de, tarih-dışı düşündüğünü gösterir. Tarihi, sınıf savaşı yerine ırk savaşı olarak anlamaları, terminolojilerinin yüzeysel bir incelenmesinden hemen ortaya çıkar. Fakat çağın aynı milliyetçi açıdan alınışının iki ayrı kolunun bağlantısı daha da derinleşmektedir. Anti-semitizm gibi siyonizm de, Yahudi fobisini **insan tabiatının** değişmez özelliği olarak açıklar. Bundan dolayı Leo Dinsker için «anti-semitizm **onulmaz** ve hattâ **kalıtımsal** bir psikozdur. Odesa'lı doktor için, Yahudi takipleri, «insan tabiatının genel özelliklerinin sonucudur.» (44) Meisels, şunları tespit ettiğinde aynı görüşü daha net olarak açıklıyor-

du: «Anti-semitizm ebedîdir. Eğer Darwin çok değişkenli kalıtım teorisine çürütülemez bir delil göstermek isteseydi, en iyi belge anti-semitizm olurdu. O, yüzlerce uzva bile kalıtım yoluyla geçer (...)» (45)

Siyonizmin sosyalist fraksiyonu da, tarihi, **ırksal** olarak açıklar ve insanın ızdırabının, içinde yaşadığı düzenin ilişkilerinde bulunduğu yolundaki Marksist prensibi unutur. Böylece sosyalist siyonizmin en önemli temsilcisi Borokhov da, Yahudilerin kurtuluşunu kendi devletlerinde görür. Böylelikle siyonist hareketin sosyalist kanadı da, Yahudilerin o günkü ülkelerinin proletaryasının **bütün** insanlar için daha iyi, daha adaletli hayat şartları sağlamak yolundaki kavgasını değil, tersine Filistin'e göçü destekliyordu. Borokhov'un fraksiyonu, sosyalizmin, kapitalist üretim ilişkilerini değiştirmek ve böylece azınlığın çoğunluk üzerindeki ekonomik egemenliğinin zorunlu olarak birlikte getirdiği: yabancılaşma, zorbalık, bireycilik, yabancı korkusu ve ırkçılığın insan yapısını bozmasını ortadan kaldırmak yolundaki militanca çabalarının hiç bir şekilde sözünü etmez. Buna göre, siyonist sosyalistler, Marks'ın yalnız, eşitlikçi bir toplum düzeninin Yahudilere karşı olan kinin köklerini kazıyabileceği görüşüne de karşı çıkıyorlar.

Nathan Weinstock'un işaret ettiği gibi, «ne yazık ki bu tezlerin desteklenmesi için Sovyet tecrübesi yardıma çağrılamaz.» (47) Bu sırada, Ekim Devrimi'nden sonra Rusya'da diğer azınlıklar için olduğu gibi Yahudiler için de her şey çok iyi başlamıştı. Anti-semitizmin, toplumsal - ekonomik tohumları yokolmuştu. Yahudiler Sovyet toplumunun her alanında kendilerini serbestçe geliştirebiliyorlardı ve özellikle SSCB'nin politik ve kültürel hayatında hemen önemli roller oynamaya başlamışlardı.

Mülksüzleştirilmiş Yahudi küçük burjuvazisi, Yeni Ekonomik Politika (NEP) zamanında Sovyet ikti-

sadının kapitalist - sosyalist karma biçimlerinden yararlanıp sermaye biriktirdiğinde, ilk geri adım ortaya çıktı. «Yahudi ticaretinin ve Yahudi teşebbüslerinin etkinliğinin yeniden ortaya çıkması, halk içinde yaygın (popüler) anti-semitizmin yeniden canlanmasını da davet ediyordu.» (48)

Fakat Sovyetler Birliği'nin Marksist - Leninist yönetimi, anti-semitik eğilimlerin canlanmasını, büyük bir sosyalist gerçekleri açıklama kampanyası ile cevaplandırdı. Sovyetler Birliği'nde Yahudilere karşı kin tekrar ancak Stalin zamanında nispeten arttı. «Partinin gayretle savaştığı, halk arasında yaygın (popüler) anti-semitizm, işçi demokrasisinin zayıfladığı ölçüde yeniden oluşuyor, Yahudiler ticarî görev alanlarında olduğu gibi partinin imtiyazlı tabakalarında ve yönetimde de yoğun olarak temsil ediliyorlar. Sadece, adları halkın bilincinde tarihsel olarak tefecilik ve sömürü ile bağıntılı olan bir azınlığın temsilcisi oldukları için değil, ayrıca bürokrasinin imtiyazlı bir tabakasının cisimleşmesi olduklarından dolayı da (...) kuvvetli bir düşmanlığı üzerlerine çekiyorlar.» (49)

Çarlık ve nasyonal sosyalizm gibi şimdi de Stalinizm aynı şekilde kendi toplumsal - ekonomik darboğazlarının ve güçlüklerinin bütün suçunu Yahudilere yükleyerek, Rus halkı içindeki anti-semitik kalıntıları egemenlik aracı olarak kullanıyordu. Halk yığınlarının gözünde Stalinist rejimi çökerten şey, resmen Yahudiler üzerine yansıtılıyor, böylece Stalinist devlet cihazı, kampanyalarla, açık davalarla ve düzenlenmiş saldırılarla kitlelerin kendi egemenlik uygulamasına karşı olan hoşnutsuzluğunu, Yahudiler üzerine çeviriyordu. Bu politika aynı zamanda Sov-

yetler Birliği'nde Stalinist yola karşı olan birçok Yahudiyi de (meselâ: Troçki) içine alan sosyalist muhalefeti zorla bertaraf etmek amacını da yerine getiriyordu.

Yahudilerin bugün Sovyet sisteminin olanaklarından SSCB'deki diğer etnik azınlıklardan daha çok yararlanabilmelerine; ekonomide, sanatta, tıpta, kültürde ve gazetecilikte çok fazla temsil edilmelerine rağmen, siyonist hareket, Stalinist anti-semitizmi Yahudilerin kurtuluşunun sadece Yahudi devleti İsrail'de bulunabileceği yolundaki yıkılmaz tezi için yeni bir delil kabul etmektedir. Sovyetler Birliği'nde göç etme hakkının kanunen bulunmaması gerçeği, SSCB önemli bir anti-semitik devletmiş gibi yorumlanıyor. Bu arada, Sovyet hükümetinin 1971'den beri 10.000'den fazla Yahudinin İsrail'e göç etmesine izin verdiği ve 1972'de İsrail'e SSCB'den 35.000 Yahudinin beklenildiği de unutulmamalıdır. (50)

Bu konuyla ilgili olarak, siyonizmin, Sovyet anti-semitizmi örneğinden, Yahudi kurtuluşunun Diaspora'da prensip olarak mümkün olmadığını ve Yahudilerin bütün baskılardan kurtuluşunun sadece İsrail'e yerleşmekle mümkün olduğunu göstermek için yararlandığı önemlidir. Anti-semitizm ile Sovyet halk demokrasisinin bürokratlaşmış bir devlet şeklinde yozlaşması arasındaki toplumsal - ekonomik bağlantı, siyonizm tarafından bilinçli olarak tarihten koparılıyor ve bu tahrif edilmiş şekil içinde, Yahudilere karşı kinin **Yahudi Devleti**'nin dışında ebedî ve değiştirilemez olduğuna delil olarak alınıyor. Aslında siyonizm, kendisini haklı göstermek için kendi mantığı içinde böyle kanıtlamaları yapmak zorundadır.

Buna göre anti-semitizm teorik olduğu gibi pratik olarak da siyonizmin **a priori** bir şartı olarak gö-

zükür. Asimilasyon, Yahudi düşmanlarına olduğu gibi siyonistlere de ters düşer.

SİYONİZM VE FİLİSTİN

Böylece Yahudilerin yüzyıllar boyunca niçin hiç bir zaman Filistin'e dönmek için toplu bir teşebbüse girişmedikleri de dolaylı olarak anlaşılmaktadır. «Herzl'in Yahudileri bir geri dönüşün gerekliliğine ikna edebilmesi için, niçin 19. yüzyılın beklenilmesi gerekiyordu. (...) Gerçekte, Yahudilik feodal sistem içinde belli bir yere sahip oldukça, **Siyon Rüyası** bir rüyadan başka bir şey değildi ve Yahudiliğin gerçek çıkarlarından hiç birine uygun düşmüyordu. 16. yüzyıl Polonya'sındaki bir Yahudi lokantacı veya **rantiyer** Filistin'e geri dönüşü Amerika'daki bugünkü Yahudi milyonerler kadar az düşünüyordu.» (51) Ancak siyonizmin ve anti-semitizmin, sosyo - ekonomik temelleri kısmen zayıfladığı için asimilasyona saldırmaya gücü yettiğinde, asimile edilmemiş veya artık asimile edilemez Yahudiler için Filistin'e göç söz konusu oluyordu.

Fakat, 1920'ye kadar Filistin'e Yahudi göçü hemen hemen sözü edilmeyecek kadar azdı. Ancak 1930'larda göç yoğunlaşmaya başladı. Göçlerin sayısı ve hangi ülkelerden geldiği, siyonizmin ilk zamanlarında Diaspora'daki Yahudilerin gerçek ihtiyaçlarını ne kadar az yansıttığını ve tabiî ve gönüllü asimilasyonun ne kadar çok ilerlemiş olduğunu ispatlamaktadır. Asimilasyonun hiç bir zaman büyük güçlüklerle karşılaşmadığı ülkelerden,-meselâ, Kanada veya ABD'den hemen hemen hiçbir Yahudi Filistin'e göç etmiyordu. (52) Siyonistlerin asimilasyona karşı mücadelelerini 1897'den beri sürekli olarak şiddetlendirmelerine ve devamlı olarak Diaspora'daki Yahudileri Filistin'e geri dönmeye çağırmalarına rağmen, 1892'den 1920'ye kadar, siyonist yönetimin da-

vetine sadece 61806 Yahudi uymuştur. Bu rakam o günkü dünya Yahudilerinin ancak % 45'i idi. Aynı süre içinde tahminen 2 milyon Yahudi ABD'ye, Kanada'ya asimilasyonun çok ilerlemiş olduğu diğer ülkelere göç etmişti. (53)

1880'den 1929'a kadarki süre içindeki Yahudi göçleri hakkında Arthur Ruppin aşağıdaki sayıları vermektedir: (54)

TABLO: I

Yahudi Göçünün Yapıldığı Ülkeler	Göçmen Sayısı
ABD	2.885.000
Kanada	125.000
Arjantin	180.000
Brezilya	30.000
Orta ve Güney Amerika	30.000
İngiltere	210.000
Almanya	100.000
Fransa	100.000
Belçika	50.000
Diğer Avrupa Ülkeleri	30.000
Güney Afrika	60.000
Mısır	35.000
Avustralya, Yeni Zelanda	20.000
Filistin	120.000

Buna göre, belirtilen zaman süresi içinde 3 250 000 Yahudi Kuzey ve Güney Amerika'ya, 490 000 Orta Avrupa Ülkelerine, 115 000 Güney Afrika, Mısır, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya, fakat sadece 120 000 Yahudi Filistin'e göç etmişti.

Bununla, insanî gerçekler, Yahudi **Siyon Özlemi'** ni de şüpheye düşürmektedir. Martin Buber'in anlattığı gibi, «Siyon sadece ulusal ideolojilerden biri olarak anlaşıldığı sürece, onun asıl anlamı anlaşılmaz. (...) Bu ulusal ideolojinin, diğerleri gibi, bir halka göre değil, tersine bir yere göre adlandırılması bu durum için ayırt edici bir niteliktir. Bununla söz konusu olanın bir halk değil de, onun bir ülke ile,

yurdu hatırlatan bir ülke ile olan bağlantısının olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Gerçi, ideoloji, ülkenin Kenan Ülkesi Filistin ya da Erez İsrail gibi bilinen adlarından bir tanesine göre adlandırılmamaktadır. Tersine, bunun için, Davut'un kendine payitaht yaptığı ve adı, şair ve peygamberler tarafından bütün Kudüs şehri için ve özellikle payitaht adı olarak değil de, tapınağın adı olarak kullanıldığı eski **Yebuzit Kalesi'nin** adı kullanılmaktadır. Tapınağın bulunduğu tepe de genellikle bu isimle (Siyon) adlandırılmaktadır. (...) Dualar ve şarkılarda sürgündeki halkın üzüntü ve hasreti onunla birleşiyordu. Ülkenin kutsallığı onun içinde yoğunlaşıyordu. **Kabbala**'da (*) Siyon tanrının nuru ile bir tutuluyordu. Yahudi halkının ulusal düşüncesi bu adı aldığında, bu birliğin bütün nimetlerine de sahip olurdu ve bunu yapmak zorundaydı. Çünkü, diğer halkların ulusal ideolojilerinden farklı olarak, bu isimle adlandırılmış olan (ideoloji), tarihsel ifadesini Fransız İhtilâli'nde bulan toplumsal ve politik dönüşümlerin yeni bir ürünü değil, tersine sadece bir devamı; çok eski, aynı zamanda dinsel ve halkın varlığına uygun, ruhsal bir gerçeğin 19. yüzyıldaki ulusal hareketlerin genel şekline uydurulmuş bir yeniden düzenlemesiydi. Ve bu gerçek, **kutsal** bir ülke ile **kutsal** bir halkın Siyon adı altında birleşen kutsal evliliğidir.» (55)

Böyle gelenek ve efsanelerin, Yahudi halkının bilincindeki önemi inkâr edilemez. Fakat bu, «Yahudilerin büyük çoğunluğu hiçbir zaman (Filistin'deki, W.H.) yurda sahip olmadığı,» (56) için; oradaki iklimsel ve ekonomik şartları elverişsiz ve genellikle Di-

---

(*) **Kabbala,** gelenek anlamına gelen bu söz, Yahudilerde Tevrat'ın nakle dayanan yorumu demektir. Bu yorum, ergin kişilerce zincirleme olarak birinden diğerine nakledilir. Çev.

aspora'da kendilerini rahat hissettikleri için, bütün dinsel ve tarihsel çekiciliğine rağmen, Orta Doğu'da bir **Yahudi Devleti** kurmak yolundaki siyonist girişimin ilk zamanlarda sunî bir etki bıraktığı konusunda hiç bir şeyi değiştirmez.

Filistin **Yurdu** üstüne mülkiyet iddialarını meşrulaştırma yolundaki siyonist gayretler de önceleri pek az inandırıcı etki yapıyordu. (57) Yahudilerin 2000 yıl önce Arabistan'da yaşamış oldukları şeklindeki delillerin de, dünyadaki politik kaos ilke olarak kabul edilmek istenmiyorsa, «ciddi olarak göz önüne alınamayacağı»da ispatlanmıştı (58) Yahudilerin kendi hakları için öne sürdükleri şey, genel olarak geçerli olsaydı, İspanyollar Meksika, Araplar İspanya, Kızılderililer Kuzey Amerika üstünde hak tulep edebilirlerdi. Yahudilerin aynı tarihsel iddiası ile Persler, Mısırlılar, Grekler ve Romalılar, Filistin'in mülkiyeti için savaşabilirlerdi.

Yahudilerin Filistin'i kendi istekleri ile terketmediği, tersine Babilliler ve Romalılar tarafından kovuldukları ve bundan dolayı **Yurda dönüş** hakkına sahip oldukları şeklindeki siyonist tez, tarihsel bakımdan kesin olarak çürütülebilir.

Birçok Yahudi diğer ülkeler kendilerine daha iyi iktisadî gelişme olanakları sunduğundan yabancı egemenliği ve Kudüs'ün tahribinden çok önce Filistin'i terk etmişlerdi. «Yahudilerin dağılışı hiçbir şekilde Kudüs'ün batışıyla başlamaz. Bu olaydan daha yüzyıllarca önce Yahudilerin büyük çoğunluğu dünyanın dörtbir yanına dağılmıştı. (...) Buna göre, Diaspora, hiçbir şekilde zorla yapılan bir girişimin sebep olduğu tesadüfî bir olay değildi. Yahudi göçünün temel sebebi coğrafi koşullarda aranmalıdır. (59) Vaktiyle Filistin'i terk etmiş olan Yahudiler daha sonra yeni yurtlarında kaldılar. (60)

Bu arada Filistin'deki Yahudiler azalmaya de-

vam etmiş, yabancı egemenliği, göç ve hastalıklar, 18 yüzyılda Filistin'de geriye sadece birkaç bin Yahudi bırakmıştı. John ve Hadawi, 1730'larda Kudüs'te sadece bin Yahudinin, Safad ve Tiberias'ta bir kaç küçük grubun kaldığını tesbit etmişlerdir. (61) Geride kalan Yahudilerin, kaybolan bir azınlık olarak etnik ve kültürel özelliklerini uzun süre korumaya güçleri yetmemiş ve Filistin'de diğer halk grupları ile kaynaşmışlardı. (62) Böylece Leon, Yahudilerin dağılmalarına rağmen değil, tersine dağılmalarından dolayı hayatta kaldıkları şeklinde, siyonizme ters düşen bir sonuca varıyordu. Eğer Filistin'de kalsalardı, bütün olarak Babilliler ve Romalılar tarafından kovulacak veya azalan bir kalıntı olarak, özelliklerini daha güçlü olan Arap ülkelerine karşı korumaya artık güçleri yetmeyecekti. Böylece **halk** olarak kalmaya güçleri sadece Diaspora'da yetti.

Siyonizm, bu dağılmaya karşı çıkmaya başladığında, Filistin yüzyıllar süren bir sürecin sonucunda Araplaştı. 19. yüzyılın sonlarında Siyonizm politik olarak kurulmaya başladığında, Filistin, Amerika ne kadar Kızılderili ise, o kadar Yahudi idi.

Fakat tarihsel olmayan tarih görüşü, siyonizmi burada da tehlikeli bir çıkmaza sokar. Herzl ve izleyicileri, Yahudilerin **Yurtlarına** geri götürülmesi gerektiği yolunda, idealist isteğin dışına çıkıyorlardı. Milliyetçilik çağında bu amaç anlaşılabilir olsa bile, siyonistler, tarihin akışının yurtlarını ne hale getirdiği ve bir geri dönüşün Araplar ve Yahudiler için hangi sonuçlara yol açacağı şeklindeki kesin sorunları ihmal ediyorlardı.

Onlar taraftarlarına bunun yerine, halksız olduğu gösterilen bir Filistin sunuyorlardı. İsrael Zangwill, Filistin'in «ülkesiz bir halk için, halksız bir ülke» (63) olduğu şeklindeki popüler sloganı bu sırada uyduruyordu.

Fakat Zangwill'in bu çağrısını ünlü yapacak olan makalesinin yayınlanmasından daha altı yıl önce, 1895'te Filistin'de Türk egemenliği altındaki üç mutasarrıflıkta (Kudüs, Nablus ve Acre) 26 320 km2 üzerinde 453 000 Arap (64) yaşamaktaydı. Bu Araplar, Yahudiler gibi Semit ırktan gelen ve büyük geleneği olan bir halk idiler. Onlar kendilerinin daha eski Kenanî'ler ve Filistin'e adını veren Filisti'lerin bir devamı olduklarına inanıyorlardı. «Filistin'in, Eski Ahit'e göre, Semit ırktan gelen ve aslen Arap olan Kenanî'lerin yerleştiği yer olduğu kesindir. İbrani Kabileleri, Filistin'in belli bazı kısımlarını ancak M.Ö 13 veya 14. yüzyılda fethetmişlerdi. (...) O halde. tarihi açıdan bakarsak eski İbraniler, Filistin'de doğmamışlardır. Ve hatta kısa bir zaman için Filistin'e geldiklerinde bile, hiç bir zaman sahildeki ovalarıyla birlikte bugünkü İsrail bölgesini işgalleri altında tutmadılar. Bu bölge, ona (Filistin) adını vermiş olan Filisti'lerin elinde bulunuyordu.» (65)

Araplar da, Akdeniz ve Suriye çölleri arasındaki ülke üstünde ilk yerleşmiş olma yoiundaki tarihsel iddialarını aynı nedenlerden çıkarıyorlar (66). Araplarla Yahudiler arasında Filistin üzerindeki tarihsel hak etrafındaki kısmen efsanevî kavga, nerden çıkmış olursa olsun, Arap İsrail çatışması hakkındaki bizim görüşümüz için: Siyonizmin geçen yüzyılın sonunda -iddiaların tersine- insansız bir çölü iskân etmediği, tersine yarım milyon kadar Arabın yaşadığı bir ülkeye zorla girdiği gerçeği belirleyicidir.

Tarihsel gerçekleri bilmezlikten gelme isteği, siyonistlerin, planlarını Arap-Filistin gerçeğini gözönüne almaksızın, yapmalarına sebep oldu. Böylece, (Filistin'e) ilk yerleşen siyonistler tamamiyle «halksız bir ülke» ile karşılaşmadılar. Onların Arapların çokluğu karşısındaki şaşkınlığı, siyonistlerin önceden iskân edilmiş ülkeyi yeniden iskân etmekle Araplara

haksızlık etmek üzere olduklarını korkuyla gören Herzl'in çalışma arkadaşı ve halefi Max Nordau'ınkinden daha az değildi. (67)

«Ülkesiz bir halk için, halksız bir ülke» sloganı sağlamlığını kaybettiğinde, siyonistler onu artık, kültürel olarak geri kalmış Araplara uygarlık ve ilerleme götürdükleri parolası şekline sokuyorlardı. Bundan yıllar sonra, Yahudilerin Filistin çöllerinden bir tanrı bahçesi yarattıkları kuramı doğdu. Meselâ Weizmann'ın otobiyoğrafisi **Trial and Error**'da temsil ettiği bu görüş, bu güne kadar inatla canlılığını koruḍu. Böylece Başkan Levi Eşkol 1969'da, 1913 yılında göçmen olarak Filistin'e vardığında karşısına sadece «az gelişmişten daha da kötü çöller» gördüğünü söyleyebiliyordu. «Hiç bir şey yoktu.» Bu çöller Yahudiler tarafından «geliştirildi ve iskân edildi.»

Bu görüşün gerçek dışı olduğunu, o çağın Orta Doğu ile ilgili dokümanları ispatlamaktadır. Meselâ, Filistin hakkındaki 1912 tarihli **Baedeker'**de iki gelişen liman şehri Hayfa ve Yafa; Nazareth, Tethlehem, Hebron, Tiberias, Nablus vb. diğer Arap yerleşme yerleri; diğer şeyler arasında bu şehirlerin pitoresk camileri, güzel bahçeleri anlatılır. **Baedeker** özellikle, portakal bahçeleri, zeytinlikleri ve tahıl tarlaları ile birçok bölgenin sevimliliğini belirtir.

Daha önce Amerikan misyoneri Thomson da, Filistin'i ziyaret etmiş; (69) 19. yüzyılın ortasındaki gezisi sırasında tahıl, zeytin, incir, karpuz, badem ağaçları ve üzüm bağları bulunan geniş bölgeler keşfetmişti. Esdraelon ovalarında, Acre bölgesinde, Bethlehem çevresinde, Galile ve Tiberia gibi, Ramalah, Nablus ve Samaria'da da Thomson, «bütün toprağın işlenmiş ve çok verimli» olduğunu görmüştü. Filistin'in benzer intibalarını Mark Twain'in hatıra yazıları The Innocents Abroad da yansıtır. Buna karşılık, yeni yerleşen Yahudilerin Filistin'e daha verimli bir üre-

tim tarzı, modern üretim teknikleri ve üretim araçları getirdikleri de inkâr edilemez. Onlar feodal yapılı ve Yahudilerin sosyo-ekonomik ilerlemelerine karşı hiç bir şey yapamayan bir Arap bölgesinde, kapitalist üretim ilişkilerini yarattılar. Siyonizm daha sonra burdan, Filistin'deki iskân edici çalışmaların Araplar için iyi ve yararlı olduğu şeklindeki misyonerce düşünceyi türetti. Bu anlayış tarzı, Yahudilerin Araplara modern üretim ilişkileri getirdiğini, onlara zamana uygun hayatı öğrettiğini ve onları yeni çağa geçirdiğini yaymaktadır. Kısaca: Buna göre siyonizm, Filistin'de yerli Araplara sadece yararlı olan uygarlaştırıcı bir görev başarmıştır.

Aharon Cohen daha da ileri giderek, Arap Filistinlilerin siyonizmden kazandıkları ve ele geçirdikleri somut şeyleri şöyle hesaplamaktadır:

(Sterlin olarak)

Arazi alımları için	6.000.000
Arazi alımları için komisyoncu harcı	1.000.000
Rantiyerlere yapılan ödemeler	300.000
Gübre alımları için	500.000
Tarım ürünleri için	7.500.000
Yahudi tarım işletmelerinde çalışan Araplara yapılan ücret ödemeleri	3.000.000
Yapı malzemeleri için	3.200.000
Yahudilerle ticari ilişkilerden Arapların kârı	1.500.000
Yahudi tarım işletmeleri dışında çalışan Araplara yapılan ücret ödemeleri	1.000.000
Sanayi ürünleri için	1.000.000
Kiralar için	5.000.000

Aharon Cohen, bu hesaba göre Arap Filistinlilerin Yahudilerden 30 milyon sterlin kazandığı sonucunu çıkarıyor. (71)

Bu gibi koyuş ve hesaplara Araplar acı bir alayla cevap veriyorlar: «İsrail Araplara pahasını ödediği için (hem de tefeciliğin, baskının, terör ve tecridin aynı rolü oynadığı bir ücretle), onların toprağına el

koyması gayet tabiidir. Bu Araplar elden giden vatanları için niçin ağlıyorlar? Bu, onların vatan dediği şey, sermaye dünyasında parayla alınıp satılan bir toprak parselleri toplamından başka nedir ki?» (72)

Siyonizm gibi İngiliz, Fransız, Portekizli sömürgeciler de Afrikayı zaptedip halkını egemenlik altına aldıklarında ve yeraltı servetlerini sömürdüklerinde, aynı şeyleri ileri sürüyorlardı. Bu girişimin arkasında bulunan aşağılık kâr hırsı, geri kalmış siyahlara kültür, teknik ve uygarca ilerleme götürdükleri şeklindeki sahtekârca iddia ile ve -sadece Hıristiyan kilisesinin ve onun misyonerlik merkezlerinin yardımı ile değil- maskeleniyordu. Gerçek sonuç, Kara-Afrika kültürünün yıkılması, beyazların egemenliği ve Üçüncü Dünyanın emperyalist sömürülmesiydi.

Filistin'de siyonist yerleşmeyi oluşturan sonuçlar çok daha başka bir şekilde sunulmuyor: Yahudiler ülkelerini zaptederken, yerli halk yurdu üzerindeki egemenliğini kaybediyor, gelenek ve kültürünün yıkıldığını görüyor ve sonunda kendisini kitle halinde komşu Arap devletlerinin mülteci kamplarında buluyordu.

Filistin'deki ilerlemiş Yahudi toplumunun yerlilere yaptığı sosyo-kültürel etkilerin önemini inkâr etmeksizin, Filistin'deki siyonist yerleşmenin Araplar için yıkıcı bir sonuç ortaya çıkardığı **kesin olarak** tesbit edilmelidir. Filistin'deki Yahudi-kapitalist kalkınmaya duyulan hayranlık, bu yerleşmenin Filistinli Arapların vatanına malolduğunu kesinlikle unutturamaz. A. Schlichter bu perspektife uyarak 1929'da şunları yazıyordu: «Tabiî ki, şarap mahzenleri, portakal bahçeleri ve üzüm bağlarıyla kapitalist bir yerleşme, içinde geliştiği sosyal ortamı dikkate almazsak, bir bedevi yerleşmesinden çok daha ileri bir toplumsal örgütlenmedir. Ama sadece bir metafizikçi, sosyal

bir örgütlenmeye sosyal ortamdan soyutlayarak bakabilir. Onların içinde, Filistin toplumunda, bu yerleşme (Filistinliler için, W.H) açık gerici işlevler yapmaktadır. Bu yerleşme ülkedeki sömürgeci rejimin sağlamlaştırılması için silâh olarak kullanılmaktadır». (73). Yeni yerleşen Yahudilerin ülkeye getirdikleri ve bilinçli olarak, ekonomik bakımdan geri kalmış yerliler üzerinde egemenlik aracı olarak uyguladıkları, kapitalist üretim ilişkileri ile kaçınılmaz çatışma olmamış olsaydı, Filistinli Araplar bugün egemenlik altına alınmamış kişiler, vatansızlar ve sürülmüş kişiler olmazlardı. Onlar Suriye ve Lübnan'daki kardeş halklar gibi kendi araçları ve kendi imkânları ile feodal toplumdan modern kapitalist ya da sosyalist topluma sıçramayı kendi kendilerine başarabilirlerdi; hatta onlar, daha az verimli topraklara ve elverişsiz şartlara sahip olan Suriyeli veya Mısırlı komşularından daha iyi tarımsal, coğrafi ve tabîi şartlara sahiptiler.

O zaman çağdaş üretim teknikleriyle Filistinli yerliler topraklarını plânlı bir şekilde işletir ve ekerlerdi. Filistin'e giden İngiliz ve Amerikan araştırma komisyonları da, Arapların çöle çevirdiği bir ülke bulamadılar. Hope Simson'un raporu somut bir örnekle, geliştirilen çöller hakkındaki siyonist iddiayı kesin olarak yalanlıyordu: «Esdraelon vadisinin Yahudi göçmenlerin varışından önce vahşi bir kır ve şimdi ise bir cennet olduğunu kabul etmek yanlıştır.» (74) Rapor daha sonra, siyonistler tarafından, «hiçbir şey üretmedikleri bir ülkedeki yararsız engeller» olarak tanıtılan fellahların aşağılanmasına kesin olarak karşı çıkıyordu.

Böyle aşağılamalar elbette ki tesadüfî değildi.

Dipnotlar

1 — Charles S. Liebman, Dimensions of authority in the

comtemporary Jewish community, The Jewish Journal of Sociology'de (Londra), Cilt: XII, No: 1, 1970.

2 — Abraham Léon, Judenfrage und Kapitalismus, s. 103

3 — Bkz. Abraham Léon, a.g.e.; Abraham Revusky, Les juifs en Palestine, Paris 1936, s. 7 vd.

4 — Max Horkheimer/Theodor W. Adorno, Dialektik der Aufklärung, Amsterdam 1944, s. 206.

5 — vi Rudy, Soziologie des judischen Volkes, s. 112; s. 111- 112.

6 — Bkz. Cecil Roth, A short history of the Jewish people, Londra 1969, özellikle **Anti-Semitism and the new Diaspora** bölümü, s. 382 vd. ve **Catastrophe** bölümü s. 421 vd.

7 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 55.

8 — Bak. Hathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 23 vd. ve B. Borokhov, Notre Plateforme, Paris 1964, s. 44 vd.

9 — Theodor Herzl, Der Judenstaat, Viyana 1933; burada ve bundan sonraki *dipnotlarda en* son Fransızca baskıya göre aktarıyoruz: **L'Etat juif,** Paris 1969, s 25.

10 — Memorandum of Edwin Montagu on the Anti-Semitism of the present Government-Submitted to the British Cabinet, Ağustos 1917, Great Britain, Public Record Office'de, Cab. 24/24, Ağustos 1923, 1917.

11, 12 — Theodor Herzl, Der Judenstaat, a.g.e., s. 37 v.d., ve 45.

13 — Karl Kraus, Eine Krone für Zion, Viyana 1898, s. 26.

14 — Basel'deki 1897 1. Siyonistler Kongresi'nin görüşmelerinin stenografik protokolu. Viyana 1897.

15 — Basel'deki 1897 1. Siyonistler Kongresi'nin görüşmelerinin stenografik protokolu, Viyana 1897; bkz. Israel Kohen, A short history of Zionizm, New York 1951.

16 — Aktaran W. Mallison, The Zionist - İsrael juridical claims to constitute the Jewish people entity and to confer membership in it: appraisal in public international law, **George Washington Law Review** dergisinde, No 5, 1964.

17 — George Lenczowski, The Middle East in World Affairs, New York 1952 s. 263.

18 — Moshe Pearlman, Gespräche mit Ben Gurion, Münih 1966. s. 195

19, 20, 21 — Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, a.g.e., s. 199 ve 204.

22 — Bkz. Abraham Léon, Judenfrage und Kapitalismus, a.g.e., ve Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.; Weinstock da bizim gibi A. Léon'un ayrıntılı tahlilini izliyor.

23 — Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, a.g.e., s. 203 vd.

24, 25, 26, 27, 28, 29 — Abraham Léon, a.g.e., s. 9, 10, 10, 11, 12 ve 12.

30 — Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, a.g.e., s. 207

31, 32 — Abraham Léon, a.g.e., s. 13, 95 vd.

33 — Bkz. Abraham Léon, a.g.e.

34 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 12; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., s. 26 vd.

35 — 1. Siyonistler Kongresi'nin stenografik protokolu, a.g.e., s. 5.

36, 37, 38, 39 — Arthur Puppin, Zürih'teki 1929 VI. Siyonistler Kongresi'nin stenografik protokolu, Londra 1929, s. 38, 39 ve 42, 44.

40 — Nahum Goldmann, The Genius of Herzl and Zionism today, Kudüs 1955, s. 19.

41 — **Le Monde,** 10.4.1971

42 — **Le Monde,** 13.1.1966

43 — G. Verjat, a.g.e., s. 33

44 — Leo Pinsker, Autoemanzipation, Berlin 1917, s. 25.

45 — Samuel Meisels, Sozialistisch oder zionistisch?, Drohobycz 1898, s. 42.

46 — Yahudi milliyetçiliğinin gerici yönleri için bkz. A. Léon, a.g.e., Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., ve I. Deutscher, a.g.e., ayrıca Moshe Machover, Borochovist **Revival, Israca'da** (Londra) No. 4, 1971.

47, 48, 49 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 28, 30, 32.

50 — **Der Tagesspiegel**'de, Moskau lässt die Juden ziehen başlığı altında, (Berlin) 28.1.1972; **Le Monde,** 15.1.1972.

51 — Abraham Léon, a.g.e., s. 104

52 — Filistin'e göç hakkındaki açıklamalarımıza ve sayılarımıza bakınız. 1920'lerde ve otuzların başında, -Nathan Weinstock'un üye sayıları ve üye aidatları yardımı ile gösterdiği gibi- göç zayıflamaktaydı. Bunu ancak faşizm 1940'larda değiştirdi; bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

53 — A Survey of Palestine - Prepared in December 1945 and January 1946 for the information of the Anglo - American Committee of Inquiry, Kudüs, 1946, Cilt I; Zvi Rudy, a.g.e., s. 38 vd.; **Development of the Aliyah, The Zionist Federation of Great Britain and N. Ireland (Ed.)** The Zionist Yearbook 1970/71, Londra 1970.

54 — Arthur Ruppin, Soziologie der Juden, a.g.e., s. 157

55 — Martin Buber, Israel und Palästina, Münih 1968 s. 8, vb.

56 — Joseph M. N. Jeffries, Palestine: The Reality, Londra, New York, Toranto 1939, s. 17.

57 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 38, vb.; J.M.N. Jeffries, a.g.e., s. 1 vb.

58 — King-Crane-Komisyonu (1919) raporu, J. C. Hurewitz Diplomacy in the Near and Middle East A Documentary Record 1914 - 1916 isimli eserde, Princeton 1958.

59 — Abraham Léon, a.g.e., s. 3; Arthur Ruppin, Les Juifs dans la monde moderne, Paris 1934, s. 84 vb.

60 — Bak. Arthur Ruppin, Les Juifs..., a.g.e., L.M.C. van der Hoeven Leonhard, The 1948 war as a curicial juncture in the History of the Palestine problem, General Union of Palestine Students (yay.) Palestine Discussion Papers, Cilt 2, Küveyt 1971.

61 — Robert John, Sami Hadawi, The Palestine Diary, Cilt 1, 1914-1915 Beyrut 1970, s. 32; Bak. Joseph M. N. Jeffries, a.g.e.

62 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 41

63 — Israel Zangwill, The Return to Palestine, New Liberal Review'da, Aralık 1901

64 — A Survey of Palestine, a.g.e., Cilt 1, s. 141

65 — Collouge de Juristes Arabes sur la Palestine, Algier 1977, s. 23

66 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 14 vd.

67 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 61

68 — Levi Eshkol ile röportaj, **Newsweek** (New York), 17.2.1969.

69 — William Thomson, The Land and the Book, New York 1882.

70 — **Yahudiler ve Araplar - Toplumsal Karşılaştırma** isimli bölüme bakınız.

71 — Aharon Cohen, Israel and the Arab World, Londra 1970, s. 225

72 — Colloque de Juristes Arabes, a.g.e., s. 13

73 — A. Schlichter, Der arabische Aufstand und die Judische land wirtschaftliche Kolonisation, **Agrarprobleme**'de (Moskova) No. 3/4, 1929

74, 75 — Great Britain, Palestine - Report on Immigration, Land Settlement and Development, Sir John Hope Simson, 1930, cmd. 3686 (His Majesty's Stationary Office), London 1930.

İKİNCİ BÖLÜM

SİYONİZMİN AMAÇLARI

Herzl, daha 1896'da «kendi devletlerini isteyen Yahudiler, mutlaka ona sahip olacaklardır.» (1) di yordu. Bütün Yahudilere yurt olacak bir **Yahudi Devleti** kurmak amacı, daha sonraki yıllarda sıkı bir şekilde izlendi ve siyonizmin özünü belirledi. 1897'de Basel Programı'nda siyonist sözcüler, hareketlerinin en önemli amaçlarını şöyle özetliyorlardı:

«Siyonizm, Yahudi halkı için Filistin'de resmen ve kanunen garanti edilmiş bir yurdun yaratılmasına çalışmaktadır. Kongre, bu hedeflere erişmek için aşağıdaki araçları gözönüne almaktadır:

1 — Filistin'in Yahudi çiftçi, zanaatkâr ve müteşebbislerle iskân edilmesinin amaca uygun bir biçimde teşviki,

2 — Bulunulan ülkenin kanunlarına uygun mahallî ve genel toplantılar vasıtasıyla bütün Yahudiliğin bir araya getirilmesi ve örgütlenmesi,

3 — Yahudilerin birlik duygularının ve halk oldukları bilincinin kuvvetlendirilmesi,

4 — Siyonizmin hedefine ulaşması için, gerekli hükümet izninin alınmasına çalışmak,» (2)

Siyonist gazeteler, siyonist liderlerin günlük notları ve bilindiği kadarıyla hareketin gizli dökümanları, siyonizmin **Yahudi Devleti** çabalarında tamamlyle bilinçli ve sistematik bir biçimde ilerlediğini açıkça gösterir.

Şüphesiz taktik sebeplerden dünya kamu oyuna, siyonist hareketin, sadece, Yahudiler için, kuruluşu yerli halkın hayat haklarına zarar vermeyecek olan bir **yurt** istediği yolunda daima teminat veriliyordu. Fakat Filistin'deki siyonist yerleşme süreci, siyonist liderlerin bayram ve pazar konuşmalarına göre değil, onun gerçek akışı ve sonuçlarına göre değerlendirilmelidir. Böyle bir somut bakış tarzı, Filistin'in siyonist bir şekilde Yahudi devletine dönüşmesinin, politik ve toplumsal bakımdan uzun vadeli bir plânlama sürecinin mantıksal sonucu olduğunu ortaya çıkarır.

Burada siyonist hareketin ustalıkla hazırlanmış stratejisi, Araplar kadar uluslararası güçler tarafından da artık reddedilmeyecek olan ve böylece giderek istense de istenmese de kabul edilmek zorunda kalınacak **oldu - bittiler** yaratmaktan ibaretti. Göç, toprak alımları ve bunların gerektiği kurumlar, Filistin'i git gide bir Yahudi Devleti'ne dönüştürüyor, bir oldu-bitti bir diğerini doğuruyordu.

Bir **Yahudi Devleti'**ni gerçekleştirmek şeklindeki uzun süre maskelenmiş amaca varacak olan iddiaların kademelenişi: Araplarla barış içinde bir arada yaşama yolunda sözlü istekten (1897'den itibaren) başlıyor, bir ulusal Yahudi Yurdu'nun kurulmasına (1918), iki uluslu bir devlet talebine (1929) kendi devletlerinin şart koşulması için (1942) yerli halka karşı zor kullanmaya (1929'dan itibaren), devletin kurulmasına (1948) ve Arap halkının git gide artan tasfiyesine (1948'den itibaren) ve nihayet İsrail topraklarının genişletilmesine (1948 1956, 1967) varıyordu.

Bu tırmanış Arapların artan aşağılanmasını ve sonunda İsrail'in resmî hayatından tamamen tasfiye edilmesini gerektiriyordu. Siyonizmin 19. yüzyıldaki hedeflerine bakılacak olursa, bunun hiç de tesadüf olmadığı ortaya çıkar.

HAREKETİN TARİHİNDE SİYONİST STRATEJİ

Herzl'in bir Yahudi Devleti idealinin ayırdedici özelliği, Filistin'in yerli sakinlerini küçümseyişidir. Herzl, klasik manifestosunun hiç bir yerinde, Filistinlilerin ülkeleri üstünde tarihsel iddialarından ve güncel hayat haklarından söz etmiyordu. Bu dolaylı aşağılamadan başka, Herzl, kendisine barbarca görünen ve Yahudilerin yerleşme amaçlarına araç olarak kullanılmaya kesinlikle uygun olan Arap halkı, doğrudan doğruya aşağılamaktan da çekinmiyordu.

«Avrupa için biz,» diyordu Herzl, «orada (Filistin W.H.) Asya'ya karşı korunma duvarının bir parçası, barbarlığa karşı uygarlığın ileri karakolu olabiliriz.» (3) Herzl, Londra'da IV. Siyonistler Kongresi sırasında bu düşüncesini değiştiriyor ve «bütün uygar insanlara yararlı olacak (...) bir kültür merkezi» tasarlıyordu. «Bu merkez Filistin'dir. Onu kurmayı ne pahasına olursa olsun deneyecek olan kültür taşıyıcıları ise bizleriz.» (4)

Herzl, daha **Yahudi Devleti** kitabında, Filistin'de iktidara gelmenin araçlarını saptıyordu. Bir **Society of Jews,** yerleşmeyi «bilimsel ve politik» olarak hazırlamalıydı. «Jewish Company onu pratiğe uygulayacaktır.» (5) Bu işin somut olarak nasıl görüneceğini, Herzl, günlüklerinde şöyle anlatır: Siyonistler ilk olarak Arap halkının arazisini, uygun bir biçimde ele geçirmelidirler. Yerliler -özellikle fakirler- **Yahudi Devleti'**nde en ağır yerleşme çalışmalarını yerine getirdikten sonra, hiç bir şeye bakmaksızın komşu ülkelere sürülmelidir. **Yahudi Devleti'**nde Araplara iş

verilmez. Yahudiler tarafından elde edilmiş toprakları satın almak da yerli halka yasaktır. (6)

Son iki talebin kısmî olarak yerine getirilmesini Herzl bizzat görebildi: Onun başkanlığındaki V.Siyonistler Kongresi 1901'de Filistin'de sadece Yahudi kiracıların ve çiftçilerin ekip biçeçeği, ulusal, satılamaz Yahudi toprakları satın alacak bir **Yahudi Ulusal Fonu'**nun kurulmasına karar veriyordu.

Herzl'in gizli bölgesel iddialarının da net olduğu görülmektedir. Böylece O, günlüklerinde Filistin'i Davut ve Süleyman gibi Sina Yarımadası'ndan Suriye'nin büyük bir kısmı dahil Hazar Enan'a ve Akdeniz'den Ürdün'ün doğu sınırlarına kadar uzanan bir **Yahudi Devleti** olarak tanımlar. Lord Rothchild'e yazdığı 4.7.1902 tarihli mektubunda, Herzl. Sina Yarımadası'nı da Filistin'e dahil ediyordu. Herzl daha o zamandan siyonizm ve uluslararası güçler arasında sıkı bir ilişki kurulmasını istiyordu.

Böylece, Filistin'deki siyonist yerleşmenin belirleyici özellikleri, Herzl'in yazılarından, sözlerinden ve günlük notlarından bile öğrenilebilir: Siyonist devlet ideolojisi, yerli Arap halkının aşağılanması, oldu-bittiler politikası ve emperyalizmle ittifak. Birinci Siyonistler Kongresi'nin protokollarının incelenmesi, Herzl'in amaçlarını açıkça gösterir. Burada da dikkati çeken şey, söylev ve tartışmalarda Filistin'in Arap halkından hemen hemen hiç söz etmemesidir. Birinci Kongre sırasında Orta Doğu'daki gezilerini rapor eden konuşmacılar da yerli halkı ihmal ediyorlardı. (7) Alan R'Taylor siyonist stratejiyi geniş bir şekilde incelerken şu ihtimali de açıklıyor: «Belki de siyonistler, hedeflerinin yerine getirilmesinin, kaçınılmaz olarak Arap halkının kovulmasını gerektirdiğinin farkında idiler ve bundan dolayı sorunla dolaysız olarak uğraşmaktan dikkatle sakınıyorlardı.» (8) Ne olursa olsun, Araplara karşı siyonist hareketin

tavrı, genel olarak, onları sadece ihtiyacına göre ve gerektiği zaman ihmal edeceği. kullanacağı ya da bir kenara iteceği nesneler olarak ele almasıdır.

Pek az siyonist bu tavrı kınıyordu. Yahudi filozofu Achad Ha'am, daha 19. yüzyılın sonunda, Filistin'i ziyaretinden sonra, din kardeşlerini, Arapları ihmal etmeye veya onlara barbarlar gibi davranmaya karşı uyarıyordu. Ha'am, daha sonra eleştirisini tekrarlıyor ve siyonistleri Arap çıkarlarını görmezlikten gelmemeye çağırıyordu. (9) «Ama bu tavsiyelere kimse kulak asmadı. Siyonistler Arapların göz önüne alınmasını düşüncelerinden bile uzaklaştırıyor ve tersine, Zangwill gibi konuşan kişileri sempati ile dinliyordu: **Halksız ülkeyi ülkesiz halka verin.»** (10)

Fakat zamanla siyonistler de, Filistin'de siyonist yerleşmeye karşı kendilerini korumaya başlayan çok kalabalık bir halkın bulunduğunu inkâr edemez hale geldiler. Zagwill bile popüler sloganını terk ediyor ve şöyle diyordu: «Filistin'in zaten sakinleri vardır (...) Bundan dolayı, ya atalarımızın yaptığı gibi yerleşik kabileleri kılıçla kovalamaya, ya da büyük, yabancı bir halkı temsil eden iğrenç bir problemle karşı karşıya bulunmaya kendimizi hazırlamalıyız.» (11)

Filistinlilerin, atadan kalma yurtlarını gönüllü olarak vermeyecekleri yıllar geçtikçe git gide daha da belirginleşiyordu. Siyonizmin aşırı sağ kanadı, **revizyonistler,** «tarihte hiç bir ülkenin yerli halkının, hiç bir zaman ülkesinin yabancılar tarafından ele geçirilmesine seyirci kalmayı gönüllü olarak kabul etmediğini,» (12) tesbit ederek, çok önceden bunun farkına varmışlardı. Gerçekten de 1918'den sonra, İngilizler siyonistlerin Filistin'de **ulusal bir yurt** (*)

(*) Burada sözü edilen henüz bağımsız bir devlet değil, sadece ulusal yerleşme yerleridir. Çev.

kurmalarına resmen izin verdiklerinde Arap halkının protestoları artıyordu.

Bundan dolayı 1921, 1925 ve 1929'daki Siyonistler Kongreleri, Yahudi göçmenlerin Arap yurttaşlariyle barış içinde bir arada yaşamayı istedikleri teminatı ile Arap Filistinlileri yatıştırmaya çalışıyordu. «Yahudiler ve Araplar,» diyordu siyonist lider Arthur Ruppin, «eşit haklara sahip iki halk olarak yanyana yaşayabilirler.» (13) Ruppin, Zürih'teki XVI. Siyonistler Kongresi sırasında Yahudi'lerin Filistin'deki her türlü egemenlik iddialarını açıkça inkâr ediyordu. «Bir yıl boyunca Avrupa'ya egemen olan ve dünya savaşının yıkımına yolaçan bir devlette yalnız bir devletin egemen olabileceği yanılgısından kendimizi uzak tutmak istiyoruz. (...) Bizim milliyetçiliğimiz kendi halkını diğer halkların üstünde tutan kibirli bir şovenizm değil, tersine kendi halkına olduğu gibi diğer halklara da bütünlüklerini sağlamak için eşit haklar tanınmasını isteyen saf bir milliyetçiliktir. Diğer halklardaki kin duyduğumuz şovenizme karşı bizzat kendi içimizde de savaşmak istiyoruz.»

Fakat böyle açıklamalar, siyonizme olumlu yönde karşı çıkan Yahudi tarihçilerin bile itiraf ettiği gibi, «pratik politikaya aktarılmayan safiyane isteklerden öteye bir şey değildir.» (14) Daha da ileri gidersek: Siyonist şahsiyetlerin resmî açıklamaları, geçmişe göz atıldığında, siyonizmin gerçek hedefini gizleme denemesi olarak ortaya çıkmaktadır.» 1920'lerdeki ve otuzlardaki siyonistler kongrelerinin resmî kararlarında her zaman, **her iki halkın ortak yurdu olacak bir Filistin ülkesinin kurulmasında** halkın Arap kesimi ile ortak çalışma arzusunu ifade eden açıklamalar bulunmasına rağmen. Filistinli Araplarla bir anlaşmaya varmak veya onların ulusal isteklerini tanımak yolunda gerçek hiç bir girişim yapılmamıştır.» (15)

Siyonistlerin ne kadar samimi davrandığı, meselâ Ruppin'in Araplarla Yahudilerin ortak yaşantısı hakkındaki açıklamalarında görülür. Böyle şeyler söyleyen aynı Ruppin, **Ulusal Yahudi Yurdu**'nun önemli mimarlarından biri olarak, Yahudi işletmelerindeki Arap işçilerin tasfiyesinde, Arap ürünlerin boykot edilmesinden, Arap topraklarının sistematik bir biçimde satın alınışından ve binlerce fellahın ekmeksiz bırakılmasından sorumludur. Ilımlı bir siyonist olmasına rağmen, Ruppin, daha 1913'teki XI. Siyonistler Kongresi sırasında, «tüketicilerin aracı tüccarların ve üreticilerin hepsinin Yahudi olması gereken kapalı bir Yahudi ekonomisi» için ağırlığını koyuyordu. «Filistin'e yerleşme taktiğimiz bu amaçla belirlenmiş olmalıdır.» (16)

Siyonist komite üyesi Dr. Eder, sekiz yıl sonra Haycraft Komisyonu önünde şunları açıklıyordu: «Filistin'de yalnız bir tek ulusal yurt bulunabilir ve bu Yahudi olmak zorundadır. Araplarla Yahudiler arasında bir eşitlik bağı değil, tersine yalnız ırkımızın temsilcileri yeterince çoğaltıldığında ortaya çıkacak olan bir Yahudi üstünlüğü söz konusudur.» (17) Aynı yıl 1921'de, Karlsbad'daki XII. Siyonistler Kongresi, «resmen (...) Yahudi halkın Arap halkla dostluk ve karşılıklı saygı içinde birlikte yaşamaya ve Arap halkla birlikte ortak yurdu, her iki halkın gelişmesini sağlayacak gelişmiş bir ülke haline getirme arzusunu» *dile getiriyordu. Sir John* Hope *Simson* başkanlığındaki İngiliz Araştırma Komisyonu bile böyle resmen yapılmış açıklamaların Filistin'deki siyonist gerçekliğe taban tabana zıt olduğunu tesbit etmek zorunda kalmıştı. (18)

General Federation of Jewish Labour (*) aynı

(*) **General Federation of Jewish,** Genel Yahudi Emek Federasyonu.

komisyona, şunları ileri süren bir muhtıra sunuyordu: «Yahudi işçi hareketi, Arap halkını bu ülkenin bir parçası olarak görür. Yeni yerleşen Yahudilerin bu halkı kovması veya onların zararına olarak yerleşmesi gerektiği söz konusu değildir. Aksi halde bu sadece ekonomik ve politik görüş açımıza değil, ayrıca siyonist hareketin kökünde bulunan ahlâk anlayışına da ters düşer. Kendi emekleriyle yaşamak için bu ülkeye gelen Yahudi göçmenler, Arap işçilerini, sıkıntıları kendi sıkıntıları ve gelecekleri kendi gelecekleri olan yurttaşlar ve iş arkadaşları olarak görmektedirler.» (19)

İngiliz komisyonu açısından, bu sözlerin siyonist gerçeğe uymadığı konusunda hiç bir yoruma ihtiyaç yoktu. Daha 1901'de V. Siyonistler Kongresi, Yahudi işletmelerinden ve mülkiyetlerinden Arap işçilerin tasfiyesine karar vermiş ve 1907'den beri bu politika geniş çapta uygulanmıştı. Yahudi işçi hareketi, Arap meslektaşlarının bu aşağılanmasına karşı çıkmıyor, tersine açıkça bu politikanın kaynağında bulunuyordu. Onların parolası, «işin fethi»ni ve «göçmenlerin iş bulmasını sağlamak için, Arapları dışarda bırakan bir Yahudi ekonomisi» (20) istiyordu. Siyonist işçi hareketi, başından beri ulusal-Yahudi çıkarlarını sınıf dayanışmasının üstünde tutuyordu. (21) Böylece Filistin'deki Yahudi işçi hareketinin birleşme kongresi, oy birliği ile aşağıdaki kararı aldı: «Yahudi halk ülkede çoğunluk oluncaya kadar Cemiyet-i Akvam'ın korunması altında kalacak bağımsız bir İbrani Devleti'nin Filistin'de kurulması için, ulusal düzeyde uluslararası bir teminat istiyoruz.» (22)

Yahudi işçi hareketi, Filistin'de **siyonist gerçeklerin** yaratılması ve Arap işçi sınıfının tasfiye edilmesiyle, ülkede iktidarı alma hazırlığına canla başla yardım ediyordu. Bunun için geçerli araç, Filistin-

li yerlilere Yahudi yerleşme yerlerinde, işletmelerinde, iş yerlerinde, sanayide ve Yahudi çiftliklerinde çalışma olanakları verilmemesiydi.

Aynı şekilde Amerikalı siyonist lideı Brandeisx'in Filistin'e yaptığı bir ziyaretten sonra açıkladığı gibi, «Arap sorunu kendi kendine çözümlenecek» (23) ti: İşsiz kalan Araplar göç edecek ve Yahudi göçmenler onların yerini alacaktı Bu da en sonunda 1948'de gerçekleşti.

Fakat siyonist sözcüler, amaçlarının sömürgeci gerçekliğini başka türlü göstermeyi hâlâ sürdürüyorlardı. Böylece Hayim Weizmann, 1918'de Yafa'da Yahudilerin Araplarla «omuz omuza, bu ülkenin refah ve gelişmesi» için çalışacaklarını açıklıyordu. «Biz Yahudi toplumu, o kadar acı çektik ve o kadar çok takiplere uğradık ki, artık başkaları ile yaşamayı öğrendik.» (24) Weizmann daha sonra Kahire'deki söylev ve konuşmalarında Filistinli ve Suriyeli liderlere ve sonradan kral olan Faysal'a, siyonizmin Filistin'de politik iktidar için çalışmadığı yolunda teminat veriyordu. Fakat Weizmann, aynı günlerde «İngiltere'nin İngiliz olduğu kadar Yahudi olan» (25), Arap halkın tasfiyesini şart koşan bir devlet istiyordu. Daha önce Wladimir Jabotinsky, «Yahudi ahlâkını militarize etme, (...) Arap vatandaşları boyunduruk altına alma, gelecekteki Yahudi Devleti'nin sınırlarını Ürdün'den öteye geçirme,» zorunluğunu dile getirmişti. «(Araplarla) gönüllü bir uzlaşmadan söz edilemez.» (26)

Arap dünyası, bu gibi amaçların açıklanmasından başka, siyonist hareketin temsilcilerinin Filistin'deki **kendi** ülkelerinden söz eden genişlemeci açıklamalardan da öfkeye kapılıyordu. Bu coğrafi istekler **ulusal yurdun,** İngiliz manda yönetimi ve Cemiyet-i Akvam tarafından tesbit edilen sınırlarını şüphesiz aşıyordu. Böylece siyonist hareket, Paris Ba-

rış Konferansı'ndaki 3 Şubat 1919 tarihli muhtırasında, Filistin, Suriye, Ürdün ve Lübnan topraklarını içine alan bölgesel iddialarını ileri sürüyordu. İki yıl sonra siyonizmin finans örgütü **Keren Hayesod,** Weizmann ve Jabotinsky'nin de imzaladığı bir bildiri kaleme aldı. Bu bildiri, «Yahudi yerleşmesi nehrin öte yanında (Ürdün, W.H.) ülkenin karekterini değiştirmeye başlar başlamaz,» Transjordan üstünde hak iddia edileceğini dile getiriyordu.

İnsancıl açıklamalarla kamu oyunu yatıştırmak, ama gerçekte Filistin'de iktidarı almayı hazırlamak şeklindeki siyonizmin taktik tavrı, İngilizler gibi Arapları da şaşırtıyordu: (27) Ülkede herkesin bildiği, fakat hiç bir zaman kamu oyunda açıklanmayan veya sözü edilmeyen ve resmî olarak mevcut olmayan bir şey olarak tanıtılan geniş kapsamlı plânlarından dolayı, kendilerine duyulan güvensizlik, siyonistlerin karşısına dikiliyordu. «İngilizler de siyonizmin kamu oyu karşısındaki iyilik sever yüzünü görmüşken, şimdi Filistin'de onun aşağılama ve düşmanlıkla Araplara yönelmiş öbür yüzünü tanıdıkları için, İngiliz yöneticileri, siyonizme **karşı tavır alıyorlardu.»** (28)

İngiliz hükümetinin, Yahudilerin Filistin'deki **ulusal yurdu** hakkındaki kendi görüşünün, siyonistlerin Yahudi Devleti kurma plânları ile uyuşmadığını her zaman belirtmesine rağmen (29), siyonist hareket, sonunda İngiliz Peel Komisyonunun Filistin'in bir Arap ve bir Yahudi devleti şeklinde bölünmesini önermesine yol açacak şekilde kuvvetlenene kadar, **oldu-bittiler**'den meydana gelen yerleşme politikasını, kitlesel ve kısmen gizli göç, toprak alımı, bir ordu kurulması, stratejik görüş açısına göre kurumlarının kuvvetlendirilmesi v.b. ile sürdürüyordu.

XX. Siyonistler Kongresi'nde, İngiliz plânından dolayı, Maksimalistler (taksimin muhalifleri, Büyük İsrail taraftarları) ile Taktisyenleri (taksime geçici

olarak taraftar olanlar) karşı karşıya getiren kızgın bir tartışma başladı. Ben Gurion, şöyle diyerek kavgayı yatıştırıyordu: «Tartışmanın konusu, Erez İsrail'in bölünebilir olup olmadığı değildir. Hiç bir siyonist, Erez İsrail'in en küçük bir kısmından bile vazgeçemez. Tartışmanın konusu, sadece, bu iki yoldan hangisinin hedefe daha hızlı götüreceğidir.»

Aynı şekilde, bir taksim **oldu-bittisi,** siyonist prensibe göre, sadece, büyük **Erez İsrail'**in gerçekleştirilmesi için bir adım olarak anlaşılıyordu. Bu siyonist oyunda Araplar sadece ihtiyaca göre kullanılan önemsiz figüranlardı. Bunu, Ben Gurion şöyle kabul ediyordu: «Ben daima Arap sorununu, sadece siyonist görüş açısından gördüm. Yani, Filistin'deki Yahudi halkın problemini çözmek istedim (...) Bu siyonist görüş açısının dışında, Filistin'de hiç bir Arap problemi yoktur.» (30)

Kudüs'teki İbrani Üniversitesi profesörlerinden Werblowski, bu tavırdaki siyonistlerin kendisinden başkasının Filistin'i vatan olarak görüp görmediğini ve Filistin Arap'larının «siyonist iddiaları kendi politik özelliklerinin yararlanması» olarak göreceğini düşünmeyi hiç bir zaman akıllarına getirmediğini söylüyordu. (31) Aharon Cohen «siyonist hareketin Filistinli Arapların endişelerini dikkate almadığını (...) ve ortak saygı ve anlayıştan meydana gelmiş bir hayatın beraberce yaratılması şeklinde gerçek bir örnekle bu endişeleri dağıtmaya gerek de görmediğini» (32) kabul etmektedir.

Filistin'de her iki topluluğun işbirliğine kendisini adamış olan tanınmış Yahudilerden Haim. K. Kalvariski, 1939 yılında, siyonistlerin tek taraflı olarak «şu veya bu (İngiliz, W.H.) bakanın sempatisini kazanmaya» çalıştıklarından «(...) ve (Filistin, W.H.) sorunu ile en az bizim kadar ilgili olan (Arap) halkının sempatisini kazanmaya çok az çaba harcadıkların-

dan» yakınıyordu. «(...) Eğer biz, uzak ulusların ve tanınmış kişilerin sempatisini sağlamak için harcadığımız çabanın yalnız onda birini, hatta sadece yirmide birini, ekonomik, politik, ahlakî ve kültürel bağlar yaratarak (Arap) ulusun sempatisini kazanmak için kullansaydık (...) şimdiki durumumuz hem Avrupa'da hem de Filistin'de tamamen değişik olurdu.» (33)

Martin Buber de, siyonist politikanın Arap çoğunluğa karşı yöneldiğini şöyle tesbit ediyor: «Filistin'de Araplarla beraber, değil düşmanca, yanyana yaşıyoruz. Fakat, aynı topraklar üzerindeki iki halkın birlikte varoluşu, işbirliğini geliştirmedikleri takdirde zorunlu olarak bir zıtlığa dönüşür.» (34) Daha önce Achad Ha'am, Yahudilerin Filistin'in günlük hayatında «Araplara karşı düşmanca ve gaddarca davranmalarını, mantıksız bir şekilde haklarını kısıtlamalarını ve yeterli bir sebep olmaksızın onları aşağılamalarını (...)» (35) eleştirmişti

Yahudiler, Filistin'de bilinçli olarak Arap gelenek ve göreneklerine saygı göstermediler. (36) Göçmenler doğal olarak, haberleşme ve ulaştırma için Arap dilini öğrenecekleri yerde, her iki halk arasındaki yabancılığı daha da artıracak olan kendi dillerini kullanıyorlardı. Yahudiler kasıtlı olarak, Filistin'in Arap Halkı ile her türlü temastan kaçınıyorlardı. Siyonizm gizli veya açık olarak, Yahudilerle Araplar arasında keskin bir ayrılık için çaba harcıyordu. (37) Çok öteden beri Yahudi mülkü üzerinde Araplara iş ve ekmek verilmiyor, siyonist sendika hiç bir Arap işçiyi üye olarak kabul etmiyordu.

Siyonist hareket Araplarla her türlü temastan sakınmak için politik olarak da çaba harcıyordu. Meselâ, 1944 yılında Kudüs'ün Yahudi sakinleri şehrin belediye başkanının bir Müslüman olması yolundaki geleneğe uymayı reddettiler. Aynı yıl Yafalı Ya-

hudiler şehrin Arap yönetimine vergi ödemeyi kabul etmediler. **Jewish Agency** (38) Filistin şehirlerinde Yahudiler ve Araplar için ayrı yönetim istiyordu. (39) Daha 1920'lerde birçok Yahudi, resmî duvar ilânları ve tabelalarda İngilizce ve İbranice yazıların yanında Arapçaya da yer verilmesini reddediyorlardı. (40) Ülkenin %3'üne bile sahip olmamalarına rağmen, siyonizm Filistin'de kendi egemenlik bilincini geliştiriyordu.

İsrail meselesini geleneksel şekilde ele alışta her zaman yapıldığı gibi bütün bunları raslantı veya şartların şanssız bağlantısı olarak değerlendiremeyiz. Tersine bunlar, **bilinçli** bir siyonist politikasının sonucu olarak görünmelidir. Siyonizm daha ilk başından beri Filistin'de bir **Yahudi Devleti** istemekteydi. Ve bundan dolayı Filistin'in Arap halkı ile işbirliği için hiç bir çaba **harcayamazdı.**

Böylece İngilizler, manda metninin Filistin'de **ayrı** Arap ve Yahudi okul sistemine izin veren 15. maddesiyle, siyonist hareketin açık arzusuna uyuyorlardı. Arap ve Yahudi eğitiminin ayrılmasının politik sonucu, her iki topluluğun genç kuşaklarının toplumsallaştırılmasında, Yahudilerle Arapların ortak yaşama ve anlaşmasını olanaksızlaştıran engeller konulmasıydı. Fakat İngiliz Peel Komisyonu'nun da tesbit etmek zorunda kaldığı gibi bu ayrılma siyonizmin kasıtlı isteği idi: «Onun açığa çıkmış amacı; ulusal yurt idealini açıklamak (Yahudi) çocukların **aklını herşeyden** önce Yahudi halkın gelenek ve başarısına çekmek ve Yahudi ulusunun eski vatanında yeniden inşa ettiği esere karşı bir fedakârlık duygusu yaratmaktır. Yahudi okullarının her zaman yapmayı istediği şey ve bütün derslerin İbranice verilmesinin manda metninde kabul edilmiş olmasının nedeni işte budur.» (41)

Yahudi çocukları böylece, Filistin'in tarihi ve

Arap geleneği gibi ülkenin Arap dilini de ihmal etmeye bilinçli olarak zorlanıyorlardı. Yahudi topluluğunun yetişkinleri de, hiçbir zaman Arap yurttaşların dilini ve geleneğini anlayarak onlara yaklaşma yolunda toplu bir denemeye girişmediler. Bunların hepsi tesadüf değil, kasıtlı politika idi. Siyonist hareket, Araplarınkine karşı bir İbrani okul sistemi yarattığı gibi, Filistin'deki Arap ekonomisinin karşısına bir Yahudi ekonomisi çıkarma çabalarını da teşvik ediyordu. Siyonist **Avoda İvrit** (Yahudi Emeği) politikası, Arap işgücüne yer vermeden işleyen saf bir Yahudi ekonomisi kurmayı amaçlıyordu. Böylece, siyonist prensiplere göre, Filistin'deki Yahudi işletmelerinde Arap Filistinlilere çalışma ve kazanç olanakları tanımıyordu. (42)

Buna paralel olarak, siyonist **Tozeret İvrit** (Yahudi Malı) politikası sadece Yahudi ekonomisini teşvik etmeyi, sadece Yahudi ürünleri satınalmayı, Arap mallarını boykot etmeyi ve Arap-Filistin pazarını önemli ölçüde zayıflatmayı amaçlıyordu. (43) Bir Yahudi altyapının zor yoluyla kurulması, Filistin'deki Arap ve İbrani toplulukları arasındaki ayrılığı şiddetlendirmek yolundaki politik amaca da hizmet ediyordu. (44)

Siyonist hareketin amaçlarına genellikle kolaylık gösteren mandanın kararları, Filistin'deki Araplarla Yahudiler arasındaki farklılığı derinleştiriyordu. Rony E.Gabbay özetliyor: «Beraberce çalışmaya ve toplumsal ve ekonomik bağları kuvvetlendirmeye yardım ederek, her iki yarışan kampı karşılıklı anlayış ve beraberliğe teşvik etmek yerine, mandanın kararları (45) ve bundan doğan olayların gelişmesi, Filistin'de, artık hiçbir ortak çıkara sahip olmayan, tamamiyle ayrı iki topluluk meydana getirdi. Arap topluluğu, haklı olarak, Yahudileri, kendi durumlarını tehlikeye düşürmek ve ülkelerini haksız olarak

zaptetmek için gelmiş barış bozucular olarak görüyor. (46)

1942 Mayıs'ında siyonistler artık, 1897'den beri uğrunda çaba harcadıkları şeyi açıkladılar: New York'daki Hotel Biltmore'da Filistin'de bir Yahudi Devleti (**«a Jewish Commonwealth»**) isteyen bir program kabul edildi. Filistin'deki bu genişlemeci politikaya yalnız **Hashomer Hatzair** ve **Left Poale Zion** gibi birkaç sol eğilimli grup, başından beri karşı çıkmıştı. (47)

Fakat siyonist liderler, kendi devletlerini kurmaya ve sonuç olarak Arapların aşağılanmasını **zorla** sürdürmeye kararlıydılar. Böylece Filistin'deki siyonist örgütlenme, **Biltmore Programı**'nın açıklanmasından kısa bir süre sonra; Orta Doğu'da «Yahudi egemenliği» ve «Filistin'in Arap halkının Irak'a aktarılmasını» (48) istedi. Siyonist Salomon Goldman, bu projeyi başkan Roosevelt ile tartıştı. (49) 1943 yılında **Büyük Britanya ve İrlanda Siyonist Federasyonu** siyonistlerce söylenmesi artık zamansız görünmeyen şeyi şöyle dile getiriyordu: «Siyonist otoriteler mandanın artık görevini tamamladığını hissediyorlar.» Siyonistler için, son yirmi yıl boyunca uğrunda çalıştıkları şeyi, bir Yahudi devletini, talep etmek zamanı artık gelmişti. (50) 22 Mayıs 1945'de **Jewish Agency** İngiliz hükümetine aşağıdaki istekleri sunuyordu:

1 — Filistin'de bölünmemiş ve küçültülmemiş bir Yahudi devleti hakkında ivedi olarak karar alınması,

2 — Göçün, **Jewish Agency** vasıtasıyla denetimi,

3 — İlk bir milyon Yahudi'nin Filistin'e göçünün gerçekleşmesi için uluslararası yardım. (51)

Daha sonra 1946'da Basel'deki XXII. Siyonistler Kongresi, Ben Gurion'un Filistin'in bir Yahudi ve Arap

devletine bölünmesi teklifini kabul etti. Büyük devletlerin desteği ile bu taksim 1947/48'de gerçekleşti.

Aynı zamanda, siyonist terör grupları ve daha sonra İsrail Devleti'nin resmî ordusu vasıtasıyla Arap Filistinlilerin zorla kovulması başlamıştı. Sınırdışı etme ve sürgün, doğrudan doğruya siyonizmin politikasına girmişti: «Siyonist liderler, içinde birçok Arabın yaşadığı bir Yahudi devleti istemiyorlardı.» (52) Onların amacı, içinde ortak yaşamanın **bütün** yasalarını belirleyebildikleri bir devletin kurulmasıydı. (53) Siyonizmin ve İsrail'in savaş sonrası politikasının önde gelen politikacısı Ben Gorion, hiçbir zaman Arapların ve Yahudilerin bir tek devlet içinde, barış içinde bir arada yaşamalarına inanmamıştı: «Gelecekteki devletin sınırları içinde ne kadar az Arap bulunursa, o kadar iyi olacak.» (54)

Dünya Yahudi Kongresi Başkanı Nahum Goldmann, 1954'de Herzl'in ölümünün 50. yılını anma toplantısında bunu daha açık ifade ediyordu: «Ancak bugünkü psikolojik karışıklık bastırıldığında ve yüzbinlerce Arap mülteci Arap ülkelerine yerleştirildiğinde, Yahudilerin beklediği, Herzl'in **Halksız Ülke** sloganı gerçeklik kazanmış olacak.» (55) Moşe Menuhin, bu politikayı ahlakî-dinsel görüş açısından eseflе karşılıyor ve «çok fazla ölçüde ahlâksızlığın, insanlık dışı olmanın, canavarlığın ve zulüm duygusunun siyonizmin varlığına karıştığını,» (56) söylüyordu.

Araplar sadece bunu eleştirmekle kalmıyor, bunun ilerdeki sonuçlarından da korkuyorlardı. Daha önce Herzl günlüklerinde, **«Nil nehrinden Fırat'a kadar»** bir Erez İsrail istemişti. Büyük Britanya, Ürdün Emirliği'ni kurduğunda, siyonist hareket, «bir defada Filistin'in yüzeyinin üçte ikisini gaspeden bu taksime» karşı çıktı. Hayim Weizmann da anılarında Transjordan bölgesini içine alan bir İsrail'den söz et-

mekteydi. 1947'de Birleşmiş Milletler'in taksim tartışmaları sırasında **Jewish Agency** temsilcisi, Filistin'in küçültülmesini protesto etti. Siyonist hareket, Birleşmiş Milletler'in taksim kararını, hiç bir zaman kabul edilmeyecek bir «minimum» olarak tanımlıyordu. (57) Ben Gurion başbakanlığı sırasında incil geleneklerine uygun düşen büyük İsrail iddialarını ileri sürmekten hiç bıkmadı. Bugün de İsrail'in politik hayatında ve basınında. Suriye, Lübnan, Ürdün ve Mısır'ın bir kısmını içine alan bir büyük İsrail tezinin tanınmış savunucuları vardır (58)

Eskisi gibi siyonizmin birinci hedefi, **dünyadaki bütün Yahudileri İsrail'e** toplamaktır. Meselâ; Siyonist Örgüt 1951 yılında Kudüs'de toplandığında, bunu şöyle onaylıyordu: «Siyonizmin görevi, dağılmış Yahudi halkını kendi toprakları üzerinde toplayarak Yahudi sorununun çözümünü sağlamaktan ibaretti ve hâlâ da böyledir.» O zamandan beri bu amaç sürekli yeniden şekillendi. Eğer bu gerçekleşebilseydi İsrail'in bugünkü nüfusu yedi misli daha fazla, en azından 13 milyon olurdu ve kaçınılmaz olarak Arap bölgesi üzerinde daha büyük bir genişlemeyi gerektirirdi.

Bu gerçekler ve perspektifler yüzünden Araplar, «sözünü tutmamasından (...) ve genişlemesinden dolayı İsrail'e artık güvenemezler. B.M. Anayasası ve Filistin'le ilgili birçok kararın, B.M.'in ve kurumlarının aracılığını öngörmesine rağmen, hiçbir B.M. çağrısının Arapları buna davet etmemesi yüzünden, Araplar pazarlığa oturmuyorlar. Onlar, Birleşmiş Milletler'in, bölgesel sorun veya mültecilerin geri dönüşü ile ilgili emir, çağrı ve tavsiyelerini İsrail'in kabul ettiği hakkında bir işaret görmeyi bekliyorlardı. Onlar, laftan çok işe baktıklarından, İsrail'in barışçıl niyetleri hakkındaki açıklamalarını ciddiye almıyorlar.» (59)

Fakat, 1948'den beri İsrail'in genişlemesini ve Filistinli Arapların geri dönüşünü ilgilendiren bütün uluslararası tekliflerin karşısında, siyonizm, uzlaşmaz bir tavır takınmıştır. (60) İsrail Hükümeti, Filistinlilerin hayat hakkını da reddediyordu. Meselâ, İsrail Dışişleri Bakanı Eban'ın yaptığı gibi, «onların ileredeki barış düzenlemesi sırasında hiçbir rol oynayamayacakları» (61) tekrar tekrar ileri sürülüyordu.

Bununla Maxime Rodinson'un aşağıda tesbit ettiği gibi, siyonist **oldu bittiler** stratejisinin son derece başarılı olduğu ortaya çıkmaktadır: «Arapların gözünde; yabancı bir topluluk, kapitalist ABD'den sosyalist Sovyetler Birliğine kadar, ideolojileri ne olursa olsun, bütün Batı dünyasının yardımıyla onların toprağının bir kısmını ele geçirmeyi ve Arap sakinlerin bir kısmını kovmayı başarmıştır. Onlara zorla kabul ettirilen İngiliz mandası, (Arapların) bu yeni (Yahudi W.H.) halkın göçünü durdurmak için, politik ya da polis tedbirleri almalarına engel olmuştur. Bu yeni halk, daha sonra sağlam bir temel ve sayı yönünden yeterli gücü elde ettiği zaman, ilk olarak, eski koruyucularından (İngiltere'den) sonra mülksüzleştirmeyi veya egemenlik altına almayı ümit ettiği yerli halktan bağımsız olmayı istedi. (İsrail), bu bağımsızlığa, Birleşmiş Milletler tarafından temsil edilen bütün Avrupa ve Amerika'nın başına vura vura ve silâh zoruyla erişti. Gerçekten, B.M.'in **emir** ve kararlarına uymaması (İsrail'i) başarıya ulaştırdı. Hatta, (Birleşmiş Milletler'in taksim kararının düzeltilmesini ve mültecilerin geri dönmesini istemiş olan) Birleşmiş Milletler Arabulucusu Graf Bernadotte'nin Yahudi teröristleri tarafından öldürülmesi bile bu başarı bilânçosunun dışında değerlendirilemez. **Oldu - bittiler** politikası hiç şaşmıyordu.» (62)

Siyonizm, **Yahudi Devleti'**nin kurulması, onun niceliksel kuvvetlenmesi ve niteliksel gelişmesiyle,

Theodor Herzl'in daha 1896'da formüle ettiği ve 1897' den beri Siyonistler Kongreleri'nin kabul ettiği önemli hedeflerin hepsine **adım adım** erişti. Bu arada siyonistler, amaçlarını, pratik olduğu gibi teorik bakımdan da, **örnek bir kararlılıkla** izliyorlardı. Burada asıl önem siyonizmin örgütlenmiş kurumlarına düşüyordu.

SİYONİST HAREKETİN ÖRGÜTSEL KURULUŞU

Yahudi bilim adamlarının değerli bir araştırmasında söylendiği gibi; «göçün kolaylaştırılmasının, yerleşmenin teşvikinin ve ulusal Yahudi yurdunun gelişmesi için genel destek ve yardımın sağlanmasının asıl sorumluluğunu taşıyan, Siyonist Örgüt idi.» (63) Siyonist Örgüt, sadece Filistin'de **Ulusal Yahudi Yurdu**'nun kurulması ile ilgilenmiyor, aynı şekilde Diaspora'daki Yahudileri de harekete geçiriyordu.

Bu ikili amaca erişmek için Siyonist Örgüt geniş kapsamlı bir kurumlar ve işlevler mekanizması kurmak zorundaydı. Siyonist Örgüt'ün tüzüğünün 3. maddesinin 1. fıkrası şöyle der: «Örgüt, ülke cemiyetleri ve özel cemiyetler şeklinde örgütlenir (...).» Aynı maddenin 2. fıkrası şunu öngörür: «Her ülkede, ülke cemiyeti, özel cemiyetin ülke grupları ile ve özel cemiyetlerin ülke grupları da kendi aralarında, belirli ortak görevlerin çözümü için işbirliğine gidebilirler (...).»

Siyonist Örgüt'ün başında, hareketin başlangıcından beri, kural olarak iki yılda bir toplanan Siyonistler Kongresi bulunur. Siyonist Örgüt'ün tüzüğünün 15. ve 17. maddeleri şöyle der: «Kongre, Siyonist Örgüt'ün en yüksek yasama organıdır.» «Kongrenin görevleri özellikle şunlardır: a) Yönetim Kurulu'nun kendi ve bütün Siyonist kurumların faaliyetleri hakkındaki raporlarını kabul ve incelemek, b) Verilen çeşitli tekliflere göre gelecek dönem için bütçenin ve

çalışma programının alınması ve görüşülmesi, ayrıca bu tekliflerin karara bağlanması, d) Delegelerin gensorularının alınması ve görüşülmesi, e) Seçimler.»

Kongre delegeleri, her defasında, ulusal Siyonist dernekler ve kurumlardan ve özel üyelik ödentisini **(Şekel)** Siyonist Örgüt'e ödemiş olan Yahudiler tarafından seçilir. Tüzüğün 55 ve 56. maddeleri bu konuda şunları da içerir: «Şekel, bütün Siyonist Örgüt'ün sürekli harcamalarının karşılanması için, ülke şekel dernekleri tarafından toplanan yıllık üye aidatıdır.» «Şekel'in miktarı, kongre kararları çerçevesinde, yönetim kurulu tarafından tesbit edilir.»

Delegeler, Siyonist Örgüt'ün genel politikasını belirler ve Başkan ile Eylem Komitesi'ni seçerler. Tüzüğün 40. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında şunlar vardır: «Bir kongreden diğer kongreye kadar olan süre içinde Siyonist Örgüt'ün önemli işleri hakkında görüşmek ve karar almak Eylem Komitesi'nin görevidir. Eylem Komitesi, kongre kararlarına ters düşmeyen kararlar almaya yetkilidir. Eylem Komitesi, ayrıca kongre tarafından kararlaştırılmış bütün işlerin yapılışını görüşüp gözetmek ve bütün Siyonist kurumları denetlemekle yükümlüdür.

Eylem Komitesi **General Council** (*) ve **Executive Council** (**) şeklinde ikiye ayrılır. **General Council,** Kongrenin genel politikasına uygun olmak şartıyla, kongreler arasındaki süre içinde en önemli genel kararlar alır. (Yukarıya bakınız). Siyonizmin ilk başlarında merkezini bazan Londra'da bazan da Kudüs'de bulundurma hakkına sahip olan **Executive Council,** günlük politik ve sosyal çalışmaların yönünü belir-

(*) **General Council,** Genel Konsey.
(**) **Executive Council,** Yürütme Konseyi.

ler. Siyonist tüzüğün 44. maddesi bu konuda şöyle der: «Yönetim Kurulu, Siyonist Örgüt'ün yönetimi, Kongre ve Eylem Komitesi'nin kararlarının yerine getirilmesi ve ayrıca, devam eden işlerin tamamlanması ile görevlidir.»

Siyonist Kongre, şubelere ayrılmış bulunan çeşitli siyonist faaliyetlerin bütçesi hakkında da karar verir. En önemli şubeler, propaganda, politika, örgütlenme, maliye ve göçle ilgilidir. Bunların yanında (Siyonist partiler, çeşitli fonlar, malî kurum, destekleme komiteleri, Filistin yerleşme şubeleri gibi kurumlar da Yönetim Kuruluna bağlıdır.)

Bugün Siyonist Örgüt'ün en önemli faaliyetleri aşağıdaki şubelere bölünmüştür: «Örgütlenme, göç, çocukların ve gençlerin göçü, göçmenlerin korunması **(Absorption Department),** tarımsal iskân, teknik, iktisat, gençlik ve **Hechalutz** (Siyonist Gençlik Hareketi, W.H.), maliye, dış politika ve dış temsil, enformasyon, eğitim, Diaspora'da kültür, Diaspora'da Tevrat'a göre eğitim ve kültür, yayınlar v.b. (64)

Bu konuda asıl önem, Diaspora ve İsrail arasındaki malî bağı sağlayan şubelere düşer. Eskiden beri, **Yahudi Devleti'**nin Diaspora tarafından maddî olarak desteklenmesinin hayatî önemi vardır. Meselâ, İsrail Maliye Bakanı Yaavoc Herzog da, «Diaspora'nın İsrail'le özdeşleştirilmesini» (65) bu yüzden istemektedir. Bu sebepten, siyonizm, Yahudilerin bulunduğu bütün ülkelerde İsrail yararına fonlar, bağışlar, destekleme büroları hayırseverlik toplantıları, toplantılar, satış sergileri, bankalar, iktisadî yardım v.b. düzenleyen finans örgütlerinden bir ağ kurmuştur. (66)

Fakat, Siyonist Örgüt, «İsrail ve Diaspora arasındaki ilişkilerde artık, sadece savaş sırasında Yahudi devleti için maddî yardımla yetinmeyi değil, bundan başka ruhsal bir birlik ve kültürel ilgi kurma-

yı da» (67) düşünmektedir. Bundan dolayı, Siyonist örgüt Diaspora'daki öğretmen ve hahamların (68) eğitimine ve Yahudi çocuklarının yetiştirilmesine (69) özel bir önem vermektedir. Bu çabaların amacı, Diaspora'dakı Yahudilerin Filistin'e geri dönmesidir: «Siyonist Örgüt, sürekli olarak göçün şiddetini arttırmayı dener.» (70) Bunun sonucunda Siyonist Örgüt, şunu tesbit etmektedir: «Yapmaya devam etmek zorunda olduğu görev hakkındaki hareketin en küçük bir şüphesi yoktur. Bu görev Yahudi halkın durumundan açıkça ortaya çıkar: Büyük bir çoğunluğun daima yabancı ülkelerde dağılmış olarak yaşamasına rağmen, Yahudiliğin **(Jewry)** sadece küçük bir kısmı kendi devletinde yaşamaktadır.» (71)

Siyonist Örgüt'ün ne kadar somut çalıştığı, en açık olarak, en kuvvetli federasyonu olan ZOA'da (Zionist Organization of Amerika) (*) kendini gösterir. ZOA'nın kuruluş tarihi dünya çapındaki siyonizmin oluşum tarihini yansıtır: ZOA kurucularının faaliyeti önceleri ABD'de muhalefet ya da ilgisizlik ile karşılanmıştı.» (72) Ancak Yahudilere karşı Nazilerin kitle katliamı ve İsrail'in meydana gelişi uğruna yapılan mücadele, ZOA'yı, Yahudiliğin olduğu gibi ABD'nin politik hayatının da güçlü bir kurumu haline getirdi. 1949'da Amerikan Siyonistleri, daha önce mevcut olan kurumlardan **Amerikan Zionist Council** (**) ve United Jewish Appeal'ı (***) (UJA) oluşturdular.

23 Mayıs 1949'da Amerikan Siyonistleri, **Report of Commission on the Future Program and Consti-**

(*) Amerika Siyonist Örgütü.
(**) Amerika Siyonist Konseyi.
(***) Birleşik Yahudi Örgütü.

tution of the World Zionist Organization'da (*) amaçlarını şöyle açıklıyorlardı: «Amerikan Yahudileri arasında İsrail'e karşı uygun bir hava yaratmak; İsrail'in sağlam bir şekilde kurulması için gerekli pratik görevleri yerine getirmek; Amerikan politikasında, siyonist hareketin amaç ve ideallerinin anlaşılmasını teşvik etmek; Amerikan ve İsrail arasında, her iki ülkenin ortak çıkarı için serbestçe insan, malzeme ve fikir hareketi ve değişimi sağlayan iki hatlı bir köprü kurmak; Yahudilerin İsrail'e göçünü kolaylaştırmak; gençlik arasında **Halutz** hareketini teşvik etmek; göçmenlerin eğitimini ve yeni yurtlarına uymalarını sağlamak; ülkenin yeni nüfus artışını yüklenme kapasitesinin sürekli artırılabilmesi için, tarımsal, endüstriyel, ticarî ve bilimsel gelişmeyi teşvik etmek; hareketin merkezî fonunun emrindeki araçları artırmak; sermaye ve becerinin, yararlı İsrail teşebbüslerine yatırılmasını teşvik etmek; Amerika'daki Yahudiler ve dünya Yahudiliği arasındaki özbilinç ve bağlılığı sağlamlaştırmak ve Yahudi kültürünün yaratılmasını teşvik etmek; İbrani dilinin ve genel olarak Yahudi halkının yayılmasını teşvik etmek; Yahudi haklarını ve diğer ortak çıkarlarını savunan öbür örgütlerle işbirliği yapmak.» (73)

Bu amaçlara erişmek için «Siyonistler (...), hemen hemen hepsi sadece sermaye sağlamaya çalışan, **Keren Hayesod, United Palestine Appeal** (**), ve **Jewish Agency for Palestine** (***) gibi örgütlerden bir ağ kurdular.» (74) Savaş sonrası Amerika'sındaki en önemli Siyonist Örgüt'leri şunlardı: 1947/48 raporu-

---

(*) Dünya Siyonist Örgütü'nün tüzüğü ve gelecekteki programı ile ilgili komisyonun raporu.

(**) Birleşik Filistin Örgütü.

(***) Filistin Yahudi Ajansı.

na göre yaklaşık 250 000 üyeye sahip olan **Zionist Organization of America,** 250 000'den fazla üyesi olan ve 1946/47'de dört milyon dolardan fazla bağış toplayan Kadınlar Örgütü **Hadassah, Labour Zionist Organization** (America -Poale Zion)(*), dinsel-siyonist örgüt **Mizrachi** ve sadece 1946'da İsrail için 53 milyon dolar sağlamış olan **United Palestine Appeal** (1949'dan beri United Jewish Appeal). (75)

Bütün bu kurumlar, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden beri İsrail'i kuvvetle desteklemektedirler. Bu konuda bir örnekle yetinecek olursak: Hadassah savaştan sonraki ilk yıllarda Erez İsrail'de birçok hastahane, hemşire okulları, tıbbî eğitim ve bakım merkezleri kurdu. Yardımlar her defasında tam zamanında ve örgütler arasındaki işbirliği ile sağlanıyordu. Yishuv, 1946'da Necef bölgesinde oniki yeni yerleşme yeri kurduğunda, öncülerin bir sağlık sistemi kurmaya başlayabilmeleri için, Hadassah hemen 12 000 dolar gönderiyordu. 1947'de Hadassah, İbrani Üniversitesinde **Hadassah Medical School'**un (**) geliştirilmesi için bir beş yıllık plân hazırladı. Hadassah aynı yıl, Filistin'deki 30.000 Yahudi okul çocuğunun günlük beslenme masraflarını yüklendi. Hadassah bunlardan başka, 1947'den beri İsrail'i teknik donatım ile desteklemektedir. Savaş sonundan 1 Mart 1953'e kadar Hadassah, **Yahudi Devleti'**nin teknik ve tıp yönünden desteklenmesi için 80 milyon dolar toplamayı başarmıştı. Aynı süre içinde Hadassah, İsrail'de yedi önemli hastahane, bir dinlenme evi, bir çocuk kliniği v.b kurmuştur. Bu çalışma bugüne kadar azalmaksızın sürdürülmektedir.

Siyonist Örgüt'ün politik unsur olarak da Ame-

(*) Siyonist Emek Örgütü.
(**) Hadassah Tıp Fakültesi.

rika'daki önemi küçümsenemez. Meselâ, siyonistler, 1952 yılı başkanlık seçimlerinde, Cumhuriyetçilerin İsrail'e karşı Truman'ın Demokratlarından daha az dostça bir politika izleyeceğinden endişe ettikleri zaman, büyük bir propaganda ve reklâm kampanyasına giriştiler. Yeni başkan Eisenhower görevine başlar başlamaz, **American Zionist Council** (AZC, yeni hükümeti İsrail'e karşı olumlu bir çizgiye çekebilmek için, hemen Cumhuriyetçi yönetimle ilişki kurdu. AZC, J.F. Dulles ve Eisenhower'le görüşmelerde özellikle İsrail yararına daha fazla askerî ve ekonomik yardım istiyordu (76) ve bunu başardı da. Amerikan Hükümeti üzerine baskı yapma şeklindeki siyonist politika 1947'den bugüne kadar AZC'nin etkili çalışmaları sayesinde devam etmektedir.

AZC, Siyonist Örgüt'ün her çeşit kitle haberleşme aracı ve diğer **haber alma** olanakları için özel şubeleri olan, ABD'deki en etkili propaganda aracı olarak ortaya çıkmaktadır. **American Zionist Council Department of Information**'da (*) Amerikan yayın organlarının yayınlarını inceler ve İsrail hakkında olumsuz bulduğu her tavıra karşı çıkar; Amerikan gazetelerine, düzenli olarak, İsrail hakkında malzeme ve raporlar verir: okuyucu mektubu kampanyaları, yazarlarla ilişkiler ve İsrail'e seyahatler düzenler. Ama, siyonist propaganda sadece kitle haberleşme araçlarıyla sınırlı değildir. AZC, bundan başka Amerikan kamu oyunu İsrail lehine kazanmak için, ralliler (**), resmî toplantılar, gösteriler, konferanslar, film gösterileri, satış sergileri vb. düzenler. Aynı şekilde siyonist propaganda, okullarda, üniver-

(*) Enformasyon (Haberalma) Dairesi.

(**) **Ralli,** Heyecan uyandırma amacıyla yapılan genel miting.

sitelerde, kiliselerde ve diğer kamu kurumlarında da kendini göstermektedir. (77)

Siyonist propagandanın özellikle ABD'de ne kadar kuvvetli olduğu, Haziran Savaşı sırasında açıkça ortaya çıktı. John H. Davis şunları söylüyor: «1967 seferi, hiçbir suretle kara, hava ve deniz operasyonları ile sınırlı kalmadı; kitle haberleşme araçlarını da kapsıyordu (...). İsrail-Siyonist ortaklaşa egemenliğinin birçok dallara ayrılmış yapısı sayesinde (...) İsrail, basın, radyo ve televizyonu, yıldırım hızı ile manşetler, hikâyeler, resimli malzeme ve resmî açıklamalar ile donatabilmeyi ve böylece olaylar hakkındaki kendi yorumunu dünyaya yayabilmeyi başardı.» (78) Böylece Amerikan basınının, -gerçeğin tersine- **Altı Gün Savaşı**'nın Arapların İsrail'e saldırmasıyla başladığını ve Tel Aviv'in sadece buna karşılık verdiğini yayımlamış olmasının nedeni de ortaya çıkıyor. Becerikli propagandaları sayesinde bu tahrifatı yayanlar İsraillilerdi. Buna göre, Amerikan kitle haberleşme araçlarının İsrailliler hakkında yaydıkları sözü geçen olumlu ve Arapların payına düşen olumsuz görüntünün sebebi de açığa çıkıyor. (79)

İsrail için en önemli şeyin, eskisi gibi Amerikan Siyonistlerinin malî yardımı olduğu gözükmektedir. Meselâ, 1950'de İsrail Başbakanı Ben Gurion, gelecekteki üç yıl içinde İsrail ekonomisini geliştirecek olan 600 000 göçmenin masedilmesi için, 1,5 milyar dolara ihtiyacı olduğunda, Amerikan Siyonist Örgütü'nün elli temsilcisini, göçmenler için 1 milyar dolar sağlamaları gerektiğini kendilerine bildirmek amacıyla Kudüs'e davet etmişti. Gerçekten de, Amerikan Siyonist Örgüt'ü, İsrail'i tarihinin her zor döneminde desteklemiştir. ABD'den İsrail'e sürekli sermaye ve yatırım akımı olmasaydı, **Yahudi Devleti** hiç bir zaman yaşayamazdı. Böylece, İsrail hükümeti, daha 1950 yılında özel bir kanunla, **Jewish Agency**'yi özel-

likle ABD'de İsrail için malî yardım sağlamaya resmen yetkili kılmıştı.

Amerikan Siyonist Örgütü'nün, İsrail'e yardımı, özellikle **United Jewish Appeal** ve **Israel Bond Drive** (*) tarafından yönlendirilir. UJA'nın **Yahudi Devleti** için bağışları, genel siyonist finans örgütü **Keren Hayesod**'un resmî Amerikan temsilcisi olan **United Israel Appeal** (**) tarafından İsrail'e aktarılır. Birkaç örnek verecek olursak; 1955 yılında UJA ve Amerika'daki çeşitli diğer siyonist örgütler, İsrail için 16.184.966 dolar toplamışlardı; 1956'da bu miktar 73.036.393 dolardı. (80) 1967'de UJA **Israel Emergency Fund**'la (***) 175 milyon dolara erişti. Aynı yıl Amerikan Siyonistlerinin İsrail için toplam yardımları 321 milyon dolar tutuyordu. 1948'den 1969'a kadar UJA tek başına, İsrail için hemen hemen 1,3 milyar dolar sağlamayı başardı. (81)

Aynı süre içinde Hadassah, İsrail'e 180 milyon dolar aktarıyor ve ABD'de **İsrail Tahvilleri**'nin satışından 1,209 milyar dolar elde ediliyordu. Bu sayılara Amerika'daki filantrop Yahudi örgütlerinin İsrail'e yaptıkları teknik ve diğer yardımlar dahil değildir. İsrail'in 1946 ile 1966 arasında -resmî açıklamaya göre- aldığı **yedi milyar doların** en büyük kısmı, Amerikan Siyonist Örgütü'nün bağışlarından gelmektedir.

Fakat, Amerikan Siyonist Örgütü'nün çalışması, tek taraflı olarak **Yahudi Devleti**'ne yönelmiş değildir. Bu, daha uzun yaşamak için, **kendi içinde** sağlamlaştırılmış bir Diaspora'ya ihtiyacı olan İsrail'in işine gelmez. ABD'deki Yahudiliğin örgütlenmesi gö-

---

(*) İsrail Tahvil Sürme Kurumu.
(**) Birleşik İsrail Örgütü.
(***) İsrail Acil İhtiyaçlar Fonu.

revini, en önemli kolu **Cummunity Relations** (Topluluk içi ilişkiler) ile ilgilenen ve kendisine **American Jewish Committee, American Jewish Congrees** (*) **Jewish Veterans of America** (**), **Anti-Defamation League** (***), **Jewish Labour Commitee,** v.b.'nin bağlı olduğu ZOA'nın **National Agencies** şubeleri yapmaktadır. Bunlar, Amerikan Yahudilerinin kendine güvenini kuvvetlendirmeye ve İsrail ile Diaspora'daki Yahudilerin durumu hakkında kamuoyuna bilgi vermeye çalışırlar. Benzer bir işlev, Amerikan Yahudilerinin kültürel örgütlerinde de görülür. Amerikan Yahudiliğinin hayatındaki yoksunlukları ve dar boğazları ortadan kaldıran kendi kendine yardım örgütleri kendi hastahaneleri, sağlık koruma ve dinlenme yurtları olan **National Healt Agency,** Yahudilerin işyerleri bulmasına aracılık eden **Employment and Vocational Guidance** (****), çocuk yurtları ve merkezleri ile, ABD'deki Yahudi aileleri için danışma ve yardım yerleri olan **Family and Child Care Agencies** (*****) dır.

Amerikan Yahudilerinin kültür, eğitim, din, dünya görüşü ve boş zamanlar ile ilgilenen **Cultural Agencies, National Agencies, National Service Agencies** (******). **Religious Agencies** ve ideolojik gelişmeleri ile **Recational Programs** gibi örgütler çok daha yakından ilgilenmektedir. Ulusal temel üzerindeki bu resmî kuruluşların yanında 1920'lerden beri Amerika'da, öğrenci birliklerinden Yahudi Verem Hastaları Kurumu'na kadar uzanan 200'den faz-

---

(*) Amerikan Yahudi Kongresi.
(**) Amerikan Yahudi Gazileri.
(***) İftiraları Yalanlama Birliği
(****) İşbulma ve Mesleki Danışma.
(*****) Aile ve Çocuk Bakımı Kurumları.
(******) Ulusal Hizmet Kurumları.

la örgüt bulunmaktadır. (84) Bütün bu örgütler az veya çok İsrailli politikacı Yaacov Herzog'un, «gurbetteki asimilasyona karşı savaş çerçevesi içinde İsrail'le Diaspora'nın özdeşleştirilmesinin muhteşem diyaloğu» (85) olarak nitelediği şeyi gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Konumuz dolayısiyle özellikle bizzat Filistin'deki Siyonist Örgüt ile ilgilenmek zorundayız. Orta Doğu'da yerleşme çalışması ile 1907'den beri Dünya Siyonist Örgüt'ü adına Arthur Ruppin'in **Filistin Bürosu** ilgilenmekteydi. Balfour Deklerasyonu'nun imzalanmasından sonra Filistin Bürosu'nun çalışmaları Siyonist Komisyon tarafından sürdürüldü. XII. Siyonistler Kongresi nihayet 1921'de Siyonist Yönetim Kurulunu bölmek ve iki merkezden birini Filistin'e nakletmek kararını aldı. Böylece **Palestine Zionist Executive** (*) meydana geldi. Üyelerinden her biri aşağıdaki şubelerin birinden sorumluydu: Politika, göç ve iş, yerleşme ve ticaret, eğitim ve sağlık. **Palestine Zionist Executive,** meselâ **Palestine Foundation Fund** (**) (Keren Hayesod) ve **Yahudi Ulusal Fonu, (Keren Kayemeth Le-İsrail)** gibi en önemli örgütlerin siyonist açılma ve Filistin'e sahip olma yolundaki çalışmalarını da yönetiyordu.

Palestine Zionist Executive'in ikinci önemli görevi, Balfour Deklerasyonu'ndan beri, resmî **Jewish Agency** olarak Filistin'deki İngiliz manda yönetimi katında siyonist çıkarları ve talepleri temsil etmekten ibarettir. Zamanla, **Jewish Agency, World Zionist Executive,** (***) in diğer adı haline geldi. (86) **Jewish Agency'**nin kesin işlevi, Filistin'deki İngiliz manda

---

(*) Filistin Siyonist Yürütme Kurulu
(**) Filistin Kuruluş Fonu.
(***) Dünya Siyonist Yürütme Kurulu.

kararının 4. maddesinde anlatılmıştır. Buna göre, manda yönetimi ve **Jewish Agency, Ulusal Yahudi Yurdunun Kurulması**'nda işbirliği yapacaklardı. Fakat, **Jewish Agency**, hızla bu işlevden çıkarak Filistin'de büyük bir güç haline geldi (87).

Jewish Agency bugün de vardır: eskisi gibi İsrail'e göç ve sermaye transferi ile ilgilenmektedir. Seçilmiş hükümet ve **Histadrut**'un (Sendikalar Birliği) yanında **Jewish Agency,** İsrail Devleti'ndeki en önemli üç iktidar unsurundan biridir. 24 Kasım 1952'de İsrail Parlamentosu **(Knesset), The Zionist Organization-Jewish Agency for Palestine Status Law (*)** şeklindeki bir ibare ile, **Jewish Agency**'nin asıl işlevinin **Yahudi Devleti**'nin yaşatılması olduğunu resmen onaylayan bir yasayı kabul etti

Yasa, 4. 5. ve 6. maddelerinde **Jewish Agency**'den aşağıdaki görevlerin yerine getirilmesini istiyordu:

«İsrail Devleti, Siyonist Örgütü, İsrail Devleti'nde sürekli olarak ülkenin gelişmesi ve iskân edilmesi, Diasporalı göçmenlerin yerleştirilmesi, İsrail'de bu bölgeler üzerinde çalışan Yahudi kuruluş ve örgütlerinin faaliyetlerinin koordine edilmesi ile ilgilenen yetkili organ olarak tanır.

Siyonist hareketin ve İsrail Devleti'nin bugün temel görevi olan sürgündekilerin toplanması, Diaspora'daki Yahudilerin sürekli olarak çaba harcamasını gerektiren bir görevdir. İsrail Devleti, bütün Yahudilerin tek tek ve gruplar halinde, devletin kurulmasına ve Yahudi halk kitlelerinin beraberinde getirdiği sorunların çözümüne katılmalarını bekler. O, bu amaca erişmek için, Yahudiliğin bütün kesimlerinin

(*) Siyonist Örgüt - Filistin Yahudi Örgütü'nün Statüsünü Belirleyen Kanun.

birliğini, amaç için vazgeçilmez bir şart olarak görür. İsrail Devleti, Siyonist Örgüt'den, gücünü bu amaca erişilmesi için kullanılmasını bekler.» (88)

Yasanın 7. maddesi, **Jewish Agency**'nin gelecekte yerine getireceği görevlerin ayrıntılarının, İsrail Hükümeti ile Siyonist Örgüt'ün Yönetim Kurulu arasında özel bir sözleşme ile düzenleneceğini bildirmektedir. Bu sözleşme 1954'de yapıldı ve Jewish Agency'nin payına aşağıda tek tek açıklanan işlevler düştü:

1 — Göçün ve göçmenlerin servetlerinin İsrail'e naklinin örgütlenmesi,

2 — Göçmenlerin bütünleşmesinde İsrail ile işbirliği,

3 — Gençliğin göçü,

4 — Tarımsal iskân politikası,

5 — İsrail'de toprak alımı,

6 — İsrail'deki iktisadî işletmelerin kurulması ve örgütlenmesine katılma,

7 — İsrail'e özel sermaye yatırımlarının teşviki,

8 — İsrail'deki bilimsel ve kültürel kuruluşların desteklenmesi,

9 — Yüklenilen görevlerin gerçekleştirilmesi için malî olanakların harekete geçirilmesi,

10 — Yahudi kurum ve örgütlerinin çalışmalarının koordinasyonu ve örgütlenmesi.

Jewish Agency eskiden olduğu gibi bugün de, şimdiye kadar tam gerçekleşmeyen bütün dünya Yahudilerine İsrail'i yurt yapmak amacı üzerinde çalışmaktadır. Şimdiye kadar Yahudilerin çok küçük bir azınlığı, siyonistlerin İsrail'e **dönme** davetine uymuştur. Bu gerçek, siyonistlerin idealini ne kadar zayıflatıyorsa, **Yahudi Devleti**'ni paradoksal olarak, o kadar çok kuvvetlendiriyor: Çünkü, malî yönden güçlü bir Diaspora'nın yardımı olmaksızın İsrail asla varolamazdı. (89)

Dipnotlar

1 — Theodor Herzl, Der Judenstaat, a.g.e., s. 126; Bkz. R. - J. Werblowsky, Israel und Erez Israel, H. Abosh (Ed.), Der israelish-arabische Konflikt, a.g.e., s. 235

2 — Basel 1897 I. Siyonistler Kongresi görüşmelerinin stenografik protokolu, a.g.e.

3 — Theodor Herzl, Der Judenstaat, a.g.e., s. 45

4 — Theodor Herzl, Londra 1900 IV. Siyonistler Kongresi stenografik protokolu, Viyana 1900, s. 5

5 — Theodor Herzl, Der Judenstaat, a.g.e., s. 42; ayrıca s. 49 v.d.

6 — Marwin Lowenthal (Ed.), The complete diaries of Theodor Herzl, New York 1956.

7 — Bkz. 1910'a kadar olan Siyonistler Kongreleri protokolları.

8 — Alan R. Taylor, Prelude to Israel - An analysis of Zionist Diplomacy 1897 - 1947, New York 1959, s. 31

9 — Achad Ha'am, Am Scheideweg, Berlin 1923, Cilt: 1; **J. M. N. Jeffries, a.g.e., s.** 42

10 — Alan R. Taylor, a.g.e., s. 31

11 — Israel Zangwill, The voice of Jerusalem, Londra 1920, s. 88

12 — Aktaran Aharon Cohen, Israel and the Arab World, a.g.e., s. 221

13 — Arthur Ruppin, Les juifs dans le monde moderne, a.g.e., s. 382; Arthur Ruppin, Zürih 1929 VI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, **Londra 1929, s. 46**

14 — Aharon Cohen, a.g.e., s. 247

15 — Rony E. Gabbay, A Political history of the Arab - Jewish conflict, a.g.e., s. 33

16 — Aktaran L. M. C. van der Hoeven Leonhard, The 1948 war-..., **Palestine Discussion Papers**'da, Cilt 2, a.g.e.

17 — Aktaran William Ziff, The rape of Palestine, Londra 1948, s. 149

18 — Great Britain, Palestine - Report on immigration, Land settlment and development, Sir John Hope Simson, 1930, a.g.e., Bkz, Filistin Sorunu hakkındaki Beyaz Kitap'lar.

19 — Great Britain, Palestine - Report on Immigration, Land settlement and development, Sir John Hape Simson, 1930, a.g.e., s. 54

20 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 81

21 — Bkz. Haim Hanegbi, Moshe Machover, Akiva Orr,

The class nature of Israeli society, **The New Left Review**'da (Londra), Şubat 1971

22 — Akduth Haavoda, Yafa 1919, Aktaran Eli Lobel, S. Geries/Eli Lobel, a.g.e., s. 35 v.d.

23 — Aktaran Robert John, Sami Hadawi, a.g.e., s. 152

24 — Beyrut'taki «Institute for Palestine Studies» deki orijinal Arapça belgeler.

25 — Chaim Weizmann, Trial and Error, a.g.e., s. 244

26 — Aktaran **Der Spiegel,** Juden und Araber: Mächtige Legende başlıklı yazıda. No. 48, 1967

27 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 22 v.d.

28 — Michael Ionides, Divide and loss - The Arab revolt of 1925 - 1958, Londra 1960, s. 56

29 — Bkz. İngiliz Beyaz Kitapları, Özellikle The white paper of may 1939, Cmd. 6019

30 — Ben Gurion, Aktaran Eli Lobel, s. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 36

31 — **Les Temps Modernes,** yaz 1967 (özel sayı); H. Abash (Ed.), Almancaya çevirisi: Der Israelisch - Arabische Konflikt, a.g.e., s. 235, v.d.; Bkz. E. Rouleau v.d., Die dritte Schlacht..., a.g.e., s. 16

32 — Aharon Cohen, a.g.e., s. 169

33 — Haim K. Kalvariski, Darhenu Aharé-Ha'seter Halavan, Tel Aviv 1939, aktaran Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 33

34 — Martin Buber, aktaran M.S. Odeh, Les Causes et les effets du conflit israelo-arabe, **Partisans**'da (Paris), Mart/Nisan 1970; Bkz. Martin Buber, Israel und Palastine (Bir fikrin tarihi) Münih 1968.

35 — Achad Ha'am, Am Scheideweg, a.g.e., cilt 1, s. 67

36 — Aharon Cohen, a.g.e., s. 47

37 — Norman Bentwich, Separation or Symbiosis, **Palestine**'da, cilt 1, No. 11, 1936

38 — Jewish Agency'nin görev ve işlevi için: 'Siyonist Hareketin Örgütsel Kuruluşu' isimli bölüme bakınız.

39 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 230

40 — Walter F. Stirling, Safety first, Londra 1953, s. 116 vd.

41 — Palestine Royal Commission Report, Presented by the secretary of State for the Colonies to Parliament by Command of his Majesty, Temmuz 1937 (His Majesty's Stationary Office), Londra 1937, s. 335

42 — Bkz. '1892'den 1918'e kadar Siyonist **Yerleşme' başlıklı** bölüm.

43 — Bkz. Nevill Barbour, Nisi Dominus, a.g.e., s. 111, vd.

44 — Bkz. 'Yahudiler ve Araplar' - Toplumsal Bir Karşılaştırma' başlıklı bölüm.

45 — 'Balfour Deklerasyonu ve Manda' başlıklı bölüme bakınız.

46 — Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 30

47 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine-A Study of Jewish, Arab and British Policies, New Haven 1947, Kitap 1, s. 575, v.d.

48 — United States of America, Foreign Relations of the U. S. Near East and Africa, Vaşington 1964, Kitap 4, s. 776, v.d.

49 — Joseph B. Schlechtman, The United States and the Jewish State Movement, New York 1966, s. 23

50 — Zionist Federation of Great Britain and Ireland (Ed.), The Jewish State Idea in Zionizm, Londra 1943, s. 10

51 — Royal Institute for International Affairs (Ed.), Great Britain and Palestine 1915-1945, Londra 1956, s. 139, v.d.

52 — Gérard Chaliand, Kann Israel noch besiegt werden? oder Die Kommandos kämpfen weiter, Reinbek 1971, s. 31; Burada Fransızca orijinaline ('La Résistance palestinienne') göre aktarılıyor, Paris 1970.

53 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e.; Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.; Fayez A. Sayegh, Le Colonialisme sioniste en Palestine, Paris, tarihsiz.

54 — Michael Bar, Zohar, Ben Gurion-Le Prophete armé, Paris 1966, s. 146

55 — Address by the Chairman of the Zionist Executive Nahum Goldmann on 4 th July 1954, aktaran L.M.C. van der Hoeven Leonhard, a.g.e.

56 — Moshe Menuhin, The decadence of Judaism in our time, Beyrut 1969, s. 576; 'Lebensraum' şeklindeki Alman milliyetçi kavram İngilizce orijinalinde de bulunuyor.

57 — U. N., General Assembly, 2 nd Special Session 1947, cilt 2, s. 175

58 — Bkz. Eli Lobel, S. Geries/E Lobel, a.g.e., s. 44, v.d.; Bkz. İsrail hükümetinin resmî yıllıkları, örneğin; Government Yearbook 5712 (1951/52), s. 10

59 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 106

60 — Gérard Chailiand, La résistance palestinienne, a.g.e., s. 158; **Sunday Times,** 15 Haziran 1969; **Le Monde,** 5 Mart 1971.

61 — Abba Eban, **Le Monde,** 20.1.1969

62 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 40

63 — ESCO-Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 330

64 — The Executive of the Zionist Organization and the Executive of the Jewish Agency (Ed.), Reports for the period January 1956 - March 1960, Kudüs 1960.

65 — **The Israel Economist,** cilt XXIII, No. 9, 1967

66 — Dünya Yahudilerinin İsrail'e malî yardımı hakkında **Spiegel**'in 'Jeder Jude bürgt für alle Juden' başlıklı yazısı, **Der Spiegel,** No. 53, 1970. Bu yardımların miktarı için özel bölümlerdeki açıklamalara bakınız.

67 — Nahum Goldmann, aktaran **Le Monde,** 10.4.1971

68, 69, 70, 71 — The Executive of the Zionist Organization and the Executive of the Jewish Agency (Ed.), Reports..., a.g.e., S. LI, LII, VII, VIII

72 — Yonathan Shapiro, Leadership of the American Zionist Organization 1897-1930, Phil. Diss. Columbia - University, Ann Arbor, Mich., 1964, s. 470

73 — American Jewish Yearbook, cilt 51, 1950, s. 169

74 — Yonathan Shapiro, a.g.e., s. 579

75 — Bkz. American Jewish Yearbook, cilt 47, 1947/48, s. 260, v.d.

76 — Bkz. Samuel Halperin, American Jewish Yearbook, cilt 55, 1954, s. 116, v.d.

77 — Bkz. Samuel Halperin, American Zionism-The building of a political interest group, Phil. Diss, Washington University, Ann Arbor, Mich. 1956, s. 394, v.d.

78 — John H. Davis, a.g.e., s. 65, v.d.

79 — Bkz. Leslie Farmer, All we know is what we read, a.g.e.; Michael w. Suleiman, L'information des masses et le conflit de juin, a.g.e.,

80 — American Jewish Yearbook, cilt 49, 1958, s. 175

81 — Alman sayı sistemine göre 1,3 milyar dolar; ABD sayı sistemine göre 1,3 billion dolar.

82 — American Jewish Yearbook, cilt 71, 1970

83 — **The Israel Economist,** cilt III, No. 9, 1967

84 — Bkz. American Jewish Yearbook, 5689 (1928/29), ve American Jewish Yearbook, cilt 71, 1971

85 — **The Israel Economist,** cilt III, No. 9, 1967

86 — American Jewish Yearbook, cilt 53, 1952

87 — Palestine Royal Commission Report, Presented by the secretary of State for the Colonies to Parliament by Command of his Majesty, July 1937, Londra 1937, s. 172, v.d.

88 — (Israel) Government Yearbook, 5714 (1953/54), s. 243, v.d.

89 — 'Siyonist Hareketin Örgutsel Kuruluşu' ve 'Devlet Olarak Sağlamlaşma Döneminde Siyonizm' isimli bölümlere bakınız.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİLİSTİN'DE SİYONİST YERLEŞMENİN BAŞLANGICI

Siyonizm tarafından etki altına alınmış ve teşvik edilmiş ilk göçmenlerin Filistin'e yerleşmesinden çok önce, **Yahudi Devleti**'nin Erez İsrail'de kurulması gerektiği, hareket için açıktı. Bu amaç, en başından beri Orta Doğu'daki siyonist yerleşmeyi belirlemiştir. Siyonizm, **oldu-bittiler** ile Filistin'de, uluslararası örgütler ve ilgili devletler (sömürgeci devletler, manda iktidarı) tarafından olduğu gibi Araplar tarafından da **gerçek (de facto)** varlığı ile sonunda yasal olarak da tanınması gerekecek bir **iktidar unsurunu** politik, ekonomik, demografik, askerî ve kültürel yönlerden kurmak istiyordu.

Hayim Weizmann, «iktidarın bütünlüğe kavuşabilmesi için, gelecekteki gelişmeye çıkış noktası olabilecek, küçük ya da büyük, ama emin iktidar mevkileri,» (1) istiyordu. 1930'da Weizmann, Berlin'de Siyonist Eylem Komitesi'nin önünde siyonizmin varlığının, Filistin'de, üzerinde otonom, sıkı ilişkiler içinde bulunan ve üretici bir toplumun kurulabileceği önemli maddi temellerin atılmasından ibaret olduğunu açıklıyordu. (2) Bu temellerle şunlar kastediliyordu: Yönetim cihazları, politik kurumlar, finans kuru-

mu, üretim kaynaklarının işlenebilir hale getirilmesi, kitle halinde göçün örgütlenmesi, kültürel değerler, komünal ve sendikal kuruluşların inşası. (3) Buna bağlı olarak, siyonizmin, alışılmış sömürgeciliğin tersine, **birincil olarak** yerli halkın ve yeraltı servetlerinin sömürülmesini **değil,** Arap Filistin'in bir Yahudi Erez İsrail'e toptan dönüşümünü amaçladığı hiç bir zaman unutulmamalıdır.

Bu amaç üç dalda gerçekleştirilmeye çalışılacaktı: «1 — Filistin'e yaygın yerleşme, 2 — Filistin'de bir **Ulusal Yahudi Yurdu** kurmak yolundaki siyonist hakların uluslararası plânda onaylanması, 3 — «Bütün Yahudileri siyonizmle birleştirecek olan sürekli bir örgütün kurulması», (Siyonist Örgüt) (4) Gerçekte bunlar, siyonizmin Filistin'i bir Yahudi devletine dönüştürme ilkeleriydi. Siyonist Örgüt, Yahudi Devleti propagandasıyla birlikte, aynı zamanda, dünya Yahudilerini biraraya getirecek olan, bir **Ulusal Yahudi** ideolojisini de yayıyordu. Bu görev özellikle, çeşitli dil, kültür ve gelişme aşamasında bulunan Yahudi göçmenler arasında bir birliğin yaratılması gereken Filistin'de önem kazanıyordu.

Erez İsrail'deki Yahudi hayatının güçlendirilmesi için Filistin'de bütün toplumsal alanlarda hemen kendi kurumlarını kurmuş ve daha 1920'lerde İngiliz manda yönetimi karşısında bir çeşit yan hükümet haline gelmiş olan **Jewish Agency** sayesinde Siyonist Örgüt, maddî olduğu kadar ideolojik hareketin de taşıyıcısı oluyordu.

Siyonist Örgüt, amaçlarına erişebilmek için hızlanan bir göçü şart koşuyordu. XVI. Siyonistler Kongresi'nde Arthur Ruppin, bu konuda şunları söylüyordu: «Sayımızla birlikte iktisadî ve kültürel ilerleme gücümüz de arttığı için, mümkün olduğu kadar çok Yahudiyi Filistin'e getirmek zorundayız.» (5) 1882'den, 1948'de İsrail'in bağımsızlığına kadar yedi

göç dalgası'nda (Aliyah) yarım milyon kadar Yahudi Filistin'e geldi. (6)

Siyonist plânların gerçekleşmesi için, özellikle 1933'den sonra Filistin'e gelmeye başlayan zengin göçmenler **(capitalist immigrants)** önemliydiler. (7) Fakat siyonistler, malî açılım için kendi banka kurumlarını ve en önemli fonları **Keren Hayesod** ve **Keren Kayemeth'**i hızla kurdular. Diaspora, bunlardan başka, **American Fund for Palestine İnstitutions (*), Hadassah** ve **Joint Distribution Commitee** (**) gibi diğer fonlara ve ayrıca siyonist yerleşmeye bir kaç milyar dolar sağlamış olan yatırım şirketleriyle Erez İsrail'i destekliyordu. (8)

Bu muazzam sermaye, siyonistlerin Filistin'de ekonomik iktidar mevkileri kurmasına hizmet ediyordu. La Haye'deki VIII. Siyonistler Kongresi'nde delege Salz bu konuda şunları söylüyordu: «Eğer biz, Filistin'de Yahudiler için sağlam destekler yaratmak ve oradaki Yahudileri güçlendirmek için Filistin'i ekonomik olarak fethetmeye gayret edersek (...), bu, (...) gerçek bir politik eylem olur.» (9) Bu çalışmaya hemen sömürgeci-genişlemeci bir nitelik de veriliyordu. Henüz feodal üretim ilişkilerinin egemen olduğu Filistin'e Avrupalı Yahudilerin getirmiş olduğu kapitalist üretim ilişkilerinden, sosyo-ekonomik bakımdan geri kalmış Arap halkın egemenlik altına alınmasında da yararlanılacaktı. Siyonist Brodie, XVII. Siyonistler Kongresi'nde şunları söylüyordu: «Filistin, endüstriyel olarak hiçbir şey üretmeyen, 25 milyon nüfuslu bir bölge ile kuşatılmıştır. Şüphesiz biz, bütün bu pazarları besleyen bir endüstri kurabiliriz. Bir kere böyle bir endüstri için temel yaratılır-

---

(*) Filistin Kuruluşları için Amerikan Fonu.

(**) Birleşik Dağıtım Komitesi.

sa, Filistin'e Yahudilerin göçmesi olanakları için artık hiç bir engel kalmaz.» (10)

Filistin'deki siyonist yerleşmenin en önemli ilkelerinden biri, Arap topraklarının satın alınmasıydı. Siyonist Örgüt hemen, **amaçlı olarak,** stratejik ve genişlemeci bakış açısına göre toprak satın alacak olan bir iskân planı geliştirdi. (11) Her yeni toprak alımının, siyonist fetih stratejisine faydalı olup olmadığı, sürekli olarak gözönünde tutuluyordu. «Yahudi göçü, sadece şehirlerde ve endüstriyel çalışma alanı ile sınırlı kalsaydı, Yahudi Devleti hiçbir zaman gün ışığına çıkamazdı. Kelimenin tam anlamı ile belirleyici unsur, toprağın ele geçirilmesiydi. Kıyı şeridi boyundaki ve Jezreel Vadisi'ndeki stratejik ana mevzilere ve Galile, Yudea ve Necef üzerine yayılmış sınır ileri karakollarına sahip olmaksızın, Yahudiler kendilerini hiçbir zaman savunamazlardı.» (12(

Filistin'deki siyonist yerleşmesinin bütün bu ilkeleri, ülkenin Arap halkının tasfiyesini amaçlıyordu. Filistinli Araplara karşı en açık tedbir siyonistlerin yerli halka Yahudi sanayiinde ve herşeyden önce Yahudi toprağı üzerinde hiçbir iş olanağı vermeme kararıydı. Bu tedbirler, egemen olan Arapları sonunda komşu devletlere göç etmeye zorlayacak ve Filistin'de siyonizmin bütünüyle iktidarı ele geçirmesine bir ileri adım olacaktı.

1882'DEN 1918'E KADAR SİYONİST YERLEŞME

Orta Doğu'da bir **Yahudi Devleti** kurmak yolundaki siyonist plânlar güncel olduğunda, Filistin, Suriye'nin güney kesimi olarak **Güney Suriye** diye de adlandırılan bir Arap ülkesi idi. Filistin, Araplar için, «Arap ülkelerinin merkezi veya kalbidir. O, Asya'daki Arap ülkelerini Afrika'daki Arap ülkeleri ile birleştiren bir köprü ve Arabistan Yarımadası'nı Akdeniz'e bağlayan bir yoldur.» (13) Stratejik, coğrafî ve kül-

türel, tarihsel bakımdan Filistin, **Arap Ulusu** için büyük önem taşıyordu. (14)

İlk Yahudi göçmenlerin Filistin'e geldiği dönemde bu bölge, politik birim olarak belirlenmemişti. Bunu ancak, sömürgeci devletler arasında 1906'dan 1922'ye kadar imzalanan bir dizi uluslararası sözleşme ve anlaşmalar sağladı. 1855'de de sadece 10 000 kadar Yahudinin Filistin'de yaşamasına rağmen, 1880'lerin başlangıcındaki ilk Aliyah'la birlikte bu sayı hızla artıyordu. (15) 1895 yılında Filistin'de 453 000 Araba (%90,6) karşılık 47 000 Yahudi (%9,4) bulunuyordu. Ülkenin %99,5'i (26 212 900 dönüm) Filistinli Araplara ve %0,5'i (107 000 dönüm) Yahudilere aitti. (16)

Basel'deki I. Siyonistler Kongresi 1897'de, «Filistin'de Yahudi halkı için bir yurt» kurmayı kararlaştırdığı zaman, ülke nüfusa ve mülkiyete göre tamamen Arap idi. (17) Sonraki yıllarda da bu konuda hiçbir şey değişmedi. Bununla birlikte, bu gibi faktörler, Max Nordau'ın 1903'de VI. Siyonistler Kongresi'nde kongreye, «şiddetli alkış ve el çırpmalar» ile «mendil sallamalar» arasında şunları açıklamasını engelleyemedi: «Komisyonun daima kararlaştırdığı, daima bir sonraki kongrenin kararlaştırdığı şey, bizim Filistin dışında yaratacağımız herşey, bizim tarafımızdan daima (bir Yahudi, W.H.) Filistin için hazırlık olarak düşünülüyor ve anlaşılıyor.» (18)

İlk Aliyah'ı meydana getiren **Bilu** grubundan bir kadın ve on dört erkek 1882'de Filistin'e vardı. (19) Bunları binlercesi -özellikle Rusya ve Romanya'dan- izledi. Fakat, bu Yahudiler büyük iklimsel ve ekonomik güçlüklerle karşılaşıyorlardı, öyle ki; göçlerinin daha birinci yılında dışardan yardım aramak zorunda kaldılar. Bu sırada Fransız bankeri Edmond de Rothschild müdahale edip göçmenleri destekledi. Rothschild'in yardımı sayesinde 19 tarımsal koloni

ve bir tarım okulu kurulabildi. Yaklaşık 100 000 dönüm Yahudi toprağı üzerinde 4983 Yahudi yaşamaktaydı. (20)

Fakat, Rothschild'in yerleştirme çalışması hemen eleştirilere sebep oldu. 1897'deki I. Siyonistler Kongresi'nden sonra gittikçe artan sayıda kararlı siyonist Filistin'e gelmeye başladığında, anlaşmazlık daha belirginleşti. Çünkü, Rothschild'in göçmenleri klasik sömürgeci politikaya göre ilerliyorlardı: Onlar, yerli halkın kullanılmasıyla onların toprağını sömürüyorlardı. Özellikle Yahudilerin toprak alımları vasıtasıyle mülksüzleşmiş olan Araplar, Rothschild'in göçmenleri tarafından ucuz işgücü olarak kullanılıyordu. Bu ise, Yahudi toprakları üzerinde Yahudi emeği yolundaki siyonist iktidar talebine ters düşmekteydi.

Böylece, ikinci ve katı siyonist Aliyah 1904'den itibaren «işin fethi» (21) sloganını ortaya attı. Geleneksel sömürge politikasının taraftarları ile sonunda mücadeleyi kazanan siyonist amaçların savunucuları arasındaki çatışma, ilk olarak bu sırada ortaya çıyordu. Rothschild bu arada, yeni yerleşen Yahudiler için dolaysız desteğini kesmişti; faaliyeti artık, Baron Maurice de Hirsch'in JCA'sı **(Jewish Colonization Associotion)** tarafından devam ettiriliyordu. Fakat Siyonist Örgüt'ün amaçlı çabalarının arkasında bulunan özel şahısların etkinlikleri gitgide azalıyordu.

Taraftarları Filistin'e şimdi daha çok sayıda göç etmeye başlayan işçi hareketi Poale-Zion, Arap işçilerinin sistematik tasfiyesini teşvik ediyor ve tamamiyle bilinçli olarak, Arap bölgesinden tecrit edilmiş ve Arap halkla her türlü teması engelleyen ilk siyonist işçi yerleşme yerlerini kuruyordu. (22) Şüphesiz, **Yahudi Emeği** (Avoda İvrit) ilkesini gerçekleştirmek yolundaki siyonist çabalar, zaman zaman ga-

rip olaylara yol açıyordu. Meselâ: 1908'de siyonizmin kurucusu Theodor Herzl'in anısına Ben Shemen'de bir Herzl Ormanı kurulacağı zaman, sadece önceden Arap işçileri tarafından toprağa dikilmiş oldukları için, Yahudi işçiler ekili ağaçları söküyor ve kendi elleri ile yeniden dikiyorlardı. Başlangıçta, **Yahudi Toprağı üzerinde Yahudi Emeği** politikası her zaman düzgün işlemiyordu. Arthur Ruppin, Filistin'de bir Yahudi metropol olarak Tel Aviv'i inşa etmeye başladığında, tecrübesiz Yahudi göçmen işçilerin yaptığı ilk ev hemen yıkıldığından, daha önceden Arapları işten çıkarmak için işe alınan Yahudi işçileri tekrar Arap yapı işçileri ile değiştirmek zorunda kalıyordu.

Filistinli Arapları tasfiye politikası, 1908/1909'da Yahudi göçmenlerin ırkçı görüşleri aleyhindeki ilk Arap protestolarına yolaçtı. 19. yüzyılın sonunda uyanan, Osmanlı egemenliğine karşı yönelik Arap-Filistin milliyetçiliği yeni bir alan bulmuştu: Arap Filistin'deki siyonist fetihçi politika. İlk anti-siyonist gazete 1908'de Hayfa'da kuruldu. (23) Siyonizmde teorik olarak konulmuş olan yerli halka karşı Yahudi anlayışsızlık ve düşmanlığı pratikte de kendini gösteriyor ve Filistin'deki iki halkın bir arada yaşamasını imkânsızlaştırıyordu.

Önceki coşkun sözler ve idealist açıklamalar döneminden sonra, VI. Siyonistler Kongresi, «ısrarla Filistin'de pratik faaliyet» istiyordu. Bunu izleyen siyonistler kongresi, bu çalışmayı bilinçli olarak sürdürdü. VIII. Siyonistler Kongresi, bir taraftan ülkeyi inceleyecek ve diğer taraftan üretim kaynaklarını işlenebilir hale getirecek olan bir Filistin Komisyonu kurdu. (24) «VIII. veya La Haye Kongresi, Filistin çalışmasının teori ve lâfazanlıktan eyleme ve pratiğe aktarılmasının resmen onaylanmasını ve kabul edilmesini başardı. Filistin tartışması kongreye egemen-

di.» (25 La Haye Kongresi, Siyonist Eylem Komitesi içinde, toplam hasılatın %25'ini alacak olan bir Filistin Şubesi kurdu. 1907/1908'de Siyonist Örgüt'ün Filistin Şubesi Yafa'da kuruldu ve Arthur Ruppin'in yönetimi altında açıldı. Bununla, «Filistin'in Yahudi çiftçi, zanaatçı ve işletmecileri ile iskânının pratik olarak teşvik edilmesine başlanabildi.» (26)

Yerleşme çalışması artık, plânlı olarak, fonlar ve Finans Kurumu tarafından destekleniyordu. 1907'de İngiliz şirketi olarak tescil edilecek olan **Yahudi Ulusal Fonu**'nun (Keren Kayemeth Le Israel) kurulması daha 1897'de öne sürülmüştü. Daha önce, 1898'de siyonistler için bir sömürge bankası şeklinde önemli bir araç **Jewish Colonial Trust** (*) gerçekleştirilmişti. Filistin Şubesi, hemen, Filistin'de siyonist toprak alımlarını merkezleştirecek ve stratejik görüş açısına göre koordine edecek olan **Palestine Land Development Company'yi** (Hachsarat Hayishuv) kurdu. (27) Siyonist yerleşmenin en önemli merkezlerini kurabilmek için su kaynakları, coğrafî ve ekonomik yönlerden incelemelere girişiliyordu.

X. Siyonistler Kongresi'nde, iskân cemiyetleri, inşaat şirketleri, plântasyon ve arazi şirketleri, tarımsal ve teknik danışma büroları, bir tıbbî araştırmalar istasyonu hakkındaki ilk önemli başarılardan söz edilebilmekteydi. Aynı zamanda, Filistin'in sanayileştirilmesi için harekete geçiliyordu. Siyonistlerin elinde o zamana kadar, sadece, Edmond de Rothschild'in finanse etmiş olduğu Shemen yağ fabrikası ve değirmenler bulunmaktayken, artık Berlin'de 100 000 mark ana sermayeli bir sanayi sendikası kuruluyordu. (28) VIII. Siyonistler Kongresi 1907'de bu sanayi sendikasının, Filistin'deki siyonist yerleşme

(*) Yahudi Kolanial Bankası.

merkezlerinde nakliyat. aydınlatma. kanalizasyon, enerji santralleri ve sulama ile uğraşacağını tesbit edebiliyordu.

Franz Oppenheimer'in daha VI Siyonistler Kongresi'nde belirttiği gibi, Filistin'deki siyonist yerleşmenin «temeli öncelikle tarımsal olmak zorundaydı.» (...) Halkın bütün varlığı, kendi dayanakları olan toprak ile insan yığınlarının birleştirilmesine dayanır ve bu birleşmeyi yalnızca tarım yaratabilir. Eğer siyonizm, yeni bir millet yaratmak istiyorsa, Yahudi çiftçiliğindeki temelini çok derinlere atmak zorundadır (...).» (29) Bu anlamda, yeni göçmenler, öğretim ve deneme çiftliklerinde plânlı olarak iskân faaliyetine hazırlanıyordu. Bu çalışma ikili bir amacı izleyen **Palestine Development Company**'nin denetimi altındaydı: «Bir eğitim çiftliğinde işçileri, rasyonel çalışma metodlarına, düzen ve disipline alıştırmak ve bir adım ötede, **parselleme** ve **yerleştirme** şirketi olarak Filistin'in iç iskânını Yahudi çiftçilerle yürütmek.» (30)

Hisse senetleri ve bağışlar, bu iskân çalışmasını sürdürmeye yardım ediyordu. Böylece, «Tanrım Birliği ,(...) 100 franklık bir ödeme yapan dünyadaki her Yahudiye (...) Filistin'de 1 dönümlük bir küçük meyva bahçesinin nominal sahibi olma olanağı veriyordu (...) Bütün mülk yalnız Yahudi işçi ve göçmenleri tarafından işlendiği için, Birliğin, gelecekte Filistin'deki tarımsal iskânın hiç de önemsiz olmayan bir unsurunu oluşturacağı görünmektedir. 25 birlik üyesi, katkıları ile, Filistin'de çalışan bir işçi ailesini bu yan çalışmayla toprağa bağlayabilirdi.» (31) Bu tip bağışlar, Kolonialbank'ın ve Yahudi Ulusal Fonu'nun finansman çalışmalarını tamamlıyordu.

Yeni göçmenler Siyonist Örgüt tarafından **iyice düşünülerek** yerleştiriliyordu. Yahudi yerleşmesinin **Kibbutz** gibi özgül ikamet ve yaşama biçimleri, bu

sırada daha iyi bir dünyanın kurulması için idealist teşekküller olarak değil, tersine ülkenin ve işin fethi **(Conquest of Soil** ve **Conquest of Labour)** için hesaplanmış iktidar unsurları olarak meydana geliyordu. Weizmann bu anlamda Kibbutz'u, «gelecekteki Yahudi Devleti'nin embriyonu», Ruppin ise, ucuz Arap işgücünü daha ucuz Yahudi işgücü ile değiştirme aracı olarak tanımlıyordu.» (32)

Siyonist yerleşmenin en önemli iskân şekilleri olarak şunlar ortaya çıktı:

— Çiftlik sahibinin genellikle başka işlerle uğraştığı, özel mülk temeli üzerinde tutulmuş işgücü ile çalışan **Moshava;**

— Bireysel çalışma —ekseriya aile çalışması- toprağın **ulusal** mülkiyeti, karşılıklı yardım ve ürünlerin kooperatif satış şekline dayanan **Moshav Ovdim;**

— Kollektif çalışma ile bireysel tüketim üzerine temellendirilmiş **Moshav Shitufi;**

— Bütün üyelerin mutlak eşitliği esasına göre, kollektif çalışma ve kollektif tüketim üzerine kurulmuş olan **Kvutzah;**

— Kvutzah'ın ilkeleri ile çalışan ve endüstriyel üretim biçimlerini de içeren Kibbutz. (33)

Moshavim (Moshava'lar) kısmî olarak, Kvutzot (Kvutzah'lar) ve Kibbutzim (Kibbutz'lar) bütünüyle, kooperatifsel temel üzerinde kurulmuş olan iskân şekilleridir. Kvutzot ve Kibbutzim ilk zamanlarda büyük aileler gibi kurulmuştu: Ortak çalışılıyor ve ortak yaşanıyordu; çocuklar kollektif eğitiliyordu; üretim, tüketim ve **aile'**nin politikası, bütün üyelerin katıldığı toplantılarda düzenleniyordu. (34) Örgütlenme biçimi olarak kooperatif yapı, tarımla sınırlı değildi: Sanayi, nakliyat, işçi yurtları, kredi ve ödünç verme şirketleri, inşaat, sulama ve aracı ticaret, Filistin'de

siyonistler tarafından kooperatif olarak örgütleniyordu. (35)

Fakat siyonizmin Kvutzah ve kooperatif sistemini sosyalist olarak tanımlamak yanlıştır; çünkü, «kaynağı kapitalist rejimin inkârında değildir, tersine ihmal edilmiş, az gelişmiş bir ülkenin yeniden doğuşu ile atbaşı giden özel şartlardan doğmuştur.» (36) Bu yüzden siyonist hareket, bizzat pragmatik-kapitalist yorumlardan dolayı Kvutzot'un kollektivist niteliklerini de inkâr ediyordu: «Kollektivist yerleşmenin sonucu olarak oluşan **sosyalist** ilişkilerin bu yüksek düzeyi, dış bağışlar vasıtasiyle devam ettirildiği sürece varolabildi. 1925 ekonomik krizinden sonra, çaresiz kalan Siyonist Örgüt bağış uygulamasını ve ideolojisini yeniden gözden geçirmek zorunda kaldı. 1927'de bir özel komisyon Filistin'deki Yahudi ekonomisinin durumunu araştırdı ve raporunda, toplu iskân yerlerinin, bireysel kooperatif yerleşmeler haline getirilmesi gerektiği sonucuna vardı.» (37) Şüphesiz, siyonist hareket, herşeyden önce stratejik nedenlerden, kollektif iskân ilkesinden bütünüyle uzaklaşamazdı: Hiçbir Yahudi tek başına, tamamiyle Arap olan bir ülkede toprak satınalıp işleyemeyeceği için, kollektif iskân şekli gerekliydi. Yahudiler tek başlarına diğer sanayi kollarında da uzun süre dayanamıyorlardı.» (38) O halde, kooperatif biçiminin siyonizmin stratejisine uygun düştüğü kesindi. Siyonist Örgüt'ün başından beri şart koştuğu, Arap işinin ve Arap toprağının fethini gerçekleştirmeye sadece onun gücü yetiyordu. Kvutzot, sosyalist yorumlardan değil, pragmatik ve iktidar stratejisine dayanan yorumlardan meydana gelmişti. Öyleyse; siyonizmin kooperatif hareketi hiçbir zaman sosyalist teoriye bir giriş olmadı.» (39)

Kvutzot, bundan başka, çeşitli kültür çevrelerinden ve sosyal seviyelerden gelen göçmenleri top-

lumsal olarak birleştirmenin biricik aracı olarak da gözüküyordu. Geçmişlerinde ortak hiçbir şeyleri olmayan göçmenler arasında, yabancı bir çevre ile ortak mücadele içinde yeni bir Yahudi birliği şekilleniyordu. Önce, «modern bir tabiî Yahudinin ilk embriyonu» gelişiyordu. «Sevgili İbrani sesleri İsrail ovalarında çınlıyor, eskinin değersiz varlığı Goluth Yahudisi (Diaspora Yahudisi, W.H.), artık yeniden canlanmış bir İbrani olarak gururla yol alıyor ve kendi toprağıyla iftihar ediyor.» (40) Franz Oppenheimer'in VI. Siyonistler Kongresi'nde söylediği gibi, siyonist *«halkın fertleri, bütün dünya halkları gibi, tarımsal* iskânla işe başlamalıydı.» (41) Kooperatif tarım, Yahudi halkının kendi benliğine ve **yurduna** geri dönüşü için temel olarak gözüküyordu. (42)

Filistinli Yahudilerin bu yeni birliği, kooperatif hayat ve çalışma tarzı gibi, özel çevre şartlarına da bağlı olan: Öncülük ruhu, güç şartlar altında yaşama, fedakârlık, mahrumiyet, *güçlükler, kalkınma* isteği, yaratma gücü ve kendi haklarını elde etme gibi daha geniş özelliklerle belirleniyordu (43). Bunlar, 1902'de Oppenheimer tarafından «siyonist yerleşmenin (...) temel görüş açısı» olarak tanımlanıyordu. Burada kastedilen, siyonist göçmenlerin yerleştirildikleri her yerde kendi kurum ve müesseselerini kurmaları gerektiği idi.

Yahudi göçmenler bu maksatla, daha ikinci Aliyah sırasında, 1948'de İsrail'in bağımsızlığının ilânından sonra genellikle hiç değiştirilmeden devralınan ve yeni devletin varlığına eklenen mahallî *hükümet* ve yönetim biçimleri kurdular. (44) Genellikle dağınık olan siyonist iskân kooperatifleri, kendi adliyesini, kendi polisini, kendi güvenlik ve savunma organını ve hatta kendi parasını oluşturuyordu. (45) Bir parti ve sendika sisteminin kurulması da Filistinli siyonistler arasında hemen kendini gösterdi. Daha 1911'de

siyonist işçi hareketi, hastalar için bir fon **(Kupat Holein)** ve az sonra da bir işsizleri destekleme kurumu kurdu.

Filistin'de siyonistlerin iktidar plânlarının gerçekleştirilmesi de, siyonist kendini savunma sisteminin **Hashomar** (Muhafız), özel bir önemi vardı. Bu, birinci Aliyah sırasında, çarlık Rusyasında Yahudi savunma örgütlerinde çalışmış olan göçmenler tarafından kurulmuştu. Filistin'deki ilk Yahudi yerleşme yeri **Petah Tikva,** siyonist varlığı **milliyetçi** Arapların saldırısından korunmayı resmen üstlenen bir güvenlik grubu kurdu. (46) Michael Halperin, birinci Aliyah sırasında **Organization of Ten'** (*) i kuruyor ve bir Yahudi savaş gücünü, plânlıyordu. Savunmanın kollektif olarak örgütlendirildiği ilk yerleşme bölgelerinden biri Zichron Ya'akov idi (47)

Birinci Dünya Savaşı sırasında Siyonist Örgüt, şehirlerde de savunma birlikleri kurdu. «Küçük gruplar yerine artık **bütün Yishuv**'u savunma amaçları için eğitmek gerekli olmuştu.» (48) Jabotinsky ve Trumpeldor Birinci Dünya Savaşı'nda, daha sonra **Yahudi Lejyonu** olarak kendi bayrağı altında müttefikler safında savaşacak olan **Zion Mule Corps'**u (**) kurdular. Böylece, siyonistlerin de bizzat tespit ettikleri gibi, «gelecekteki Yahudi Devleti'nin askerî temeli» (49) olacak ve herşeyden önce Araplarla olan iktidar mücadelesinde Yahudilerin durumunu kesinlikle kuvvetlendirecek olan 5000 Yahudi, savaş için, askerî yönden eğitildi. Yahudi birliklerinin bu politik işlevinin, siyonist yönetimin iddia ettiği gibi, birincil olarak Yahudi yerleşme yerlerini korumak değil, tersine Filistin'de bir siyonist devletin yaratılmasının

(*) On'lar örgütü.
(**) Siyon Süvari Birliği.

kesin aracını temsil etmek olduğu, -meselâ Hayim Weizmann tarafından- daima kabul ediliyordu. (50)

Birinci ve İkinci Aliyah'lar, kültür ve eğitimin temelini atmayı da başardı. V. Siyonistler Kongresi, 1901'de İbranicenin Filistin'de resmi dil olmasını savunuyordu. 1903'de Ben Yahuda, Kudüs'te ilk **İbrani Okulu**'nu kurdu. Aynı yıl, **İbrani Öğretmenleri Birliği** de kuruldu. **Alliance İsraélite Universelle** (*), **Anglo-Jewish Association** (**), **Hilfsverein der deutschen Jude,** Filistin'de okullar, çocuk yuvaları ve öğretmenler için eğitim merkezleri kurdular. 1909'daki IX. Siyonistler Kongresi'nde görevliler, tatbiki sanat okulu **Bezalel**'in, Kudüs'teki merkezi kütüphanenin, Yafa'daki **İbrani Lisesi** ve teknik okulun, kültürel çalışma için çeşitli kurumların, çeşitli halk kütüphanelerinin, okuma salonlarının ve gezici okulların v.b. kurulduğunu bildirebiliyorlardı. Aynı yıl, artık bir müzenin ve bir yüksek okulun kurulması da düşünülüyordu. Kitap ve dergi yayımlanması. ayrıca Filistin'de bir Yahudi yayın sisteminin ilk hazırlıkları da örgütleniyordu. Dinsel hayat yoğunlaşıyor ve Filistin'de siyonist fikir birliğinin kurulması için önemli bir unsur olarak gözüküyordu. 20. yüzyılın ilk on yılında Siyonist Örgüt, sağlık koruma ve tıp kurumları kurmak için özel çabalara girişiyordu. (51)

Filistin'deki siyonist yerleşmenin karşısına dikilen bütün coğrafî ve ekonomik güçlüklere rağmen, IX. Siyonistler Kongresi, şunları tesbit edebiliyordu: «Filistin'de yeni bir hayatın nasıl canlandığını, onun nasıl ümit verici girişimler ve muazzam tasarılar ülkesi haline geldiğini görüyoruz. Hasterimizin ülkesi, açıkça hızlı ve başarılı bir gelişmeye doğru gidiyor.» (52) -1914'de Filistin'de 85 000, 1918'de 56 000 Yahu-

(*) Evrensel İsraililler Birliği.
(**) İngiliz - Yahudi Birliği.

di vardı. 1882 ile Birinci Dünya Savaşı'nın sonu arasında 80 000 - 100 000 kadar Yahudi Filistin'e göç etti; fakat sadece yarısı - kararlı siyonistler- orada kaldılar. (53)

1882'de Filistin'de Yahudilerin elinde sadece beş yerleşme bölgesi bulunmasına rağmen 1890'a kadar 14 tane daha kuruldu. Filistin'de 1900 yılında 22, 1914' de 47 Yahudi yerleşme bölgesi vardı. (54) Siyonist Örgüt tarafından satın alınan Arap toprakları da, 1882'de 25 000 dönüm iken, 1890'da 107 100 dönüme, 1914 yılında ise, 220700 dönümden 420700 dönüme çıkıyordu. (55) Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar siyonistler, 650 000 dönüm kadar Arap toprağını satın almışlardı. (56) Bu arada **Filistin Bürosu, Yahudi Ulusal Fonu,** ve **Palestine Land Development Company** gibi siyonist kurumların çalışmalarının önemi küçümsenemez: Bunlar, yalnız toprak elde etmeye çalışmıyor, ayrıca stratejik plânlara göre ilerleyen «rasyonel ve iyi düşünülmüş bir arazi politikası» (57) hazırlıyorlardı. **«Toprağı Yahudi gücü ile»** işlemek ve böylelikle Arap çiftçilerinin tasfiyesi aynı zamanda ilke haline geliyordu.

Siyonizmin stratejisini en açık olarak, ana hatlarıyla, Franz Oppenheimer VI. Siyonistler Kongresi'nde dile getiriyordu: «Şimdi arkadaşlarım, elde etmek istediğimiz ülkenin üstüne, çiftçi yerleşmelerinden bir ağ germek zorundayız. Bir ağ germek için, önce arasında ağ gerilecek olan noktalara çengeller takılır. Sonra bu çengeller arasına kuvvetli ipler gerilir, sonra iplerin arası daha kuvvetli bağlarla bağlanır ve böylece ihtiyaca göre daha hassas liflerin birlikte çalışması vasıtasıyla şekillendirilen bir lifler sistemi elde edilir. Biz de bu şekilde işe başlamak zorundayız, kanaatindeyim. Araçlarımızın bu iş için kullanılabilen kısmının yettiği kadar, ülkenin her tarafında büyük topraklar elde etmeye çalışmalıyız.

Böyle toprakları mümkün olduğu kadar, özellikle toprağın niteliklerinin ve sulama şartlarının hemen belli bir verimlilik sağlayabileceği yerlerde elde etmeliyiz.» (59)

Siyonist finans kurumları, toprak alımını mümkün kılıyor ve Filistin'deki bütün Yahudi ekonomik kollarını ve tabiî üretim kaynaklarının işlenir hale getirilmesini teşvik ediyorlardı. Dünyadaki siyonist federasyonlardan Filistin'e başlangıçta yüksek olmayan, fakat sürekli olan sermaye akımı, siyonist yerleşmenin sürekliliğini sağlıyordu. (60) Yahudi göçmenler, kapitalist ekonomiyi Filistin'e getiriyor ve Arap feodal sisteminin gitgide tasfiye olmasına sebep oluyordu. Bununla, yerli halk için büyük ve kısmen çözülemez sorunlar (köyden şehre akın, proleterleşme v.b.) ortaya çıkaran Arap-Filistin hayatının yapısının değiştirilmesi başlıyordu. Modern teknik ve hayat standardının, Avrupalı Yahudi göçmenler vasıtasiyle ülkeye girmesi, taban tabana zıt iki kültürün, Araplar için yıkıcı sonuçları olan çarpışmasını kışkırtıyordu.

Mahalli ve **ulusal** düzeyde bir siyonist iktidar cihazının sistematik kuruluşu, Filistinli Arapların toplumsal-kültürel geri kalmışlığını politik olarak da artırıyordu. Siyonistler çabucak, ilerdeki bir bölge ve özerk hükümetin embriyon halindeki şekillerini geliştirmeyi başardılar. Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde, siyonistlerin elinde kendilerini Filistin'de bir **Yahudi Devleti** kurmak yolundaki amaçlarına önemli ölçüde yaklaştıracak olan politik, iktisadî, malî ve kültürel yapılar bulunuyordu. Hayim Weizmann'ın geçmişi hatırlayarak tespit ettiği gibi, bu dönemler siyonizm için, «deneylerin birikimi ve kurumlarımızın temellerinin atılması» (61) anlamına geliyordu. Siyonistler tarafından atılması gereken bundan sonraki

adım, buna göre ancak, sağlanan **oldu-bittiler**'in uluslararası plânda meşrulaştırılmasını amaçlamak olabilirdi.

BALFOUR DEKLARASYONU VE MANDA

Filistin'de bir **Yahudi Devleti**'nin desteklenmesi için, çağın büyük devletleri katında yıllarca süren diplomatik çabalardan sonra Siyonist Örgüt, 1917'de tarihsel bir başarı kazanabildi: Büyük Britanya, Filistin'in **kanunen** Yahudilerin yurdu olarak görülebileceği yolunda teminat vermişti. (62) Bir sömürgeci olarak Filistin'i o güne kadar elinde tutan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı müttefiklerin zaferinden sonra, İngiltere bizzat bu bölgedeki sömürgeci güç haline geldi. İngiltere'nin yeni mülkiyetini güçlendirmek için attığı ilk adımlardan biri aşağıdaki mektup şeklinde verilmiş olan Balfour Deklerasyonu'dur:

«Sevgili Lord Rothschild,

Size, Majestelerinin hükümeti adına, Yahudi-Siyonist çabaları için, kabineye sunulmuş ve onaylanmış olan aşağıdaki sempati açıklamasını bildirmekten dolayı çok sevinçliyim.

Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudi halkın ulusal yurdunun kuruluşunu dostane duygularla izlemektedir ve Filistin'deki Yahudi olmayan toplulukların vatandaşlık ve dinsel haklarını veya diğer ülkelerdeki Yahudilerin haklarını ve politik durumunu zarara uğratabilecek hiçbir şeyin meydana gelmemesi şartıyla, bu amaca erişilmesini teşvik etmede hiç bir gayretten kaçınmayacaktır

Siyonist federasyonu bu açıklamadan haberdar ederseniz size müteşekkir kalırım.

Dostunuz.

İ m z a

A. W. James Balfour (63)

Siyonist politika ile İngiliz politikasının kombinezonu her iki tarafın da çıkarına hizmet ediyordu: Ulusal amaçlarını Araplarınkine karşı uygulayabilmek için siyonizmin, bir büyük gücün himayesine ihtiyacı vardı; İngilizler ise, Ortadoğu'daki iktidar taleplerini güvenilebilir bir müttefik vasıtasıyla güvenlik altına almak ve Arap milliyetçiliğini zararsız hale getirmek için, Yahudilerden yararlanıyorlardı. (64) Bu arada İngilizler, emperyalist **böl ve yönet** ilkesine göre siyonist isteklerin kapsamını da daraltıyorlardı: Balfour Deklerasyonu, Siyonist Örgüt'ün bir **Yahudi Devleti**'ne yönelik aslî çabalarını, sadece çok zayıflatmış bir biçimde içeriyordu. (65) Böylece, İngiliz açıklamasının karışık, açık olmayan şekillendirilişi hiç de raslantı değildir, tersine Araplara ve Yahudilere karşı bütün politik olanakların elde tutulması için seçilmiştir. Açık olmayan **yurt** kavramı, **Yahudi Devleti** şeklindeki siyonist amacın yerine geçmişti. Siyonistlere **dostça duygular** bildirilmekte, Araplara haklarının korunacağı teminatı verilmekteydi.

Gerçekten, Arap bölgesi üzerinde bir **ulusal** yurt kurmaya izin verileceği şeklinde siyonizme yapılan vaat, İngilizlerin sözde korumak istedikleri Arap Filistinlilerin haklarının kısıtlanması anlamına gelmek zorundaydı. Filistinli Arapların temsilcileri de şiddetle buna karşı çıkıyorlardı, ama ne Balfour Deklerasyonu'nun uygulanmasını, ne Transjordan kesiminin Filistin'den ayrılmasını, ne de 1920'de San Remo Konferansı'nda Arap dünyasının Fransızlarla İngilizler arasında paylaşılmasını önleyebildiler.

Bununla beraber, Arap Filistinlilerin direnişi, İngilizlerin, 3 Haziran 1922'de Balfour Deklerasyonu'nun resmî bir yorumunda, ne Arap halkın ve onun dilinin ve geleneklerinin baskı altına alınmasının, ne de Filistin'de Yahudi egemenliğinin kastedilmediği yolunda teminat vermelerine sebep oldu. Siyonist

göçün, ülkenin iktisadî kapasitesine göre sınırlandırılacağı açıkça bildiriliyordu. (66)

25 Nisan 1920'de Büyük Britanya'ya Filistin üzerinde manda veriliyor; Cemiyet-i Akvam da 22 Temmuz 1922'de bunu onaylıyordu. Manda metninde açıkça, siyonistlere bir **ulusal yurt** vaadediliyordu. Bu vaadi bütün büyük devletler memnuniyetle karşıladılar. Amerikan Kongresi, 30 Haziran 1922'de şunları açıklıyordu: «Yahudi halkın yüzyıllar boyunca eski yurdunun tekrar kurulacağına inanması ve onu istemesi gözönüne alınarak; dünya savaşına ve ona katılmasına göre Yahudi halka, atalarının ülkesinde İsrail'e uzun süre tanınmamış olan fırsatı verecek bir ulusal yurt yaratmak ve eski Yahudi ülkesinde başarılı bir Yahudi hayatını ve Yahudi kültürünü yeniden kurmak olanağı verilmesi gerektiği gözönüne alınarak;

«ABD Kongre ve Senatosu tarafından, ABD'nin Yahudi halk için Filistin'de bir ulusal yurt kurulmasının lehinde olmasına karar verilmiştir. Şurası açıkça anlaşılmalıdır ki; Filistin'deki Hıristiyanların ve diğer Yahudi olmayan toplulukların vatandaşlık ve dinsel haklarına zarar verebilecek ve aynı şekilde kutsal yerlerin, dinsel yapıların ve bölgelerin korunmasını gerektirecek hiç bir şeyin olmasına izin verilemez.» (67)

29 Eylül 1923'de manda onaylandı ve yürürlüğe girdi. Metnin bir kere okunması, siyonistlerin ne kadar çok kazançlı çıkarıldığını ve Arap Filistinlilerin hakkının ne kadar çok çiğnendiğini gösterir. (68) Daha önsözde, mandaterin Balfour Deklerasyonu'ndan sorumlu olduğu ve «bunun sonucu olarak Filistin'de Yahudi halk için bir ulusal yurt kurulması gerektiği» yazılıdır. Gene önsözde, Yahudi halka, «bu ülkede ulusal yurtlarının yeniden kurulması üstüne hak iddiası» tanınıyordu. 2. madde, Büyük Britanya'nın,

«ulusal Yahudi yurdunun kurulmasını sağlayacak olan politik, yönetimsel ve ekonomik şartların ülkede yaratılmasından sorumlu olduğunu» ifade ediyordu.

4. madde, «Filistin yönetiminin, ulusal Yahudi yurdunun kurulması ve Filistin'deki Yahudi halkın çıkarları ile ilgili, ekonomik, sosyal ve diğer sorunlarda danışacağı ve işbirliği yapacağı, uygun bir Yahudi temsilciliğinin, **Jewish Agency,** resmî heyet olarak tanınmasını» içeriyordu. 6. madde, «Yahudi göçünü uygun şartlar altında kolaylaştırmayı vaad ediyordu. 7. madde, Filistin'deki yönetimin, «Yahudilerin Filistin vatandaşlığını kazanmalarını kolaylaştıracak» bir yasa çıkaracağını bildiriyordu. 22. madde, İbranicenin, İngilizce ve Arapçanın yanında Filistin'in resmî dili olarak kabul edileceğjne dair Yahudilere teminat veriyordu.

Cemiyet-i Akvam'ın dünyanın bütün büyük devletlerinin imzaladığı bu metninde, dikkati çekecek şekilde, Filistin'in yerli halkının sözü edilmiyordu. Sadece 2. maddede bir kere, Arap olarak nitelemeksizin, «vatandaşlık haklarıyla dinsel hakların korunacağı» teminatı veriliyordu. Gerçekten de mandanın 28. maddesi bundan başka **bir tek kere bile** Filistinli Arapların adını anmamaktaydı; yalnız 22. maddede, **Arap dili**'nin sözü ediliyordu.

Bu durumun korkunç sömürgeci karakterini kavramak için, mandanın kararlaştırıldığı tarihte Filistin halkının %91'nin Arap ve bütün toprakların %97'sinin Araplara ait olduğu bilinmelidir. (69) Manda metni bu gerçeklik hakkında bilgi vermemekle kalmıyor; üstelik bunu, Yahudi azınlığı çoğunluk ve Arap Filistinli kitleleri «Filistin'deki Yahudi olmayan topluluk» olarak göstererek bu gerçekliği tahrif de ediyordu. Filistinli Araplar, bu alenî aşağılamayı gözönüne alarak, Balfour Deklerasyonu'nu ve man-

dayı desteklemiş olan bütün büyük devletler tarafından ihanete uğratıldıklarını ve satıldıklarını hissediyorlardı.

ARAPLARA KARŞI İNGİLİZ POLİTİKASI

Arapların asıl öfkesi, İngilizlere ve onların ikiyüzlü vaatler politikasına yönelmişti. Osmanlı İmparatorluğu, 2 Kasım 1914'de Avusturya - Macaristan ve Almanya safında, İngiltere, Fransa ve Rusya'ya karşı savaşa girdiğinde, İngilizler, Arap bölgesindeki Osmanlı mevzilerini zayıflatmayı denediler. Bu hedefe erişmek için Araplarla temasa geçen İngilizler, Mısır Yüksek Komiserleri Sir Henry, Mac Mahon ve Mekke Şerifi Hüseyin arasındaki mektuplaşmada, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşa katıldıkları takdirde, **Arap Ulusu**'na bağımsızlık vaadediyorlardı. 1916 tarihli Hüseyin - Mac Mahon anlaşması bu tertipleri belirliyordu. (70) Buna uygun olarak Araplar, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşa girdiler ve Allenby ve T. E. Lawrence'in İngiliz birlikleri ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun savaş güçlerini yendiler.

«Savaş kazanılmış ve Arap ulusal hareketine tarihinde ilk defa olarak talihi gülmüştü. (...) Türklerin yenildiği bölge, kesin olarak Arap hedeflerinden biriydi ve sınırları, Şerif Hüseyin tarafından tanımlanmış olan Arap bağımsızlığının tabiî sınırları ile tam tamına çakışıyordu.» (71) Fakat bu arada İngilizler Fransızlarla, iki tarafın çıkarlarına uygun olarak Arabistan'ı paylaşmak için anlaşınca, Arapların ümidi kırıldı. 1916'daki bu gizli Sykes - Picot Antlaşması, bir yıl sonra Balfour - Rothschild sözleşmesi vasıtasiyle tamamlandı.

«Araplar bununla sadece vaadedilmiş bağımsızlığı kaybetmekle kalmadılar; yabancı Türk egemenliğinin yerini, **iki kat artarak** İngiliz **ve** siyonist ege-

menliği almıştı. Her şey boşuna idi. (...) Bağımsızlık ve birlik yerine, mandanın ikiyüzlü şekli içinde büyük devletlerin denetimi altında yerli halkın bölünmesi ve boyunduruk altına alınması ortaya çıkıyordu. Hayal kırıklığı, mahrumiyet ve öfke çok büyüktü ve etkileri çok daha sonra hissedildi. Gerçekte ise, bunlar bugüne kadar devam etmiştir. Bu bölgedeki politik durum ve (Arapların, W. H.) genel öfkesi, arka plandaki bu husus olmaksızın kavranamaz.» (72)

Büyük Britanya, Araplara karşı vaatlerini yerine getirmemek ve anlaşmaları ihlâl etmekle kalmıyor, ayrıca çok çelişkili bir ilişkiyi - şüphesiz, bütün büyük güçlerin göz kırparak onaylaması ile- uluslararası hukuk geleneği haline getiriyordu. Balfour Deklerasyonu 1917'de yayınlandığında, ne büyük Britanya ne de siyonizm, herhangi bir şekilde Filistin hakkında karar vermeye yetkili değildi. Ancak 1922'de İngiltere'ye manda verilmişti. Balfour Deklerasyonu ve manda, -Cemiyet-i Akvam'ın tüzüğüne rağmen- sömürgeci çıkarların konusu haline gelen Arap Filistinli halkın kendi kaderini tayin hakkını açıkça çiğniyordu. Ayrıca, İngiliz mandası, Filistin'e açıkça bağımsızlık hakkı tanıyan Cemiyet-i Akvam Antlaşması'nın 22. maddesine dayanıyordu. Ama, ne Büyük Britanya ne de 1947/48'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu bu maddeye sadık kaldı.

İngilizlerin Filistin'deki sömürgeci uygulamasını, Cemiyet-i Akvam Antlaşması'nın (Covenant) özellikle 1. ve 4. maddeleri ilgilendirmektedir. Bu maddeler şöyle der:

«1 — Savaş yüzünden, eskiden ait oldukları devletlerin egemenliğinden çıkmış olan ve günümüz dünyasının özellikle ağır şartlarında kendi kendini henüz yönetecek durumda olmayan halkların bulunduğu sömürge ve bölgelerde aşağıdaki esaslar uygulanır. Bu halkların refah ve gelişmesi, uygarlığın

kutsal bir görevidir. Şimdiki tüzüğe bu görevlerin yerine getirilmesi için teminat konulmalıdır.

«4 — Vaktiyle Türk İmparatorluğu'na ait olan bazı topluluklar, kendi kendilerini yönetebilecek duruma gelinceye kadar bir mandaterin destek ve öğütleri ile yönetilmek şartıyla, kendi varlıkları içinde bağımsız uluslar şeklinde geçici olarak tanınabilecek bir gelişme seviyesine erişmişlerdir. Mandaterin seçiminde, öncelikle söz konusu topluluğun arzusu gözönüne alınmalıdır.» Bununla, Büyük Britanya, Filistin'in gelişmesi ve Arap Filistinli halkın bağımsızlığa hazırlanması için **herşeyi** yapmakla görevlendirilmişti.

Fakat, bütün araştırma raporları, Filistin'deki İngiliz yönetim organının baskıcı, mutlak iktidarını tesbit eder. (73) İngiltere'nin Filistin'de yirmi beş yıllık egemenliğinden sonra, İngiliz - Amerikan Araştırma Komisyonu 1946'da Filistin'de alınan bütün kararların İngiliz manda yönetiminin en yüksek makamlarından çıktığını tesbit ediyordu. Filistinliler ülkenin **emir merkezlerinde** yer alamazlardı. Hattâ mahallî düzeyde bile, yerli halk için özerklik ve özyönetim pratik olarak yoktu. (74) Halbuki mandanın 3. maddesi, mandaterden açıkça, **yerlilerin** bölgesel özerkliğini teşvik etmesini istiyordu. Bu **bölgesel özerkliğin** boyutu ve niteliği, Arap halkının politik yeteneklerinin gelişmesini yansıtmalıydı, öyle ki: bunun üzerine bağımsızlık kurulması mümkün olsun.

Fakat, İngiliz yönetimi, Arap özerkliğinin araç ve olanaklarını arttırmak yolunda gerçekten ciddî hiç bir girişim yapmadı. Bunun yerine, bütün karar verme gücü mahallî düzeyde bile, İngiliz **District Officers**'da (Bölge Yöneticileri) bulunuyordu. 20 şehir meclisi için düzenli seçimler, ancak Filistin'de gerçek İngiliz egemenliği 16 yıl sürdükten sonra, 1934'de yapılabildi. Arap belediyelerinin elinde yeterli bütçe

bulunmadığı ve kendi memurlarını tutmayı başaramadıkları için, şehir yönetimlerinde hemen hemen hiç bir yerli görevli bulunmuyordu. Şehirlerdeki mahallî yasama, onu gerçekleştirecek uygun kuvvetler bulunmadığından, sadece talimatnamelerin sayfalarında kalıyordu. Filistin nüfusunun Arap kesiminde eğitim, sağlık koruma, sağlık, ulaşım v.b. kamu hizmetleri bile İngiliz yönetimi tarafından yeterince yerine getirilmiyordu. 1937 tarihli bir kraliyet komisyonunun araştırma raporu, İngiliz yönetimini **ataerkil** ve **merkeziyetçi** olarak tanımlıyor ve yerli halkın karar alma gücünün ve sorumluluğunun teşvik edilmediğini, bölgesel özerkliğin bütün sisteminin **yetersiz** olduğunu tesbit ediyordu. (75)

Filistin'deki siyonist topluluğun kendine kurduğu politik yapı ise, başka türlü gözükmektedir. Yahudiler, az gelişmiş Arap Filistinli halka oranla sosyal, kültürel ve ekonomik gelişme üstünlüklerine uygun olarak, İngilizlerin Balfour Deklerasyonu ve mandada kendilerine tanıdıkları hareket serbestliğini kullanabiliyorlardı. (76) İngiliz Kraliyet Komisyonu 1937'de de, Yahudiler «mahalli özerkliğin itina ile işlenmiş **(eleborate)** bir sistemini» kurmuş oldukları için, onların mahalli özerkliğinin teşvik edilmesinin gerekli olmadığını kaydediyorlardı. Aynı sistem, dinsel sorunlar, kamu işleri ve sosyal hizmetler için de geçerliydi. (77)

Filistin'deki siyonistlerin, Arap Filistinlilerle resmen aynı haklara sahip oldukları doğrudur. Siyonistlerin, **gelişme dereceleri yüzünden,** bu **İngiliz - Avrupalı** hakları tanıma ve kullanma imkânları bir yana, sömürgeci İngiliz yönetimi, Filistin'deki siyonist hareketin çeşitli girişimlerini çok az kısıtlıyordu: Meselâ, **Jewish Agency** olarak hemen ülkede başlıca ikinci hükümet haline gelecek olan dolaysız bir politik temsilciliğe izin veriliyordu. Siyonist ordu «Haga-

nah'ın» kurulması «resmen onaylanmasa da buna göz yumuluyordu.» (78)

Filistin'deki ilk İngiliz Yüksek Komiseri Herbert Samuel Yahudi idi ve Weizmann tarafından «arkadaşımız», «bizim Samuel» (79) diye bahsedilirdi. Gerçi Sir Samuel'in, Araplara karşı nispeten tarafsız ve adaletli davrandığı doğrudur. Fakat, Ania Francos'un tespit ettiği gibi; O'nun görev süresi içinde, «Filistin'in Yahudi nüfusunun iki misline çıktığı, Kibbutzim'in çoğaldığı, İbranice'nin Arapça ve İngilizce yanında resmî ülke dili haline ve Jewish Agency'nin hükümetle eş bir duruma geldiği» (80) inkâr edilemez. Herbert Samuel kesinlikle, siyonist amaçlara karşı olumlu tavır takınıyor, siyonistler yararına, toprak alımı ve göç için uygun yasalar çıkarıyordu.

İngiliz manda yönetimi, siyonist iktidar talebini açıkça teşvik etmiyor, ama pratikte ona göz yumuyordu. Fakat herşeyden önce Weinstock'un şu sözü ile bu, **kesin olarak** tesbit edilebilir: «Arap muhalefetine rağmen siyonist girişimin devamını sağlayan şey, sadece İngilizlerin varlığıdır.» (81) Yerli halkın direnişine karşı «İngilizlerin kendisini koruması Yishuv'a, Yahudi göçünün yardımıyla sayısal büyüklüğünü arttırma» (82) olanağı veriyordu. İngiliz manda yönetimi olmaksızın siyonistler, yerleşme çalışmalarını böyle engellenmemiş olarak yürütmeyi ve kurumlarını Arap halkın arzusuna rağmen böyle güçlü olarak geliştirmeyi hiç bir zaman başaramazlardı. (83) Bundan dolayı Arnold Toynbee, haklı olarak şunları yazıyor: «İsrail Devleti'nin bugün varoluşunun ve bugün 1.500.000 Filistinli Arabın mülteci haline gelişinin sebebi, göçmenler kendi işlerini kendi tankları ve uçakları ile halletmek için yeteri kadar çoğalıncaya kadar, otuz yıl boyunca Yahudi göçünün, Araplara İngiliz askerî gücü vasıtasıyla zorla kabul ettirilmesidir.» (84)

İngiliz yönetimi tarafından Filistin'de siyonizmin desteklenmesi, şüphesiz Londra hükümetinin az da olsa politik olarak buna göz yummasını şart koşmaktaydı. (85) Gerçekten Balfour, bir muhtırada, «siyonizmin, 700.000 Arabın arzuları ve peşin yargılarından çok daha önemli olduğunu», (86) açıklıyordu. Amerikalı siyonist lider Brandeis'in karşısında Balfour, diğer şeyler arasında, Filistin'in sadece vatan değil, ayrıca Yahudi halkın **yurdu** olduğunu, Filistin'deki Yahudilerin ülke ve onun kaynakları üzerinde denetime sahip olması gerektiğini savunuyordu. (87)

Bu sırada İngiliz yönetimi, Arap Filistinlileri kendi politik amaçları hakkında tamamiyle karanlıkta bırakıyordu. Bundan dolayı Toynbee şöyle diyor: «Kanaatimce, benim ülkeme karşı yapılan suçlamalarda en can alıcı **(damaging)** nokta, İngiltere'nin Filistin'i otuz yıl süreyle (1918-1948) denetlediği ve bu şanslı otuz yıl boyunca Filistin'in geleceği ile ilgili politikasıyla neyi yüklendiğini hiç bir zaman kararlaştırmadığı, ya da en azından hiç bir zaman bunu açıklamadığıdır.» (88) Böylece Siyonist Örgüt, **oldu-bitti'**lerini yaratmaya devam edebiliyordu.

Dipnotlar :

1 — Aktaran, L.M.C. van der Hoeven Leonhard, The 1948 war..., a.g.e,

2 — Chaim weizmann, Reden und Aufsätze 1901 - 1936, Tel-Aviv 1937, s. 28

3 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 330

4 — Michael Ionides, Divide and loss..., a.g.e., s. 39

5 — Zürih 1929 XVI. Siyonistler Kongresi'nin stenografik protokolu, a.g.e., s. 46

6 — Nadav Halevi, Ruth Klinov-Malul, The economic development of Israel, New-York 1968, s. 17

7 — Statisticel Abstract of Palestine 1944/45. Compiled and published by the Department of statistics, Kudüs 1946, s. 36

8 — Samuel Halperin, The political world of American Zionism, Detroit 1961. Kesin sayılar ilerdeki bölümlerde verilmektedir.

9 — Haag 1907 VIII. Siyonistler Kongresi görüşmelerinin stenografik protokolu, Köln 1907, s. 104

10 — Basel 1931 XVII. Siyonistler Kongresi görüşmelerinin stenografik protokolu, Londra 1931, s. 337

11 — Abraham Granott, Agrarian Reform and the record of Israel, Londra 1956

12 — Arthur Koestler, Promise and fulfillment - Palestine 1947-1949, Londra 1949, s. 28

13 — Akram Zuaiter, The Palestine; Question, a.g.e., s. 11

14 — Report of the Anglo-American Committee of Enquiry regarding the probtems of European Jewry and Palestine, Lausenne, 20 th April 1946, Presented by the Secretary of State for Foreign Affairs to Parliament by Command of His Majesty (His Majesty's stationery Office), Londra 1946, s. 19

15 — Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 63

16 — A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 141, **1** dönüm yaklaşık 0,1 ha veya 1000 m2.

17 — Bkz. I. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolları; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.,

18 — Basel 1903, VI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Viyana 1903, s. 214

19 — Bkz. Aharon Cohen, Israel and the Arab world, a.g.e., s. 35

20 — I. Margalith, Le Baron Edmond de Rotschild et la Colonisation juive en Palestine 1882-1889, Paris 1957, s. 141 vd.

21 — Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 80, v.d.; Aharon Cohen, a.g.e., s. 41

22 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 82, v.d.

23 — George Antonius, The Arab Awakening, Londra 1938

24 — Bkz. VI., VII. ve VIII. Siyonistler Kongreleri stenografik protokolları.

25 — Hamburg 1909 IX. Siyonistler Kongresi stenografik protokolu, Köln ve Leipzig 1910.

26 — Bkz. Aharon Cohen, a.g.e., s. 41

27 — Bkz. Abraham Granott, Agrarian Reform and the record of Israel, a.g.e., s. 31.

28 — Bkz. Abraham Revusky, Les juifs en Palestine, Paris, 1936, s. 73, v.d.; Aharon Cohen, a.g.e.; 1910'a kadar olan Siyonistler Kongrelerinin stenografik protokolları.

29 — 1902 VI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Viyana 1903.

30 — Hamburg 1909 IX. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.

31 — VIII. Siyonistler Kongresi stenografik protokolu, a.g.e.

32 — Aktaran L.M.C. van der Hoeven Leonhard, a.g.e.; Bak. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

33 — Bkz. Haim Halperin, Changing patterns in Israel agricultur, Londra 1957, s. 204 v.d.

34 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 354, v.d.

35 — Bkz. VIII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.; ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e.; Haim Halperin, a.g.e.; Aharon Cohen, a.g.e.; Abraham Rewusky, a.g.e.

36 — Walter Preuss, Co-operation in Israel and the world, Kudüs 1960, s. 81; Arthur Ruppin, Dreissig Jahre Aufbau in Palastina, Berlin 1937, s. 162

37 — A. Schlichter, Der arabische Aufstand in Palastina und die landwirtschaftliche Kolonisation, **Agrarprobleme**'de, No. 3/4, 1929.

38 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 354, v.d.; Walter preuss, a.g.e., s. 81 v.d.

39 — Siegfried Landshut, Die Gemeinschafssiedlung in Palastina, **Kritik der Soziologie und andere Schriften zur Politik**'de, s. 204 v.d.

40 — VIII. Siyonistler Kongresi stenografik protokolu, a.g.e., s. 53

41 — VI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.

42 — Haim Halperin, a.g.e., s. 251 v.d.

43 — Bkz. S. N. Eisenstadt, R. Bar Josef, Ch. Adler (Ed.), Integration and development in Israel, New York 1970, s. 674, vd.

4 — Edwin A. Gutmann, The Development of Local Goverment in Palestine, Background to the study of Local Administration, Phil. Diss, Colombia Univ., Ann Arbor, Mich., 1958, s. 267, v.d.

45 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 206 v.d.

46-47, 48 — Eliyahu Golomb, The history of Jewish self-defence in Palestine (1878-1921), Tel Aviv tarihşiz, s. 9, 31, 50 (altını biz çizdik, W. H.)

49 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 308; bkz. E. Golomb, a.g.e., s. 65 v.d.

50 — Bkz. Richard Meinertzhagen, Middle East Diary 1917-1956, Londra 1959, s. 184

51 — Bu bölüm için bakınız: 1903, 1907 ve 1909 Siyonistler Kongreleri görüşmelerinin stenografik protokolları; ayrıca Abraham Rewusk, a.g.e.; Aharon Cohen, a.g.e.; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.

52 — IX. Siyonistler Kongresi görüşmelerinin stenografik protokolu, a.g.e., s. 9 v.d.

53 — Bak. The Zionist Federation of Great Britain and N. Ireland (Ed.), The Zionist Yearbook 1970/71, a.g.e., s. 360; Nathan weinstock, Le Sionisme..., s. 89; A survey of Palestine, a.g.e.

54, 55 — INSEE (Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques de la République Française), Memento économique sur la Palestine, Paris 1948, s. 57

56 — A Survey of Palestine, a.g.e., s. 141

57 — Abraham Granott, Agrarian Reform..., a.g.e., s. 31

58 — VIII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 306

59 — VI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.

60 — S.N. Eisenstadt, R. Bar Josef, Ch. Adler, a.g.e., s. 111 v.d.; Bkz. özellikle Joachim O. Ronall, Industrialization in the Middle East, New York 1960.

61 — Chaim weizmann, Trial and error, a.g.e., s. 128

62 — Bkz. Christopher Sykes, Cross Roads to Israel, Londra 1965; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.; Alan R. Taylor, a.g.e.; Arno Ullmann (Ed.), Israels Weg zum Staat, Münih 1964, **s. 242 v.d.**

63 — John H. Davis, a.g.e.'in almanca çevirisi, s. 21

64 — Balfour Deklerasyonu'nun politik arka planı için bakınız: Leonhard Stein, The Balfour-Declaration, Londra 1961, Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.; Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 101 v.d.; Alan R. Taylor, a.g.e.; Khaeld Mohieddin, Israel und der Friede im Nahen Osten, H. Abosh (Ed.), Der İsraelisch-arabische Konflikt'de a.g.e., s. 85 v.d.

65 — Bkz. Leonhard Stein, a.g.e.; Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 28

66 — E. L. woodward, Rohan Butler (Ed.), Document on British Freign Policy, 1919 - 1939 (Her Majesty's Stationery Office), Londra 1952, Kitap 2; Bkz. Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 26, Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.

67 — U. S. Congressional Record, 67 th Cong. 2 nd Ses-

sion, June 30, 1922; Almancaya çevirisi Arno Ullmann, a.g.e., s. 287.

68 — Royal Institute for International Affairs (Ed.), Great Britain and Palestine, a.g.e.

69 — Bkz. J.M.N. Jeffries, a.g.e.; The Survey of Palestine, a.g.e.

70 — Bkz. Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.; Sami Hadawi, a.g.e., Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.; Edouard Atiyah, Henry Cattan, Palastina - Versprechen und Enttauschungen, Palastina Monographien 3, Rastatt 1970; Royal Institute for International Affairs (Ed.), Great Britain and Palestine, a.g.e.

71 — George Antonious, a.g.e., s. 276

72 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 24

73 — Bkz. J. C. Hurewitz, Diplomacy in the Near and Middle East. A. Documentray Record 1914-1956, Princeton 1958.

74 — Report of the Anglo-American Committee of Enquiry Regarding the Problems of European Jewry and Palestine, Lausenne 20 th April 1946, Presented by the Secretary of State for Foreign Affairs to Parliament by Command of His Majesty (His Majesty's Stationary Office), Londra 1946, s. 35 v.d. ve s. 64 v.d.

75 — Palestine Royal Commission Report, Presented by the Secretary of State for the Colonies to Parliament by Command of His Majesty, Juli 1937 (His Majesty's Stationery Office) Londra 1937, s. 345 v.d.

76 — Bkz. J.M.N. Jeffries, a. g é.; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e; Akram Zua'iter, a.g.e,; Nathan weinstock, Le Sionisme... a.g.e.

77 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a. g.e., s. 346

78 — Arthur Koestler, a.g.e., s. 69

79 — J.M.N. Jeffries, a.g.e., s. 234 v.d.

80 — Ania Francos, Les Palestiniens - Conféerence Donnée par Mme Ania Francos, le mardi 14 janvier 1969 au Théeatre de la cour st. Pierre à Genéve, Cenevre 1969, s. 8, Bak. Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.

81 — Nathan weinstock, Le Sionisme... a.g.e., s. 113

82 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 32

83 — Alfred Lilienthal, what price Israel, a.g.e., s. 39 v.d.

84 — Robert John, Sami Hadawi, a.g.e. için Arnold Toynbee'nin önsözü, s. xIV. the Arabs, a.g.e.; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.; Leonhard Stein, a.g.e., Nathan weinstock, Le Sionisme... a.g.e.

86 — E.L. woodward, Rohan Butler (Ed.), Documents on British Foreing Policy 1919 - 1929 (Her Majesty's Stationery Office), a.g.e., Kitap 1 s. 340 v.d.

87 — Aynı eser, kitap 4. s. 1276 v.d.; Bkz. Arnold Toynbee, a.g.e.; Nathan weinstock, Le Sionisme... a.g.e.

88 — Arnold Toynbee, a.g.e., s. XIV

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FİLİSTİN'DE SİYONİST YERLEŞMENİN ZİRVESİ

1919 yılında Filistin'de 642.000 Araba %91,7) karşılık, 58.000 Yahudi (%8,3) bulunuyordu. Yahudi arazisi 650.000 dönüme (%2.84) ulaşmıştı. Geri kalan 25.670.000 dönüm (%97.52) hâlâ Araplara aitti (1). Savaş zamanı Siyonist Örgüt için, Filistin'de «var-olanların korunması» (2) çağı idi. Ancak, 1921'de Karlsbad'da toplanan XII. Siyonistler Kongresi, yeniden girişken ve genişlemeci bir Filistin politikası şekillendirdi.

Siyonistler başından beri çeşitli kararlarında, «Erez İsrail'in iktisadî kuruluşunun, Siyonist Örgüt'ün en acil görevi olduğunu» (3) açıklıyorlardı. Tarımsal yerleşmeyi daha da güçlendirmek için «yeni kazanılmış arazilerin hemen işlenmesi» ve «eldeki yerleşme yerlerinin varolan başlangıçlarının kesin yerleşme yerleri haline getirilmesi» gerekli idi. Deney sistemi, «tarımın rasyonel olarak şekillendirilmesi için en önemli ön şart olarak» tanımlanıyordu. Bundan başka, örnek olarak; «şehirsel yerleşme için Filistin'deki büyük ve küçük endüstriyel girişimlerin finanse edilmesi amacıyla bir ticaret ve endüstri bankasının kurulması» gibi, kredi müesseselerinin teşvi-

ki ve tarımsal kredi sisteminin yeniden düzenlenmesi isteniyordu. Aynı şekilde, yeni bankalar ve krediler, inşaat, zanaat ve sanayileşmeyi desteklemeliydi.

XII. Siyonistler Kongresi, Filistin'deki yerleşme çalışmalarını amaca daha uygun bir biçimde düzenleyecek olan bir iskân bürosu kurdu. Bunun için, siyonist yerleşmenin bütün önemli temsilcileri: tarım, endüstri ve ticaret, kamu hizmetleri ve inşaat, göç ve iş, sağlık işleri, teknik merkezî büro, Yahudi Ulusal Fonu, Keren Hayesod, bütün bankalar ve Waad Leumi (Yahudi Ulusal Meclisi) gibi en önemli iskân şubelerinin yöneticileri yeni büroya bağlandı. Kongre aynı zamanda, «ulusal fonun merkez bürosunun, mümkün olduğu kadar çabuk, Erez İsrail'e naklini» ve «Yahudi yurdunun inşaasının teknik bakımdan tamamlanması amacıyla (...) Siyonist Örgüt'ün bütün kurumları için bir teknik merkezî büro kurulmasını» istiyordu. Kongre sonunda bir «göç merkezi» kurulması üzerinde birleşti.

1919 - 1939 ARASI SİYONİST YERLEŞME

Balfour Deklerasyonu ve mandanın özlenen «ulusal yurdu» siyonizme sağlamasına rağmen, Diaspora'daki asimile edilmiş Yahudiler Filistin'e göç etmiyorlardı. Nasyonal Sosyalizm Almanya'da iktidarı ele geçirinceye kadar, göç zayıftı; 1919-1923 arasında üçüncü Aliyah yalnız 35.000, 1924-1931 arasında dördüncü Aliyah 82.000 ve 1932-1938 arasında beşinci Aliyah 217.000 Yahudiyi Filistin'e getirdi. (4) Ancak korkunçluğuyla faşizm, siyonizmin iktidar talebine yaklaşmasına, yani Filistin'de «bizzat çoğunluk haline gelmesine» **yardım etti.** (5)

Yahudi göçmenlerin sayısı resmî kayıtlara göre 1933'de yaklaşık olarak 1927/28'dekinin onbeş katına, 1931'dekinin yedi katına çıkmıştı. 1935'de 1928'dekinin otuz katı Yahudi göçmen Filistin'e geldi. (6)

1929'da Arthur Ruppin'in tesbit ettiği gibi, siyonizm hedefine kararlı olarak adım adım ilerliyordu: «Ben, bütün Yahudiliğin ciddi bir çabası ile Filistin'deki Yahudileri gelecek 10-15 yıl içinde yarım milyona ve bunu izleyen 10-15 yıl içinde de bir milyona çıkarmanın mümkün olduğu yolundaki kanaatimi on yıldan beri tekrarlıyorum.» (7) Göçmenler ortalama olarak çok gençtiler. 1928 ve 1948 arasında Filistin'e varan göçmenlerin sadece %16'sı 44 yaşından daha büyüktü. Yeni yerleşenlerin yaklaşık %50'si işgücü piyasası için ideal olan 15 ve 50 yaş arasında (8) bulunuyordu.

Göçmen sayısının artmasıyla, bir taraftan Yahudi **yurdunun** tamamlanması için yeni sermaye yolları açmak, diğer taraftan artan sermaye akışını yönlendirmek gerekli oluyordu. Bu amaçla siyonistler, 1920'de «Filistin'deki siyonist çalışmanın finanse edilmesinin temel aracı» (9) olan **Keren Hayesod'u** kurdular. Ayrıca, Dünya Siyonist Örgütü'nün «arazi politikasını Yahudi halkın hizmetine sokma aracı olan» (10) ilk fon -**Keren Kayemeth** (Ulusal Fon)- kuruldu

Keren Hayesod'un net geliri, Nisan 1921 ve 1929 Eylül sonu arasında 3.965.200 Filistin Lirasını (yaklaşık 20 milyon dolar), Ekim 1929 ve 1939 Eylül sonu arasında ise, 3.390.474 Filistin Lirasını (yaklaşık olarak 17 milyon dolar) buluyordu. Bu dönemdeki toplam gelirin (7.355.674 Filistin Lirası) 3.425.414 lirasını tek başına ABD siyonistleri, 1.901.107 lirasını Kıta Avrupa'sının siyonistleri, 821.408 lirasını Güney Afrika'nın, 450.749 lirasını İngiliz, 240.000 lirasını Kanada'nın, 192.856 lirasını Güney ve Orta Amerika'nın 166.211 lirasını Filistin'in siyonistleri ve 157.839 lirasını diğer ülkelerin siyonist federasyonları sağlamıştı. (11)

En yüksek sermaye akımı 1919 ve 1939 arasın-

da da ABD'den oldu. Aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi, Amerikalı siyonistler bütün Filistin fonlarını maddi olarak destekliyorlardı:

TABLO : 2 - (*)

Fonlar (dolar olarak)	1930'dan önce	1930	1933	1936	1939
Keren Kayemeth	3.089.908	418.226	144.276	297.873	1.744.556
Keren Hayesod	10.945.000	305.000	195.000	520.000	1.745.000
Hadassah	4.445.000	505.000	360.000	310.000	1.319.667
National Labour Committee for Palestine	597.154	174.845	69.971	196.756	381.151
doint Distribution Committee	9.203.498	63.867	100.596	156.230	676.025
Palestine Economic Corporation	2.238.027	2.316.264	3.308.189	3.681.937	3.643.425

Siyonistler, sermaye akımını yönlerdirmek için, hemen çok gelişmiş bir banka sistemi kurdular. İlk olarak çalışması başından beri Siyonist Örgüt tarafından denetlenen **Anglo - Palestine Bank** meydana geldi. (13) Siyonist Örgüt, 1920'lerde, bir emlâk bankası, ayrıca bir çok mahallî halk ve kredi bankaları kurdu. (14) Filistin banka sistemine açıkça siyonistler hâkim oldular. Bütün mahalli bankalar siyonistlere aitti. Bu arada birçok banka, Siyonist Örgüt tarafından özel görevler için tahsis ediliyordu: Böylece, **Joint Distribution Committe'**nin bankası esnaf ve zanatkâra küçük krediler açıyor, **Central Bank of Cooperative Institutions** (*) siyonist sendika sistemini teşvik ediyor, **Palestine Mortgage and Credit Bank** (**), orta sınıftan Yahudiler için konut ve yerleşme yerleri yapımını finanse ediyordu.

Siyonist banka ve finans sistemi, özellikle **kapitalist göçmenler** ülkeye geldiklerinde, önemli bir gelişme kaydetti. İngiliz yönetimi, bu kategori içindeki göçmenleri en azından beraberinde 5000 dolar (1000 Fil. L.) getirenler olarak tanımlıyordu. 1930'da yalnız 178 tane böyle **kapitalist göçmen** varken, bu rakam 1933'de 3250'ye, 1934'de 5214'e ve 1935'de 6309'a çıkmıştı. (15) 1919'dan 1929'a kadar en az 200 milyon dolar, 1933 ve 1939 arasında 315 milyon dolar Filistin'e ulaşıyordu. (16)

Yahudi göçmenlerin 1919-1939 arasında Filistin'e getirdiği sermaye, **Statistical Abstract of Palestine'**-in (***) tesbit ettiğine göre; 75 milyon Filistin lirası (375 milyon dolar) idi. (17) Yalnız siyonist **Anglo-Palestine Bank'**ın transferleri, 1934'de yaklaşık 34 mil-

---

(*) Kooperatif Kurumlar Merkez Bankası.
(**) Filistin İpotek ve Kredi Bankası.
(***) Filistin İstatistik Yıllığı.

yon, 1935'de 42,5 milyon, 1936'da 25 milyon, 1937'de 18 milyon, 1938'de 23,5 milyon ve 1939'da 23,5 milyon dolar tutuyordu. (18)

Siyonist politika, artık tamamiyle **«büyük sermayedarları** Avrupa'daki Yahudi dertleri sorununun **pratik, kârlı** (bussiness-like) ve **gerçekçi** bir çözümünün ancak Filistin'de bulunabileceğine inandırmaya» (19) yönelmişti. XII. Siyonistler Kongresi, 1921' de buna uygun olarak, Filistin'deki Yahudi çıkarlarının canlandırılması, birleştirilmesi ve teşviki için Diaspora'da ticaret ve endüstri acentalıkları» kurulması kararını aldı. (20) 1931'de XVII. Siyonistler Kongresi, açıkça, «Yahudi sermayesinin Erez İsrail'e» daha yoğun ve daha etkili bir şekilde «nasıl çekilebileceği» sorunu ile ilgilendi. Küçük sermaye için tasarruf sandıkları (Saving Corporations), orta büyüklükteki sermaye için plântasyonlara yatırımlar ve büyük sermaye için, ülkenin endüstriyel kuruluşunda benzer olanaklar önerildi «Özel girişimler için şirketler gereklidir. Büyük sermaye sahibi önemli kapitalistler ve işadamları teşebbüslere katılmak ve onları düzenlemek için kazanılmalıdır.» (21)

Filistin'deki İngiliz yüksek komiserinin raporu, artan sermaye akımının dolaysız sonucu olarak, 1920-1925 arasındaki dönemde, ülkenin sanayileşmesinin hızlandığını kaydediyordu. (22) Siyonist görüş açıktı: Ekonomik olarak azgelişmiş bir ülkenin sanayileşmesi ve buna bağlı olarak, büyük bir kısmı tarımda çalışan Arap nüfusun şehirleşmesi, siyonistlere yeni iktidar mevkileri sağlayacak. Siyonist hareket Filistin'deki bu sanayileşmeyi bütün nüfusun yararına gerçekleştirmiyor, tersine onu bilinçli olarak, sosyo-ekonomik bakımdan geri kalmış Araplara karşı egemenlik aracı olarak kullanıyordu. Orta Doğu'nun ekonomik merkezi olmak şeklindeki büyük başarı gerçekleştirilemezse bile, ülkeye egemen

olmak yolundaki daha küçük, fakat siyonizm için daha hayatî bir başarı erişilebilir idi. Sanayileşmiş bir Filistin'de yönetimde siyonistler olacaktı. (23)

Bu amaca uygun olarak Siyonist Örgüt, ekonominin ve sanayinin büyümesini özenle plânlıyordu. Araştırma, plânlama ve finansman komisyonları, ayrıca **Jewish Agency**'nin ekonomi şubesi, siyonist endüstriyel genişlemeyi koordine ediyorlardı. (24) Filistin'deki bu sanayileşmenin belirleyici unsurları, artan göç, daha etkili yönetim, teknik ilerleme, daha iyi ulaşım bağlantıları, siyonist plânlama ve her şeyden önce artan yatırımlardı. (25) 1925'den önce, Yahudiler, Filistin sanayisine 12,5 milyon, 1925'den 1929'a kadar 5 milyon dolar, 1930'dan 1932'ye kadar 12,5 milyon dolar, 1930'dan 1932'ye kadar 12,5 milyon dolar sermaye ve 3 milyon dolarlık teknik donatım, 1933 ve 1939 arasında 35 milyon dolar sermaye ve yaklaşık 25 milyon dolarlık teknik donatım yatırdılar. (26)

Siyonist Örgüt, bu arada, endüstriyel stratejisini tarımsal stratejisine uyduruyordu. Durumun etraflıca incelenmesiyle ağırlık merkezleri tesbit ediliyordu: «a— Bizzat Filistin'de bol ve ucuz bulunan hammaddeleri işleyen, b— bizzat Filistin'de yeterince pazarı olan malları üreten, c— Yahudi işçilerinin önceden alışkın olduğu ya da kolayca alışabileceği çalışma şartları gösteren sanayiler günümüzde Filistin'de nispeten daha iyi şanslara sahiptirler. Bu çeşit sanayi dalları olarak, meselâ; değirmenler, konserve sanayisi, yağ fabrikaları, deri işlemeciliği, şeker fabrikaları, alkol fabrikaları, sigara fabrikaları gibi tarımsl ürünleri işleyen sanayileri, ayrıca yapı malzemesi üreten sanayileri; ve Yahudilerin evvelce Avrupa'da öğrenmiş oldukları tekstil endüstrisi, konfeksiyon sanayisi, doğramacılık ve mobilyacılık, saat sanayisi gibi bütün sanayileri sayıyorum.» (27)

Goldberg ve Kremenezky, buna göre bir tuğla fabrikası, Paenson ve Wilbuschewitsch de bir yağ fabrikası kurdular. Ladzia, Delfiner ve Ata tekstil fabrikaları, Meshi-Sacks ipek fabrikası, **Elite** çikolata sanayisi, Dubcek sigara fabrikası, deri işlemeciliği, değirmenler, Neher Çimento Fabrikası, **Palestine Electric Corporation** ve **Palestine Potash Company** doğdular. (28) Böylece siyonistler «araçlarını» amaçladıkları gibi, Filistin'in göçmen barındırma kapasitesini büyük miktarda arttıracak olan **anahtar sanayi** dallarında (...) yoğunlaştırıyorlardı.» (29) Bu endüstriler, siyonist stratejiye göre kuruldular ve genişlemeye hazır duruma getirildiler. Böylece **Palestine Electric Corporation** 1923 ve 1939 arasında enerji hacmini yaklaşık yedi misli artırdı; 1939'da 4,5 milyon Filistin Lirası tutarında sermayesi vardı. **Palestine Potash Company** 1932'de 70.000 Filistin Lirası, 1939'da ise 428.000 Filistin Lirası değerinde mal üretti. (30) Bu örnekler, Filistin'deki Yahudi sanayisinin hızlı gelişimi hakkında bir fikir verebilecek yeterliktedir.

Jewish Agency'nin açıklamaları izlenildiğinde, Filistin'deki Yahudi sanayisinin ve Yahudi zanaatçılığının gelişimi şöyle ortaya çıkar:

TABLO: 3 (*)

					Büyüme oranı (%)
	1920/21	1930	1933	1937	1930'dan-beri
İşletmeler	1.850	2.475	3.388	5.606	65
Personel	4.750	10.968	19.595	30.040	53
Yıllık üretimin değeri (Filistin L.)	500.000	2.510.000	5.352.000	9.109.000	75
Sermaye (Filistin L.)	600.000	2.234.000	5.371.000	11.637.000	108

(*) dipnot 31'e bak.

Jewish Agency'nin kayıtlarında bulunan 5606 işletme arasında, ondan fazla işçi çalıştıran 540 fabrika vardı. Ağırlık gıda maddeleri sanayisi, tekstil endüstrisi, metal işleme, taş ve çimento sanayisi, makine sanayisi, kerestecilik ve kimya sanayisinde idi.

TABLO: 4 (*)

Gruplar	İşletme sayısı	Personel sayısı	Yatırılan sermaye	Üretim değeri
Gıda maddeleri	383	3.950	1.651.380	2.305.350
Tekstil	116	1.580	484.590	377.290
Giyim	1.207	3.470	285.310	545.760
Metal işleme	600	2.760	709.710	788.400
Makine endüstrisi	433	1.470	255.050	301.140
Ağaç işleme	657	1.840	199.340	419.740
Deri sanayii	683	1.840	199.340	419.740
Basın Sanayii, Kâğıt	428	2.830	582.760	596.620
Kimya Sanayii	91	2.050	1.599.820	887.710
Taş, Çimento	251	3.280	1.322.320	1.069.130
Elektrik Sanayii	122	530	114.980	144.220
Çeşitli	634	1.880	248.750	284.670
Toplam	5.602	28.670	7.936.300	8.526.330
Elektrik Tesisleri	4	1.370	3.701.000	583.000
Genel Toplam	5.606	30.040	11.637.300	9.109.330

Jewish Agency'nin sayımları 1921/22, 1930, 1933 ve 1937 yıllarında Yahudi küçük işletmelerini de kapsarken, Filistin'in İngiliz yönetimi sadece sanayi işletmelerinin açıklamaları ile yetinen istatistikler sunmaktadır. Buna göre 1939'daki Yahudi sanayisi için aşağıdaki görünüş ortaya çıkıyor:

(*) dipnot 32'ye bak.

TABLO: 5 (*)

Gruplar	İşletme sayısı	Üretim değeri (Fil. L.)	Çalışanların sayısı
Gıda maddeleri	162	2.291.538	2.900
İçki	20	210.312	351
Tütün	6	178.967	383
Sıvı ve katı yağlar	12	541.092	463
Kimya Sanayii	73	418.896	720
Lâstik	5	10.314	51
Ağaç, mantar	104	378.216	1.088
Kâğıt	28	122.052	472
Ciltçilik	3	7.646	36
Deri	12	73.062	94
Tekstil	51	281.463	1.094
Giyim	122	476.543	1.944
Madenler	46	357.815	1.072
Metal Sanayii	197	608.080	2.474
Süs Eşyası Sanayii	4	25.058	197
Çeşitli	27	64.661	339
Toplam	872	6.045.715	13.678

İngiliz yönetimi, Filistin'deki siyonist ekonomiye karşı son derece olumlu bir tavır takınıyor, Yahudilerin sanayileşme çabasının gelişmeye devam etmesi ve bunun desteklenmesi için herşeyi üstleniyordu.

Yahudi ürünleri için koruyucu gümrükler konuyor, ithalat ve ihracat şartları, ihtiyaca göre değiştiriliyordu. İngiliz yönetiminin Yahudi yağ fabrikası, **Shemen**'in yağ üretiminde kullandığı tohumlar için ithalat gümrüklerini kaldırırken, yağ ithalatına koruyucu gümrükler koymak suretiyle **Shemen**'in kurulmasını teşvik etmesi, buna bir örnektir. Yahudi çimento fabrikası, **Nesher**'in Filistin'de tekel haline gelebilmesini sağlamak için, İngiliz yönetimi çimento it-

(*) dipnot 33'e bak.

halatı için gümrük tarifelerini dört misli yükseltmişti.

İngiliz yönetiminin, Filistin'deki elektrik enerjisini tek elden kullanması için imtiyaz verdiği Pnhas Rutenberg'in **Palestine Electrci Corporation**'ı, Yahudi sanayisinin desteklenmesinin özellikle açık bir örneğidir. Lord Brentford; 4 Temmuz 1922'de İngiliz Parlamentosu'nda bununla ilgili olarak şunları söylüyordu: «Yapılan anlaşmalar hakkında bazı bilgilerim var. Fakat, Rutenberg Anlaşması, şimdiye kadar hiç okumadığım veya görmediğim, şaşırtıcı imtiyazlar içeriyor. Anlaşma, bütün ülkenin gelişmesini Rutenberg'in keyfine bırakıyor.» (34) Gerçekten de, İngiliz yönetimi tarafından Rutenberg'e, elektrik enerjisini tek başına dağıtma ve satma; kanallar, setler depolar, su yolları ve pompa istasyonları kurma; istediği kadar şehirlerarası elektrik hatları ve yeraltı kabloları, caddelere, evlere ve binalara elektrik tesisatı döşeme; doklara, rıhtımlara, demiryollarına, plantasyonlara, değirmenlere. fabrikalara, atölyelere, laboratuvarlara, bürolara ve evlere elektrik verme izni veriliyordu. Rutenberg'in şirketi varolduğu sürece, Filistin'de elektrik ve su enerjisi için başka imtiyazlar verilemezdi. Hâlâ geçerli olan anlaşmalar, Rutenberg istediği zaman feshediliyor, Rutenberg'e gereken emlak ve arazi tereddütsüz istimlâk ediliyordu. (35) Bu Rutenberg tekeli, siyonizm için muazzam bir ekonomik ve politik kazançtı. (36) İngiliz yönetimi katında benzer bir imtiyazlı durumdan Moses Novomeisky'nin güçlü **Palestine Potash Company**'si de yararlanmıştı. (37)

«Sanayinin başarılarını ve anlamını ülkenin kalkınmasında önemli bir unsur olarak gözönüne alan (XII., W.H.) Kongre, **Jewish Agency** ve ulusal fondan bu ekonomi dalına daha büyük bir dikkat ve çaba gösterilmesini istiyordu.» (38) Bu tez, **şehirsel yer-**

leşme başlığı altındaki bir metinde dikkati çekecek bir tarzda ortaya atıldı. Gerçekten Yahudilerin endüstriyel gelişmesi Filistin'in şehirleşmesini zorunlu kılıyordu. 1920'lerde tarımsal yerleşme bölgelerinde artık küçük bir Yahudi azınlığı kalmıştı. (39)

1921'den beri Siyonistler Kongreleri, «Filistin'deki Yahudilerin sayısını mümkün olduğu kadar çabuk artırmak gerektiğini gözönüne alarak» (40) ısrarla şehirleşmeyi istemekteydiler. Siyonist **şehirsel yerleşme bürosu** bahçeli evlerin, şehir dışında işçi konutlarının ve şehir içinde küçük konutlar v.b. hızla inşasını örgütlüyordu. Siyonist inşaat fonları, yapı kooperatifleri ve yapı planlama şubeleri ortaya çıkıyordu. (41) 1931'de henüz 347 oda ve 20 dükkân gerçekleştirmiş olan siyonist inşaat çalışmaları, bunu 1933'de 3833 oda ve 173 dükkâna, 1934'de 5640 oda ve 202 dükkâna çıkardı. (42)

İngiliz araştırma komisyonu 1937'de «Filistin'deki dikkat çekici şehirsel gelişmenin Yahudilere ait olduğunu» (43) tesbit etmişti. «Eğer ulusal yurtta her şey yolunda giderse; eğer **boom** devam ederse; eğer genişleyen sanayi genişleyen pazarlar bulursa; eğer insan ve para gücü, üretim ve tüketim talebini sağlamaya devam ederse; o zaman kumlu sahiller boyunca topraktan yeni şehirler fışkıracaktır.» (44) Siyonist şehirleşmenin eşsiz bir parçası -Revensky'ye göre- 1935'de 140.000 nüfuslu bir şehir olan Tel Aviv idi. (45) 1931'de Yahudi şehirli nüfus 128.467 kişi idi. Bunun 52.824'ü güney bölgesinde Yafa (7209 Yahudi) ve Tel Aviv'de (45.564 Yahudi), 51.361'i Kudüs bölgesinde ve 24.292'si kuzey bölgesinde Tiberias (5381 Yahudi), Hayfa (15.923 Yahudi) ve Safad'da (2547 Yahudi) yaşıyordu. (46)

Şehirli Yahudi halkın artışı aşağıdaki tabloda görülmektedir:

TABLO: 6 (*)

Nüfus	1922	1931 (Eski sınırlar)	1931 (Yeni sınırlar)	Büyüme Oranı 1921-1931 %
Köylü nüfus	15.172	46.143	29.276	204
Şehirli nüfus	68.622	128.467	145.334	87

Bu sayılar aynı zamanda, Yahudi köylü nüfusun hızla arttığını ve hatta 1922'den 1931'e kadar şehirli nüfusun büyüme yüzdesinin iki mislinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu tesadüf değildi; tersine, VI. Siyonistler Kongresi'nde Franz Oppenheimer'in ve XV. Siyonistler Kongresi'nde Arthur Ruppin'in formüle ettiği stratejiye uygundu: «Bizim inşa sistemimiz, bir ordunun ilerlemesine benzer. Hiçbir birlik tek başına ilerleyemez. İlerlemeleri, sadece diğer birliklerle işbirliği ile mümkündür. Ağır topçunun korunması olmaksızın piyade ve süvari güçsüz kalır. Bizim topçumuz tarımdır. O. gelişme temposu ile bizim bütün diğer faaliyet kollarımızın gelişmesini belirliyor. Şehirlerde sanayi ve inşaat, ancak sıhhatli bir tarım temeli üzerinde gelişecektir.» (48)

Eskisi gibi siyonistler, herşeyden önce toprağa sahip olurlarsa, Filistin'deki iktidar taleplerini gerçekleştirebileceklerinin farkındaydılar. Buna göre, Siyonist Örgüt, tarımda istihdam edilen bir kişi için ortalama 1500 dolarlık ve sanayide istihdam edilen bir kişi için sadece 666 dolarlık yatırım yapıyordu. (49) Yahudi Ulusal Fonu ve **Keren Hayesod,** sürekli en çok parayı, tarımsal yerleşme için harcıyordu. (50) 1922'de bütün Yahudilerin %81,9'unun şehirlerde yaşamasına rağmen, bu oran 1931'de %73,6, ve 1935'-

(*) dipnot 47'ye bak.

de sadece %73 idi. (51) Buna paralel olarak Petah Tikva, Hedera, Rehovot gibi tarım merkezlerinde, Galile'de, Jezreel Vadisinde, Esdraelon ovasında v.b. nüfus artıyordu. 1936'da **Jewish Agency** tarafından 97000 nüfuslu 203 tarımsal yerleşme yeri sayılmıştı. (52)

Bu nedenle Siyonist Örgüt, daha fazla Arap toprağı satın almak için büyük çaba harcıyordu. 1917'ye kadar sadece 16.379 dönüm satın almış olan Yahudi Ulusal Fonu, 1927'ye kadar 180.279 dönüm ve 1928'den 1937'ye kadar 188.390 dönüm arazi satın almıştı. Yahudi Ulusal Fonu'nun sermayesi 1902-1917 arasında sadece 900.000 dolar kadarken, bu, 1930-1937 arasında 10,5 milyon dolara çıkmıştı. **Palestine Development Company** (Hachsharat Hayishuv) da önem kazanmış ve 1929-1938 arasında yaklaşık 17 milyon dolar değerinde 560.000 dönüm arazi satın almıştı. (53) Resmî **Balance of Land Sold by Non-Jews and Retained by Jews, 1920-1938** (*) aşağıdaki sayıları vermektedir:

TABLO: 7 (**)

Yıl	Dönüm	Filistin L. olarak değeri
1920	1.048	20.603
1921	90.785	547.725
1922	39.359	516.996
1923	17.493	172.776
1924	44.765	201.095
1925	101.131	869.670
1926	38.978	159.366
1927	18.995	97.528
1928	21.515	27.102
1929	64.517	342.388
1930	19.365	137.070
1931	18.585	135.539

(*) Yahudi olmayanlarca satılan ve Yahudilerin Elinde Bulunan Toprakların Dengesi. 1920-1928

(**) dipnot 54'e bak.

1932	18.893	148.881
1933	36.991	854.796
1934	62.114	1.647.836
1935	72.905	1.699.448
1936	18.145	158.825
1937	29.367	392.918
1938	27.280	174.561
Toplam	742.231	8.357.113

Buna göre, 1919 yılında %2,48 olan siyonist toprak mülkiyeti, 1923'de %3'e, 1926'da %4'e, 1935'de %5'e ve 1939 yılında %5,6'ya çıkmıştı. Şüphesiz bu sayılara işlenmeyen topraklar da katılmıştır. Siyonist Örgüt'ün 1931'e kadar satın almış olduğu 1.182.944 dönümden, (Filistin'deki bütün yararlanılabilir toprakların %14,04'ü) sadece 1 milyon dönüm toprak işlenebilir veya işlenmiş idi. (55)

Buna rağmen siyonistler memnun değillerdi. Böylece 1935 yılında Lozan'daki XIX. Siyonistler Kongresi'nde şunlar tespit ediliyordu: «Beş yıl önce ülkedeki Yahudilerin oranı %15 idi, bugün bu oran %26'dır. Hattâ Ruppin %27'den bahsediyor. Bu %11 - 12'lik bir artıştır. **Buna karşılık, Yahudilere ait olan toprakların yüzdesi,**- sadece K.K.L'nin topraklarını *değil*, ayrıca, tamamiyle Yahudi topraklarını, Pica'-nınkileri, özel toprakları ve hattâ spekülatörlere ait olanları da sayıyorum- %5'den %6,5'e yükselmiştir, yani %1,5 artmıştır. Bu sayılara bakarsak - ve Filistin'le ilgilenen her Yahudi bunları evinin her odasına asmak ve sürekli bunlara bakmak zorundadır-; %6,5'luk toprak üzerinde %27 Yahudi - son beş yılda Yahudilerin sayısının yaklaşık %12,5 ve toprak miktarının %1,5 arttığını görürüz - bu bizim için **bir ikaz levhasıdır.»** (56)

Burada bir «ikaz levhasından» söz ederken, siyonistler, **politik iktidar taleplerini** bu kadar az arazi ile güçlüklerle karşılaşmaksızın gerçekleştireme-

yeceklerini kastediyorlardı. Fakat, gerçekte toprak yeni yerleşen Yahudiler için yeterliydi. Hatta, 1936'da satın alınan toprakların %20,3'ü işlenmemişti ve böylece pratik yedek olarak satın alınmış oluyordu. (57)

Siyonistler, topraklarında, sonuçları Esdraelon ve Huleh'deki gibi büyük çapta yerleşme çalışmalarına olanak sağlayacak olan önemli tarımsal araştırma istasyonları kuruyorlardı. Köylerin ve ziraatin geliştirilmesinde İbrani Üniversite'sinin çeşitli bölümleri, Rehotvot tarımsal deneme istasyonu, **Mikvah Israel Agricultural School** (*), **Daniel** Sieff Research Institute. (**), **Gouvernment Kadoorie Agricultural *School for Jews*** (***), Nahalal'daki ***Girl's Agricultural*** **College** (****) ve diğerleri işbirliği yapıyorlardı. Bunlar, sulama, üretimin yoğunlaştırılması, plantasyonların geliştirilmesi, yeni tarımsal çalışma sistemleri, hayvancılık, bahçıvanlık, entemoloji, tarım kimyası, bakteriyoloji, v.b. sorunlarını araştırıyor ve çözüyorlardı. Bu çalışmalar sayesinde siyonist göçmenler, tarımsal çalışmalarının, ekonomik ve bilimsel gelişme seviyelerine göre Filistin'deki Yahudi ekonomisiyle mücadele etmesi imkânsız olan Arapların rekabetinden daha üretken, daha modern ve daha etkili olmasını sağladılar. (58)

Jewish Agency'nin yönetimi altındaki sistematik yerleşme, Yahudi yerleşme merkezlerinin sayısının 1919'dan 1939'a kadar 71'den 252'ye çıkarak üç misli artması sonucunu doğurdu. (59) 1923'de XIII. Siyonistler Kongresi artık memnun olabilirdi: «Kongre ,gelişmeye müsait bir seri yeni yerleşme bölge-

---

(*) Mikveh İsrail Tarım Okulu.
(**) Daniel Sieff Araştırma Enstitüsü.
(***) Yahudiler İçin Kadoorie Devlet Tarım Okulu.
(****) Kız Tarım Koleji.

lerini ortaya çıkaran tarımsal yerleşme alanında son iki yıl içinde elde edilen sevinç verici gelişmeyi görmektedir.» (60) 1931'de XVII. Siyonistler Kongresi, etraflıca Emek, Nuris Bölgesi, Mischmar Heemek, Beth-Chanan, Şeyh Abrek, Wadi El-Chawarith v.b. yerlerdeki yeni yerleşme bölgelerinden söz ediyordu. (61) Sadece 1931'den 1939'a kadar olan yıllarda, Yahudi tarımsal yerleşme merkezlerinin sayısını iki mislinden fazla artıran 131 yeni yerleşme bölgesi meydana gelmişti. (62)

Siyonist Örgüt'çe tercih edilen yerleşme bölgeleri, Tel-Aviv'in güneyinde, Hayfa'nın kuzeyinde Esdraelon yaylasında, Jezreel vadisinde, Ürdün vadisinde ve Yafa ve Hayfa arasında kıyı bölgesindeki verimli Filistin ovalarında bulunuyordu. (63) Bununla siyonizm sadece en verimli bölgeleri değil, ayrıca, amacına uygun olarak Filistin'deki en önemli stratejik noktaları da işgal ediyordu.

Siyonistler, **Jewish Agency, Keren Kayemeth** ve **Keren Hayesod** v.b. gibi yerleşme ile uğraşan mevcut örgütlerin yanısıra, gelişen siyonist iskânı teşvik eden çok sayıda başka kurumlar da kuruyorlardı. Tarımsal kooperatiflere borç veren **Central Bank of Cooperative Institution;** uzun vâdeli krediler veren **Nir Association** (*); ipotek kurumu **Farmer's Bank** (**); küçük çiftçilere düşük faizle borçlar veren **Jewish Agricultural Turst;** 64 tarımsal kredi kurumu **(Cooperative Credit Institutions)** (***); portakal plantasyonlarının teşvik ve pazarlama örgütü olan **Yakhim;** Yahudi tarım ürünlerinin pazarlama ve dağıtım

(*) Nir Birliği.

(**) Çiftçi Bankası.

(***) Yahudi Tarım Tröstü.

kooperatifi olan **Tnuvah** yerleşme yerlerinin sulama sistemi ile uğraşan 61 kooperatifsel su istasyonu ve **Palestine Water Company** (*); Yahudi toprağında yerleşmek isteyen gruplara ve tek tek kişilere borçlar veren PASA **(Palestine Agricultural Settlement Association)** (**) bunlara dahildi. (64) Bu kararlı ve etkili yerleşmenin sonucu olarak, Yahudi yerleşme merkezlerinin tarımsal ürünleri çok büyük bir artış gösterdi. (65) Yerleşme bölgelerinin sürekli artışı, siyonist kooperatif sisteminin kuvvetlendirilmesini gerektiriyordu. 1929'da Zürih'teki Siyonistler Kongresi, «kredi, alım ve satım, bankalar ve kamu hizmetleri kooperatiflerinin» sayısının «bugün Filistin'in **kooperatif bir ülke** olarak adlandırılabileceği kadar büyük olduğunu, (66) kaydedebiliyordu. Bununla beraber, siyonistler, yaygın bir kooperatif sisteminin kurulmasının, birincil olarak yeni toplumsal biçimlerin aranmasına değil, tersine malî, çoğrafi ve iktidar stratejisine dayanan tasarılara bağlı olduğunun farkında idiler: «Tarımsal yerleşmenin başlangıcında, J.C.A. nın istediği gibi bireysel yerleşme yapmamamız, - diğer sebepler bir yana- bunun için gerekli paraya sahip olmamamız yüzündendir. Gerektiği gibi, bu kadar çok göçmen için, bir kerede evler yapmak ve bunlara gerekli eşyayı sağlamak imkânımız yoktu. (...) Çiftlikler bize, çok sayıda işçiyi hemen tarıma aktarmak olanağı verdi.» (67)

Fakat, herşeyden önce bireysel yerleşme, siyonizmin Filistin'de iktidara gelmesi için bütün ülkede acil olarak ihtiyaç duyduğu kollektif iktidar temelini yaratamazdı. (68) Bir kooperatif için -bir bireysel yerleşme ile karşılaştırıldığında- bir taraftan nicelik olarak daha fazla toprağa sahip olmak ve di-

(*) Filistin Su Kumpanyası.
(**) Filistin Tarımsal Yerleşme Birliği.

ğer taraftan niteliksel olarak daha çabuk genişlemek mümkündür. (69) Jewish Agency, Histadruth ve siyonist fonların formüle ettiği kooperatif hareketin ilkeleri, kooperatiflerin çalışmasının ve hayatının, «siyonist ruh» içinde ve «siyonist politika» anlamında oluşması gerektiğini vurguluyordu.

Sadece bu amaçlar bile, sık sık yapıldığı gibi, siyonist kooperatif sistemini kendiliğinden sosyalist olarak nitelemenin yanlış olduğunu gösterir. (70) Adallah Laroni, bugünkü durum için haklı olarak şöyle diyor; «Biz, İsrail Devleti'nin -kelimenin bilimsel anlamıyla- sosyalist bir karaktere sahip olduğunu reddediyoruz. Çünkü sosyalizm hiçbir zaman kooperatifsel bir tarım ve örgütlü bir sendikal hareket ile belirlenmez, tersine bu iki unsur aslında Marks'ın tasvir ettiği ideal kapitalizmin işleyebilmesini sağlayan şartlardır.» (71) Erez İsrail'deki kooperatif sisteminin daima birincil olarak sosyalist değil, **siyonist-milliyetçi** olması bir yana, bu sistem daha başından beri özel-kapitalist bir yapı üstünde kurulmuştur. 1930'larda göçmenlerden yalnız %12,8'i üretim ve tüketimin kollektif olarak yürütüldüğü Kvutzot'da, fakat %72,4'ü kapitalist şekilde örgütlenmiş Moshavot'da ve %13,6'sı Moshavif'de yaşıyordu. (72)

Siyonist kooperatif sisteminin yapısı, katı ve etkiliydi. Bütün kooperatifsel yerleşme bölgeleri, kooperatiflerin çalışmasını koordine eden sendikalar birliği Histadrut'un tarımsal merkezi **Merkaz Hacklai**'nin üyesi idiler. Kooperatif ürünlerinin sürümü, kooperatiflere yeni pazarlar da açan merkezi satış şirketi **Tnuvah** vasıtasıyla yönetilir. Tek tek kooperatifler arasında malların değişiminden de sorumlu olan **Hamasbir** aynı zamanda bütün kooperatiflerin ihtiyaçlarını da karşılıyordu. **Pardess Cooperative Society**

(*), **Jaffa Orange Syndicate** (**), **Hacklai Cooperative Society** (***); **Tnuvah, Palestine Orange Export Company** (****) gibi pazarlama örgütleri. Yahudi ürünlerinin ihracatını da düzenliyorlardı. (73)

Siyonist Örgüt'ün kooperatif hareketi şehirlerdeki çalışma hayatını da şekillendiriyordu. (74) Bu arada, asıl önem, **Urban Producers Movement** (*****) ve **Solel Boneh**'e düşüyordu. **Solel Boneh,** inşaatta ve kamu hizmetlerinde çalışan Yahudi işçilerini içinde topluyordu. Revusky, 1932 yılı için, ulaştırmada 25, metal endüstrisinde 5, yapı ve sulama sisteminde 9, ağaç işlerinde 6, restorasyon işletmelerinde 7 ve konfeksiyon, basın ve gıda maddeleri sanayilerinde 19 kooperatif bulunduğunu söylemektedir. (75) Bu kooperatiflerin üst örgütü, **General Cooperative Association of Jewish Labour in Erez Israel** (******), (Hevrat Ovelim) (76) idi.

Siyonist kooperatif sistemi, 1920'lerden beri sendikalar birliği **Histadrut** tarafından belirleniyordu. Otuzların sonunda, 150.000'den fazla Yahudi işçi Histadruth'a bağlıydı. (77) 1920 yılında kuruluşundan sonra Histadruth sadece sendika olarak değil; ayrıca «kapitalist müteşebbis, banker, sigorta şirketi, toprak sahibi ve sosyal sigorta» (78 olarak da çalışıyordu. Histadruth, bunlardan başka eğitim merkezleri, okullar ve siyonist savaş güçleri örgütlüyor, bütün kırsal ve şehirsel kooperatiflere hakim oluyordu. «Histadruth'un, başından beri siyonist giri-

---

(*) Pardess Kooperatif Cemiyeti.
(**) Yafa Portakal Sendikası.
(***) Hacklai Kooperatif Cemiyeti.
(****) Filistin Portakal İhracat Şirketi.
(*****) Şehirli Üreticiler Hareketi.
(******) Erez İsrail'de Yahudi Emeği Genel Kooperatif Birliği.

şimlerin temel dayanağı ve **embriyon halindeki devlet** olarak tanımlanması boşuna değildir.» (79)

Histadruth'un kapitalist toplumu aşmak istediğini iddia etmek (80) bir şakadan başka bir şey değildir. Histadruth, başından beri **Jewish Agency'**nin yanında, **milliyetçi olarak yönlendirilmiş bir sınıflı toplumun** (81) kurulmasına çalışıyor: «Hepsi siyonist ideolojiden etkilenmiş ve çoğu Yahudi küçük burjuva partilerinin üyesi olan kurucuları, Histadruth'a üyeliği sadece Yahudilere sınırlıyorlardı. (...) Histadruth esasları tespit edildiğinde kurucuları, **ulusal çıkarların ekonomik çıkarlardan** ve **kültürel çıkarlardan** daha üstün olduğunu açıklamışlardı. Histadruth'un kuruluş kongresinde, toplumun sınıfsal karakterine enternasyonalist bir yaklaşım bir azınlık tarafından bile dile getirilmemişti. Kuruluşundan bir yıl sonra Histadruth, ilk işletmelerini kurdu. Bunlar, kamu işleriyle uğraşan büyük bir şirket olan **Solel Boneh** ve Dünya Siyonist Örgüt'ü ile ilişkisi olan **İşçi Bankası** idi. **Solel Boneh** son yıllarda dünyanın bir çok yerinde çeşitli inşaat çalışmaları yapmaktadır. Meselâ Afrika'nın çeşitli devletlerinde lüks oteller inşa etmiştir.» (82)

Histadruth'un milliyetçiliğinin **sosyalizmine** nasıl ağır bastığını, en iyi, Arap işçilere karşı tavrı gösterir. Histadruth, yalnızca Yahudi işletmelerinde yalnızca Yahudi emeğini teşvik ederek siyonizmi desteklemek için kurulmuştu. (83) Sendikalar birliği Arap iş gücüne ve Arap mallarına karşı boykot örgütlüyor; siyonist yerleşmenin başlangıç döneminde Arap Filistinlilere iş vermeyi henüz göze alan Yahudilerle bütün gücüyle mücadele ediyordu. (84)

«Histadruth sadece, gerçek bir Arap muhitinde yaşayan Yahudileri ulusal tecrit içinde tutmak görevi ile ilgilenmekle kalmayıp, kuruluşundan beri, Filistin'deki siyonist yerleşmenin de öncüsü oldu. Yeni

yerleşen siyonistler arasındaki seçkin durumu ve aşırı güçlü örgütü, onu, Arap işçi ve çiftçilerinin zorla sürülmesiyle Yahudi işçilere işyerleri yaratılmasında ve tarımsal yerleşme sürecinde bir öncü durumuna getirdi. 1920'lerin ve otuzların siyonist sloganları -**işin fethi** ve **toprağın fethi**- en önemli gerçekleştiricilerini Histadruth'ta buldular.» (85)

Bunlardan başka Histadruth, bütün Yahudi işçilere güvenlik ve işbirliği duygusu vermek suretiyle siyonist toplumun iç bünyesinin kuvvetlenmesi için temeller oluşturuyordu. (86) Hasta bakımevi **(Kupat Halim),** satış ve **marketing** (pazarlama) örgütleri **Hamasbir** ve **Tnuvah** v.b., işçi bankası **(Hapoelim),** kültür çalışması **(Waadat Hatarbut)** gibi sosyal hizmetleri Orta Doğu'da, tıpkı Histadruth'un ücret ve işgünü politikası gibi yeni ve çığır açıcı idi. (87)

Histadruth'un özel faaliyeti, Siyonist Örgüt'ün İngiliz manda yönetimi katındaki temsilcisi **Jewish Agency** olarak belirlenmiş olan bir Yahudi komisyonunun; Yahudi yurdunun çıkarlarını temsil etmek için, Filistin'in İngiliz yönetimi ile sıkı bir işbirliği yapması gerektiğini öngörüyordu. (88) Siyonist Örgüt, bu amaçla, her biri politika, göç, çalışma, yerleşme, ticaret, endüstri, eğitim ve sağlık sorunlarından biriyle ilgilenen şubelerden bir sistem kurdu. (89)

Bunun için Jewish Agency'nin emrinde, 1902-1929 ve 1930-1939 arasındaki dönemlerde yaklaşık 25 milyon doları bulan bir bütçe vardı. (90) «Jewish Agency, önceleri Filistin hükümeti ile etkili bir şekilde işbirliği yapıyordu. Muazzam gelirleri, yetenekli yöneticileri, müşavirleri, kurmayı ve çeşitli faaliyetleri ile Jewish Agency, sonunda Filistin'deki, hatta Orta Doğu'daki hükümet dışı en güçlü otorite oldu ve hâlâ da öyledir.» (91)

Fakat, Jewish Agency çok geçmeden iktidar talebi, İngiliz manda yönetiminin çıkarlarıyla çatışma-

ya başlayan özel bir bölge hükümet haline geldi. (92) İngiliz kraliyet araştırma komisyonu Jewish Agency'-nin manda yönetiminin işlevlerini gitgide güçleştirdiğini tespit ediyordu. Meselâ, Peel Komisyonu, Jewish Agency'i Filistin'deki manda hükümeti ile yanyana iktidarda bulunan bir hükümet olarak tasvir etmişti. (93) İngiliz-Amerikan Araştırma Komisyonu, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Jewish Agency'-nin 1930'larda elde etmiş olduğu ilerlemeyi tespit ediyordu: «Fakat, Agency o kadar güçlenmiş ve başarıları dolayısı ile itibarı o kadar artmıştı ki: Beyaz Kitap'ın gerçekleştirilmesini kesin olarak reddedişi, hükümetin artık onu, çok tehlikeli bir akımın kaynağı olarak görmesine yolaçıyordu. Filistin yönetimi, Jewish Agency'i, sebepleri kısmen Agency'nin kontrolu dışında ve kısmen de onun faaliyetlerine bağlı olan bir çatışmanın yaratıcısı olarak görüyordu. O, Yishuv ile Filistin Hükümeti ve mandater arasında bir yabancılaşmaya yol açmak isteyen ve hükümet otoritesine karşı Yishuv'un aktif muhalefetini güçlendiren faaliyetlere katılmış ve bu faaliyetler, yönetimin otoritesini zayıflatmıştı. (94)

Böylece, Siyonist Örgüt, «İngiliz depolarından çalarak kanundışı yollarla silâh ele geçirme programını (95) gerçekleştirdiğinde, Jewish Agency ve manda yönetimi arasında ayrılık çıktı. Buna karşı İngiliz protestosu, «antisemitizm suçlamalarına yol açıyordu; hareketlerinin çıkarlarına ters düşen herşeye tipik siyonist tepki» (96)

Jewish Agency, Balfour Deklerasyonu'ndan beri Siyonist Örgüt'ün adım adım kurmuş olduğu mahallî kurumlarla sıkı bir işbirliği yapıyordu. (97) İngilizler, 1928'de -ortodoks, dindar bir grup hariç- Filistin'in bütün Yahudilerini kapsayan kurulu bir Yahudi topluluğunun (Knesset Israel) varlığını tanıdılar. Bunlar, serbest ve genel seçimlerde, Yahudi ulusal kon-

seyini seçecek olan politik temsilcilerini seçiyorlardı. (98) Lâik kurumların **(lay bodies)** yanında aynı zamanda bir **Hahamlar Konseyi**'ne ve çok geniş bir yargı yetkisine sahip olan dinsel bir otorite sistemi meydana geliyordu. (99)

Filistinli Yahudilerin **lâik** hükümet sistemi, **Seçilmiş Meclis (Assefat Hanivcharim)** için temsilciler seçen **community (Kehillah)**'ı içine alıyordu. **Assefat Hanivcharim,** Filistin'deki Yahudi toplumunun yürütme organı olan ulusal meclisi (Waad Leumi) seçmek hakkına sahip ve bununla görevliydi. (100) «Waad Leumi'nin politik çizgisi, genellikle Jewish Agency'nin Filistin Yönetim Kurulu'nunkini izliyordu; daha çok Filistin'deki Yahudi toplumunun iç hayatıyla ilgili konularla ilgileniyordu.» (101) Fakat Yahudiler aynı zamanda, İngiliz yönetiminin Filistin'in idaresi için kurduğu ve Yahudiler gibi Arapların da katılmakla görevli olduğu politik kuruluşlara da katılıyorlardı. Bu, özellikle yasalar teklif edebilen, bütçeyi tartışabilen ve İngiliz yönetimine çözülmesi için önemli sorunları sunabilen **Legislative Councils** (*) için geçerliydi. (102) Fakat siyonistlerin asıl dikkatleri **sadece Yahudilerin olan** kurumların kurulması ve teşvikine çevrilmişti. Bu kurumlar, «Filistin'deki Yahudilerin bölgesel ve ulusal işleri, Yahudi halkının içte ve dışta temsil edilmesi için» (103) en yüksek ve görevli organlar olarak tanımlanıyordu. Buna karşılık siyonistler, İngilizler tarafından kurulmuş olan meclislerde **(Councils)** Araplarla işbirliğine daha az önem veriyorlardı. Burada da siyonist **oldu-bittiler** stratejisi egemendi. Ülkede iktidar, ancak **kendi kurumları** yeterince oluşturulduğunda alınabilirdi. Mahallî, bölgesel ve **ulusal** düzeyde, yaygın ve ayrılmış bir politik sistemin bu sistematik kuruluşu, siyonistlerin

(*) Yasama Konseyleri.

1948'de kesin olarak iktidara gelmelerini kolaylaştırdı. «Bağımsızlıktan önceki yasal model, bu unsurların en önemlilerinden biriydi. Meselâ; yeni devletin seçim sistemi, organik olarak Filistin'in Yahudi toplumunun örgütü olan Knesset İsrael'in seçim sisteminden doğmuştu» (104). İsrael'in bağımsızlığının ilânından önce, şehirlerde, köylerde ve mahallelerde zaten varolan politik kurumlar, 1948'den sonra sadece devralınmıştı. Jewish Agency ve Waad Leumi, sonraki İsrail'in iktidar sahiplerini yaratmıştı.

Bütün diğer alanlarda da, toplumsal hayatın siyonist örgütlenişi hızla ilerliyordu. Yahudi halkın militarize edilmesi hızlanıyor, Haganah'ın güçlenmesini bizzat Jewish Agency denetliyordu. (105) Sağlık sistemi, Waad Habriuth'un merkezî denetimi altında tamamlanıyordu. (106) Heryerde Yahudi sağlık merkezleri, annelik eğitimi için kurumlar v.b. meydana geliyordu. (107) 1925'de özellikle fen bilimleri alanında, Yahudi bilim adamları yetiştirmek için İbrani Üniversitesi kuruldu. (108) İbrani dili, gitgide göçmenlerin yabancı deyimlerini atıyordu. (109) Eğitim sistemi, **Waad Leumi** tarafından destekleniyor ve geliştiriliyordu. 1934 öğrenim yılında Filistin'de, 152 Yahudi çocuk yuvası 123 ilkokul, 7 ortaokul ve lise, 4 öğretmen okulu, 5 teknik yüksek okul ve 176 özel Yahudi okulu vardı. (110) 1931 yılında yedi yaşından büyük Yahudi erkeklerin %93,4'ü ve kadınların %78,8'i okur yazardı. 1948'de Filistin'deki Yahudi halkın eğitim derecesi dünyadaki en yüksek derece idi. (111) Bu sırada Yahudi toplumunda, canlı bir tiyatro, sanat ve edebiyat hayatı vardı. (12) Filistin'deki basın kurumları hemen hemen tamamen Yahudi idi. Günlük olarak yayınlanan en önemli gazeteler şunlardı: **Davar, Gazeta Polska, Haaretz, Haboku, Hamashkif, Hatzofeh, Hegge, Mishmar, Palestine Post, Yediot**

Acharnanot ve **Chadashot** bunların toplam tirajı 120.000 civarındaydı. (113)

Filistin'in bütün yaşama alanlarında siyonistlerin durumunun sağlamlaşmasına paralel olarak Araplar ve Yahudiler arasındaki ilişkiler kötüleşiyordu. Bu arada, Yahudi halka karşı Arapların tavrının, göçün zayıf olduğu yıllarda tamamiyle barışçı; fakat kitlesel göçlerin arttığı yıllarda saldırgan olduğu dikkat çekicidir. (114) Filistinli Araplar, Yahudi göç dalgalarının, Arap ülkesinin Yahudileştirilmesine ve aynı zamanda Avrupalılaştırılmasına yol açabileceğinden korkuyordu. Gerçekten, Yahudilerin aslen doğulu olan hayat tarzları ve karakterlerinden, Diaspora'daki ikibin yıllık tarihleri boyunca geriye pek az bir şey kalmıştı. Bunlardan dolayı, Araplar Yahudileri, Arap gelenek ve göreneklerini yıkmak isteyen Avrupalı yabancılar olarak görüyorlardı. Böylece, dinsel, cinsel ve kültürel alışkanlıkların en küçük örneklerinde bile, iki halk arasında daima uzlaşmazlıklar baş gösteriyordu. (115)

Araplar herşeyden önce, Yahudi göçmenlerin, onları anlamak ve onlarla ortak yaşamak yolunda en küçük bir denemeye girişmemelerini eleştiriyorlardı. Meselâ, Siyonist Yönetim Kurulu Başkanı Nahum Sokolov, XVII. Siyonistler Kongresi'nde **dışa karşı,** «Araplarla dostluk içinde yaşamak istiyoruz ve bu ilişkiler ne kadar sıkı kurulursa bizim için o kadar iyi olur» (116) demesine rağmen, Filistin'deki Yahudiler **içlerine** kapanıyor ve Arap ülkesinin yerli halkı ile temastan kaçınıyorlardı. (117)

Jewish Agency'nin 1929'da Zürih'teki XVI. Siyonistler Kongresi'nde tespit edilen tüzüğü, Arap halkın ülkeden ve Yahudi işletmelerinden tasfiyesi için özel hükümler taşıyordu. 3. maddenin (d) fıkrasında, toprağın «Yahudi mülkü olarak» kazanılması ve **«Yahudi halkının devredilmez mülkü olarak»** korunması

gerektiği yazılıydı. Aynı maddenin (e) fıkrası, Jewish Agency'nin tarımsal yerleşmeyi Yahudi emeği ile teşvik etmesi ve Yahudi işgücünün kullanılmasına temel ilke olması» (118) gerektiğini emrediyordu. **Keren Hayesod**'un tüzüğünün 7. maddesi ülkenin fonlarını paylaşan Yahudi göçmenlerin bu toprağı «yalnız Yahudi işçilerle» işleyebileceklerini bildiriyordu. (119) **Keren Kayemeth**'in kira anlaşmalarının 23. maddesi, kiracıyı, «yalnız Yahudi işgücü» kullanmaya davet ediyor, tersi davranışlarda bulunanları sert cezalarla tehdit ediyordu. (120)

Bütün fonlar ve siyonist kurumlar, Arap işgücünün kullanılmasını yasaklıyordu. (121) Yahudiler bundan başka, Arap Filistinlilerin ürünlerini de boykot ediyorlardı. «Siyonistlere gelince, onlar Filistin'e varışlarından sonra sadece zenginlikleri sömürmeyi değil, ayrıca ülkeyi egemenlikleri altına almayı, Arap çiftçileri sürüp çıkarmayı ve onların yerini almayı da istiyorlardı. Aslında Arap işçilerin ve ürünlerinin boykot edilmesi anlamına gelen **Yahudi** işi ve daha sonra **Yahudi ürünü** diye adlandırdıkları şey için sık sık zorla kampanyalar açıyorlardı. Bu politikanın en amansız savunucuları, siyonist hareketin işçi kanadından gelenlerdi. Sözü geçen eylemlerin başında genellikle İbrani Genel İşçi Birliği (Histradruth) bulunuyordu.» (122)

Siyonist Örgüt'ün bu politikası, açıkça mandanın talimatlarını ihlâl ediyordu. İngiliz hükümetinin emriyle hazırladığı resmî raporunda Sir John Hope Simson, bu sorunun sözünü ediyordu: «Siyonist yerleşme bölgelerinde Arapların çalıştırılmamasını iyi düşünülmüş sürekli boykot ilkesi, sadece mandanın bu maddesine (6. madde, W.H.) ters düşmekle kalmıyor, ayrıca bundan başka ülkede süregelen ve gittikçe kuvvetlenen bir tehlikenin kaynağı da oluyor.»

Yahudilerin toprak satınalma politikasının sonuçları hakkında Hope Simson raporu şunları tespit ediyordu: «Yahudi Ulusal Fonu vasıtasıyla Filistin'de toprak alınmasının sonucu; ülkenin eksteritoryal (bulunduğu ülkenin kanunları dışında addolunma imtiyazına sahip) olmasıdır. Bu topraklar artık, Arapların şimdi veya gelecekte yararlanabilecekleri bir toprak olmaktan çıkmıştır. Bu sadece Arapların toprağı kiralama ve işlemekten artık tamamen ümitlerini kesmesini değil, ayrıca Yahudi Ulusal Fonu'nun kira anlaşmalarının katı hükümleri ile her zaman için bu topraklarda çalışabilmelerinin engellenmesini de doğurmuştur. Bu toprağı geri satın almak ve tekrar genel kullanıma açmak da imkânsızdır. Toprak satılamaz ve devredilemez. Arapların, siyonist dostluk ve iyi istekler hakkındaki açıklamalarını şüphe ile karşılamalarının bir sebebi de budur. Çünkü; Siyonist Örgüt'ün bilinçli olarak izlediği politika bu açıklamalara ters düşmektedir.» (124)

Fakat İngiliz manda yönetimi artık, siyonist çalışmalara zaman zaman müdahale etmeyi aklından geçirmediği için, siyonistler, Arap halka karşı iktidar mücadelelerine rahatsız edilmeksizin devam edebiliyorlardı. Yahudi halkının - Martin Buber'den (125) veya belli sosyalist çevrelerden (126) - gelen kısmî eleştiriler bile siyonistleri bu yoldan vazgeçiremedi. Amaçları açısından, zorunlu ve anlaşılır olan Filistin'de iktidarın ele geçirilmesi için, Araplara karşı politikalarına sistematik olarak devam ediyorlardı. Böylece XVII. Siyonist Kongresi 1931'de, siyonizmin, 1897 tarihli Basel Programı'nda tespit edildiği gibi, Erez İsrail'de kendi devletinin kurulmasıyla Yahudi sorununun çözümü için açık ve kararlı bir biçimde çaba harcayan ulusal bir hareket olduğunu onaylıyordu. (127) Halbuki bu, Nahum Sokolov'un Arapla-

ra «iyi ilişkiler» vaad ettiği kongre ile aynı kongre idi.

1939 yılında Filistin'in 1.422.955 kişilik genel nüfusunun 977.498'i Arap (%70) ve 445.45'si Yahudi (%30) idi. 26.320.000 dönüm arazinin 1.533.400 dönümü (%5,6) Yahudilere aitti; %94,4 ise eskisi gibi Arap mülkiyeti altındaydı. (128) Zengin Yahudilerin **(capitalist immigrants)** göçü ve Erez İsrail'in malî olarak desteklenmesinin Diaspora'da örgütlenmesi, siyonizme tarımsal temeli tamamlamak ve endüstriyel temeli kurmak olanağını verdi. Ekonomik altyapının güçlenmesi, siyonizmin politik, sosyal ve kültürel kurumlarının teşvik edilmesini gerektiriyordu. Buna uygun olarak, 1939'da Yahudi yurdundan, bir **devlet içinde devlet** oluşmuştu. Gerçekten siyonizmin elinde, Tel Aviv ile bir merkez, Jewish Agency ve Waad Leumi ile bir yönetim organı, Knesset ve Assefat Hanivcharim ile bir bölgesel yönetim, partiler, sendikalar, dinsel ve kültürel kurumlar, tamamlanmış bir altyapı, Haganah ile de bir ordu bulunuyordu. Ayrıca, Filistin'deki en önemli stratejik noktalar da siyonizmin elindeydi.

Saf bir **Yahudi Devleti** kurma iddiasına uygun olarak, siyonizm, yerli halkın üretim güçlerini ve üretim araçlarını sömüren sömürgeci bir sistem değil, tersine, kendi üretim ilişkilerinin yaratılmasıyla yerli halkı tasfiye eden ve onların mülkünü ele geçiren bir sistem amaçlıyordu. Bu tarihsel sürecin akışı içinde sınıflı bir Yahudi toplumu meydana geldi.

İNGİLİZ BEYAZ KİTAPLAR POLİTİKASI

Grevler ve Araplarla Yahudiler arasındaki silâhlı çatışmalar İngilizleri, 1921-1946 arasında Filistin'e bir çok araştırma komisyonu göndermeye zorladı. Buna, Araplarla Yahudiler arasındaki görüşmelerin de etkisi olmamış değildir. 1918'de Emir Faysal ve

Hayim Weizmann, «Yahudilerin Filistin'e göçünü teşvik etmek ve hızlandırmak için gerekli bütün tedbirleri almak» (129) konusunda anlaştılar. Fakat Emir, Filistin'in bağımsızlığının korunması şartıyla buna razı olmuştu. Bu ümit İngilizler tarafından kırıldığında, Faysal, Weizmann'la yaptığı anlaşmanın hükümsüz olduğunu gördü. Bu aynı zamanda Weizmann tarafından da - bugünkü siyonist yorumların tersine- anlayışla karşılanmıştı.

Bağımsız bir Filistin, Yahudi göçünü her zaman denetleyebileceği için, Arapların, Yahudi göçünün arttırılmasını kabul etmeleri normaldir. Balfour Deklerasyonu ve manda yürürlüğe girdiğinde, Araplar bu olanağı kaybettiler. Amerikan Başkanı Wilson'un Orta Doğu'ya göndermiş olduğu **King-Cran Komisyonu'**nun raporu, kitle halinde Yahudi göçünün ve siyonist iktidar talebinin, Arap Filistinlilerin, kendi ülkelerinde **egemenliği** kaybetmekten korkmalarına yolaçacağını açıkça ortaya koymuştu. 1919 yılındaki Komisyon raporunda, diğer şeyler arasında şunlar da kaydedeliyor: «Siyonistlerin, çeşitli şekillerde toprak alımlarıyla Filistin'in Yahudi olmayan sakinlerinin tamamen mülksüzleştirilmesine çalıştıkları, komisyonun Yahudi temsilcileriyle yaptığı görüşmelerde tamamen ortaya çıkmıştır.» (130) Komisyon, Filistin'e Yahudi göçünün sınırlanmasını ve Orta Doğu'da bir Yahudi Commonwealth kurma planından vazgeçilmesini tavsiye etmişti.

Artan Yahudi göçüne karşı, kanlı huzursuzluklara yolaçan Arap Filistinlilerin protestolarından sonra, 1921'de, Haycraft Komisyon'u Filistin'e geldi. Komisyon, Arap halkın, Yahudiler tarafından mülksüzleştirilmek ve egemenlik altına alınmaktan korktukları sonucuna vardı. (131) 1922 yılının Beyaz Kitap'ında İngiliz Hükümeti, Balfour Deklerasyonu ile, İngiltere'nin İngiliz olduğu kadar Yahudi olan bir Ya-

hudi Devletinin Filistin'de kurulmasını hiç bir zaman amaçlamadığını belirtiyordu. **White Paper,** bu gibi siyonist açıklamaları gayri meşru olarak niteliyor, fakat diğer taraftan Filistin'e Yahudi göçünün kısıtlanmasını reddediyordu. (132) 1922'de Araplarla Yahudiler arasında Cenevre, Kahire ve Londra'da yapılan dolaysız görüşmeler hiç bir sonuca ulaşamadı. (133)

1929 yılındaki, siyonistlerin Filistin'de egemen olma politikasına karşı patlayan yeni karışıklıklardan sonra Hope Simson Komisyonu, Arap protestolarının kaynağında yerli halkın siyonistler tarafından aşağılanmasının bulunduğunu tespit etti. (134) Sir Walter Shaw'un yönetimi altındaki diğer bir İngiliz komisyonu, Arapların. siyonizm tarafından boyunduruk altına alınacakları kanısından dolayı endişeli olduklarını ve bu yüzden isyan ettiklerini ileri sürdü. (135)

Shaw Komisyonu'nun Yahudi göçünün sınırlandırılması, Yahudi toprak alımlarının denetimi, Arap çiftçi ve tarım işçilerinin kovulmasının sona erdirilmesi şeklindeki somut taleplerine, **Passfield Memorandum** diye anılan 193 yılının Beyaz Kitap'ında yer veriliyordu. (136) Bu muhtıra Araplara, daha büyük bir özerklik, siyonist toprak satın almalarının sınırlandırılacağını ve göçün kısıtlanacağını vaat ediyordu. Bu açıklamalar, siyonist kampta birçok protestolara yolaçtı. Weizmann, Siyonist Örgüt'ün başkanı olarak buna karşı çıktı ve İngilizler eleştiri yağmuruna tutuldu. Bu kararlı siyonist tepkinin sonucunda İngiliz Başbakanı Mac Donald, kendi memurlarının raporlarını yalanlamak ve Weizmann'a yazdığı özel bir mektupta, Passfield Memorandum'un bütün varsayımlarını toptan reddetmek zorunda kaldı. (137).

Grevler ve yeni karışıklıklar, 1937'de İngilizleri, Lord Peel yönetiminde başka bir araştırma komisyo-

nunu Filistin'e göndermeye zorladı. Bu komisyon da bütün güçlüklerin sebebi olarak, siyonistlerin Arapların bağımsızlık hareketi ile çatışan iktidar talebini buluyordu. Peel, düşman olan kardeş çocuklarını barıştırabilecek hiç bir olanak görmediği için ülkenin taksimini ve bir Yahudi devletinin kurulmasını teklif etti. (138)

«Kraliyet Komisyonu'nun planı önerilen Yahudi devleti bölgesinde yaşayan büyük bir Arap nüfusunun egemenlik altına alınmasını ve sürülmesini öngördüğünden Araplar, muhtemel bir mülksüzleşmeden kesinlikle korkuyorlardı.» (139)

İngilizler, Jewish Agency ve Araplar arasında Londra'da yapılan dolaysız görüşmeler bir kere daha hiç bir sonuç vermedi. Bunun üzerine İngiliz Hükümeti, Mac Donald Memorandum'u diye de anılan, 1939 Beyaz Kitap'ını yayınladı. Burada Yahudi göçünün ve toprak alımının kesin olarak sınırlandırılacağı ve gelecek on yıl içinde gerçekleştirilecek olan bir Yahudi-Arap devleti içinde her iki toplumun da kendi hükümet ve bağımsızlığı altında yaşayacağı vaat ediliyordu. (140)

İngilizler bununla, Balfour Deklerasyonu'ndan beri ilk defa, artık siyonist çıkarlarına hizmet etmeyen bir politika açıklıyorlardı. Bu tezlerin yayınlanmasından sonra Ben Gurion, artık «militan siyonizm döneminin» başladığını açıkladı; siyonist askerî birliklerin İngiliz manda yönetimine karşı savaşı başlamıştı. (141) Filistin gitgide bir savaş alanına dönüyordu. İngilizlerin sömürge politikası ve onların koruması altında hızla gelişme olanağı bulmuş olan siyonist iktidar talebi, Filistin'i, kurbanı Arap Filistinli halk olan bir yıkıma sürüklemişti. (142)

1940'dan 1948'e KADAR SİYONİST YERLEŞME

İsrail Devleti resmen ilân edilene kadar, Yahudi

halkın Filistin'de bulunduğu geri kalan sekiz yıl içinde, kesin temelleri Balfour Deklerasyonu'ndan beri atılmış olan yerleşme çalışması, herşeyden önce askerî stratejik bakımdan tamamlandı. 1940 yılında Filistin'in toplam nüfusu 1.447.477 kişiye ulaşmıştı. Bunun 1.014.442'si (%68,6) toprağın %94,2'sine sahip olan Araplar ve 463.535'i (%31,4), 1.517.679 dönüm (%5,8) toprağa sahip olan Yahudiler idi. (143)

Yahudi göçü bundan sonra da Yishuv'u kuvvetlendirmeye devam etti; kanun dışı göç dikkati çekecek şekilde artmıştı. (144) 1940'da ülkeye 10.643 Yahudi, 1941'de 4592, 1942'de 4206, 1943'de 10.063, 1944'de 15.552, 1946'da 18.760, 1947'de 22.098 ve 1948'de -bağımsızlık yılında- 118.993 Yahudi geldi. (145) Siyonizmin bu göç politikasının arkasındaki amacın farkına varan Filistinli Araplar, yurdun kaybına karşı savaşma gereğini ve somut endişelerini buradan çıkarıyorlardı: «Yahudiler, (Filistin'de W.H.) çoğunluğu elde ederek, gelecekte kendi devletlerini kurmayı deneyecekler. Çünkü bu, onların, Yahudi devletinin kuruluşunu demokratik ülkeler kamuoyu karşısında haklı çıkarmalarını kolaylaştıracaktır.» (146) Her ne kadar, Yahudiler 1940'da Filistin halkının üçte biri idiyseler de, bütün çabalara rağmen Arap topraklarının %6'sını bile satın almayı başaramamışlardı. 1940'da 22.481, 1941'de 14.530, 1942'de 18.810, 1943'de 18.035, 1944'de 8.811, 1945'de 11.000 (tahmini), 1946'da 24.479 dönüm toprak satın almışlardı. Bunlar 1947'ye kadar Yahudi topraklarının oranını ancak %7'ye çıkarmıştı. (147)

Siyonist Örgüt'ün Filistin'de toprak satın almada kazanabildiği ilerleme önemsiz olduğundan, 1940'da **stratejik** toprak mülkiyeti politikası kuvvetlendirildi. O yıl, Yahudi Ulusal Fonu'nun başkanı Washington'da, ülkenin muhtemel bir taksimi sırasında Yahudilerin elverişli bir duruma gelmesi için, siyonizmin,

dikkatini Filistin'in sınır bölgelerinde toprak kazanma üzerinde yoğunlaştırdığını açıklıyordu. (148) Üstelik **Keren Kayemeth'**in ileri gelen şahsiyetlerinden Abraham Granott'un onayladığı gibi, siyonist fonların uzmanları özenle bir plân hazırlıyorlardı. (149) «Satın almalara açıkça batı ve doğu sınırlarında girişiliyor; Necef'deki Yahudi sınır çizgisi sıkı bir çalışma ve kararlılıkla genişletiliyordu. Olayların akışı, daha sonra, büyük çabalar ve kesin ileri görüşlülük isteyen bu faaliyeti tamamiyle haklı çıkardı. Büyük gün geldiğinde ve Birleşmiş Milletler için görevlendirilenler, gerçeklerin zorlanması sonucu, Yahudilerin satın almış olduğu araziyi üzerinde bulunan yerleşme yerleri ile birlikte (yeni sınırlara, W.H.) katmak zorunda kaldılar. Yeni devletin böyle garip, dolambaçlı bir biçimde gelişen sınırları, geniş ölçüde, Yahudilerin **oldu-bittiler** yaratmaktaki bir başarısıydı.» (150

Siyonistler, aynı zamanda mevcut yerleşme yerlerini büyütüyor ve ayrı ayrı bulunan Yahudi yerleşme merkezleri arasında bağlantı noktaları kuruyorlardı, ta ki «Yahudi bölgelerinin bir çeşit iskeleti» (151) meydana gelinceye kadar. Yeni topraklar, herşeyden önce «askerî değeri olan» (152) yani Yahudi faaliyet merkezlerinin civarında, önemli yol hatları üzerinde ve siyonistler için önemli olan Arap köyleri yakınında bulunan bölgelerde satın alınıyordu. (153)

Stratejik toprak alımı politikası faydasını gösterdi: «Bunun delili herşeyden önce, 1937 (Peel Komisyonu, W.H.) ve 1947 (BM-Komisyonu, W.H.) taksim önerilerinin kararlaştırılmasında görülür. Kraliyet Komisyonu tasarısına göre Beersheba Necef ve bütün güney bölgesi dışarda kalırken, devletin sınırları güneyde sadece Beer Tuvia'ya kadar uzanıyordu; aynı şekilde doğuda, Beisan bölgesinin küçük bir

kısmı dahil ediliyordu. Çünkü o zaman için Beer Tuvia gerçekten, ülkenin en güneyindeki Yahudi noktası idi ve Beisan bölgesinde sadece bir kaç Yahudi yerleşme yeri vardı. Diğer taraftan, -başka sebepler yanında- Doğu Galile'de bir dizi eski ve yeni Yahudi yerleşme yeri bulunduğu için, ülkenin kuzey kesimi komisyon tarafından (Yahudi Devletine, W.H.) katılıyordu. Sonraki on yıl içindeki gelişme, Birleşmiş Milletler'in 1947'deki, taksim planında belirlenmiş sınırlardan anlaşılır. Güneyde yeni yerleşme merkezleri meydana gelmişti ve hatta Yahudiler Necef'e kadar ilerlemişlerdi. Buna uygun olarak, bu geniş bölge üzerindeki iddiaları da kuvvetlenmişti.» (154) Savaş sonunda Yahudi toprakları, taktik açıdan başarılı bir şekilde Galile, Hayfa, Samaria, Kudüs, Lydda ve Gazze bölgelerinde toplanmıştı. (155)

Bu arada Filistin'e siyonist sermaye akımı yoğunlaşıyordu. (156) Gerçi **capitalist immigrants** sayısı 1940 ve 1945 arasında biraz azalmasına rağmen, gene de 1933 öncesinden daha yüksekti. (157) 1946'da İngiliz yönetimi Filistin'deki iskân çalışmasında Siyonist Örgüt'ün hangi araçları kullanabildiğini de, bir dereceye kadar açıklayan, siyonist fonların gelir-gider ve yatırımlarının bir listesi yayınlandı:

TABLO: 8

	Keren Hayesad 1921-1944	Keren Kayemeth 1918-1944	Hadassah 1918-1944	Wizo 1921-1944	İbrani Üniv. 1925-1944	Emergency Fonds 1929-1944	Toplam bütün saylar Fil. L.
Gelirler	15.929.508	9.636.314	3.499.766	762.001	1.900.347	3.054.249	35.633.045
Harcamalar ve Yatırımlar :							
1 - Göç ve göç menlerin eğitimi	2.710.524					65.593	2.854.335
2 - Tarımsal iskân	4.388 179	8.766.222		272.692		731.687	14.301.999
3 - Kamu hizmetleri	1.605.439	19.385		59.122		92.640	1.816.813
4 - Şehirsel iskân	1.240.099	870.147		5.321		165.985	2.389.657
5 - Eğitim	1.898.671		612.210	264.292	1.880.488	1.664.366	6.931.098
6 - Sağlık ve sosyal yardım	179.302		3.203.298	226.647		54.024	3.668.316
7 - Ulusal örgütlenme, güvenlik	2.404.766	108.326		5.555		302.311	2.898.374
8 - Yönetim	837.859	27.642		56.127	56 292	109.674	1.192.412
Toplam gider ve yatırımlar	15.264.839	9.811.722	3.815.508	889.756	1.886.775	3.190.280	35.753.004

Siyonist yatırımlar ve amaçlanmış toprak alım politikası gereğince Yahudi köylü nüfusu artıyordu. 1922'de Yahudi nüfusun %18'i köylerde yaşarken, bu oran 1944.de %25'e çıkmıştı: (161)

TABLO: 9

	1931	1944	Büyüme oranı % 1931-1944
Yahudi köylü nüfus	29.276	138.220	372
Yahudi şehirli nüfus	145.334	415.380	186
Toplam Yahudi nüfus	174.610	553.600	217

Bağışların çoğu eskisi gibi ABD'den geliyordu. Özel bağışlar, ticarî transferler, daha küçük fonlar v.b. hiçbir istatistikte gösterilmediği için. Amerikan siyonistlerinin Erez İsrail'e yardımlarının gerçek miktarı kesin olarak tahmin edilemez. (159) 1940 - 1948 arasında ABD'den Filistin'e transfer edilen en önemli miktarları Halperin, şöyle veriyor: (160)

TABLO: 10

	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948
Keren Kayemeth	1.801.011	1.713.332	1.919.341	2.947.167	4.688.955	6.995.806	13.067.073	17.736.963	39.006.102
Keren Hayesod	1.904.000	1.870.000	2.270.000	3.185.000	5.680.000	7.810.000	13.800.000	41.459.506	35.841.225
American Committee for Weizmann Institute	—	—	—	—	—	—	403.940	659.052	654.918
American Friends of the Hebrew University	155.107	241.570	287.074	368.219	452.516	511.792	429.074	770.915	487.535
American Technicon Society	—	—	—	49.041	126.579	66.980	217.276	211.712	192.920
American Fund for Palestine Institutions	—	24.808	68.540	138.252	252.427	—	460.379	643.997	828.760
Federated Council for Palestine Institutions	—	87.924	84.159	38.182	69.686	111.993	182 249	170.988	304.445
Hadassah	1.272.929	1.359.230	1.397.162	2.124.743	2.426.689	4.004.175	4.802.221	6.300.954	7.958.632
Junior Hadassah	—	—	93.033	94.652	92.284	161.221	180.617	164.804	200.440
National Labor Committee for Palestine	432.151	477.468	571.092	818.767	1.178.257	1.360.790	1.840.921	1.926.004	3.365.468
Pioneer Women	—	—	—	372.413	413.127	557.641	685.963	818.218	1.084.294
Ezrath Torah Fund	—	51.890	59.862	—	142.627	185.791	207.776	144.347	162.302
Joint Distribution Committee	643.530	269.253	410.496	872.000	3.495.500	820.000	2.334.000	6.880.000	15.458.000
Palestine Economic Corporation	3.670.875	3.558.638	3.661.449	3.453.643	3.543.855	4.470.411	4.979.371	5.417.171	6.256.081
Ampal - American Palestine Trading Corporation	—	—	—	292.964	522.901	1.052.451	1.209.451	1.992.783	3.055.471
Red Mogen Dovid	—	—	—	—	69.604	20.500	—	86.879	364.519

«Fakat, Yahudi toplumunun belirleyici karakteri, dört büyük şehir: Tel Aviv, Kudüs, Hayfa ve Yafa'nın nüfusunun üçte ikisini meydana getiren şehirli bir nüfusun karakteri olarak kalmakta devam ediyordu.» (162)

TABLO: 11 (*)

	1931			1942		
	Toplam nüfus	Yahudi nüfus	%	Toplam nüfus	Yahudi nüfus	%
Kudüs	90.503	51.222	56,8	143.800	87.400	60,8
Hayfa	50.403	15.923	31,5	116.400	58.200	50,0
Yafa	51.866	7.209	13,9	86.900	24.300	28,0
Tel Aviv	46.101	45.564	99,0	143.200	142.600	99,6

Şehirlerdeki siyonist sanayinin üretim gelirleri, savaş yılları olmasına rağmen, tarımdaki gibi artıyordu: (164)

TABLO: 12

	1930	1939	1941	1944
Süt (1000 litre)	3.012	16.335	18.950	22.305
Yumurta (100 adet)	1.606	20.022	22.007	22.448
Patates (ton)	21	2.047	4.500	8.300
Sebze (ton)	1.290	8.100	12.300	10.400
Muz (ton)	753	1.613	2.732	2.864
Üzüm (ton)	632	2.180	2.199	2.964
Meyvalar (ton)	25	433	833	2.544
Balık (ton)	—	3	145	1.150
Toplam satış değeri (Filistin L.)	129.485	579.848	1.022.192	3.956.172

1940-1944 arasındaki Yahudiler, sanayilerine, 30 milyon dolarlık sermaye ve 5 milyon dolarlık ithal edilmiş teknik malzeme yatırdılar. (165) 1939'dan beri meselâ, elmas sanayisi, gemi inşa, demir ve çelik

(*) dipnot 163'e bak.

sanayisi, petrol rafine sanayisi yeni sanayiler kuruluyor, tekstil ve giyim sanayisi yoğun olarak tamamlanıyordu. (166) 1937-1943 arasında Filistin'deki Yahudi sanayisi aşağıdaki gibi gelişti: (167)

TABLO: 13

	1937			1943		
	İşletme	Çalışanlar	Üretim	İşletme	Çalışanlar	Üretim (Fil. L.)
Gıda Maddeleri	290	3.676	2.260.830	383	7.377	10.253.000
Tekstil ve Giyim San.	210	2.772	634.970	431	8.434	5.730.000
Ağaç Sanayii	246	2.084	635.480	180	1.644	1.412.000
Deri	61	842	267.880	124	1.806	1.831.000
Baskı ve Kâğıt	157	2.282	523.080	193	2.226	1.218.000
Kimya Sanayii	71	2.002	875.800	180	4.795	5.395.000
Taş ve Çimento	156	3.058	1.003.490	72	1.966	1.547.000
Elmas İşleme	—	—	—	32	3.571	1.283.000
Çeşitli	99	2.376	830.410	126	3.456	2.135.000
Metal, Makina	266	2.872	860.000	399	9.774	5.483.000
Toplam	1.556	21.964	7.891.940	2.120	45.049	36.287.000

Siyonist örgüt, başarılarından memnun olabilirdi. Fakat, Yahudilerin kendilerine karşı Filistin'de haksız davranıldığını hissettikleri bir konu vardı: İngiliz yönetiminde yeterince temsil edilmediklerinden yakınıyorlardı. (168) Aşağıdaki tablo 1945 yılındaki durumu göstermektedir: (169)

TABLO: 14

	Araplar		Yahudiler		İngilizler	
	Sayı	Gelir	Sayı	Gelir	Sayı	Gelir
	(Sayılar Filistin Lirasıdır)					
Yönetim v.b.	13.036	266.251	4.575	108.917	830	57.429
Polis	6.704	120.981	3.921	68.601	3.484	66.831
Geçici işler	10.438	78.325	780	12.174	—	—
Toplam	30.178	465.557	9.276	189.692	4.314	124.260

Böylece, bütün hükümet memurlarının %20,7'sini Yahudiler, %67,5'ini Araplar meydana getiriyordu. %67,5 oranındaki Arap memurlarının, toplam maaşların %58,4'ünü ve %20,7 oranındaki Yahudi memurların, maaşlarının %23,8'ini almasının da gösterdiği gibi; Yahudiler genellikle yüksek mevkilerde bulunuyorlardı. (170) Üstelik bütün Arap hükümet memurlarının %30'undan fazlası sadece geçici görevliler idi. 780 Yahudi geçici görevliye karşılık 10.483 Arap geçici görevli vardı, yani 4'e karşı 14. Ne Arapların ne de Yahudilerin, İngiliz manda yönetiminin karar merkezlerine girmesine izin verilmediğini (171) ve yukarıda belirtilen Yahudi ve Arap memurların oranının -herşeyden önce, İngiliz yönetimindeki Arap geçici görevlilerin yüksek yüzdesi gözönüne alınırsa- aynı zamanda Filistin'deki her iki etnik topluluğun sayısal oranını yansıttığını görmezlikten gelen siyonist iddia, Filistin'in, içinde bir **Yahudi yurdu'**nu da bulunduran bir Arap ülkesi olduğunu, fakat iki uluslu bir devlet olmadığını inkâr ediyordu. (172)

Fakat, siyonistlerin **tamamiyle bilinçli olarak**, İn-

gilizlerinkinin yerini alacak olan kendi hükümet ve yönetim kurumlarını kurmuş olmaları özellikle dikkat çekicidir. Filistin'deki Arap, İngiliz ve Yahudilerin ilişkilerinin tarihi, Siyonist Örgüt'ün Araplarla işbirliği için hiçbir şey yapmadığını ve İngilizlerle olan işbirliğinin sadece amaç için araç olarak görüldüğünü açıkça göstermektedir. Daha 1946'da Jewish Agency, «bağımsız bir hükümetin niteliklerini kazanmıştı.» (173) Siyonist Örgüt'ün yönetim kurulunun elinde bağımsız bir devletin en önemli bakanlıklarına özdeş olan şubeler bulunuyordu: maliye bakanlığı, politika, başbakanlık, tarım, göç, göçmenlerin iş ve iskânı, ekonomi, ticaret ve sanayi, zanaat ve küçük ticaret, teknik, istatistik, basın, Diaspora, enformasyon, trafik ve ulaştırma, deniz yolları ve balıkçılık, Gençlik-Aliyah, eğitim ve sağlık, bakım ve inşaat. (174)

Arthur Koestler, Jewish Agency'nin «devlet içinde devlet» haline geldiğine haklı olarak dikkati çekmektedir. Jewish Agency ülkedeki Yahudi ekonomi sektörünü denetliyordu Kendi hastahaneleri ve sağlık hizmetleri, kendi okulları aslında (İngiliz manda hükümetinin %) Yahudi memurlarını gönüllü ajanlar olarak kullanan bir gizli servisi vardı. Ve kendi yarı-askerî örgütü, gelecekteki İsrail Ordusu'nun çekirdeği olan ünlü Haganah'ı denetliyordu. (175)

1940'larda mahalli ve genel temel üzerindeki Yahudi hayatının yapısı hiç de az gelişmiş değildi. Yahudiler çoğunlukta oldukları yerlerde kendi kurumlarını yönetiyorlardı. «Nüfusun karışık olduğu yerde, ayrı bir Yahudi belediye örgütü vardı.» (176) Hattâ, 30 Yahudilik bir yerleşme yerinin bile kendi belediyesi vardı.

Bu dönemde Yahudilerin elinde, gelişmiş bir parti sistemi de bulunuyordu. (177) Politik Yahudi işçi temsilcilikleri olarak, **Mapai, Ahdut Avoda Hashomer Hatzair, Poel Mizrahi** ve **Poale Zion** vardı. Mer-

kez partileri olarak, **Hitahdut Zionism Klaliim, Aliyah Hadasha** ve **Mizrahi** bulunuyordu. Sağ eğilimli partiler, **Brit Zionim Klaliim, Revizyonistler** ve **Yahudi Devlet Partisi** idi. Siyonist olmayan tek parti Komünist Partisi idi. Bağımsızlıktan önceki son seçimler, 1 Ağustos 1974'de aşağıdaki sandalye bölüşümünü getirmişti: **Mapai** 63, Sol Cephe **(Hashomer Hatzair** ve **Poale Zion)** 21, **Aliyah Hadasha** 18, **Peel Mizrahi** 17, **Ahdut Avoda** 16, **Mizrahi** 7, **Komünist Partisi** 3. Böylece 145 sandalyeden 142'si tam anlamıyla siyonist olan partilere düşmüştü.

Filistin'deki siyonist hayatı belirleyen diğer önemli kurumlar, güçlü bir hahamlar konseyine sahip olan dinsel cemiyetlerdi. (178) Yahudi halkın bütün işçi birliklerini yöneten sendikalar birliği Histadruth'un bilhassa büyük önemi vardı. Histadruth, sadece iş ve işçi temsilciliğinden sorumlu değildi, ayrıca boş zamanların değerlendirilmesi sağlık, eğitim, maliye, iskân, geliştirme, beden eğitimi v.b. ile de uğraşıyordu. (179) Histadruth, bundan başka yapı, ulaştırma ve tarım kooperatifleri, tarımsal kooperatiflerle ilgilenen **Tnuvah** gibi **pazarlama** kurumları ve şehirli nüfusa mallar ve sosyal hizmetler sağlayan **Hamashbir Hamerkazi'**yi örgütlemişti. Bunların hepsi, 1940-1948 arasında daha da geliştirildi **ve mükemmelleştirildi.**

Fakat, tarihsel olarak bu dönemdeki en önemli şey, şüphesiz, 1947'de **Jewish Settlement Police** (*), **Mishmar Haam,** sahra ordusu **Knish,** seçme birlikler **Palmach,** silâhlı milisler **Khim, İrgun Zvei Leumi** ve **Yıldız Grubu'**nu kapsayan siyonist savaş güçlerinin kurulmasıdır. Son iki savaş örgütü hariç, bütün yarı-askerî gruplar, resmî olarak **Haganah'**a bağlı idiler. İngiliz-Amerikan araştırma komisyonu, 1946 ta-

(*) Yahudi Mahalle Polisi.

rlhli raporunda, **Khim**'in 40.000, sahra ordusu ve göçmen polisinin 16.000, seçme gruplar Palmach'ın ihtiyaca göre 2000 ilâ 6000, İrgun'un 3000-500 ve Yıldız Grubu'nun 200-300 kişilik gücü olduğunu bildirmişti. (18) Yahudi birlikleri, Birinci Dünya Savaşı'nda, 1929'daki iç savaşa benzer karışıklıklarda ve İngilizlerin 27.028 Filistinli Yahudiyi askere aldıkları ve 1944'de 5258 savaşçısı olan bir Yahudi tugayının kurulmasına izin verdikleri İkinci Dünya Savaşı'nda önemli savaş tecrübeleri edindiler. (181) İngiliz manda iktidarının dolaysız desteği olmasaydı, siyonist birliklerin güçlenmesi mümkün olamazdı. 1936'daki Yahudi-Arap çatışması sırasında İngilizler, **Jewish Settlement Police**'e yetki verip, onu silâhla destekleyip, Filistin'de her yerde serbestçe hareket etmesine izin verdiler. «Yahudiler ve İngilizler arasındaki en başarılı ve en sıkı işbirliğine, tanınmış İngiliz subayı Yüzbaşı Charles Orde Wingate'in gerçekleştirdiği, **Special Night Squads** (*)'ın kuruluşu ile erişildi. Bu, İngiliz ordusu çerçevesi içinde bir Yahudi askerî gücünün kurulmasına pratik bir adımdı.» (182)

1936'da İngiliz manda yönetimi, ordu **silâhları ile** donatılmasına izin verilmiş olan ve «Haganah'ın kuruluşu için mükemmel bir iskeleti temin eden» (183) 1240 Yahudi yardımcı polisinin **(Notrim)** daha silâh altına alınmasına karar verdi. 1938'de İngilizler, Jewish Agency'nin **Notrim**'i kuvvetlendirme ve ek silâhlarla takviye etme ricasını yerine getirdiler. (184) Üstelik bu dönemde, Siyonist Örgüt ile İngiliz polisi arasındaki işbirliği de sıkılaşmıştı. (185) Tel Aviv'deki 14.700 Yahudi polis, Hayfa'daki 1000 Yahudi meslektaşları gibi Haganah'ın üyesiydiler. (186)

Bütün siyonist liderlerin itiraf ettiği gibi, Filistin'deki Yahudi hayatının militarize edilmesinde, 1920'

(*) Özel Gece Devriyeleri.

lerin ortasından beri İngiliz yardımı önemliydi. Meselâ, Ben Gurion'ın söylediği gibi, Haganah üyelerinden yüzlercesi, «İngiliz Ordusunun yardımı ile» askerî olarak yetiştirilmiş ve sonra diğer Yahudi savaşçıların «gizli alaylar içine» karışmışlardı. (187) «Haganah'ın liderleri, çeşitli sınıflara (askerî-ç-) ayrılmış olan **Notrim**'in eğitiminin geliştirilmesi için sürekli çaba harcıyorlardı. 1938 Haziran başında (İngiliz, W.H.) ordu yönetimi, bütün taarruz araçları kullanılmazsa, etkili savunma imkânsızdır şeklinde bir emir vererek bu çabaları onayladı ve saldıranları durdurmak ve kaçmalarını önlemek için, keşif kollarının ve pusu komandolarının gerekli olduğunu kabul etti. Daha sonra İsrail Ordusu'nda subay olan Yigal Yadin, Moşe Dayan ve Shimon Avidan gibi birçok Haganah yöneticisi bu kurslarda eğitilmişlerdi.» (188)

Siyonistler, İngiliz askerî yardımına artık ihtiyaçları kalmadığında, bir **Yahudi Devleti** üstüne iddialarını, İngiliz manda iktidarı ile çatışarak gerçekleştirmek için kendi koruyucularına baş kaldırıyorlardı. 1945'de Siyonist Örgüt Yahudi yerleşme merkezlerinde genel mecburi askerlik hizmeti koydu. Daha önce sadece okulunu bitirmiş olan gençler silâh altına alınırken, şimdi artık «ulusal yükümlülük» 17-18 yaşında olanlar için de geçerli idi. (189) 1945-46 sonbahar ve ilkbaharında siyonist birlikler taarruza geçtiler: İngiliz savaş gemilerini batırıyorlar, Hayfa petrol rafinerisini kundaklıyor, demiryolu hatlarına, İngiliz polis karakollarına, limanlara, radar istasyonlarına, köprülere ve yollara saldırıyorlar, İngiliz subaylarını kaçırıyorlardı. (190) İngilizler, Siyonist Örgüt'ü, «Yahudi direnme hareketi maskesi altındaki sabotaj ve şiddetin» (191) aslî faili olmakla resmen suçladılar. Bunun üzerine manda yönetimi de karşılık verdi ve Filistin'de iç savaş yoğunlaştı. (192)

İngilizler siyonistlerin gizli silâh depolarını orta-

dan kaldırdıktan ve özellikle Belçika'dan silâh ithalatını durdurduktan sonra, siyonistler silâh sağlamak için yeni yollar bulmak zorunda kaldılar: Siyonist silâh depolarını İngiliz stoklarından büyütmek için, siyonist polisler ve birlikler resmî görevlerinde Arap komandolarına karşı kaybettikleri silâh ve cephaneyi gerçektekinden çok daha fazla olarak gösteriyorlardı. (193) Sieff Enstitüsü'nün (daha sonra Weizmann Enstitüsü) bilim adamlarının yardımıyla siyonist askerler, el bombalarının doldurulmasında da kullanılabilen yeni ve çok tesirli bir patlayıcı maddeden tonlarca üretiyorlardı. (194) İngiliz manda yönetiminin legal siyonist birlikleri, meselâ, **Notrim**'i silâhsızlandırması tehlikesi daima varolduğu için, siyonistler, kendi silâh sağlama ve yapma sistemlerini geliştirdiler. «**Rechech** - ülke içinde ve dışında gizli silâh alımı - ve **Ta'as'ı** - silâh ve cephanenin yeraltı atölyelerinde yapılması - geliştirmek için büyük çabalar harcadılar.» (195)

Gizli silâh sağlama işinde. İngiliz hizmetinde bulunan siyonist ajan Yehuda Tennenbaum'un (daha sonra Arazi) Siyonist Örgüt için özel önemi vardı. Arazi, - «Bir elkoyma halinde İngiliz ajanlarını yanıltmak için» (196) Arap gazeteleri içinde paketlenmiş ve üzerine Arap tüccarlarının adresleri yazılmış olarak - Filistin'e gönderilen ve orada Siyonist Örgüt tarafından alınan silâhları özellikle Polonya'dan sağlıyordu. (197) Çekoslovakya ve ABD'den silâh alımı daha sonra, Polonya'dan yapılan ikmalin yerini aldı. (198)

Böylelikle siyonistler, İngiliz ve Araplarla yapacakları tayin edici savaşa askerî olarak da hazırlanmışlardı. 1946-47'de Filistin'deki Yahudi toplumu, politik, ekonomik, kültürel ve askerî olarak İngiliz manda bölgesinde bir devlet görünümünü artık kazanmıştı. Bağımsızlığının ilân edilmesi ve daha sonra ulus-

lararası plânda tanınmasından önce bile İsrail, **sistematik ve plânlanmış kararlı** çabaları sayesinde pratik olarak bağımsız idi.

Dipnotlar

1 — A Survey of Palestine, a.g.e., s. 185

2 — Karlsbad 1921 XII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Berlin, 1922, s. 333

3 — Bkz. Burada ve ilerdekiler için: XII. Siyonistler Kongresi kararları, stenografik protokolda, a.g.e., s. 475 v.d.

4 — Bkz. Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, a.g.e., s. 17

5 — Arthur Ruppin, Zürih 1929 XVI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Londra 1929, s. 46

6 — Statistical Abstract of Palestine, Compiled and Published by the Department of Statistics, Kudüs 1939, s. 31

7 — XVI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 44

8 — Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, a.g.e., s. 17

9 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 338

10 — Karlsbad 1923 XIII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Londra 1924, s. 526

11 — Bkz. A. Ulitzur, Two decades of Keren Hayesod, Kudüs 1940, s. 14 v.d.

12 — Samuel Halperin, The Political world of American Zionism, Detroit 1961, s. 325; Biz Halperin'in sayılarından sadece en önemli fonlara ait olanları veriyoruz.

13 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 104

14 — XIV. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 108, Bkz. Abraham Revusky, a.g.e., s. 105; XIII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 44 .

15 — Statistical Abstract of Palestine 1944/45, Compiled and Published by the Department of Statistica, Kudüs 1946, s. 476

16 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 83; Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 693; Said B. Hiradeh (Ed.), Economic Organization of Palestine, Beyrut 1938, s. 228

17 — Statistical Abstract of Palestine 1944, a.g.e.

18 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1.

19 — Samuel Halperin, American Zionism - The building of a political interest group, Phil. Diss. Washington University, Ann Arobor, Mich, 1956, s. 250

20 — XII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 746.

21 — Bkz. Basel 1931 XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Londra 1931, s. 333, v.d.

22-23 — Joseph M. N. Jeffries, a.g.e., s. 439

24 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine, a.g.e., Kitap 2; Lozan 1935 XIX. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Viyana 1937, s. 174; Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e.,

25 — Said B. Himadeh, a.g.e., s. 225 v.d.

26 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 511

27 — XII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 316

28 — Bkz. A. Survey of Palestine, a.g.e , Kitap 1, s. 511; Abraham Revusky, a.g.e.

29 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 339

30 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 695.

31 — Bulletin of the Economic Research Institute of the Jewish Agency for Palestine, Mart - Nisan 1938, s. 54; Bkz. Statistical Abstract of Palestine, a.g.e., s. 165; Abraham Revusky, a.g.e., s. 64 v.d.

32 — Said B. Himadeh, a.g.e., s. 248/249; Himadeh'in ve Jewish Agency'nin tabloları (Bulletin of the Economic Research Institute, a.g.e.), tarafımızdan, en önemlileri verilerek kısaltılmıştır. Yatırılan sermaye ve üretim değerleri Filistin liras olarak verilmiştir.

33 — Statistical Abstract of Palestine 1944/45, a.g.e., s. 53

34 — J.M.N. Jeffries, a.g.e., s. 429, Bkz. A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 508

35-36 — Bkz. J.M.N. Jeffries, a.g.e., s. 430 v.d.; A. Revusky, a.g.e.

37 — Bak. A. Revusky, a.g.e., s. 70 v.d.; Akram Zua'iter, a.g.e.

38 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e , s. 480

39 — Royal Institute of International Affairs (Ed.), Great Britain and Palestine, a.g.e., s. 37

40 — XIII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 524; Bkz. 1921, 1925, 1927 ve 1931 Siyonistler Kongreleri protokolları.

41 — Bkz. XIV. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 670 v.d.

42 — Bkz. Abraham Revusky, a.g.e., s. 109

43-44 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 115

45 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 109

46 — Statistical Abstract of Palestine 1939, a.g.e., s. 13

47 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 158

48 — XV. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 239 (Altını biz çizdik. W. H.)

49 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 336

50 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 650 v.d.

51 — A. Survey of Palestine, a.g.e.; Statistical Abstract of Palestine, a.g.e.,

52 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 114

53 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 650 v.d.

54 — Statistical Abstract of Palestine 1939, a.g.e., Kitap 1, s. 341, v.d.

5 — Bkz. A. Collection of Official Documents relating to the Palestine Question 1917-1947, Submitted to the General Assembly ofthe United Nations by the Delegation of the Arab Higher Committe for Palestine, New York 1 Ekim 1947; İngiliz manda yönetiminin ve Arapların verdiği sayılar Siyonist Örgüt'ünkilerden biraz farklı. Bkz. 57 no.lu dipnottaki sayılar.

56 — Lozan 1935 XIX. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, Viyana 1937, s. 190 v.r. (Orijinalde altı çizili).

57 — A. Granott, The Land System in Palestine, Londra 1952, s. 282; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 136

58 — Bu paragraf için bkz.: Said B. Himadeh, a.g.e., s. 195 v.d.; ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e , Kitap 2, s. 690 v.d.; Agricultural Colonization in Palestine, Submitted to Palestine Survey Commission December 1927; A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 380

59 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 686

60 — XIII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 522

61 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.

62 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 686

63 — Agricultural Colonization in Palestine, a.g.e., s. 40

64 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine .., a.g.e., Kitap 2, s. 689, A. Revusky, a.g.e., s. 45 v.d.

65 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2; A. Revusky, a.g.e.; Agricultural Colonization in Palestine..., a.g.e.; A. Survey of Palestine'daki istatistikler, a.g.e., Kitap 1, s. 382 v.d.

66 — XVI. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 48

67 — XII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 307

68 — XV. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 239

69 — Walter Preuss, a.g.e., s. 88

70 — Michael Landmann, a.g.e., s. 53

71 — A. Laroni, Ein Problem des Abendlandes, H. Abosh (Ed.), Der İsraelisch - Arabische Konflikt'de, a.g.e., s. 133

72 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 687; Bkz. A. Survey of Palestine, Kitap 2.

73 — Bu paragraf için bkz: A. Survey of Palestine, Kitap 1, s. 381; Walter Preuss, a.g.e., s. 91; Said B. Himadeh, a.g.e., s. 142; XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 479 v.d.

74 — Bkz. Walter Preuss, a.g.e.

75 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 131

76 — Bkz. Walter Preuss, a.g.e., s. 93 v.d.

77 — Statistical Abstract of Palestine 1944/45, a.g.e., s. 132

78 — Maxime Rodinson, İsrael and the Arabs, a.g.e., s. 33

79 — H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, The class nature..., a.g.e.,

80 — Schlomo Deregh, Der Israelische Sozialismus, M. Landmann, a.g.e.,'de s. 94

81 — Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 187 v.d.

82 — H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, The class nature..., a.g.e.

83 — Bkz. Tony Cliff, The struggle in t—he Middle East, Londra 1967.

84 — Ben Gurion, Rebirth and destiny of Israel, a.g.e., s. 69 v.d.; Robert John/Sami Hadawi, a.g.e., s. 202

85 — H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, The class nature..., a.g.e.

86 — S. N. Eisenstadt, R. Bar Josef, Ch. Adler, a.g.e., s. 109 ve 118.

87 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 363 v.d.; Said B. Himadeh, a.g.e., s. 285

88 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 172 v.d.; XIII. Siyonistler Kongresi, görüşmeleri stenografik protokolunda **Jewish Agency İle İlgili Kararlar** bölümü, a.g.e., s. 521 v.d.

89 — Bkz. Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 171 v.d. Ben Halpern, The Idea of the Jewish State, Cambridge, Mass., 1961, s. 194 v.d.

90 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 338.

91 — Report of the Anglo - American Committe..., a.g.e., s. 17.

92 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 174

93 — Bkz. J. C. Hurewitz, Diplomacy in the Near and Middle East, a.g.e.

94 — Report of the Anglo - American Committee..., a.g.e., s. 18.

95-96 — Alan R. Taylor, a.g.e., s. 75

97 — Bkz. A. Revusky, a.g.e ; ESCO - Foundation (Ed.), Palestine, a.g.e., Edwin A. Gutmann, a.g.e.

98 — Bkz. Emanuel Rackman, a.g.e., s. 4 v.d.; Abraham Revusky, a.g.e., s. 205 v.d.

99 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 410 v.d.

100 — Bkz. A. Revusky, a.g.e., s. 33 v.d.; A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 915

101 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 412

102 — The Colonial Office, Report by His Majesty's Government in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Council of the League of Nations on the Administration of Palestine and Transjordan for the Year 1953, Colonial No. 112, Londra 1936, s. 8 v.d.

103 — Waad Leumi, Sekiroth al Peulot, Kudüs 1922, aktaran ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 409

104 — Emanuel Rackmann, a.g.e., s. 9, Bkz. Edwin A. Gutmann, a.g.e.

105 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 18

106 — 1923 ve 1926 Siyonistler Kongreleri Stenografik Protokolları.

107 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.

108 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 33 v.d.

109 — The Hevrew Revival in Palestine, **Palestine**'de, cilt XI. No. 8, 1936.

110 — Bkz. Abraham Revusky, a.g.e., s. 165

111 — Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, a.g.e., s. 17

112 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 183 v.d.

113 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 3, s. 134 v.d.

114 — Robert John, Sami Hadawi, a.g.e., s. 202; Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

115 — Bkz. Walter F. Stirling, a.g.e., s. 114

116 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 27

117 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 119

118, 119, 120 — Great Britain, Palestine..., Sir John Hape Simson, 1930, Cmd. 3686, a.g.e., s. 52, 53, 54 v.d.; Bkz. Robert John, Sami Hadawi, a.g.e., s. 224 v.d.

121 — Bkz. Robert John, Sami Hadawi, a.g.e., s. 224 v.d.

122 — Eli obel, S. Geries E. Lobel, a.g.e.'de s. 23

123-124 — Great Britain, Palestine..., Sir John Hope Simson 1930, Cmd. 3686, a.g.e., s. 55, 54.

125 — Bkz. Aharon Cohen, a.g.e., s. 240 v.d.

126 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 575

127 — XVII. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e.

128 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 376

129 — Christopher Sykes, a.g.e., s. 47; Bkz. Aharon Cohen, a.g.e., s. 141, v.d.

130 — E. Aliyah, H. Cattan, a.g.e., Almancaya kısmen çevrilmiş, s. 62; U.S.; Department of State, Papers relating to the Foreign Relations of the U.S., The Paris Conference, 1919'daki metinler, s. 787, v.d.

131 — Bkz. Royal Institute of International Affairs (Ed.), Great Britain and Palestine, a.g.e.

132 — Bkz. J. C. Hurewitz, Diplomacy in the Near and Middle East, a.g.e., Kitap 2

133 — Bkz. Aharon Cohen, a.g.e., s. 184 v.d.

134 — Bkz. Great Britain, Palestine..., Sir John Hope Simson, 1930 a.g.e.

135 — Bkz. J. C. Hurewitz, Diplomacy in the Near and Middle East, a.g.e., Kitap 2

136 — Bkz. E. L. Woodward, Rohan Butler (Ed.), Documents on British Foreign Policy, a.g.e., Kitap 4.

137 — Bkz. Alan Taylor, a.g.e., s. 50 v.d.

138 — Bkz. J. C. Huretwitz, Diplomacy in the Near and Middle East, a.g.e., Kitap 2

138 — George Antonious, a.g.e., s. 408

140 — British white Paper, Cmd. 6019

141 — Sami Hadawi, a.g.e., s. 34; Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 36; Arthur Koestler, a.g.e.; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e., s. 347 v.d.

142 — Bkz. Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.; Lorand Gaspar, Palestine année 0, Paris 1970

143 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, Bkz. Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e.

144 — Bkz. Jon ve David Kimche, The secret roads: The **illegal** migration of a people 1939-1948, Londra 1954

145 — The Zionist Federation of Great Britain and N. Ireland (Ed.), The Zionist Yearbook 1970/71, a.g.e., s. 360

146 — The Arab Office, Palestine, The Solution, Caşington 1947, s. 63

147 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 244

148 — Alan Taylor, a.g.e., s. 58

149 — A. Granott, Agrarian Reform and the Record of Israel, a.g.e., s. 38

150, 151, 152, 153, 154 — A. Granott, Agrarian Reform and the Record of Israel, s. 36, 32, 35, 35 v.d. 37 v.d.

155 — Kesin sayılar ve cetveller için bkz· A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1

156 — Bkz. Georges G. Corm, Les finances d'Israel, Beyrut 1969, s. 22 v.d.

157 — Statistical Abstract of Palestine 1944/45, a.g.e., s. 36

158 — A. Survey of Palestine, a.g.e , Kitap 2, s. 914

159 — Bkz. Georges G. Corm, a.g.e., s. 22; Samuel Halperin, The political world of American Zionism, a.g.e.; aynı eser, s. 255; American Jewish Yearbook, 1940-1949.

160 — Samuel Halperin, The political world of American Zionism, a.g.e., s. 325

161, 162 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 158

163 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 693

164 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 382

165 — Aynı eser, s. 511

166 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., Kitap 2, s. 1054 v.d.

167 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 502

168 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 412 v.d.

169 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Supplement, s. 89

170 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Supplement, s. 89 v.d.; Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2.

171 — Report of Anglo - American Committe of Enquiry, a.g.e., s. 18

172 — Bkz. Robert John, Sami Hadawi, a.g.e.; A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1

173 — Alan R. Taylor, a.g.e., s. 75

174 — Bkz. Emanuel Rackman, a.g.e., s. 8; ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., Kitap 2.

175 — Arthur Koestler, a.g.e , s. 12

176 — ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 2, s. 527

177 — Bkz. A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 936 vd.

178 — Bkz. A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 915 vd.

179 — Bkz. A. Survey of Palestine, Kitap 2, s. 760 v.d.

180 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 41 **v.d.**

181 — Bkz. Arthur Koestler, a.g.e., s. 70; Alan R. Taylor, a.g.e., s. 71; Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.**e., s. 66**

182, 183, 184 — David Ben Gurion Britain's Contribution to arming the Haganah, **Jewish Observer and the Middle East Review,** 20.9.1963, s. 14, 13, 14

185 — Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 138

190, 191 — Great Britain, Colonial Office, Palestine - Statement of Information Relating to Acts of Violence, July 1946, Cmd. 6873, Londra 1946; Bkz. Nevill Barbour, a.g.e., s. 188 v.d.

192 — Bkz. Robert John, Sami Hadawi, a.g.e., s. 347, v.d.

193, 194, 195, 196, 197 — David Ben Gurion, Reches and Ta'as - Arms for the Haganah, **Jewish Observer and Middle East Review,** 27.9.1963, s. 18, 18, 17, 17, 17 v.d.

198 — Bkz. George Kirk, The Middle East, 1945 - 1950, Londra 1954.

BEŞİNCİ BÖLÜM

FİLİSTİN'İN BÖLÜNMESİ

Elli yıl içinde Siyonist Örgüt, çoktan beri özlenen Filistin'deki **Yahudi Devleti** için belirleyici temelleri kurmuştu. Yahudi kuruluş çabaları inandırıcı olduğu kadar, büyüktü de. Siyonist amaç ve değer sistemi içinde bakıldığında. Yahudi başarılarının hayranlık ve coşku uyandırması gerekir. Fakat, bu tarih görüşü, eksik olduğu için, tek taraflıdır. Yahudiler bir çöle değil, tersine yüzbinlerce Arabın yaşadığı bir ülkeye yerleştiler. Muazzam yerleşme eserleri, yerli halkın hayat hakkı pahasına ve şiddet yoluyla yaratıldı.

İkinci Dünya Savaşı sonunda dünya. meselenin bu boyutunu elbetteki görmek istemiyordu. Yahudilere karşı Nazilerin kitle katliamının büyüklüğü görüldükten sonra, siyonistlerin kendi **emin** devletlerini kurma çabaları sempati ve destekle karşılandı. Ama dünya, şimdi Araplara haksızlık yapıldığını görmek istemiyordu. Nasyonal sosyalizm, politik olarak çöktüğünde, dolaylı olarak yeni bir kurban daha yarattı. Araplar, Alman faşizminin Yahudilere karşı cinayetinin kefaretini ödüyorlardı: «Araplar hiçbir zaman Anti-Semit olmadıklarına dikkati çekiyorlar. Gerçekte,

bizzat kendileri Semit kökenlidir. Arap sözcüler, takiplere uğrayan Avrupalı Yahudiler için büyük sempati duyduklarını belirtiyorlardı. Fakat bu takipten sorumlu olmadıklarına ve Avrupa Anti-Semitizminin kurbanlarından yüzbinlercesini kendi ülkelerine almak zorunda kalarak, Batı halklarının günahlarının kefaretini ödemeye zorlanmalarının haksız olduğuna da dikkati çekiyorlardı.» (1)

Dünya, iki yüzlülüğünü burada da gösteriyordu: Filistinli Araplardan Yahudilere yurt verilmesini istemelerine rağmen, hiç bir **Hristiyan** ülke daha fazla Yahudi göçmen kabul etmiyordu. (2) Bir çok devlet, Yahudi göçmenler için iş ve yer sağlasaydı, Filistin'de durum böyle olmazdı. Mülteci sorunları için kurulan Birleşmiş Milletler Komisyonu, «Filistin'in (...) küçük bir ülke olduğunu, sadece sınırlı kaynaklara, çok az hammaddeye ve yerleşme için uygun çok az işlenebilir toprağa sahip olduğunu» (3) belirtiyordu.

Dev ABD'nin, 1932'den 1943'e kadar sadece 170.883 Yahudi göçmen kabul *etmesine rağmen*, küçücük Filistin, aynı on bir yıl boyunca 232.524 göçmen kabul etmek zorunda kalmıştı. (4) Diğer devletlerin Yahudi göçmenlere aşağıdaki kontenjanları tanımasına rağmen, Filistin 1933-1946 arasında 287.063 göçmen kabul etmişti: (5)

ABD	188.043
Büyük Britanya	65.000
Arjantin	26.000
Brezilya	23.500
Şili	14.000
Bolivya	12.000
Kanada	12.000
Avustralya	8.500
Güney Afrika	8.000
Uruguay	7.000

Buna karşılık, İngiliz verilerine göre, 1920'den 1945'e kadar Filistin'e Yahudi göçü aşağıdaki gibiydi: (6)

TABLO: 15

Yıl	Göçmenlerin Toplam sayısı	Yahudi Göçmenler
1920 (Eyl./Ara.)	5.716	5.514
1921	9.339	9.149
1922	8.128	7.844
1923	7.991	7.421
1924	13.553	12.856
1925	34.641	33.801
1926	13.910	13.081
1927	3.595	2.713
1928	3.086	2.178
1929	6.566	5.249
1930	6.433	4.944
1931	5.533	4.075
1932	11.289	9.553
1933	31.977	30.327
1934	44.143	42.359
1935	64.147	61.854
1936	31.671	29.727
1937	12.475	10.536
1938	15.263	12.868
1939	18.433	16.405
1940	5.611	4.547
1941	4.270	3.647
1942	3.050	2.194
1943	9.867	8.507
1944	16.476	14.464
1945 (Ocak/Kas.)	13.984	12.032

Buna göre 1920'den 1945'e kadar Filistin'e 401.149 göçmen gelmişti. Bunlardan 33.304'ü Hristiyan ve Müslüman, 367.845'i ise Yahudi idi. 1945'den sonra, içinde illegal göçün dikkat çekecek bir oran teşkil ettiği Yahudi göçü yeniden büyük ölçüde artıyordu. (7)

İngilizler Araplara bağımsızlık vaat ettikten sonra 10 Haziran 1916'da Mekke'de «Arap ihtilâli» (8) ilân edildi. Bundan sonra Araplar Türk işgalcilere saldırmaya başladılar. «Hepsi Arap özgürlük ve bağımsızlığını isteyen coşkulu Araplar, ihtilâlci savaş güçlerine katılıyorlardı.» (9) Arap milliyetçiliği uyanmıştı ve Filistin bir istisna değildi. (10) Savaş sonunda egemenlik yerine İngiliz manda rejimi geldiğinde, hayal kırıklığı son derece büyük olmuştu. Fakat, manda süresi antlaşma ile sınırlanmış olduğu için, Filistinli Araplar artık, İngiliz hakimiyetinden çok bir **Ulusal Yahudi Yurdu'**nun kurulmasından korkuyorlardı.

Böylece, Arap Filistin milliyetçiliği, öncelikle siyonistlere karşı yöneldi. İngiliz Haycraft, Shaw, Hope Simson, Peel ve Woodhead araştırma komisyonlarının belirttiği gibi, Arap Filistinliler yeni bir yabancı egemenliğinden korktukları için siyonist göçmenlere karşı çıkmaya başladılar. Siyonist göç, toprak alımları ve siyonist politika, Arap Filistinlilerin özerklik ve bağımsızlık isteklerini tehdit ediyordu. Sayısız Arap heyetleri, dünya politikasının başkentlerinde İngiliz - Siyonist **ittifak'**a karşı çıkıyorlardı (11) Ama bütün çabalar boşa çıktı. Arapların hiç bir protestosu, hiç bir kararı ve hiç bir konferansı büyük devletlerce anlayışla karşılanmadı. Genellikle **Arap terörü** ve **aşırılık'**la itham edilen şeyin perde arkasında bunlar vardı. (12) «Çağrılar, protestolar, belgeler, gösteriler ve mahallî karışıklıklar, İngiliz Hükümeti'nin, Arap haklarına saygı göstermesini ve hatta Araplara olan vaatlerini yerine getirmesini sağlayamadığında, Filistinli Araplar çareyi zaman zaman şiddete başvurmada buluyorlardı.» (13)

Jeffries, bağımsızlığı kazanmada Araplara bütün legal yolların kapalı olduğunu işaret ettiğinde, Arap taşkınlıklarına yol açan açmazı ortaya koymak-

tadır. Filistinli Araplar, ne Cemiyet-i Akvam'a, ne de Uluslararası Adalet Divanı'na başvurabiliyorlardı: «Bütün dünyada Arapların kullanabileceği hiç bir legal araç yoktu. Fakat şimdi, ümitsizlik içinde çareyi **grev** ve ayaklanmada bulduklarında, daşranışları, **illegalite, şiddet, kanunsuzluk** gibi sözlerle karşılanıyor.» (14)

Araplarla Yahudiler arasındaki ilk önemli çatışmalar, 1920 Nisan'ındaki Arapların **Nebi Musa** bayramı sırasında, Kudüs'deki bayram, bağımsızlık ve özgürlük için ulusal bir gösteriye dönüştüğünde meydana geldi. Bir yıl sonra, 1921 Mayıs'ında, Arap milliyetçiler, artan ve kısmen illegal olan Yahudi göçünü protesto etmek için, Yafa'daki Siyonist Göç Büro'suna, ayrıca Tulkarm ve Yafa arasındaki Yahudi yerleşme yerlerine saldırdılar. 1929'da iki halk arasında yeni bir kanlı çatışma başladı. 1930'larda Yahudi göçünün büyümesi, Filistin'in Arap halkının öfkesini artırıyordu. «Arapların korkusu şimdi, daha anlaşılabilir bir temele dayanmaktaydı. Eğer göç, 1935'deki hızla devam ederse, 1918'de bütün halkın ancak %8'ini oluşturan Yahudilerin on yıl içinde çoğunluk haline geleceklerinden korkuluyordu.» (15)

Arap Filistinlilerin hayal kırıklığı ve hiddeti, daha önce özellikle siyonist göçmenler üzerinde toplanmışken şimdi gitgide artarak, siyonist kitle göçünü önlemeye istekli görünmeyen İngilizler'e yöneliyordu. (16) «1936'da Araplar, bu gelişmeden dolayı öfkeli ve İngilizlerin isteklerini yerine getireceğinden ümitsiz olarak, şiddet tedbirlerine başvuruyorlar, karışıklık çıkarıyorlardı. Böylece Yahudiler gibi İngiliz yönetimini de hedef alıyorlardı: Genel grev başladı.» (17)

O zamandan beri Filistin'e barış geri gelmedi. İngiliz baskısı, ilk başta sadece Araplara yönelmişti. 1936'dan 1939'a kadar 3000'den fazla Arap Filistinli

öldürülmüş, yaklaşık 2000 kişi yaralanmış, 110 kişi asılmış ve hemen hemen 6000 kişi toplama kamplarında ve hapishanelerde tecrit edilmişti (18) Birçok yazar, İngiliz yönetiminin bu verilerinin gerçektekinden çok daha az olduğunu söylemektedir. (19) Öldürülenlerin sayısı 30.000-40.000 ve tutuklular ise 20.000 olarak tahmin edilmektedir. İngiliz baskısı, 1939'da Arap direnişini kesin olarak kırmayı başardı. Arap Filistinlilerin 1936-1939 arasında kaybetmiş oldukları güç ve liderlerin yokluğu, 1948'de siyonist iktidar talebi ile kesin çatışma sırasında hissedildi.

İngiliz emperyalizmi burada da - şüphesiz genellikle istemeyerek- Araplara karşı ve siyonistler yararına çalışıyordu. İngilizlerle Yahudiler sıkı bir işbirliğinde oldukları için, bu tavır en açık bir şekilde 1936'daki Arap genel grevi sırasında ortaya çıktı. «Önceden ülkede sağlam bir temel oluşturmuş olan Yahudi halka dayanan İngiliz işgalcilere karşı, Arapların, genel grev silâhını başarıyla kullanmaları ve en önemli sanayi kollarını etkili bir şekilde durdurmaları mümkün olmadı.» (20) Arap Filistinlilerin silâhı geri tepmişti: Manda yönetimi ve göçmenler arasındaki işbirliği yoğunlaşıyor ve Yahudi sanayisi bu dönemde büyük bir gelişme gösteriyordu.

Bu sırada, Arap Filistin'in **ulus** olarak şekillenmesinin hemen hemen ilk defa, İngiliz sömürgeciliğinin ve siyonizmin yabancı egemenliğine karşı savaşta oluştuğu belirtilmektedir. Balfour Deklerasyonu zamanında Filistinliler kendilerini ortak dil, kültür, tarih ve gelenekleriyle öncelikle Arap, politik bakımdan da Suriyeli kabul ediyorlardı. «Filistin gerçeği, Orta Doğu'nun Avrupalı emperyalistler tarafından Balkanlaştırılması ile meydana geldi. Filistin'in kendine özgü oluşu, Filistin halkının eksiksiz bir milleti oluşturacak kendi iç dönüşümü ile değil, ter-

sine siyonist yerleşmenin Filistin halkına karşı giriştiği eylemler sonucu doğmuştur.» (21)

Filistinlilerin ulusal bilinci ilk olarak, hakları ve çıkarları, siyonizm tarafından doğrudan doğruya tehdit edildiğinde ve mandater tarafından artık yeterince korunmadığında şekillendi. (22) Diğer politik ifade biçimleri olmadığı için, Arap yığınların genel sorunlarıyla ve özellikle Yahudi sorunuyla ilgili duygularını temsil eden» (23) kendi parti sistemleri oluşuncaya kadar, Balfour Deklerasyonu ve manda gerekliydi. Bütün Filistin partileri -**Palestine Arab Party** (*), **National Defence Party** (**), **Arab Reform Party** (***), **National Bloc Party, Independence Party** (****), **Palestine Youth Party** (*****), politik programlarında hemen hemen hiç farklılık göstermiyorlardı: Kesin hedefleri, istisnasız bağımsızlık, özgürlük ve Filistin'in Arap karakterinin korunmasıydı. (24)

Filistin'deki Arap politik faaliyetlerinin birinci dönemi, bağımsız bir Filistin Devleti isteyen ve görüşmeler için Londra'ya çeşitli heyetler gönderen bir dizi **Filistin Kongreleri** (25) ile belirleniyordu Bu heyetlerin dördüncüsü, Filistin'in çıkarlarını temsil etmek için kurulmuş olan **Arab Higher Committee** (******)' nin temsilcilerinden meydana geliyordu (26) Komite 1936'daki genel grevi desteklemiş, bu İngilizlerin öfkesini çekmişti: Komite kanun dışı ilân edilmiş ve yöneticileri tutuklanmıştı. İkinci bir **Arab Higher Committee** 1942 yılında kuruldu. Fakat, politik hayatı **bütünüyle** belirleyen nüfuzlu Filistinli ailelerin rekabet

---

(*) Filistin Arap Partisi.
(**) Ulusal Savunma Partisi.
(***) Arap Reform Partisi.
(****) Ulusal Bütünlük Partisi.
(*****) Filistin Gençlik Partisi.
(******) Yüksek Arap Komitesi.

ve anlaşmazlıkları, ikinci komitenin politikasının etkili olmasını her zaman engelledi. Filistin partileri de, aynı sebeplerden birleşip, Yahudilerin çıkarlarını koruyan Jewish Agency gibi etkili bir temsilcilik kuramıyorlardı. (27)

Arap Filistinliler ne **ulusal** ne de mahallî plânda Yahudi halkın kurumlarıyla herhangi bir şekilde rekabet edebiliyorlardı. (28) Hattâ Arapların durumunun hiç de parlak olmadığı 1945'de bile rekabet halindeki kabile ve partiler ancak, 1939 İngiliz Beyaz Kitab'ının vaatlerinin yerine getirilmesini içeren asgari bir politik program üzerinde birleşebildiler. (29) Filistinli yığınlar iktidarı bizzat ellerine alarak aristokrasinin anlaşmazlıklarını sona erdirmek için, politik, kültürel ve toplumsal bakımdan yetersizdiler. Daha önce Osmanlı İmparatorluğu'nda imtiyazlı yerlere sahip olan Hüseyni, Nahashibi, Hadis ve Dayanis kabileleri Filistin'de duruma hakimdiler. En önemli iktidar mevkiine, **Arab Higher Committee**'de, **Supreme Moslem Council** (*)'de, partilerde ve mahallî politikada Filistin'in çehresini belirleyen Hüseyni'ler sahipti. (30)

Survey of Palestine (**) in tespit ettiği gibi, kitleler kabile politikasının arkasından «sürükleniyorlardı». (31) İleri gelen ailelerin, kitleler içinde demokratik ve bağımsız atılımları kendi iktidar durumlarını tehlikeye düşürebileceği için teşvik etmekte tabii ki hiç bir çıkarları yoktu İngiliz - Amerikan araştırma komisyonu 1946'da özet olarak şunları tespit ediyordu: «Araplar politik bakımdan, Hüseyniler ve rakipleri arasındaki ayrılıkların etrafında dönen liderler arası kişisel çekişmeler ve sosyal bakımdan azınlıktaki üst tabakayı köylü yığınlarından ayıran, zayıf

(*) Yüksek İslâm Konseyi.
(**) Filistin Araştırması.

olan yeni aydınların henüz gideremediği uçurum yüzünden bölünmüştür. Bu yüzden (Araplar) henüz Yahudiler gibi bir iç demokrasi geliştirememişlerdir. Ayrılıkların giderilmemesi ve örgütlü bir topluluk yaratılmaması, kısmen bugün Yahudilerdeki gibi bilinçli bir milliyetçiliğin henüz gelişmemiş olmasının sonucudur. Ama bu, politik sorumluluğun eksikliğinin de sonucudur. Filistin Devleti içinde bir ast olma durumunu reddeden ve kendilerini manda yönetiminin meşru varisleri olarak gören Arap liderleri, Yahudilerinkine benzer kendi kendini yöneten bir Arap toplumu yaratmaya yanaşmadılar. Kendi durumlarını tehlikeye düşüreceği için, Arap Higher Committee için demokratik seçimleri veya halk iradesine dayalı partilerin kurulmasını gereksiz buldular Bu eksiklik, geniş orta tabakaların desteğine sahip olmadan büyük bir güç gösteremeyecek olan yeni aydınlar tarafından artık anlaşılmıştır.» (32)

Bütün bunlar, Arap Filistin toplumunun Yahudiler karşısındaki toplumsal tarihsel geri kalmışlığıyla açıklanabilir. Manda hükümlerine rağmen İngilizler, Filistinli Arapları 20. yüzyılın sosyal ve politik düzeyine çıkarmak için pratikte hiç bir şey yapmadılar. Daha önce Türklerin, eyalet, sancak ve şehirlerde Filistin halkının bütün özerkliğini müdahaleci bir politikayla imkânsızlaştırdıkları (33) gibi İngilizler de Arapların kendi politik etkinliklerini geliştirebilmelerine izin vermediler. Ulusal düzeyde, Arapların dışında bırakıldığı manda yönetimi, bölgesel düzeyde ise İngiliz bölge subayları egemendiler. Ve hatta, mahallî meselelerde bile Araplar, su sağlama ve bütçe görüşmelerinin yönetimsel sorunları dışında, **gerçek politik** problemlerle ilgili karar verme hakkına sahip değildiler. (34) Cemiyet-i Akvam'ın İngilizlere verdiği, Filistinliler için kendi kendini yönetme organları kurma görevi, hiç bir zaman yerine getirilmedi. (35)

Arap Filistinli kitleler, İngilizlerin yapmadığını, mahallî, bölgesel ve **ulusal** kurumlara sahip bir ikili iktidarın sistematik kuruluşuyla gidermek için, Yahudilerin ne politik ne de kültürel olgunluğuna sahiptiler. Bu tehlikeli ihmalin sorumlusu, öncelikle, Arap yığınlarına iki yönlü ihanet eden Filistindeki egemen kabilelerdi. Ulusal sloganlarına aykırı olarak, Filistinli feodaller bir taraftan Siyonist Örgüt ile bir çok gizli görüşmelere girişiyorlardı. (36) Diğer taraftan siyonistlere toprak satan ve kendi yurttaşlarını ekmeksiz bıraktıranlar da onlardı.

Büyük toprak sahipleri (efendi) «Yahudi göçünden maddî kazanç sağlıyorlardı. Büyük miktarda toprağı, Yahudilere savaş öncesindekinden çok daha yüksek fiyatla satıyorlardı.» (37) Toprak satışının sonucu olarak efendiler, «önemli sermaye yatırımları» (38) yaptılar; bir taraftan kendi mülkleri üzerindeki tarımsal üretimi daha iyi bir hale getiriyor; diğer taraftan da kendi endüstriyel işletmelerini kuruyorlardı.

Böylece siyonist yerleşme, açıkça sistemi güçlendirici bir etki yapıyordu: Filistinin feodal sınıflarının işine yarıyor ve onların iktidar durumunu kuvvetlendiriyor, diğer taraftan da fellahların **proleterleşmesi**'ni doğuruyordu. Meselâ, büyük toprak sahibi Sursuk'un siyonist **Palestine Land Development Company**'ye 200 000 dönüm toprak satması, 20 Arap köyünün tahribi ve yüzlerce Filistin'li küçük çiftçinin işsizliği anlamına geliyordu. (39) Pratikte fellahların Siyonist Örgüt'e toprak satmamasına rağmen, büyük toprak sahipleri 1936 genel grevinden sonra bile Yahudi göçmenlere toprak satmaya devam ediyorlardı. (40) Burada özellikle Filistin yerine «daha rahat bir çevrede,» Filistin dışında yaşayan, parayı toprak satışından ve yüksek kiralardan kazanan efendiler sivriliyorlardı. (40)

Küçük çiftçi yığınları ise sefil bir hayat yaşıyorlardı. Yüksek vergiler, çağa uymayan toprak sistemi, faiz, efendilere verilen çok yüksek vergiler, ayrıca küçük parçalara bölünmüş toprak ve verimsiz üretim metodları, fellahların artan fakirleşmesine ve köyden şehire akın etmelerine sebep oluyordu. (42) İngiliz araştırma komisyonları bile, Filistindeki ekonomik durumdan sözedildiğinde, fellahların acınacak durumunun, gitgide hakim olan bir unsur olduğunu itiraf etmek zorunda kalıyorlardı. (43) Bu sefalete karşı Filistinli fellahlar, genellikle bireysel olarak başkaldırıyorlardı. **Protesto**'nun en genel biçimi şehirlere akındı. Hiç bir yerde sözü edilecek önemde isyanlar olmuyordu. «Bu ada layık olan ve mahalli despotizme karşı çıkmak durumunda olan hiçbir etkili tabaka yoktu. Köylü halkın hiç bir şeye girişememesi anlaşılabilir, ama taşra şehirlerinde de hiç bir direnme ve paşalara karşı örgütlü veya sürekli bir karşı durma yoktu.» (44)

Toprak sahibi feodal sınıf, şehirlerde de egemendi. Köyde olduğu gibi, şehirli nüfus arasında da egemen sınıfların sosyal varlığı ile yavaş yavaş şekillenen işçi sınıfı arasındaki derin uçurum devam ediyordu. Siyonist yerleşme toplumunun bir orta tabaka tarafından belirlenmesine rağmen, Arap - Filistin toplumunda, sadece yüksek bir üst ve düşük seviyeli bir alt tabaka vardı. Sendikalar ve işçi örgütleri çok yavaş oluşuyordu. (45) Bir taraftan, işçilerin köylerine duygusal, kültürel, dinsel ve ailevî bağlılıkları, sınıf bilinci ve sınıf dayanışmasının geliştirilmesini engelleyecek kadar büyüktü; diğer taraftan, Yahudi kitle göçü ile ulusal çatışma, şehirlerde meydana gelen Arap Filistinli proleteryanın sosyal atılımını yavaşlatıyordu.

Burada da siyonizmin rolü, olumsuz ve toplumsal sonucu ile gerici olarak ortaya çıkıyordu. Topra-

ğın, işin ve Arap vatanının korunması konusunda Yahudilerle olan devamlı ulusal çatışma, sonuç olarak Filistin'de feodal beylerle kitleleri birbirine bağlıyor ve sağlam bir sınıf mücadelesinin gelişmesini engelliyordu. Bu, siyonist hareket içindeki Yahudi **sosyalizmi** işbirliği yerine Arap işçi sınıfının tasfiyesi üzerine kurulduğu sürece daha da fazla oluyordu. Her iki topluluktaki, ulusal çatışmayı Filistin'de sosyalist bir toplumun kurulması için ortak bir savaşla yenmek isteyen gerçekten ilerici güçler, her iki kampta da çok zayıf olarak ortaya çıkıyor ve genellikle milliyetçiler tarafından zorla susturuluyorlardı. Meselâ, siyonistler, Arap Filistinlilerin 1936 genel grevinden, İngiliz manda yönetiminin yardımıyla kendi iktidar durumlarını kuvvetlendirmek için yararlanıyorlardı. Yahudi işçi hareketi, siyonist liderlerin bu politikasını sadece desteklemekle kalmıyor, ayrıca onu açıkça istiyordu da. (46)

Arap Filistinli kitleler **gelişme seviyelerinden dolayı**, kendi saflarından bir lider kadrosu çıkarmayı başaramadıkları için, ulusun kaderini feodal kabilelerin eline bırakmak zorunda kaldılar. Bunlar ise, siyonizmle olan **etnik** çatışmayı kısmen ırkçı bir şekilde kızıştırıyordu ve faşizmle geçici bir uzlaşmadan da çekinmiyorlardı. (47) «İngiliz egemenliğine karşı ortak bir düşmanlığın açıklayabileceği, ama haklı gösteremeyeceği bir tavırla Arap hareketinin yoğun bir şekilde Hitler'le işbirliği yaptığından,» (48) - siyonist iddiaların tersine - söz edilemez. Filistinli egemen zümreler, kitlelerin sosyal enerjilerini, kendi imtiyazlarını hiç bir zaman tehlikeye düşüremeyecek olan bir küçük burjuva milliyetçiliğine dönüştürüyordu: Böylece Yahudilerle Araplar arasındaki iktidar kavgasında ulusal yönler, sosyalist - enternasyonalist yönlere ağır basıyordu.

YAHUDİLER VE ARAPLAR - TOPLUMSAL BİR KARŞILAŞTIRMA

Arapların Yahudiler karşısındaki toplumsal - politik geri kalmışlığı, Filistin'deki ulusal iktidar mücadelesinin sonucunu belirliyordu. **Avrupalı** Yahudiler, **feodal** bir ülkeye, ekonomik politik ve kültürel sonuçları Arap toplumu için yıkıcı etki yapan **kapitalist** üretim ilişkilerini getirdiler. İngiliz - Amerikan komisyonu 1946'da, Filistin halkının, Batı bilim ve teknolojisinin bir yarı - feodal uygarlık üzerindeki baskısının kurbanı olduğunu bildiriyordu.» Filistin'deki Arap uygarlığı, liderliğin küçük bir grup nüfuzlu aileye ait olduğu kabile üzerinde temelleniyordu. Bir Arap fellahın oğlu için zenginlik ve politik nüfuz kazanmak hemen hemen olanaksızdı. Geleneksel metotlar kullanan Filistin'deki Arap tarımının gelişmesi, antik bir toprak mülkiyeti sistemi tarafından dizginleniyordu. Araplar, modern dünyanın geleneklerinden çok uzak olan sert bir toplumsal yasaya uyuyorlardı. Meselâ, (Araplar), Yahudilere çok tabiî görünen âdetlerin ve giyimin yenileşmesi karşısında şaşırıyorlardı. (49)

Filistinliler Yahudi göçmenlere göre her bakımdan daha güçsüz ve tarihsel olarak geri kalmış idiler. «Halkın yaklaşık % 73'ü tarımsal bölgelerde yaşıyor ve bu sayı, 65.000 kadar göçebeyi içine alıyordu. Arap tarım metodları ilkeldi. Yahudi çocuklarının %100'ünün okula gitmesine karşılık, Müslüman çocuklarının yalnız %25'i okula gidiyordu. Araplar Yahudiler gibi dışardan maddî yardım almıyorlar ve iyi örgütlenmiş Yahudi toplumu gibi modern okullar, hastaneler ve diğer kurumlarla övünemiyorlardı.» (50)

Az gelişmiş Filistinliler, ekonomik, kültürel ve politik olarak kapitalist Avrupa'nın gelişme seviyesini temsil eden Yahudi göçmenlerle karşı karşıya bulunuyorlardı. Filistinlilerin fellahlar veya vasıfsız

işçiler olmalarına rağmen, Yahudi göçmenlerin çok büyük bir çoğunluğu sağlam meslekî eğitime sahipti. Yahudi göçmenler arasında vasıfsız işgücü hemen hemen hiç bulunmuyordu. (51) Bir çoğu Siyonist Örgüt'ün şimdi Filistin'de de geliştirmeyi istediği sektörlerde daha önce çalışmışlardı: Tarım, sanayi, ticaret, ulaştırma ve trafik. (52) Diğerleri için Siyonist Örgüt, geniş bir meslek değiştirme ve eğitim merkezleri sistemi kuruyordu.

Arap Filistin toplumu, Yahudi kitle göçünden sonra da köylü yapısını korumakta devam ederken, Yahudiler Filistin'de meslek yapısı bakımından **Avrupaî - kapitalist örneğe** göre bir toplum kuruyorlardı. 1936'da göçmenlerin %23'ü sanayi ve zanaatta, %21'i ticarette, %15'i tarımda, %13'ü serbest olarak, %10'u inşaatçılıkta, %6'sı ulaştırmada v.b. çalışmaktaydı. (53)

Yahudi göçmen yeteneğinin yanısıra genellikle kendi sermayesini de Filistin'e getiriyordu. Sermayesi olmadığında da, siyonizmin yaygın kredi sistemi hayatın her sahasında ona maddi destek sağlıyordu. «Elinde küçük bir kişisel servetle Filistin'e gelen veya Yahudi örgütleri tarafından sermaye ile donatılmış Yahudi göçmen, ihtiyacı olan bütün ek kredi kolaylıklarını bulur. Bu göçmen genellikle, Avrupa'da kazanılmış meslekî bir yeterlilikle beraber gelir. Kendisi ve çocukları için esasen pratikte ücretsiz olan sağlık ve eğitim kurumları vardır. Buna karşılık Filistinliler - Hayfa ve Kudüs'deki küçük bir şehirli seçkinler grubu hariç - fakir ve okuma yazma bilmeyen köylü yığınları halindedir.» (54)

Fakat, Yahudi göçü yalnız bireysel değil, herşeyden önce kollektif alanda da «geniş bir sermaye akımı ile beraber yürüyordu.» (55) İngiliz manda hükümetinin uzmanları, 1919 - 1945 arasında Filistin'e Yahudi sermaye transferini yaklaşık 820 milyon do-

lar olarak tahmin ediyorlardı. (56) Buna karşılık Arap Filistin'li halk dışardan hiç bir şekilde destek görmüyordu. Küçük bir üst tabakanın korkunç servetler biriktirebilmesine rağmen, küçük çiftçiler, tarım işçileri ve şehirlerde meydana gelen işçi sınıfı, sefalet içindeki bir **proleter** varlığını ancak koruyabiliyordu. Üstelik fellahların çoğu gırtlağa kadar borç içindeydi. Yahudi sermayesinin Arap sermayesine oranını, yalnızca 1944 yılında Arap bankaların toplam mevduatın sadece %8'ine ve Arapların sadece 2 bankaya sahip olması göstermez. Yahudiler 25 bankaya, 100'den fazla kredi kurumuna ve 10 emlak bankasına sahiptiler. Arapların ise ne kredi, ne de emlak kurumları vardı. (57) 1944'de 529.000 Yahudi, Filistin'in ulusal gelirinin en azından %60'ına sahipken, 1.211.000 Arap'a ulusal gelirin yaklaşık %40'ı düşüyordu. (58) 1946'da İngiliz - Amerikan komisyonu araştırma raporu, Filistinli Arapların, «Yahudi halkın temsil ettiği batı sermayesinin gücü tarafından yenilmiş olduğunu», (59) özetliyordu

1939 yılında Filistin'de 4117 personeli ile 339 Arap işletmesi ve 13.678 personeli ile 872 Yahudi işletmesi vardı. (60) Aşağıdaki sayılar bu açıklamaları daha etraflıca göstermektedir: (61)

TABLO: 16

	İşletme sayısı	Üretim değeri (Fil. L.)	Net kâr	Yatırılan sermaye
Araplar ve diğer Yahudi olmayanlar	339	1.545.413	191.515	703.565
Yahudiler	872	6.045.715	1.446.556	4.390.552

1945/46'da Filistin'de vergilendirilen bütün şirketlerin %89,5'i Yahudi, %9,4'ü Arap mülkiyetindeydi. Yahudi şirketlerinin vergilendirilebilir gelirleri 3.247.029, Araplarınki ise 973.256 Filistin lirası tutu-

yordu. Yahudi toplumunun temel gelir kaynakları birinci planda sanayideydi. Sonra ticaret ve kamu hizmetleri geliyordu. Araplarınki ise birinci planda ticaretteydi; sonra kamu hizmetleri ve en son olarak da sanayi geliyordu Gelir grupları ve vergi mükellefleri her iki toplulukta şöyle bölünüyordu: (62)

TABLO: 17

Gelir grupları	Vergi mükelleflerinin sayısı		Vergilendirilebilir gelirler		Ödenmiş vergiler	
	Arap	Yahudi	Arap	Yahudi	Arap	Yahudi
300 F. L.'dan az	1.518	7.333	361.196	1.714.234	3.535	18.123
300- 399	1.511	9.694	516.540	3.411.832	5.908	37.598
400- 499	2.814	12.262	1.231.440	5.425.755	11.621	64.535
500- 599	1.786	6.693	939.594	3.616.653	14.050	65.605
600- 699	1.027	4.176	641.030	2.671.144	13.732	63.208
700- 799	569	2.640	416.353	1.958.004	11.316	57.617
800- 899	339	1.761	283.239	1.488.167	9.413	52.823
900- 999	221	1.411	206.727	1.331.694	7.855	52.818
1.000-1.999	738	4.369	944.837	5.713.106	66.082	394.933
2.000-2.999	128	440	294.297	1.035.153	54.924	186.180
3.000-3.999	25	99	80.867	334.843	22.851	93.429
4.000-4.999	13	32	56.774	139.454	20.123	49.550
5.000 ve daha fazla	25	30	247.672	215.454	120.551	104.550
Toplam	10.714	50.940	6.221.066	29.055.822	361.961	1.240.969

Her iki toplumun sınıf yapısı üzerine açıklamalarımız, bu sayılarla doğrulanmaktadır. Özellikle Arap Filistinlilerin egemen feodal tabakasının ne kadar küçük ve güçlü olduğu açıklık kazanmaktadır. Her iki topluluk arasındaki ekonomik uçurum sürekli olarak büyüyordu. 1939'dan 1942'ye kadar Yahudi üretim değeri 6.045.715 Filistin lirasından 29.040.679'a, Araplarınki ise sadece 1.545.413'den 5.658.222 Filistin lirasına yükseliyordu. (63) Arap sanayisi geri kalmışlığını gideremiyor (64) ve Yahudi rekabetinin sermayesi, becerisi, ithalat ve yatırımları karşısına onlara eşdeğer hiç bir şey koyamıyordu. Bundan dolayı İngiliz - Amerikan araştırma komisyonu, 1946'da kesinlikle şunları belirtiyordu: «Ulusal (Yahudi, W.H.) yurdunun endüstriyel girişim ve donatımları ne kadar genişlerse, Arap sanayisi o kadar çok zayıflayacaktır. Bunun önlenemeyeceğini görüyoruz.» (65)

1939'dan 1942'ye kadar Yahudi işçi sınıfı %176'lık bir artışla 37.773 kişiye, Arap işçi sınıfı ise, %111'lik bir artışla 8.804 kişiye yükselmişti. (66) Bu arada Yahudi işçilerine Araplardan çok daha fazla ücret ödeniyordu. (67) 1931'den 1938'e kadar bir Yahudi işçisi, sekiz saatlik çalışma için, günde 10 saat çalışan Arap meslektaşının iki katı ücret alıyordu. (68). 1939'da inşaat sektöründeki bir Arap işçi günde 140, Yahudi meslektaşı ise 377 mils alıyordu. Kereste sanayisinde bu oran 200'e 351, basın sanayisinde 229'a 444, sabun ve yağ sanayisinde 148'e 436, gıda maddeleri sanayisinde 219'a 511 mils idi. (69) 1943/44 sayımı, ücret durumunun Arap işçileri için Yahudilere oranla çok daha kötüleştiğini göstermektedir. (70) 1947 yılı için son İngiliz istatistiği, aşağıdaki ücret oranlarını göstermektedir:

TABLO: 18

«Avarage Earnings Per Man - Day, By Month» (*)

	Nisan 1947 (Mils olarak)		Eylül 1947	
	Arap	Yahudi	Arap	Yahudi
Gıda maddeleri	526	1.382	535	1.633
İçkiler	550	1.705	433	1.742
Tütün	506	1.135	467	1.283
Ağaç	608	1.645	683	1.744
Kâğıt	337	1.013	338	1.122
Basımevleri	804	1.354	789	1.417
Tekstil	443	1.665	772	1.762
Giyim sanayii	698	1.201	765	1.240
Elektrik	717	1.395	752	1.516
Metal sanayii	666	1.422	692	1.475
Makina	766	1.355	735	1.393
İnşaatçılık	652	1.878	641	1.925
Ulaştırma	821	1.265	739	1.366

Ücret durumuna uygun olarak, çalışma şartları da Arap işçiler için Yahudilerden çok daha kötüydü. İşgününün sınırlandırılması, kaza sigortası, hastalık fonu, işsizlik sigortası ve iş kanunları Arap ekonomi sektöründe yeterli bir işçi temsilciliği ve sendika hareketi gibi son derece az gelişmişti. (72)

Yahudilerin sermaye, teknik ve uygarlıktaki üstünlükleri, Arap halkının «büyük bir çoğunluğunun tarımda kalmasına» (73) karşılık, Yahudi hayatının özellikle şehirlerde toplanmasına sebep oluyordu. O dönemin bütün raporları, Yahudilerin Filistin'e şehirleşmeyi getirdiğini kaydeder. Onların modern şehirleri «hâlâ kaçınılmaz olarak Asya tipi» olan Araplarınkinin tersine «tamamiyle Avrupaî» olarak nitelenmiyordu. (74) Buna göre Yahudi yapı faaliyeti, Araplarınkinin düzenli olarak köy ve şehir arasında bölünmüş olmasına karşılık, büyük şehirlerde yoğunlaşıyordu. (75) 1931'de Yahudiler 347 oda, 20 işye-

(*) Adam başına günlük ortalama kazanç, belirli aylar için.

ri; Müslümanlar 222 oda ve 4 işyeri inşa etmişlerdi. 1934'de bu sayılar Yahudiler için 5 640 ve 220, Müslümanlar için 692 ve 47 idi. (76) 1936-1945 arasında Yahudiler 67.329, **Yahudi olmayanlar** (Non-Jewish) 35.971 oda yaptılar (77)

Daha 1922'de Yahudi göçmenler Tel Aviv, Yafa, Kudüs ve Hayfa'da toplanıyorlardı. 1931'de 174.610 Yahudiden 12.467'si Filistin'in şehirlerinde yaşarken, 759.712 Arabın sadece 188.075'i şehirlerdeydi. (78) 1944'de 415.380 Yahudi şehirlerde ve 138.220 kırsal alanda yaşıyordu. Araplarda bu oran 300.900 (şehirli), 693.820 (köylü) şeklindeydi (79) Hayfa'da 1922'de 9377 olan şehirli Arap nüfusun 1944 yılında 35.940'a; Kudüs'de 13.413 iken 1944'de 30.635'e yükselmesine rağmen (80), Arap Filistinli hayatı köylü karakterini korumakta devam ediyordu. (81)

Filistin tarımı da, her iki halkın toplumsal-kültürel farklılığı ile karakterize olur. Malî destek, sistematik plânlama, tarımsal araştırma ve teknik araçların uygulanması sayesinde Yahudi tarımı, Araplarınkinden daha az işgücü ile daha büyük verimliliğe ulaşıyordu. (82) Fellahlar, küçük toprakları ve üretim metotlarındaki teknik gerilikleriyle Yahudi kooperatif çiftçileriyle binbir güçlükle rekabet edebiliyorlardı. (83) Üstelik, fellahlar, bozuk malî durumlarından hiçbir şeyi değiştiremeyecek kadar borçluydular. Buna karşılık Yahudi çiftçilerinin elinin altında üretim araçlarının sürekli olarak geliştirilmesine olanak veren çok gelişkin bir kredi sistemi bulunuyordu. Şüphesiz, bu da arkasından izafî bir borçlanmayı getiriyordu. 1945'de bu borçlar Yahudi toplumunun toplam tarımsal gelirinin %88'i demek olan 45 milyon doları buluyordu. (84) Ama Yahudi tarımının arkasında, kredi kurumları ve kooperatifler sistemi bulunduğu için bu borçların fazla önemi yoktu.

Bu arada Arap tarım işçisinin ücret düzeyinin

de Yahudilerden daha düşük olduğundan söz etmek gerekir. Bir Arap tarım işçisi günde 80-100 Mils, Yahudi meslektaşı ise 200-250 Mils alıyordu. Portakal plantasyonlarındaki bir Arap işçi en az 100, en çok 600 Mils; bir Yahudi işçi en az 150 ve en çok 1200 Mils kazanıyordu. (85)

Yahudilerin gelişme seviyesinin üstünlüğü en açık olarak eğitim sisteminde görülür. 1920/21'de Yahudi nüfus Filistin nüfusunun sadece %11,6'sını meydana getirirken, 16.442 Arap öğrenciye karşılık 12.830 Yahudi öğrenci vardı. 1937/38'de resmî okullarda, 395.836 kişilik Yahudi nüfus içinde 49.920, 939.405 kişilik Arap nüfus içinde 49.400 öğrenci vardı. (86) Bütün okullar gözönüne alındığında bu oran Araplar için daha da düşük olmaktadır. (87)

TABLO: 19

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Müslüman	63.190	66.939	68.149	69.044	69.872	75.101	82.980
Yahudi	79.217	83.478	84.051	87.883	91.321	99.469	103.424
Hristiyan	23.523	25.326	24.941	25.820	26.705	27.758	28.717

1946'da İngiliz-Amerikan araştırma komisyonu şunu söylüyordu: «Arap eğitim sisteminin acınacak durumu, hoşnutsuzluğun gerçek bir sebebidir. Bu hoşnutsuzluk, Yahudi çocuklarının sahip olduğu olanaklarla olan çelişme dolayısiyle daha da büyümektedir. Filistin'deki Yahudi eğitimi, Yahudi topluluğu tarafından ve Yahudi ana-babaların sağlayabildiği katkılar vasıtasıyla finanse ediliyor. Pratik olarak her Yahudi çocuk ilkokula gitme olanağına sahiptir. Teknik, orta ve yüksek okullar parasını ödeyebilen herkese açıktır.» (88) Buna uygun olarak, 1931 yılında 14-21 yaş arasında olan 1000 Yahudiden 917'si, fakat 1000 Araptan sadece 180'i okur yazardı. (89) Bu, Arapların 1945-46'da sadece üç günlük gazete, on

haftalık gazete ve beş dergiye. fakat Yahudilerin dokuz İbranice, iki İngilizce günlük, 18 İbranice, 6 İngilizce ve üç başka haftalık gazeteye ve 50'den fazla çeşitli dergiye sahip olmalarını da açıklıyor .(90)

Sağlık sisteminde de, Araplar hâlâ azgelişmiş ülkeler standardına bağlı olmasına rağmen, Yahudiler Filistin'e Avrupa düzeyini getiriyorlardı. Yahudiler modern donatımlı hastanelere ve tıbbî danışma merkezlerine sahiptiler. (91) Yahudi doğum oranı Araplarınkinden daha büyük, ölüm oranı ise çok daha düşüktü. (92) «Arap çocuklarının genel durumu Yahudilerinkinden çok daha kötüydü.» (93) Aynı şekilde Yahudilerin sağlık ve beslenme durumu Araplarınkinden daha üstündü. (94)

1945'de Yahudiler, bütün halkın üçte biri bile değilken, Arap halkın 40 milyon Filistin Lirası tutarındaki satınalma gücüne karşılık, onların satınalma gücü 75 milyonu buluyordu. (95) Tekstil tüketimleri Araplarınkinin iki katıydı. Sahip oldukları otomobillerin değeri, Araplarınkini %30 aşıyordu. (97) Arapların sadece bir kısmı vergilendirilebilecek bir ücret seviyesine erişiyordu Üstelik Arap vergi mükelleflerinin çoğu İngiliz manda yönetiminin memurlarıydı. (98) 31 Ekim 1945'de Yahudi tasarruf mevduatı 67,5 milyon Filistin Lirası, toplam nüfusun üçte ikisinden fazlasını meydana getiren Araplarınki 12.5 milyon Filistin Lirası tutarındaydı. (99)

Her iki toplumun kurumlarının karşılaştırılması -daha önce sözünü ettiğimiz gibi- bağımsızlıktan önce mahallî, bölgesel ve **ulusal** düzeyde tamamlanmış bir yönetim ve hükümet kurumları sistemini ellerinde bulunduran Yahudiler lehine sonuçlanıyor. Arapların şehir ve belediye yönetimlerindeki en gerekli dairelere bile sahip olmayı malî bakımdan başaramamasına rağmen, sürekli sermaye ve bağış akımı Siyonist Örgüt'e etkili politik kurumlar kurmak ve

korumak olanağı veriyordu. Aşağıdaki tablo, Filistin'de her iki topluluğun belediye düzeyinde ne kadar para ile ev geçindirdiğini açıklamaktadır: (100) (Harcamalar kişi başına Filistin lirası olarak verilmiştir)

TABLO: 20

	1939-1940	1940-1941	1941-1942	1942-1943
Yahudi şehir belediyeleri	3.504	3.449	4.039	4.071
Karışık şehir belediyeleri	796	904	1.045	1.273
Arap şehir belediyeleri	401	552	714	697
Yahudi ilçe belediyeleri	1.603	1.580	1.735	2.003
Arap ilçe belediyeleri	333	437	447	353

Yahudi kurumların malî hacmi, İngiliz manda yönetimininkinin bile iki katından fazlaydı. Böylece, 1939'da İngiliz yönetiminin elinde 12 milyon dolar, Yahudi topluluğun elinde 27 milyon dolar bulunuyordu. Manda yönetiminin Arap ve Yahudi nüfus başına yaptığı harcama 1936'da 86, 1937'de 93, 1938'de 79 ve 1939'da 88 sent tutarındaydı. Yahudi kurumlarının, Filistin'deki Yahudi nüfus başına yaptığı harcama 1936'da 4,70 dolar, 1937'de 5,44, 1938'de 5,35 ve 1939'da 5,61 doları buluyordu. (101) Buradan, manda yönetiminin ödemelerinin bir kısmı zaten Yahudi halkın payına düştüğü için, Siyonist Örgüt'ün Yahudi halk için kişi başına yaklaşık olarak Araplarınkinden on beş kat daha fazla para harcadığı ortaya çıkmaktadır.

Yahudilerin gelişme üstünlüğü, son olarak askerî alanda da ortaya çıkıyor; «Yahudi savunma kuvvetlerinin (defence force) üyeleri, daha geri bir sosyal sistemin bir parçası olan, eğitim ve teknik yönden geri kalmış Arap askerlerine göre üstün olan gelişmiş ve ilerlemiş bir toplumdan geliyordu.» (102) Arapların tersine, Yahudiler yerleşme merkezlerinde askeri üslerde, her çeşit modern silâha kendi cephane fabrikalarına, bir gizli servise, askerî uzmanlara,

çeşitli ordular ve Jewish Agency ile «bir ordunun politik karargâhına» (103) sahiptiler. «Filistin'deki Yahudi hayatının genel olarak militarize edilmesi» (104) karşısında Arapların gücü silâh tekniğindeki geriliklerini niteliksel olarak gidermeye yetmiyordu. «Yahudilerin iki katı büyüklükte bir nüfustan sadece 12.445 kişi askerî görev için silâh altına alınıyordu. Yahudilerinkinin yarısı kadar bile olmayan bir sayı.» (105)

FİLİSTİN SORUNU BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE

1946'da İngiliz - Amerikan araştırma komisyonu, «Filistin'in bir silâh deposu» (106) haline geldiğini tesbit ediyordu. Bu arada Arap-Yahudi çatışması, İngiliz - Siyonist çatışmasına dönüşmüştü. «Daha önce 1936-1939 Arap ayaklanmasında yenilmiş oldukları ve ne ulusal düzeyde politik bir yapıya ne de kitleleri toparlayabilecek politik bir liderliğe sahip olmadıkları için, daha doğrusu artık sahip olamadıkları için, savaş sonrası yıllarındaki kritik dönemde (1945-1948) Filistin'in Arap halkı savaş sahnesinden tamamiyle silinmişti.» (107) Siyonistler İngilizlerin yardımıyla Filistinlilerin direnişini ezdikten sonra, özel tasarılarına göre bir **Yahudi Devleti**'ni zorla kurmak için, şimdi de eski koruyucuları olan İngiltere'ye karşı savaşı yoğunlaştırıyorlardı. (108)

«(İkinci Dünya Savaşındaki W.H.) kayıplardan dolayı zayıflamış ve Amerika'yı savaş sonrasının dünya lideri olarak kabul etmeye hazır olan Büyük Britanya'nın, Filistin'deki manda görevlerini yerine getirmeye artık gücü yetmiyordu.» (109) 1946 sonbaharında İngilizler, Araplar ve Yahudiler arasındaki son bir konferans gene hiçbir sonuç vermedi ve İngiltere, 1947 şubatında Filistin sorununu çözmesi için Birleşmiş Milletler'e başvurdu. 1947 Mayısında Birleşmiş Milletler, **UN Special Commıttee on Palestl-**

ne (UNSCOP) (*) adlı bir komite kurdu. Filistin'de incelemeler yapan bu komite, **çoğunluk plânı** ve **azınlık plânı** olarak anılan iki tasarı hazırladı. Bunlardan ülkenin taksimini; Filistin'de bir Yahudi devleti, bir Arap devleti ve Kudüs'te B.M. gözetimi altında uluslararası bir bölge kurulmasını öngören **çoğunluk plânı** (Majority plân) UNSCOP üyelerinden Guatemala, Kanada, Hollanda, Peru, İsveç, Çekoslovakya ve Uruguay tarafından destekleniyordu. Filistin'de Yahudi ve Arap topluluklarından. başkenti Kudüs olan federatif bir devlet kurulmasını teklif eden **azınlık plânı** (Minorty Plân) ise Hindistan, İran ve Yugoslavya tarafından destekleniyordu. Avustralya çekimser kalmıştı. (110)

Yahudiler **çoğunluk plânını** şartlı olarak kabul ettiler. Araplar, kendi görüşlerine göre; **Majority Plân** Filistin'in toprak bütünlüğünü parçaladığı, **Minority Plân** gizli bir şekilde **bölücü** amaçlar izlediği için, UNSCOP-Komisyonu'nun her iki teklifini de kesinlikle reddettiler. Arap delegeleri bunun yerine, Filistin'deki bütün insanların ve azınlıkların haklarına, ihtiyaçlarına saygı gösterecek olan demokratik bir devlet sistemi önerdiler. (111). 23 Eylül 1947'de B.M Genel Kurulu UNSCOP-Komisyonu'nun her iki plânını da görüşecek olan bir özel komite kurdu. 22.Ekim 1947'de özel komite, UNSCOP - Komisyonu'nun çalışmasını incelemekle görevli iki alt komite atadı. **Un Special Committee on Palestine'ın** (UNSCOP) Birinci Alt Komitesi'ne Guatemala, Kanada, Polonya, Sovyetler Birliği, Güney Afrika. Çekoslovakya, Uruguay, ABD ve Venezuella dahildi. Bu devletler, bütün belgelerin tam bir incelenmesinden sonra çoğunluk plânının, yani Filistin'in taksiminin kabulünü tavsiye ettiler. UNSCOP'ün İkinci Alt Komitesi'nde Afganis-

(*) Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komitesi.

tan, Mısır, Irak, Kolombiya, Lübnan, Pakistan, Suudi Arabistan, Suriye ve Yemen delegeleri çalışıyordu. Bu komitede Arap devletleri çok fazla temsil edildiği için, Araplar, Birleşmiş Milletler'in Özel Komisyon Başkanı'na, iki Arap komisyon üyesinin iki tarafsız üye ile değiştirilmesini teklif ettiler, ama istekleri reddedildi.

19 Kasım 1947'de Genel Kurul'ca atanan Özel Komisyon, UNSCOP'un her iki Alt Komitesinin plânlarını ve önerilerini incelemeye başladı. 24 Kasım'da Özel Komisyon'da oylama yapıldı. Oy hakkına sahip üyeler, 11 çekimserin yanısıra 18'e karşı 25 oyla Filistin sorununun Uluslararası Adalet Divanına gönderilmesi teklifini reddettiler. Delegeler bundan sonra asıl sorunu; yani Birleşmiş Milletler'in Filistin sorununu görüşmeye yetkili olup olmadığını tartıştılar. 21 delege bu soruya evet, 20'si hayır dedi, 13'ü çekimser kaldı. Daha sonra, Filistin'de bağımsız, demokratik bir devlet kurma teklifi, 14 çekimserin yanısıra 12'ye karşı 29 oyla reddedildi. Nihayet Özel Komisyon, 17 çekimser yanında 13'e karşı 25 oyla taksim plânını **(Majority Plân)** kabul etti. Filistin'de, politik olarak bağımsız, fakat ekonomik olarak birbiriyle ilişkiyi sürdürmesi gereken **(economic union)** iki devlet meydana gelecekti.

Bu sırada Siyonist Örgüt, Filistin'deki askerî (112) ve ABD'deki politik savaşı yoğunlaştırıyordu. (113) Siyonistler, Amerikan kamuoyunu ve resmî politikasını kendi yararlarına etkilemek için herşeyi deniyorlardı. (114) Amerikan Yahudileri ekonomik ve politik olarak bir iktidar unsurunu temsil ettikleri ve Siyonistler Amerikan politikasına sadakatlarını göstermekte kusur etmedikleri için, Başkan Truman, siyonistlerin davasını desteklemeye ve bu yolla Orta Doğu'da güvenilir bir müttefik bulmaya karar vermişti. (115)

Filistin'in taksimiyle ilgili oylamadan önce, Arap taraftarı veya kararsız B.M. üyeleri üzerindeki siyonist baskı, ABD'nin yardımıyla artmıştı. Oylamanın ertelenmesi, göz korkutma, anti-şemitizm suçlaması, Üçüncü Dünya Devletlerine ekonomik vaatler, Liberya, Filipinler ve Haiti v.b. gibi Birleşik Devletlere bağımlı ülkeler üzerindeki Amerikan baskısı, birkaç B.M. üyesi devletin fikrini değiştirmesine sebep oldu. (116) «Amerika'nın bütün ağırlığını terazinin kefesine nasıl koyduğu ve böylece oylamayı nasıl etkilediği» (117), özellikle Filipinler örneğinde görüldü: «Filipinler delegesi Romulo'nun 26 Kasım'da Filistin'in taksimine karşı ateşli bir söylev vermiş olmasına rağmen, ABD'nin müdahalesiyle Filipin Başkanı Roxas'ın ülkesinin delegasyonuna görüşlerini değiştirmesi yolunda talimat vermesinden sonra bu ülke, karar oylamasında taksim için oy verdi. (118) Amerika'nın ve siyonizmin bu baskı politikası, Amerikan Kongresi'nde olduğu gibi Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nda da eleştirildi. (119)

29 Kasım 1947'de B M. Genel Kurulu, 10 çekimser, 13 red ve 33 kabul oyu ile Filistin'in bir Arap ve bir Yahudi devletine bölünmesini kabul etti. ABD'ye bağımlı ülkeler hariç hiçbir Üçüncü Dünya Ülkesi Filistin'in taksimi lehinde oy kullanmamıştı. Büyük Britanya çekimser kalmıştı. Diğer büyük devletler -Sovyetler Birliği dahil-, taksim plânını desteklediler. (120) Çoğunluk plânının taksim teklifi lehinde şu ülkeler oy verdi: Avustralya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Beyaz Rusya Sovyet Cumhuriyeti, Kanada, Kosta Rika, Çekoslovakya, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Kanada, Fransa, Guatemala, Haiti, İzlanda, Liberya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Norveç, Panama, Paraguay, Peru, Filipinler, Polonya, İsveç, Ukrayna Sovyet Cumhuriyeti, Güney Afrika Birliği, SSCB, ABD, Uruguay ve

Venezuella. Şu ülkeler ise taksim plânının aleyhindeydiler: Afganistan, İran, Irak, Küba, Mısır, Yunanistan, Hindistan, Lübnan, Pakistan, Suudi Arabistan, Suriye, Türkiye ve Yemen. Aşağıdaki B.M. üyesi devletler de çekimser kaldılar: Arjantin, Şili, Çin, Kolombiya, El Salvador, Habeşistan, Honduras, Meksika, Büyük Britanya ve Yugoslavya.

Siyonistler bu oylamanın sonucunu hoşnutlukla karşıladılar; sistematik **oldu-bittiler** politikaları kesin zaferini kazanmıştı. Araplar, B.M. kararını kabul etmiyor, Filistin'in istenmeyen ve görüşlerine göre haksız olan kaybına karşı direneceklerini bildiriyorlardı. (121)

Günümüzde Arap dünyasının en önemli koruyucusu olarak ortaya çıkan Sovyetler Birliği de 1947'de Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulması lehine oy kullanmıştı. SSCB'nin B.M.'deki temsilcisi A.Gromiko 1947 Kasım'ında şunları açıklıyordu: «Batı dünyasındaki hiçbir ülkenin Yahudi halkın temel haklarını savunmayı ve onları faşist cellatların şiddet eylemlerine karşı korumayı başaramaması olgusu, Yahudilerin kendi devletlerini kurma isteğini açıklamaktadır. Bu gerçeği gözönüne almamak ve Yahudi halkın arzusunu gerçekleştirme hakkını reddetmek haksızlık olur.» (122)

21 Mayıs 1948'de Gromiko, B.M.'de, Arapların vatanlarının bölünmesine karşı koyuşlarındaki kararlılıklarını eleştiriyordu: «Sovyetler Birliği delegasyonu, Filistin sorunu karşısındaki Arap tavrından dolayı hayretini açıklamaktan kendini alamıyor. Bu devletlerin veya en azından onlardan birkaçının, Filistin'e birlikler göndermeye ve bu ülkede ortaya çıkan (Yahudilerin, W.H.) ulusal kurtuluş hareketini ezmek amacıyla askerî tedbirler almaya karar verdiklerini görmekle son derece üzgünüz.» (123)

Bu dönemde Sovyetler Birliği, İsrail'in Filistin-

lilere ve Arap gönüllülerine karşı savaşını Çekoslovak silâhlarıyla destekliyordu ve İsrail'i tanıyan ilk ülkeydi. Dünya Komünist partileri, Stalinist Orta Doğu politikasını izliyorlardı. Yalnız bağımsız sosyalistler ve Troçkistler, Filistin'in bölünmesindeki tehlikenin ve siyonizmin genişlemeci karakterinin ilk olarak farkına varmışlardı. (124)

Birleşmiş Milletler'deki Yahudi temsilcileri, ABD ile SSCB'nin Filistin sorunundaki ittifakını alkışlarla karşılıyorlardı. Buna karşılık, **Arab Higher Committee**'nin temsilcisi, Birleşmiş Milletler'de büyük devletlerin tavrını şu şekilde yorumluyordu: «İki büyük barış şampiyonu -SSCB ve ABD- kendi söylediklerine göre insancıl sebeplerle, Filistindeki halkın kendi kaderini tayin hakkının şiddet yoluyla ortadan kaldırılmasını desteklemek için elele verdiler. Bir tek şey üzerinde, yani Filistin'in taksiminde birliktiler. Bu yıkıcı politikayı çeşitli nedenlerle izlemektedirler: Birisi ABD'deki Yahudi seçmenlerin hoşuna gitmek için; diğeri ise onbinlerce (Sovyet Yahudisi, W.H.) göçmenin, Filistin'i istila ederek orada (komünist, W.H.) amaçlarının propagandasını yapmasını sağlamak için.» (125)

FİLİSTİN'İN TAKSİMİNİN PROBLEMATİĞİ

Filistin'in taksimi hakkındaki karar, daha önce konu ile asıl ilgili olan Filistin halkına danışılmaksızın alınmıştı. Filistin'de bir referandum yapma, B.M. tarafından reddedilmişti. Bu sırada B.M. temsilcilerinin, **bütün** araştırma komisyonlarına ve uluslararası raportörlere, bağımsızlık hakkındaki arzularını bildirmiş olan Arap Filistinli halkın çıkarlarına aykırı hareket ettiklerini bilmeleri gerekirdi. (126)

Fakat, Filistin'in Birleşmiş Milletler tarafından taksim edilmesinin problematiği daha derinlere uzanmakta ve B.M.'in böyle bir karar alabilme yetkisinin

meşru olup olmadığına varmaktadır. B.M. temsilcilerinin bile bu tartışmalı konu üzerinde ne kadar kararsız olduğunu, 24 Kasım 1947'de Özel Komite'deki, B.M.'in Filistin'in taksimine karar vermeye hukukî açıdan yetkili olup olmadığı konusunda UNSCOP İkinci Alt Komite'sinin önergesinin oylanması gösterdi. Oyların sayımında, 57 oydan 21 «abul, 20 red oyu çıkmıştı. O halde, UNSCOP İkinci Alt Komitesi'nin Başkanı Khan'ın da tesbit ettiği gibi, «sadece 21 üye yapılmasını önerdikleri şeyi B.M.'in yapmaya haklı olduğuna inanıyordu; 36'sı ise bu fikirde değildi.» (127)

UN Special Committee on Palestine'ın 2. Alt Komitesi, politik ekonomi ve devletler hukuku açısından ayrıntılı bir araştırmada, Birleşmiş Milletler'in yeni bir devlet kurmaya yetkisi olmadığı» sonucuna varıyordu. «Böyle bir karar, sadece bizzat sözkonusu olan ülkenin halkının hür iradesiyle gerçekleştirilebilir. Filistin Araplarının istek ve çıkarları hiç gözönüne alınmaksızın, bir Yahudi devletinin kurulmasını içerdiği için, çoğunluk plânında bu şart yerine gelmemiştir.» (128) Raporun 19 bölümü, Birleşmiş Milletler'in her kararda, 1 maddesi «eşit haklar ilkesine ve halkların kendi kaderlerini tayin hakkına» saygı gösterilmesi gerektiğini açıkça ifade eden B.M. Anayasası'na bağımlı olduğuna dikkati çekiyordu. Aynı maddede B.M. Teşkilâtı, bizzat kendisinden ve üye devletlerden «halkların politik isteklerini gözönüne almayı» ister. Taksim kararı, Birleşmiş Milletler'in her iki haklar ilkesine de açıkça ters düşmektedir. (129)

UNSCOP Raporu, Cemiyet-i Akvam'ın dağılmasıyla Filistin'deki İngiliz mandasının hukukî temelinin de ortadan kalktığını, «ve Birleşik Krallığın **Filistin'de sadece de facto bir otorite icra ettiğini,»** gösteriyordu: Manda'nın fiilen sona ermiş olduğu açık-

lanmalıdır. Fakat, mandanın teknik olarak geçerli olduğu kabul edilse bile, resmî olarak sona erişinin en uygun biçimi, iktidarın mandater tarafından Filistin halkını temsil eden bir hükümete devredilmesidir. Manda yönetimi, bağımsızlık verilmiş olan Suriye, Lübnan ve Ürdün örneklerini izlemeliydi.

UNSCOP'un İkinci Alt Komitesi, daha sonra İngiliz mandasının açık talimatnamesini ele alıyordu. Manda'nın, Cemiyet-i Akvam anlaşmasına göre yorumlanması gerektiğini; bunun 22 maddesinin ise, Cemiyet-i Akvam'ın Filistin'e bağımsızlık verme isteğini ve İngiltere'nin mandater olarak Filistin halkını bağımsızlığına hazırlamasını öngördüğünü tesbit ediyordu. «Diğer bir deyişle, Filistin halkının bağımsızlığını kısıtlayan biricik şey, manda yönetiminin belli bir zamanla sınırlanmış vesayetiydi.»

Rapora göre; «Filistin'in bağımsız bir devlet haline gelmesi (...) mantıken manda amaçlarının en yüksek noktası ve antlaşmanın (Cemiyet-i Akvam Antlaşması-ç.) 22. maddesinin içerdiği gibi bağımsız olmayan ülkelerin gelişmesi için bir plândır.» Özellikle manda antlaşmasının 28. maddesi, mandanın sona ermesinden sonra yürütme yetkisinin, «Filistin Hükümeti'ne» devredileceğine işaret eder. «Mandanın amacı, kendi kendini yönetebilecek duruma gelinceye kadar Filistin halkına yönetimle ilgili öğüt ve yardım vermekti. Amaç; kendi kendini yönetebilecek duruma geldiğinde, ne Filistin halkına zorla yeni şartlar kabul ettirmek ne de ülkesinin bir kısmını zorla elinden almaktı.»

UNSCOP Raporu, ayrıntılı olarak Arap ve Yahudi haklarını inceliyor ve ne Balfour Deklerasyonu ne de mandanın bir Yahudi devletinin kurulmasından söz etmediğine dikkati çekiyor: Mac Mahon Anlaşması, Hogarth Mesajı, Bassett Mektubu, Yediler Açıklaması, 1918 İngiliz-Fransız Açıklaması v.b. gibi

çok sayıda belgede Araplara bağımsızlık vaadedilmişti. Konuyla asıl ilgili olan Filistin halkına danışılmaksızın yayınlanan Balfour Deklerasyonu'nda, **Yahudi Devleti** hakkında en küçük bir ima yoktu. İngiliz manda yönetimi çeşitli Beyaz Kitap'larda, **Ulusal Yahudi Yurdu**'nun bir **Yahudi Devleti** ile özdeş olmadığını onaylamıştı. Ne mandater ne de Araplar Yahudilere hiçbir zaman, «Filistin'in bir kısmını ayrı kullanmaları» hakkında söz vermemişlerdi. Yahudi göçü daima, bağımsız ve bölünmemiş bir Filistin'de bir tek hükümet öngören manda temeli üzerinde yapılmıştı.

UNSCOP'un İkinci Alt Komitesi, sonunda Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş olan taksim plânını da inceledi. (130) Bu plânın salt **istatistiki** elemanlarının incelenmesi bile, Arapların haklarının ne kadar çok çiğnendiğini ve Yahudilerin ne kadar kayırıldıklarını gösterir. Arap Devleti'ne, Filistin'in toplam yüzölçümünün %42'88,i olan 11.600 km2'lik bir bölge verilmişti. Buna karşılık **Yahudi Devleti 15.100** km.2 ile Filistin'in toplam yüzölçümünün %56,47'sini kaplıyordu. İçinde 105.540 Arap ve 99.960 Yahudinin yaşadığı 176 km.2 ise, Uluslararası Kudüs Bölgesi'ne ayrılmıştı. Taksimden önce **Arap Devlet**'inde 749.010 Arap ve 9520 Yahudi vardı; UNSCOP'a göre Yahudi Devlet'inde ise 499.020 Yahudi ve 509.780 Arap yaşıyordu.

İkinci Alt Komite, Yahudilere ayrılan bölge hakkındaki incelemesinde, Yahudi nüfusun, sadece Sharon ve Esdraelon ovalarındaki Tel Aviv ve Petah Tikva şehirleri sayesinde 306.760 Araba karşı 462.259 Yahudi ile çoğunlukta olduğunu tesbit etmişti. «Güney Bölgesinde - Beersheba Bölgesi- 1020 Yahudi ve 103.820 Arap vardır. Bir başka deyişle, Yahudi nüfus toplam nüfusun %1'inden daha azdır **Special Committee** gibi uluslararası bir komisyonun çoğunluğu-

nun, tamamen Arap olan bir ülkenin ve halkın, nüfusun %99'unu meydana getiren Arapların istek ve çıkarlarına karşı, nüfusun %1'inden azını temsil eden Yahudilerin denetimi altına verilmesini isteyebilmesi hayret vericidir.» Tamamiyle veya kısmen Yahudi devletine verilen daha küçük on bölgede de Araplar çoğunluktaydılar.

UNSCOP Komisyonu, ülke «bölünmez bir birliği» temsil ettiği için, Filistin'in taksimine kesinlikle karşı çıkıyordu. «Filistin'in bütün kısımlarının ekonomisi birbirine bağlıdır.» Ulaştırma bağlantıları, limanlar, ulaştırma ihtiyaç maddelerinin sağlanması, kamu hizmetleri v.b., birleşik bir Filistin temeli üzerinde kurulmuş ve yerine getirilmiştir. İhtiyaçların ortak ve bölünmez olarak karşılanmasına bir örnek olarak, Kudüs'e su sağlayan kaynağın önerilen Yahudi devletinde bulunduğu ve suyun kente ulaşmadan önce Arap devleti içinden geçmek zorunda olması gösterilebilir. Aynı şekilde, önerilen Arap devletindeki bütün önemli şehirlerin elektrik ihtiyacının, önerilen Yahudi devleti içinde bulunan elektrik santrallarından sağlanması gerekecektir.»

Alt Komite, bundan başka amaçlanan Arap devletinin ekonomik olarak yaşayamayacağını ortaya koymaktadır. Yahudi devleti, Filistin'in ihraç mallarının en büyük kısmını meydana getiren bütün narenciye bölgelerine sahip olacaktı. Sahil ovalarındaki, Esdraelon ovasındaki, Jezreel vadisindeki Filistin'in en iyi ve en verimli toprakları Yahudi devletinin payına düşüyordu. Öncelikle tarımcı bir halk olan Araplar, başlıca varoluş temellerini kaybedecekler; kendilerini besleyemez ve ekonomilerini ayakta tutamaz hale geleceklerdi. Önerilen Arap devleti, ancak Yahudi devletine bağımlı olarak ve uluslararası yardımlarla yaşayabilirdi. «Özet olarak; önerilen Arap devletinin yaşayamayacağı açıkça ortaya çıkmakta-

alr. Herhangi bir anlamda işlenebilir hiçbir toprağı olmayacak. Elinde bulunan işlenebilir topraklar, tarımsal ürünlere duyulan ihtiyacın çok küçük bir kısmını bile karşılayamaz. Başka hiçbir ekonomik kaynağa, hammaddeye, endüstriye, ticarete sahip olamayacak ve yardımlarla, borçlarla yaşamak zorunda kalacak.»

Yukarda ihtimal olarak anlatılanlar Arapların zararına gerçekleşti. Burada, Filistin'in Arap olduğu, Arapların çoğunluğa ve hemen hemen bütün topraklara sahip oldukları gözönünde tutulmalıdır. (131) Taksimden önce 16 alt bölgede her iki nüfus arasındaki oranlar şöyleydi:

TABLO: 21

Alt bölge	Araplar ve diğerleri (%)	Yahudiler (%)
Safad	87	13
Acre	96	4
Tiberlas	67	33
Beisan	70	30
Nazareth	84	16
Hayfa	53	47
Jenin	100	—
Nablus	100	—
Tulkarm	83	17
Ramallah	100	—
Kudüs	62	38
Hebron	99	1'den az
Yafa	29	71
Ramleh	78	22
Gazze	98	2
Beersheba	99	1'den az

Topraklar Araplar ve Yahudiler arasında şöyle bölünüyordu:

TABLO: 22

Bölge	Araplar ve diğerleri (%)	Yahudiler (%)
Safad	68	18
Acre	87	3

Tiberias	51	38
Beisan	44	34
Nazareth	52	28
Hayfa	42	35
Jenin	84	1'den az
Nablus	76	1'den az
Tulkarm	78	17
Ramallah	99	1'den az
Kudüs	84	2
Hebron	96	1'den az
Yafa	47	39
Ramleh	77	14
Gazze	75	4
Beersheba	94	1'den az

Yukardaki tablodaki eksik yüzdeler kamu ve devlet mülklerini göstermektedir. 1945'de İngiliz manda yönetiminin yayınladığı **Filistin Köy İstatistiğine,** özel Arap topraklarını 12.547.774 dönüm (%47.74), Yahudilerinkini 1.491.699 dönüm (%5,67) ve devlete ait toprakları 12.114.492 dönüm (%46,02) olarak göstermektedir. Kalan 142.048 dönüm (%0,54) diğer mülk sahiplerine aitti. Büyük Yahudi toprakları, bu dönemde aşağıdaki gibi dağılıyordu (dönüm olarak): (132)

TABLO: 23

Bölge	Yahudi ulusal fonları	«Palestine Jewish Colonization Ass.»	«Palestine Lrand Development Co.»
Galile	272.000 ve 49.600	123.800 ve 3.900	2.200
Hayfa	112.600	60.800	6.000 ve 200
Samaria	79.600 ve 2.200	1.100	—
Kudüs	13.100 ve 2.200	1.800	900
Lydda	60.100 ve 3.100	2.300	400
Gazze	63.400 ve 2.200	—	—

Bölge	«Hemnuta Ltd.»	«Africa Palestine Investment Co.»	«Bayside Land Cooperation»	«Palestine Kupat Am. Bank.»
Galile	200	—	—	—
Hayfa	—	9.900	8.500	6.300 ve 2.100
Samaria	4.800 ve 9.100	—	—	—
Kudüs	200 ve 800	—	—	—
Lydda	700 ve 700	—	—	—
Gazze	—	—	—	—

Bu tablo, büyük Yahudi mülklerinden 451.700 dönümün Galile'de, 206,400 dönümün Hayfa'da 96.800 dönümün Samaria'da, 19.000 dönümün Kudüs'de 67.300 dönümün Lydda ve 65.600 dönümün Gazze'de olduğunu göstermektedir; yani bütün Filistin'de toplam 906 800 dönüm.

Bu arada Siyonist Örgüt ve bireysel göçmenler, 1920-1945 arasındaki yıllarda aşağıdaki miktarlarda toprağı Filistin'deki Araplardan satın almayı başarmışlardır: (133)

TABLO: 24

Yıl	Dönüm
1920	1.048
1921	90.785
1922	39.359
1923	17.493
1924	44.765
1925	176.124
1926	38.978
1927	18.995
1928	21.515
1929	64.517
1930	19.365
1931	18.585
1932	18.893
1933	36.991
1934	62.114
1935	72.905

1936	18.146	
1937	**29.367**	
1938	27.280	
1939	27.973	
1940	22.481	
1941	14.530	
1942	18.810	
1943	18.035	
1944	8.311	
1945	11.000	(Tahmini)

İngiliz manda yönetimi, Yahudi topluluğunun 1920'deki toprak mülkiyetini 650.000 dönüm olarak tahmin ediyordu. 1920'den 1945'e (dahil) kadar olan yıllar içindeki toprak alımlarıyla Yahudi arazisi 1945 sonunda 1.588.365 dönümü bulmuştu. (134) Bu sayılar, daha eski olan **Village Statistics**'in sayılarından biraz farklıdır.

Sadece Yahudi narenciye bölgesi, 139.728 dönümlük ekim alanı ile 135.368 dönüm olan Arapların-kinden büyüktü. Arap plantasyonları 1.052.222 dönüm, Yahudilerin ki ise sadece 94.167 dönümü kaplıyordu. Arap muz plantasyonları da Yahudilerinkinden daha büyüktü. Arap sebze ve tahıl tarlaları 6.476.392 dönüm, Yahudilerin ki ise sadece 936.948 dönüm üzerine yayılıyordu. Buna rağmen, B.M. taksim kararında Yahudilerin payına, Araplarınkinden daha çok ve daha iyi topraklar düşmüştü.

Village Statistics'e göre, Filistin'in taksimine kadar toprakların sadece %5,67'sini ele geçirmiş olan Yahudiler, Birleşmiş Milletler'in taksim kararının yardımı ile Filistin'in bütün topraklarının %56,47'sine sahip oluyorlardı. O halde, her zaman iddia edildiği gibi, Yahudilerin, Filistin'deki topraklarının tamamını satın alarak ele geçirdiklerinden ve binbir zahmetle işlediklerinden söz edilemez. Yahudiler, Filistin'in bölündüğü dönemde de nüfusa ve mülkiyete göre bir

azınlıktılar.. Şüphesiz - daha önce sözünü ettiğimiz gibi sosyo - ekonomik bakımdan Araplara üstün olan bir azınlık. Filistin'de Yahudi egemenliğini **meşrulaştıran** uluslararası komiteler vasıtasıyla ekonomik, politik ve hukukî yönden aldatılışları, o zamandan beri haklarının çiğnendiğini ve kendilerine **kanunsuz** davranıldığını hisseden Arapları kışkırtıyordu. UNSCOP'un İkinci Alt Komitesi'nin raporunda önceden belirtildiği gibi, kaçınılmaz olarak buradan «Filistin'de ciddi bir uzlaşmazlık doğacaktı. Filistin Problemi'ni çözmekten çok uzak olan taksim teklifi, daha ciddî ve daha büyük boyutlu bir diğer problem yaratacaktır.» Gerçekten taksimin sonucu; sonunda 1956'da dünya çapında boyutlara ulaşacak olan Yahudi halkı ile **Arap Ulusu**'nun silâhlı çatışması olacaktı.

Dipnotlar

1 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 30; Eric Pouleau v.d., a.g.e., s. 22

2 — Robert A. Divine, American Immigration Policy 1924 - 1952, New York 1956; Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 202 v.d.; Displaced Persons and the International Refugee Organization, Report of a Special Sub - Committee in Foreign Affairs, 80 th Congress, 1 st. Session. Vaşington 1947

3 — UNSCOP (UN Special Committee on Palestine), Sub - Committee 2, 11 Kasım 1947 tarihli raporu, UN, Document A/A C. 14/32 and Add. I, 1947, s. 44'e göre aktarılıyor.

4 — AJC (American Jewish Committee), Toward Peace and Equity, New York 1946, s. 73

5 — UNSCOP, UN, Document A/AC, 14/32, a.g.e., s. 39

6 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 185

7 — J. ve D. Kimche, The secret roads, a.g.e.

8, 9 — Akram Zua'iter, The Palestine Question, a.g.e., s. 30

10 — Bkz. George Antonius, a.g.e.; Philip Graves, Palestine - The land of three faiths, Londra 1923, s. 81 v.d.; Robert John, Sami Hadawi, a.g.e. s. 35 v.d.

11 — Bkz. Robert John, Sami Hadawi, The Palestine Diary, a.g.e.

12 — Bkz. Arthur Koestler, Promise and ful fillment, a.g.e., Michael Landmann, Das Israelpseudos der Pseudolinken, a.g.e.

13 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 31

14 — J.M.N. Jeffries, a.g.e., s. 649

15 — George Antonius, The Arab Awakening, a.g.e., s. 408; Eli Lobel, Sabri Geries/Eli Lobel, a.g.e., s. 26

16 — J.M.N. Jeffries, Palestine, a.g.e., s. 650

17 — John H. Davis, Israel als Provokation?, a.g.e., s. 41

18 — A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 38 v.d.; Bkz. Francis E. Newton, Searchlight on Palestine, Londra 1938

19 — Bkz. walid Khalidi, Jerusalem, The Arab case, Amman 1967; Note on Arab Casualities in the 1936 - 1939 Rebellion, Appendix IV, s. 846 v.d.; w. Khalidi (Ed), From haven to conquest'de, Beyrut 1971

20 — Eli Lobel, Sabri Geries/Eli Lobel, a.g.e., s. 28

21 — G. Verjat, Proche - Orient, a.g.e., s. 26

22 — Nathan weinstock, Le mouvement révolutionnaire arabe, a.g.e., s. 115

23, 24 — Bkz. A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 495 ve 947 v.d.

25 — Bkz. Akram Zua'iter, a g.e., A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, Bölüm XXIII

26 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a. g.e., s. 175 v.d.

27 — Bkz. A Survey of Palestine, a.g.e.. Kitap 2, s. 951 ve 953; Report of the Anglo - American Committee of Enquiry, a.g.e., s. 67; Maxime Rodinson, Israe and the Arabs, a.g.e., s. 33

28 — Bkz. George Lenczowski, The Middle East in world Affairs, a.g.e., s. 267

29 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry, a.g.e., s. 67

30 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a. g.e. s. 175 v.d.

31 — A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 947

32 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 36

33 — Bkz. A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 28

34 — Bkz. Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 345 v.d.; **Palestine,** Cilt XI, No. 2, 1936

35 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry, a.g.e., s. 64, v.d.

36 — Bkz. N. weinstock, Le Sionisme..., a.g.e. s. 171

37 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a. g.e., s. 126

38 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a. g.e., s. 126; Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 30

39 — Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 170

40 — A. Granott, Agrarian Reform and the Record of Israel, a.g.e., s. 152

41 — Ernest Main, a.g.e., s. 37; Bkz. Report of the Anglo-American Committee of Enquiry, a.g.e., s. 30; ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 512

42 — Albert M. Hyamson, Palestine under the Mandate 1920 - 1948, Londra 1950, s. 78 v.d.; A. Granott, Land System in Palestine, a.g.e., s. 75 v.d.; Ernest Main, a.g.e., s. 35 v.d.; A Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 225 v.d.

43 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a. g.e., s. 116

44 — Alfred Bonne, State and Economics the Middle East, Londra 1960, s. 40

45 — Statistical Abstract of Palestine 1944/1945, a.g.e., s. 132

46 — Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme... a.g.e.,

47 — George Lenczowski, a.g.e., s. 272; Eric Rouleau v.d., Die Dritte Schlacht, a.g.e., s. 18

48 — Eric Rouleau, a.g.e., s. 18

49 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 31; Bkz. Arthur Koestler, a.g.e., s. 29

50 — George Lenczowski, a.g.e., s. 268

51 — Said B. Himadeh, a.g.e., s. 229; Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, The economic development of Israel, a.g.e., s. 18

52 — Statistica Abstract of Palestine 1944/45, a.g.e., s. 44

53 — Alfred Bonne, Erez Israel, Ha'aretz Ve - Hakalkala, Tel-Aviv 1938, s. 221, aktaran S. N. Eisenstadt, R. Bar Josef, Ch. Adler, a.g.e., s. 148

54 — Georges G. Corm, a.g.e., s. 26

55 — Said B. Himadeh, a.g.e., s. 228

56 — Bkz. B. C. Loftus, National Income of Palestine, 1945, Kudüs 1947; Bkz. Samuel Halperin, The political world of American Zionism, a.g.e., s. 325

57 — Bkz. Georges G. Corm, a.g.e.; Statistical Abstract of Palestine 1944/45

58 — INSEE, Momento economique sur la Palestine, a.g.e.

59 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 31

60, 61 — Statistical Abstract of Palestine 1944/45, a.g.e., s. 53 ve 52

62 — Government of Palestine (Department of Statistics), General Monthly Bulletin of Current Statistics, Ocak/Şubat 1948, Kudüs 1948, s. 42 v.d.

63 — Statistical Abstract of Palestine 199/45, a.g.e., s. 51

64 — Said B. Himadeh, a.g.e , s. 222 v.d.

65 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 126

66 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 507

67 — Said B. Himadeh. a.g.e., s. 285 v.d.

68 — Kesin sayılar ve istatistikler için bakınız: Statistical Abstract of Palestine, 1939, a.g.e., s. 97

69 — Statistical Abstract of Palestine, Compiled and published by the Department of Statistics, Kudüs 1941, s. 103

70 — Bkz. Statistical Abstract of Palestine 1944/45, a.g.e., s. 139 ve 140; A. Survey of Palesrine, a.g.e., Kitap 2, s. 744

71 — General Monthly Bulletın of Statistics, Ocak/Şubat 1948, s. 54. (Ücret kategorilerinden seçtik, W. H.)

72 — Bkz. Said Himadeh, a.g.e., s. 288, v.d.; A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 955

73 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 32

74 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 114

75 — Bkz. A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 791

76 — Abraham Revusky, a.g.e., s. 122

77 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 791

78 — Statistical Abstract of Palestine, 1944/45, a.g.e., s. 13

79 — Statistical Abstract of Palestine, 1944/45, a.g.e., s. 21

80 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 157

81 — Bkz. ESCO - Foundation (Ed.), Palestine..., a.g.e., Kitap 1, s. 430; A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 793

82 — Bkz. Said B. Himadeh, a.g.e.

83 — Bkz. A. Survey of P—alestine, a.g.e., Kitap 2, s. 1200 ve 1337.

84 — Bkz. Georges G. Corm, a.g.e.

85 — Bkz. Statistical Abstract of Palestine, 1940, a.g.e., s. 100.

86 — Statistical Abstract of Palestine, 1939, a.g.e., s. 133

87 — Statistical Abstract of Palestine, 1944/45, s. IX

88 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 37

89 — Daha fazla bilgi için bkz.: Statistical Abstract of Palestine, 1939, a.g.e., s. 16

90 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 875 ve Kitap 3, s. 1346 v.d.

91 — Bkz. Statistical Abstract of Palestine, 1944/45, a.g.e., s. 255 v.d.

92 — Bkz. Statistical Abstract of Palestine, 1944/45, a.g.e., s. 27 ve 28; Abraham Revusky, a.g.e., s. 195 v.d.; Statistical Abstract of Palestine, 1939, a.g.e., s. 21

93, 94 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 840

95, 96, 97 — A. Survey of Palestine, a.g—.e., Kitap 2, s. 728, 845 ve 568.

98 — General Monthly Bulletin of Current Statistics, Ocak/Şubat 1948, s. 44

99 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 2, s. 557

100, 101 — Bkz. R. Nathan, O. Gess, D. Craemer, Palestine - Probleme and Promise, An Economic Study, Vaşington, 1946

102 — Aharon Cohen, a.g.e., s. 453

103 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 28, 66 ve 39.

104, 105, 106 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 28, 66 ve 39

107 — Eli Lobel, S. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 23

108 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 40

109 — John H. Davis, a.g.e., s. 49

110 — UNSCOP Komisyonu'nun görüşmeleri, plânları ve raporları dört cilt halinde ve (UNSCOP - Report to the General Assembly A/364, 1947) adı altında toplanmıştır.

111 — Bkz. UNSCOP - Report, U. N. Document A/364; U. N. Document A/516, 1947

112 — Bkz. Christopher Sykes, a.g.e., s. 379, Bar Zohar, a.g.e., s. 96 v.d.

113 — Bkz. Kermit Roosevelt, The Partition of Palestine - A lesson in pressure politics, **Middle East Journal**'da, No. 1, 1948

114 — Bkz. Joseph B. Schechtman, a.g.e.. s. 64 v.d. ve 425; Richard P. Stevens, American Zionism and U. S. Foreign Policy, 1942-1947, New York 1962.

115 — Bkz. William. A. Eddy, F.D.R. meets Ibn Saud, New York, 1954, s. 37; Harry S. Truman, Memoirs, New York 1955, Kitap 2, s. 158

116 — Bkz. Kermit Roosevelt, a.g.e.; David Horowitz, State in the making New York 1953; Summer Welles, we need not fail, Boston 1958; Alan R. Taylor, a.g.e.; A. Lilienthal, a.g.e.

117 — Bkz. Dawid Horowitz, a.g.e., s. 301, Muhammed Zafrulla Khan, Palestine in the UNO, Karaşi 1948.

118 — Bkz. Carlos P. Romulo, I walked with heroes, New York 1961, s. 280 v.d.

119 — Bkz. U. N., Offical Records of General Assembly, 2 nd Session, 1947, Kitap 2; U. S., Government Record, 1947, Vaşington, s. 1176 v.d.

120 — Oylama sonucu için bakınız: Official Records of General Assembly 2 nd Session, 1947, New York, Kitap 2, s. 1411 v.d.

121 — Bkz. U. N. General Assembly 2 nd .Session, U. N. Document A/364, 1947

122, 123 — U. N. Official Records of General Assembly, A/516, 1947; Filistin Sorunu karşısındaki Sovyet tavrı hakkında dökümanların bir özeti için bak.: **Partisans** (Paris), No. 52, 1970

124 — Bkz. **Partisans** No. 52, 1970; Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

125 — U. N. Document A/516, 1947

126 — Bkz. Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., Bölüm VI.

127 — Bkz. Muhammed Zafrulla Khan, a.g.e., s. 16

128 — Burada ve bütün 4. Bölüm boyunca UNSCOP'un 2. Alt Komitesi'nin 11 Kasım 1947 tarihli raporunu izliyoruz; U. N. Document A/AC. 14/32 and Add. I. New York 1947

129 — UNSCOP'un raporunun diğer paragrafları, B. M. Anayasası'nın başka maddelerine dayanarak, Birleşmiş Milletlerin Filistin hakkında karar vermeye yetkili olmadığını göstermektedir. Biz burada karmaşık devletler hukukuna girmiyoruz. UNSCOP'un 2. Alt Komitesi, Filistin Sorunu'nun Uluslararası Adalet Divanı'nda görüşülmesini teklif etmişti. Bu öneri Özel Komisyon tarafından reddedildi.

130 — Bkz. U. N. Official Records of General Assembly, I st. Session, 1947, Kitap 1, s 171 v.d.; U. N., Document A/519; Official Records of General Assembly, 2 nd Session, 1947, s. 131 v.d.

131 — Bkz. Statistical Abstract of Palestine, 1939, a.g.e.; Statistical Abstract of Palestine, 1944/45, a.g.e.; A. Survey of

Palestine, a.g.e.; Palestine Government, Village Statistics, Kudüs 1945, Sami Hadawi'nin yorumu ile yeniden yayınlanmıştır.

132, 133, 134 — A. Survey of Palestine, a.g.e., Kitap 1, s. 245, 244, 244.

ALTINCI BÖLÜM

SAĞLAMLAŞMA VE GENİŞLEME - İSRAİL DOĞUYOR

«Avrupa, (Araplara, W.H.) hükmedilme ve aşağılanma, fakat aynı zamanda yeni bir politik ve kültürel hayat tarzı da getirdi; vatandaşların ortak karar vermesine izin veren politik bir yapının, en yüksek seviyede kararları anlayıp, onlara katılabilecekleri şekilde kitleleri eğitecek bir kültürün de ilke olarak mümkün olduğunu gösterdi. Üstelik Avrupa'nın üstünlüğünü gösteren ve daha büyük özgürlüğe ve daha büyük refaha doğru sonsuz ilerlemenin yolunu açan şey, bu örgütlenme biçimleriydi. Yavaş yavaş yeni esinler, yeni eğilimler ve yeni fikirler doğmaya ve yayılmaya başladı.» (1) Maxime Rodinson gibi böyle genel bir perspektiften bakılınca, bu doğrudur.

Fakat, tarihsel bir gözlem, Avrupaî - kapitalist ve Arap-feodalist uygarlıkların güdümlü çatışmasının, Filistin'in yerli halkını Avrupa'nın kurbanları haline getirdiğini gösterir. Sömürgecilik ve siyonizm olmasaydı, **Arap Ulusu,** giderek bağımsızlığını ve egemenliğini elde edebilirdi. Bunun yerine, Arap Filistinliler özgürlüklerini ve vatanlarını kaybettiler. Avrupalı Yahudiler ve İngiliz sömürgecilerle istenmeyen

temas dolayısıyla, ekonomik, kültürel ve politik düzeylerini diğer Arap ülkelerine oranla kısmen iyileştirmiş olmaları, hakların, özgürlüğün, toprak ve vatanın gitgide kaybedilmesinde asla bir avuntu olamazdı.

Siyonizm, Filistin'de, ideolojisinin gerektirdiği gibi, sadece **kendi** amaçlarının gerçekleştirilmesiyle ilgileniyordu: bu anlamda, -daha önce belirttiğimiz gibi- stratejik bakış açısına göre toprak mülkiyetini, iktidar politikası açısından da kurumlarını, ekonomisini ve nüfusunu büyütüyordu. Siyonizm Arabistan'da, Avrupaî yapısı, zihniyeti ve kültürü ile Arap dünyasıyla çatışması gereken (ve çatışacak olan) ve bunun sonucu Araplar tarafından bir **yabancı oluşuk** olarak görülen Avrupaî bir bölge kurdu. Avrupalılıkları ağır basan Yahudilerin, (2) **az gelişmiş** Araplara, onların kültür ve yaşama şekillerine çok az yardımları dokunabiliyor; Arap vatandaşlarını anlamaya veya onlar tarafından daha iyi anlaşılmaya hiç çaba harcamıyorlardı. (3)

Yahudiler, Filistin'de Arapların hayat düzeylerini yükselttiklerini ileri sürdüklerinde, bu iddiaya iki yönden karşı çıkılabilir. Birincisi; Araplar, ülkeleri üzerindeki egemenliklerini siyonizm yüzünden, Yahudilere kaptırmışlardır. İkincisi; siyonistler Arapları ekonomik, kültürel ve politik bakımdan ileriye götürecek dolaysız hiçbir çabaya girişmemişlerdir. (4)

«Eğer Araplara yararı olduysa, bu ancak Filistin dışındaki Arapların durumuyla karşılaştırıldığında söz konusudur. Halbuki Filistinli Araplar, ulusal gelir, sosyal hizmetler, eğitim ve genel hayat standardı açısından Filistinli Yahudilerin düzeyinin çok altındaydılar.» (5) Geçen yıllar, her iki halk arasındaki ayrılığı azaltacağı yerde arttırıyordu. (6) Uluslararası araştırma komisyonları, bu konuda şunları tespit etmek zorunda kalıyorlardı: «Filistin'deki Yahudi top-

luluğunun, cemaat olarak Araplarla işbirliği sorununu asla gözönüne almadığını tespit etmek insafsızlık olmaz. Meselâ, Jewish Agency'nin bir Yahudi devleti için yaptığı teklifte, 1,25 milyon Arabın ne olacağı sorusu tamamen üstünkörü bir biçimde geçiştirilmiş tir. (7) Fakat, İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra da ortaya çıktığı gibi, siyonist politika, kendi amaçları **doğrultusunda,** bundan başka bir şey isteyemezdi.

DEVLET OLARAK SAĞLAMLAŞMA DÖNEMİNDE SİYONİZM

15 Mayıs 1948'de İsrail bağımsızlığını elde etti. 15 Mayıs'dan 31 Aralık'a kadar Asya'dan 4736, Afrika ve Arabistan'dan 8253, Avrupa'dan 76.562 Yahudi İsrail'e göç etti. 1948'den bugüne kadar İsrail nüfusu 0,65 milyondan 2,7 milyona yükseldi. Bu dönemde Yishuv ve Aliyah aşağıdaki tablodaki gibi gelişiyordu: (8)

TABLO: 25

Yıl	Göçmenlerin sayısı - Aliyah	İsrail nüfusu - Yishuv
1948	118.993	650.000
1949	239.576	901.000
1950	170.249	1.150.000
1951	175.095	1.324.000
1952	24.369	1.450.000
1953	11.326	1.475.000
1954	18.370	1.530.000
1955	37.478	1.591.000
1956	56.234	1.630.000
1957	71.224	1.750.000
1958	27.082	1.820.000
1959	23.895	1.885.000
1960	24.510	1.950.000
1961	47.638	2.045.000
1962	61.328	2.125.000
1963	64.364	2.195.700
1964	54.716	2.242.165

1965	33.698	2.320.000
1966	18.510	2.246.000
1967	18.065	2.383.800
1968	20.696	2.435.300
1969	37.900	2.497.000

Jewish Agency'nin göz uzmanları, göçmenleri İsrail'e varışlarından sonra çeşitli yerleşme yerlerine dağıtıyordu. «Çoğunluk, Tel-Aviv. Hayfa ve Kiryat Shmona, Ofakim gibi yeni şehirlere yerleştiriliyordu. Diğerleri, terkedilmiş Arap köy ve şehirlerine ya da **Maabarot** gibi geçiş (intikal) kamplarına sevkediliyordu. Göçmenlerin sadece küçük bir azınlığı yaklaşık 17.000 veya %14-, yeni **Moshava'**larda yerleştiriliyordu.» (9)

1948'den önceki gibi şimdi de, Erez İsrail bir devlet olduğunda, Jewish Agency. göçmenlere toprak ve iş sağlama görevini sürdürüyordu. Yahudi Ulusal Fonu, gerekli toprağı sürekli olarak kullanıma açıyor; Jewish Agency, yerleşme yerleri plânlıyor, kuruyor ve göçmenlere. onları yeni çalışma hayatına sokacak eğitimcilerle yardım ediyordu. Jewish Agency'nin eğitimcileri, aynı zamanda göçmenlere siyonist dünya görüşünü aşılamaya ve onlar arasından toplumsal bir ülkü birliği yaratmaya çalışıyorlardı. (10)

Terkedilmiş Arap köylerinin iskânı, İsrail yerleşme politikasında üstün bir yer almıştı. (11) «İsrail - Arap savaşı sırasında Arap köylülerin kaçmasından beri, geniş bölgeler işlenmemiş olarak duruyordu. Bu bölgelerde kurulmuş olan yeni köyler, (İsrail'in W.H.) temel gıda maddelerinin temininde önemli bir unsurdular. Ayrıca, yeni köylerin kurulması, nüfusu bütün ülkeye dağıtmak ve böylece az sayıdaki şehir merkezlerinde toplanma eğilimine karşı koymak için bir araçtı. Köyler, özellikle Kudüs koridorunda sınır boyunca kurulu olanlar, askerî görevleri de yerine

getiriyorlardı. Her köy belli ölçüde askerî bir üstü.» (12) Göçmenler sayesinde, ülkenin iskân edilmesi devam ederken, şehirleşme ve sanayileşme de gelişiyordu. (13)

Bir taraftan gelen Yahudi göçü, diğer taraftan Arap Filistinlilerin kitle halinde dışarıya göçü, İsrail Devleti'nin sağlamlaşması için belirleyici önşartlardı. Göç, ülkenin tarımsal, endüstriyel ve askerî bakımdan inşasının tamamlanmasını sağlıyor ve Arapların **kaçmasının, Filistin** ekonomisinde açtığı ekonomik gedikleri dolduruyordu. Aynı zamanda, siyonist iktidar talebinin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için, Arapların kitle halinde sürülmesi gerekliydi. Genç İsrail Devleti'nin toplumsal-politik güçlenmesinin üçüncü belirleyici unsuru artan bağış ve sermaye akımıydı.

1948-1972 arasında dört kat artan bir nüfus, hacmi on kat genişleyen bir sanayi, yaklaşık yirmi misli artan bir ulusal gelir, halkın hayat standardında beklenmedik bir sıçrama yaratan ekonomik hayat; işte bütün bunlar, ancak kuruluşundan beri **dışarıdan** İsrail'e akan sermaye sayesinde mümkün oldu. (14) Dışarıdan sermaye yardımı olmasaydı, İsrail'in 1950-1958 arasındaki gayrisafî millî hasılası, ülkenin özel ve kamu harcamalarını karşılamaya bile yetmezdi. (15) İsrail'e sürekli sermaye akımı bundan dolayı, ülkenin **ab-ı hayatı** olarak nitelendirilmelidir. Özellikle Diaspora'nın, ABD hükümetinin (bağışlar) ve Batı Alman hükümetinin (tazminat ödemeleri) yardımlarında görülen, İsrail'e dış ülkelerden gelen sermaye yardımının dağılımı aşağıdaki gibidir: (16)

TABLO: 26

«Unileteral (Yalnız bir tarafa sorumluluk yükleyen) Transferler»

Yıl	Dünya Yahudileri	ABD Hükûmeti	Batı Alman Hükûmeti	Transferler ve Sermaye Dünya Yahudileri	ABD Hükûmeti
1949	118			143	18
1950	90			111	44,4
1951	123	14		220	41,7
1952	104,8	86		186 2	113,5
1953	84,6	46,9	40,9	150	51,3
1954	133,2	38,6	88,4	190,3	40,4
1955	83,2	20,5	106,3	131,2	43,8
1956	128,4	6,8	104,9	193,4	37,3
1957	98	24,1	122,9	161,7	33,1
1958	118,8	16,4	135,1	159,3	29,2
1959	104,1	9,5	137,1	164,8	29,2
1960	123,5	13,9	173,5	205,2	35
1961	137	10,4	198,8	229,3	32
1962	141,8	8	180,9	264,4	39,1
1963	173,2	5,9	167,4	348,8	37,7
1964	191,8	8,2	151,1	362,2	50,3
1965	206,3	4,7	129,4	337,6	56,5
1949-65	2152,7	313,9	1736,7	3558,4	732,5

(Sayılar Milyon Dolardır.)

1966-1969 arasında siyonist örgütler, İsrail'e 3 milyar dolardan fazla malî destek ve yardım gönderdiler. 1967'de - **Altı Gün Savaşı**'nın yılı - sadece **United Jewish Appeal** 314 milyon dolar ve **Israel Bonds** (İsrail tahvilleri)nin satışı 712 milyon dolar sağlamıştı. (17) 1967'den 1970'e kadar İsrail'e yapılan dış yardımlar şöyleydi: (18)

TABLO: 27

	Unileteral Destek	Unileteral Yardım, Destek, Borç
1967	521.000	824.000
1968	434.070	622.000
1969	459.200	655.000
1970	636.300	1.292.000

(Sayılar Milyon Dolardır.)

Meselâ, yalnız Amerikan Yahudilerinin İsrail'e yardımlarının toplamı, 1948'de 200 milyon dolardan fazlaydı; bu sayı, 1954'de 110 milyon, 1957'de 139 milyon, 1958'de 124 milyon, 1959'dan 1964'e kadar her yıl 125-130 milyon, 1965'de 132 milyon, 1966'da 137 milyon. 1967'de 146 milyon ve 1968'de 153 milyon doları buluyordu. (9) 1967'de İsrail Maliye Bakanı Pinhas Sapir, 1949'dan 1966'ya kadar İsrail'e yapılan dış yardımları, **yedi milyar dolar** olarak belirtmişti. (20)

Amerikan diplomatı David Nes, 1948-1968 arasındaki İsrail'e sağlanan sermaye desteğini **36 milyar** dolar olarak vermektedir. Bunun içindeki yalnız resmî Amerikan yardımları 11 milyar doları buluyordu. ABD Hükümeti'nin İsrail'e yardımı 1968'den beri artmaya başladı. Bu yardım, 1970'de 800 milyon doları buluyordu. Nes, 1971 için bunu, 1,5 milyar dolar olarak tahmin etmektedir. (21) Üstelik İsrail, devletin kuruluşundan sonra, Filistinli Arapların **terketmiş** olduğu toprakları, eşyaları ve mülkleri de kazanmıştı. İsrail'in bu suretle elde ettiği kazancı, Filistinli ekonomist Sayegh, 21 milyar dolar kadar göstermektedir.

B.M. komisyonlarının ve diğer araştırmacıların tahminleri bunun çok daha altında olup, ortalama 1,2 milyon doları bulmaktadır. (22) İsrail'in toprak kazancı, 16,5 milyon dönüm kadar tahmin edilmektedir. Bir milyon dönüm daha, Filistinlilerin kitle halinde göçünden sonra İsrail'de kalmış olan Araplardan zorla alınmıştır. (23) 1948-1953 arasında İsrailliler, Arapların binlerce evine el koydular ve 370 Yahudi yerleşme yerinden 350'sini Arap mülkü üzerinde kurdular. (24)

İsrail'in bağımsızlığının ilânından önce Filistin'de, 650.000 Yahudi ve 1.110.000 Arap bulunurken, 1955'de 1.591.555 İsrailli ve 180.000 Arap vardı. Böy-

lece, siyonistlerin **Yahudi Devleti** ideali İsraillileri mutlu etmiş, Filistinli Arapları ise korkunç bir gerçekle karşı karşıya bırakmıştı.

FİLİSTİNLİ ARAPLARIN KAÇIŞI VE SÜRÜLMESİ

B.M. taksim plânının **mandanın sona erişi** hakkındaki bölümünde, İngiliz mandasının 1 Ağustos 1948'de yürürlükten kalkacağı, Arapların ve Yahudilerin yeni devletlerinin en geç 1 Ekim'de resmen kurulmuş olması gerektiği yazılıydı. (25)

Fakat her şey başka türlü gelişti. İngiliz birliklerinin ülkeyi boşaltması, Filistin'de B.M.'in sınırlı otoritesiyle kapatmaya gücünün yetmediği bir düzen ve iktidar boşluğu meydana getirdi.B.M.'in ümit ettiği gibi taksim kararından sonra Filistin'e huzur geleceği yerde, iç savaş yoğunlaştı. Bunun sonucunda 700.000'den fazla Filistinli Arap, vatanını terketti ve komşu Arap ülkelerine iltica etmeye başladı. (26)

İsraillilerin sözlerine bakılırsa, bu Araplar kendi istekleri ile kaçmışlardı. Burada, her savaşta sivil halkın tepkisinin, askerî çatışma sahasını terketmek olduğu doğrudur. Şüphesiz, böyle bir kaçış hiçbir zaman **gönüllü** olarak nitelenemez. Üstelik, Filistinli Araplar, İsraillilerle Araplar arasında doğrudan doğruya **hiçbir savaşın** olmadığı bölgeleri terkediyorlardı. Bundan dolayı İsrail'in **resmî tarih yazarları,** Filistin'deki ve diğer Arap ülkelerindeki Arap makamlarının, Arapları, kitle halinde göçe çağırdığını öne sürerek savlarını kuvvetlendirmeye çalışmaktadırlar. Bütün radyo yayınlarının, gazete haberlerinin ve ilgililerin açıklamalarının kesin bir incelemesi, bu iddianın geçersiz olduğunu gösterir. (27)

Erskine B. Childers, Arapların gönüllü olarak kaçtıkları yolundaki tez için İsraillilerin bütün delillerini incelemiş ve kendi yorumlarını doğrulayacak bir tek belge bile gösterememelerini hayretle karşıla-

mıştı. (28) Arap radyo istasyonlarının, Filistinli Araplara kaçma yolunda talimat verdiği iddiası da ispatlanamaz. Childers, Londra'daki Britsh Museum'da o dönemin bütün Arap radyo yayınlarının kayıtlarını dinlemiş ve şunları tespit etmiştir: «1948'de Filistin'in içinde ya da dışındaki Arap radyo istasyonlarının, Filistin'in boşaltılması için hiç bir emir, davet veya teklifi yoktur.»

Childers, tersine, Arap radyolarının sürekli olarak Filistin halkını vatanlarında kalmaya çağırdığını ve siyonist yayınların Filistinlileri kaçmaya teşvik ettiğini görmüştü. Childers araştırmasında, «binlerce Arabın sürülmesinden resmî siyonist savaş güçlerinin sorumlu olduğu,» sonucuna varmıştı.

Gerçekten, **Arap halkın tasfiyesi,** -daha önce sık sık belirttiğimiz gibi- İsrail'in sağlamlaştırılmasına dahildi. Siyonist plânlara göre, Yahudi alanı bile büyük Arap nüfusundan dolayı siyonist ideale uygun düşmeyen iki devlet değil, **bir Yahudi Devleti** meydana gelecekti. Yahudi temsilcilerinin -meselâ; Abba Silver- B.M. Taksim Komisyonu'ndaki açıklamalarından ve Yahudi liderler Welzmann ve Ben Gurion'un yazılarından -**Trial and Error,** Weizmann; **Rebirth and Destiny of Israel,** B. Gurion- anlaşıldığı gibi, tasarlanan Yahudi devletinin, içindeki Arap nüfusu ve sınırlarından dolayı siyonistler arasında pek de sevinç uyandırmadığı anlaşılmaktadır.

Ben Gurion, bu taksimle yetinmiyor, açıkça siyonizmin saldırgan amaçlarını da ortaya koyuyordu; Yahudi ordusu **Haganah**'ın, çeşitli Arap bölgelerini işgal etmesine ve Tiberias, Hayfa, Yafa, Sadat şehirlerini «kurtarmış» olmasına rağmen, İngiliz birliklerinin çekilmesine kadar Arapların, hiçbir Yahudi mevziine saldırmadığını itiraf ediyordu. Filistin'de **Haganah'ın** faaliyet gösterdiği bölge, bağımsızlığın ilânından önce Arap sakinlerinden işte böyle temiz-

lenmişti. (29) Nisan başında Yahudiler kesinlikle savunmadan taarruza geçmişti. (30) **Yahudi Devleti,** ancak, **Haganah** sayesinde, «Yahudi ve öncekinden çok daha büyük» (31) olabildi.

Haganah'ın özel birliği **Palmach'**ın komutanı Yigal Allon, bu açıklamaları, özellikle «bölgesel bir Yahudi birliği yaratmak için temizlenen» (32) Galile için doğruluyordu. Nathan Chofshi, 1959'da daha açık konuşuyordu: «Biz Yahudiler, Arapları şehirleri ve köyleri terketmeye zorladık (...) Bazılarını silâh zoruyla sürdük; bazılarını hile, yalan ve sahte vaatlerle kaçmaya teşvik ettik. Yüzlercesi arasında Yafa, Lydda, Ramleh, Beersheba ve Acre örneklerinin sözünü etmek yeter (...). Biz geldik ve bu ülkenin sakinleri olan Araplardan acınacak mülteciler yarattık.» (33) 1959'da haftalık İsrail gazetesi **Haolam Haze,** «Arap ordularının istilâsından önce Arap fellahların sürülmesinin, İbrani komandolarının önemli bir askerî hedefi» olduğunu itiraf etmişti. (34)

Filistinli Arapların **kaçışı** sadece bir tesadüf değildi, tam tersine, istenmişti. Bu amaca erişmek için siyonist askerî şefler, 1945'den beri bir dizi plân geliştirmişlerdi. (35) A Plânı 1945 Şubat'ında, Yahudiler henüz İngiltere'nin bütün Filistin'i kendilerine teslim edeceğini ümit ettiklerinde, ülkenin bütün Arap sakinlerini **zararsız hale getirmek** için hazırlanmıştı. Filistin'in taksim edileceği ortaya çıktığında, siyonist yönetim, Arap devletlerinin Filistin'in Arap halkının yararına bir müdahalesini önlemek için B Plânı'nı geliştirdi. C Plânı, Filistin'in taksimi kesinleştiğinde, 1947 Kasım'ında meydana geldi. Birleşmiş Milletler tarafından Yahudilere verilmiş bölgenin içinde veya dışında mümkün olduğu kadar çok toprağı işgal etmeyi amaçlayan D Plânı (Dalet) ise, 1948 ilkbaharında yürürlüğe girdi.

1948'de Dalet Plânı'nın askerî çerçevesi içinde şu operasyonlar yapılacaktı:

1 — **Nachson Operasyonu:** 1 Nisan'dan itibaren, Tel-Aviv ile Kudüs'ü birleştiren ve tasarlanan Arap devletinin ana kısmını bölecek olan bir koridor kurulacaktı. (Başarısız kaldı.)

2 — **Harel Operasyonu:** 15 Nisan'dan itibaren Latrun yakınlarındaki Arap köylerine saldırılacaktı. (Tamamen başarılamadı.)

3 — **Misparatim Operasyonu:** 21 Nisan'dan itibaren Hayfa işgal edilecek ve Arap nüfus kaçmaya zorlanacaktı. (Başarıldı.)

4 — **Chametz Operasyonu:** 27 Nisan'dan itibaren, şehri hinterlandından tecrit etmek ve fethini kolaylaştırmak için, Yafa çevresindeki Arap köyleri tahrip edilecekti. (Başarıldı.)

5 — **Jevussi Operasyonu:** 27 Nisan'dan itibaren Kudüs'ü kuşatan önemli Romallah-Kudüs, Jericho-Kudüs, Bethlehem-Kudüs yollarını kontrol eden Arap köyleri çemberi tahrip edilecek ve böylece Kudüs'ün fethi hazırlanacaktı. (Başarısız kaldı.)

6 — **Yifratc Operasyonu:** 28 Nisan'dan itibaren Galile'nin doğu kısmı Araplardan temizlenecektir. (purify). (Başarıldı.)

7 — **Matateh Operasyonu:** 3 Mayıs'dan itibaren Tiberias ile Galile'nin doğu kısmını birleştiren köyler tahrip edilecekti. (Başarıldı.)

8 — **Maccabi Operasyonu:** 7 Mayıs'dan itibaren Kudüs'ün kuzeyindeki Rumallah bölgesinde ileri harekât devam ettirilecekti. (Başarılamadı.)

9 — **Gideon Operasyonu:** 11 Mayıs'dan itibaren Beisan işgal edilecek ve yakınlardaki bedevi kabilelerinin sürülmesine başlanacaktı. (Başarıldı.)

10 — **Barak Operasyonu:** 12 Mayıs'dan itibaren, Bureir yakınlarındaki köyler tahrip edilecekti. (Hemen hemen başarıldı.)

11 — **Ben Ami Operasyonu:** 14 Mayıs'dan itibaren Acre işgal edilecek ve Galile'nin batı kesimi Araplardan **temizlenecekti.** (Başarıldı.)

12 — **Pitchfork Operasyonu:** 14 Mayıs'dan itibaren Kudüs'ün yeni kesimindeki Arap villalar semti işgal edilecekti. (Başarıldı.)

13 — ***Schfifon Operasyonu:*** 14 Mayıs'dan itibaren Kudüs'ün eski kesimi ele geçirilecekti. (Başarılamadı.)

İngilizler Filistin'i boşaltmadan, B.M. Yahudi devletinin resmen ilânını öngörmeden ve bir Arap ordusu müdahale etmeden önce, siyonist birlikler, Saisa, Salameh, Biyan Adas, Deir Yassin, Lajun, Tiberias, Hayfa, Yafa, Kudüs, Safad, Beisan v.b. yerleşme yerlerine saldırıyor veya işgal ediyordu. Yahudiler böylece, yalnız B.M. kararına göre İsrail Devleti'ne ait olması gereken yerleri değil, ayrıca Salameh, Saris Kastal, Yafa ve Acre gibi tasarlanan Arap devletindeki bölge ve yerleşme yerlerini ve Kudüs'deki uluslararası bölgedeki yerleri de işgal ediyorlardı. D Plânı'na göre yapılan 13 büyük saldırıdan sekizinin, B.M.'in siyonistlere vaat ettiği bölgenin **dışında** olması dikkat çekicidir. (36)

Filistinli Arapların kitle göçüne yol açan belirleyici olay, Deir Yassin idi. Önceleri savaş sırasındaki genel olaylar birçok Arabın kaçmasına sebep olduysa da, amaçlanan sürme politikası siyonistler tarafından en sonunda Deir Yassin'de uygulandı. (37) Kudüs'ün batısındaki bu Arap köyünde, **Irgun** birlikleri bütün köy halkını öldürdüler. Kızıl Haç'ın İsviçreli temsilcisi bunu, keyfî bir katliam olarak adlandırıyordu. (38) İsrailli Eli Lobel şunları tespit ediyordu: «Duygusuz ve gaddarca plânlanmış Deir Yassin katliamı, göçlerini **kolaylaştırmak** için, Filistinli Araplara bir ikazdı. Bugün artık, hareketin sebeplerinin bu

yorumu, bizzat resmî açıklamalarda bile inkâr edilmiyor.» (39)

Menachem Begin -Irgun'un komutanı ve daha sonra İsrail'de bakan- Deir Yassin «zaferi» olmadan bir İsrail Devleti olamayacağı için, katliamı açıkça «haklı» olarak niteliyordu. (40) İngiliz subayı J. Clubb, «plânlanmış katliamların» siyonist sürme politikasının bir parçası olduğunu yazıyordu. (41) Arthur Koestler'in teslim etmek zorunda kaldığı gibi, Deir Yassin'in sonucunda, «Arap halkı paniğe kapılıyor ve canhıraş **Deir Yassin** feryatlarıyla köylerden ve şehirlerden kaçıyordu.» (42) Bu olaydan sonra, Araplar korku ve dehşetten artık karşı koymadıkları veya Deir Yassin'den gelen kötü haberler nedeniyle çoktan kaçmış oldukları için, Yahudi birlikleri, Arap Filistinlilerin birçok yerleşme yerini direnmesiz ele geçirebildiler.» (43)

Siyonist savaş yönetimi, askerî ve psikolojik bakımından donatılmıştı. Daha sonra İsrail'de bakan olan Yigal Allon, bütün Arap köylerinin yakılacağı ve vakit varken bu köylerde oturanların kaçmaları gerektiği söylentilerini Arap halk arasında nasıl yaydırttığını anlatır. (44) Tahar Brache, Jewish Agency'nin Filistinli Araplar arasında panik yaratmak amacıyla bilimsel metodlarla bir psikolojik savaş için özel bir büro kurduğunu yazar. Brache ve Koestler, hoparlörlü arabaların Arap bölgesindeki halkı, saldırıların kurbanı olmak istemiyorlarsa, evlerini terketmeye çağırdığını anlattılar. «Filistinlileri korku ve dehşet içinde yanlarına bir şey almaksızın kaçmaya zorlamak için herşey denenmişti. Panik, cinayetler, adam kaçırmalar, patlamalar, havan ateşleri ve yalan haberlerin Araplar arasında yayılmasıyla (...) başarılı bir şekilde devam ettiriliyordu.» (45) **Haganah**'ın psikolojik savaşı işe yaramış, savaşın doğrudan doğruya

zarara uğratmadığı onbinlerce Arap bile kaçmıştı. (46)

«Deir Yassin'den üç aydan daha az bir süre sonra, bizzat Haganah'in resmî savaş güçleri, Arap Filistinli halkı şehirlerden ve köylerden davar gibi sürüp çıkarıyordu.» (47) İsaac Rabin - daha İsrail Ordusu Genel Kurmay Başkanı ve bugün ülkesinin ABD'deki büyükelçisi-, siyonist birliklerin stratejisini şöyle açıklıyordu: «Taş taş üstünde bırakmayıp, bütün halkı kovarak, Arapların geri gelebilecekleri bir tek köy bırakmayacağız.» (48) Böylece, Filistin'in Arap sakinlerinin **sürülmesi** İsrail Ordusu'nun açık ve artık *gizlenilmeyen* stratejik hedefi olmuştu. Royn E. Gabbay, ayrıntılı araştırmasında buna dikkati çekmektedir: «Saldırıya geçen İsraillilerin Filistin'in Arap halkına karşı politikalarında köklü bir değişiklik oldu. **Mantıklı ikna** veya Arap kardeşleri kalmaya ve ülkenin nimetlerinden ortaklaşa yararlanmaya davet, artık yoktu. Bu politik değişimin ilk işareti 10 Temmuz' da -birinci ateşkesin sona ermesinden bir gün sonra- farkedildi. Merkez cephede saldıran İsrailliler Yahudiah köylerini ve bunu takiben Wilhelmenia ile diğer Arap tarımsal yerleşme merkezlerini ele geçirdiler. *Bu bölgeleri işgal edip, halkı durdurmak veya* kalmaya ikna etmek için en küçük bir çaba harcamaksızın, gitmeye zorladılar. Bu taktik kuvvetleniyor ve bir zamanlar pasif bir tavır olan şey, şimdi açık politika haline geliyordu: 12 Temmuz'da iki Arap şehri Lydda ve Ramleh teslim oldular ve Arap halk, İsrail birliklerinin emri üzerine kaçmaya başladı.» (49) İsrail topçusu, panik yaratmak için, Arap yerleşme yerlerine ateş açıyor; İsrail hava kuvvetleri kaçmayı hızlandırmak için mültecilere saldırıyordu. (50) Kolonia, Lydda ve Ramleh gibi Arap şehirlerine açıkça saldırılıyor, terör estiriliyor ve halk sürülüyordu. (51)

1949 yılında da Arap yerleşme yerleri tahrip edi-

liyor ve savaşamayan ya da direnme gösteremeyen Filistinli Araplar sürülüyordu (52) İsrailli muhalif gazeteci ve Knesset'te milletvekili olan Uri Avnery, şunları tespit etmektedir: «Arap sivil halkın boşaltılması, siyonizmin savaş hedeflerinden birisi olmuştu.» (53) Sonuç olarak, yüz binlerce Filistinli Arap, vatanını terketmek zorunda kaldı. Brache, Yafa ve Hayfa'nın Arap bölgelerine Yahudi saldırısının başladığı 23 Nisan 1948'den önce 60 000 Arap Filistinlinin **kaçmış** olduğunu söylemektedir. 23 Nisan-15 Mayıs 1948 arasında 300 000, 15 Mayıs 1948-30 Kasım 1949 arasında 480 000 Arap Filistin'i terketti. Daha sonra *100 000 Filistinli* Arap daha komşu ülkelere göç etti. Brache bununla Arap Eksodüs'ünün 940 000 Arabı bulduğunu söylemektedir. (54) Bu sayılar, 1947'den 1949'a kadar olan zaman için mültecilerin sayısını 710 000 gösteren (55) Gabbay'ın ve 1950 Temmuz'unda kamplara kayıtlı 960 021 Arap Filistinli bulunduğunu bildiren UNRWA'nın verdikleriyle genellikle birbirini tutmamaktadır. (56)

SİYONİST EGEMENLİĞİ ALTINDAKİ ARAPLAR

Kaçış ve sürülmeden sonra 1949'da İsrail'de *yaklaşık 160 000* Arap kalmıştı. (57) Doğal çoğalma dolayısıyla bu sayı, bugüne kadar iki misline çıkmıştır. Bu İsrailli Araplara karşı olan tavır, siyonizmin ülkenin yerli halkına karşı politikasına bir başka örnektir. Nathan weinstock, İsrail'deki Arapların durumunun, Arap Filistinli halkın sürülmesinin sadece uluslararası karışıklıkların üzücü sonucu değil, ayrıca siyonizmin kesin bir politik hedefi olduğu gerçeğine son bir örnek olduğunu, yazmaktadır. (58)

Sürülmenin arkasından, önce mülksüzleştirme geldi. İsrailliler, Araplar tarafından terkedilmiş toprağı kendi mülkiyetleri altına alıyorlar, üstelik «böy-

le bir davranışı haklı gösterecek en küçük bir ekonomik zorunluluk bulunmaksızın - çünkü, başka topraklar vardı-, İsrail'de kalmış olan birçok Arap Filistinlinin topraklarına da el koyuyorlardı. «Fakat, el koymanın, başına buyruk olma gibi kendi özel yasaları vardır. Arap halkın kökünün kazınması, siyonist dünya politikasının mahallî ifade şeklinden başka bir şey değildir.» (59)

Arap mülklerine el konulması, etkinlikleri herşeyden önce düzenlenişlerinde bulunan bir sıra yasayla meşrulaştırıldı. «Arap çiftçi toprağına yapılan bir saldırıyı savuşturabileceğine inandığında, yeni bir yasa ile karşılaşıyordu.» (60) Bu yasaların ilk ve en önemlileri, **Abandoned Areas Ordinance,** (*) **Absentee Property Regulations** (**) ve **Emergency Regulations** (***) idi. (61) «Hukukî yapı öyleydi ki; resmî makamlar, el koymalar için istedikleri kadar kaçamak yol bulabiliyorlardı. Hiçbir Arap, 12 Aralık 1948'de maliye bakanının, bir komşu ülkeye misafirliğe gitmenin veya ikametgâh değişikliğinin yerleşik bir kişiyi yok saymaya yeterli olduğunu belirten bir kararname hazırladığını tahmin edemezdi.» (62) Buna göre, bir akraba ziyareti veya hayvan almaya pazara gitme sırasındaki geçici bir uzaklaşma, bu arada Arap köylü çoktan geri dönmüş olsa bile, toprağına el konulmasına yetiyordu.

İsrailliler böylece onbinlerce dönüm toprağa el koydular. Bağımsızlıktan sonra kurulan, İsrail'e ait 370 yerleşme yerinden 350'si -daha önce sözünü ettiğimiz gibi- **mevcut olmayan** Arapların toprakları üzerinde kurulmuştu. 1954'de İsrail'in bütün nüfusunun üçte birinden fazlası, **mevcut olmayan-**

(*) Terkedilmiş Topraklar Yönetmeliği.
(**) Bırakılmış Mülkler Yönetmeliği.
(***) Olağanüstü Durum Yönetmeliği.

ların topraklarında ve bütün Yahudi göçmenlerin yaklaşık üçte biri, Araplar tarafından terkedilen Yafa, Acre, Lydda, Ramleh, Beisan v.b. şehirlerde yaşıyordu. 388 Arap şehir ve köyü tamamen, 94 Arap şehir ve köyü ise kısmen, İsrailliler tarafından **ilhak** edilmişti. 10 000 Arap işyeri İsrail mülkiyetine geçmişti. Aynı şekilde Arap plantasyonlarına ve koruluklarına, **Absentee Property Regulations** sayesinde el konulmuştu. 1951'de Araplar tarafından **terkedilmiş** topraklar, bütün İsrail zeytinliklerinin % 95'iydi. İsrail mülkiyeti altındaki 52 Arap taş ocağı, İsrail'in toplam taş üretiminin üçte birini çıkarıyordu. (63)

«El konulan toprakların büyük kısmı, B.M.'in 1947 taksim planında Arap devletine verilmiş olan bölgelerde bulunuyordu. Resmi makamlar, günün birinde İsrail ve Arap ülkeleri arasında yapılması mümkün barış görüşmelerinde, Arapların söz konusu bölgelerin Arap devletine, daha doğrusu bir Arap Filistin devletine katılması hakkı üstünde ısrar etmelerinden ve bunun için Arapların buralarda çoğunlukta olduğu gerçeğine dayanmalarından korkmaktadır. (...) Bundan dolayı savunma bakanı, söz konusu bölgeleri Yahudilerle iskân etmekte, Arapları yaşadıkları bütün bölgelerde azınlık haline getirmekte ve bu şekilde yeni bir oldu - bitti yaratmakta **acele ediyor.**» (64)

Politik ve yönetimsel olarak İsrail'deki Araplar, **ikinci sınıf vatandaşlar** haline düşürüldüler. Araplara **«B»** işaretli özel nüfus ve hüviyet cüzdanları verildi. (65) İngilizlerin, manda döneminde baskı aracı olarak yaratmış oldukları **Defence Regulations** (*) -daha devletin ilân edildiği gün kaldırılan illegal göç ve toprak alımı hakkındaki iki madde hariç-, «sadece yürürlükte kalmaya devam etmekle kalmıyor, ayrı-

(*) Savunma Yönetmeliği.

ca yeni makamlar tarafından da sanki hiçbir şey değişmemiş gibi uygulanıyordu.» (66) Yahudiler, İngiliz manda döneminde **Defence Regulations**'ı sürekli **faşist** olarak nitelemelerine rağmen, şimdi kendileri ondan **Filistinli** Araplara karşı yararlanıyorlardı.

Arap Filistinliler böylece, sınırsız yetkilere sahip bir askerî yönetimin idaresi altına giriyorlardı. Oturdukları yerler güvenlik bölgelerine bölünmüş olan Araplar, özgürce hareket edemiyorlardı. Yer değiştirmek için geçiş belgesine ihtiyaçları vardı. Oturdukları yerin dışında iş arayamazlardı; bu da genellikle iş bulamamalarına yol açıyordu. Bu ve bunun gibi hükümler için en küçük bir yasal sebep olmaksızın, gözaltına alınabilir, servetlerine el konabilir, bizzat kendileri sürülebilirdi. (67)

Arap Filistinlilerin direnişi 1939'dan beri ezilmiş olduğu ve İsrail'de kalan azınlık arasında yeniden canlandırılmadığı için, bu yasayı uygulamayı gerektiren politik nedenler zaten yoktu. (68) Buna rağmen askerî yasalar ancak 1957'de, seyahat kısıtlamaları ve sokağa çıkma yasakları azaltılmak suretiyle kısmen hafifletildi. İsrail hükümeti, 1962'de İsrail'deki Araplar için geçiş belgesi uygulamasını, 1963'de de güvenlik bölgeleri hakkındaki hükümleri. **liberalleştirdi**. 1966'da askerlerin yürütme yetkisi polise devredildi. Fakat hükümet ne özel yasaları ne de askerî yönetimi temelden kaldırmadı.

Her şeyden önce polis gözetimi devam ediyordu. Filistinli yazar Samir el Kasım şöyle diyor: «Askerî denetim, polis denetimine dönüştü. Daha önce köyüme gitmek için bir subaydan izin almak zorundaydım; şimdi ise bir polis komiserinden.» (69) Fakat, askerler, eskisi gibi güvenlik bölgelerinde polis müşaviri olarak çalışıyorlar. Nathan weinstock, askerî yasaların uygulanışındaki kısmî değişiklikler hakkında özel olarak şöyle demektedir. «Sözün kı-

sası, her şey bir reformdan çok personelin kısmî olarak değiştirilmesiyle sonuçlanıyor, haksızlık devam ediyor.» (70)

İsrail Devleti'nin yalnız sakinleri Araplar, sadece son derece biçimsel anlamda politik haklara sahiptirler. Gerçi, ulusal seçimlerde seçme ve hatta Arap seçim listeleri çıkarma hakkına sahiptirler. Fakat, böyle demokratik bir görünüşe rağmen, daha yakından bakıldığında her ikisi de, Arap seçmen iradesinin istismarı olarak ortaya çıkmaktadır. İsrail Parlementosu'ndaki Arap temsilciler, Israilli Arapların hayat sahasındaki her hangi bir şeyi düzeltmek yetkisinden yoksun, göstermelik milletvekilleridir. Knesset'teki varlıkları, gitgide İsrail hükümeti üstüne bir kaç **methiye** ile sınırlanmak zorunda kalmaktadır. (71) Arap Knesset üyelerinin, ne kadar çok politik siyonizmin kuklası oldukları, özellikle 1963'de, kurbanları doğrudan doğruya İsrailli Araplar olan askerî yönetimin devamı için oy verdiklerinde ortaya çıktı. Ama, İsraildeki Arapların politik iradesinin oluşmasını, zulüm, tehdit ve ekonomik baskıyla siyonist partiler lehine etkileyen de bu askerî yönetimdi. (72)

Arap bölgelerindeki hayat da, İsrail makamlarının sürekli denetimi ve müdahaleleri ile belirlenmektedir. (73) Siyonist partiler ve şüphesiz İsrailliler tarafından yönetilen bakanlıklardaki Arap daireleri, Arapların politik iradelerini, ikna, vaat ve şiddetle kendi amaçlarına göre yönlendirmeye çalışmaktadır.

Sabri Geries özetliyor: «Egemen olanların düşmanca tavrı, sadece Arapların politik örgütlenmesiyle sınırlı kalmıyor. Politik Arap örgütlerinin alabileceği rollerin veya diğer örgütlerin politik amaçla istismarı korkusu ve nihayet Arapların yaşayış tarzını tamamiyle denetleme niyeti, kaçınılmaz olarak İsraillileri, Arap örgütlerinin her biçimini olumsuz kar-

şılamaya götürüyor. Hatta, spor kulüpleri ve başlık parasını kaldırma komiteleri de bunlara dahildir. Herhangi bir toplumsal faaliyet için girişilen Arap çabalarının, girişimcileri **idare etme,** onlara **öğüt verme,** faaliyetlerini Histadruth veya Mapai'nin Arap şubesinin gözetimi altına alma girişimleriyle karşılaşmadığı hiç bir olay yoktur.» (74)

Arapların aşağılanması İsrail hayatının her sektöründe devam etmektedir: Arapların hizmetler sektörü, sağlık sistemi, eğitim ve öğretimi, boş zamanları değerlendirme olanakları, ulaştırma sistemi, **çalışma** şartları v.b. Yahudi **vatandaşlarınkinden** çok daha kötüdür. İsrail'deki Arapların doğum oranının büyümesini engellemek ve Yahudilerinkini arttırmak için, İsrail Parlamentosu 1970'de, İsrail'deki Yahudilerin çoğalmasının maddi olarak teşvik edilmesini öngören özel bir yasayı **(Discharged Soldiers - Reinstatement in Employment)** (*) kabul etti. (75) Muhalif parlamenter Uri Avnery, kanunun gerçek yüzünü şöyle yorumluyordu: «Maksat, nüfusun bir kesimindeki doğumları teşvik etmek, diğer kesimde ise bunu engellemek; nüfusun bir kesimindeki aç çocuklara yardım sağlamak, diğer kesimdeki aç (Arap W.H.) çocuklarını bundan mahrum bırakmaktır. Ayrım etnik bir ayrımdır.» (76)

Sabri Geries, bir dereceye kadar daha acı yorum yapıyordu: «Çoğu Defence (Emergency) Regulations dolayısıyle mahkûm edilmiş Arap tutukluların çok daha fazla sayıda bulunduğu hapishaneler hariç, hiçbir alanda Arapların seviyesi Yahudi toplumununkine erişemez. Arap bölgelerinde genellikle asgarî ihtiyaçlar bile karşılanmamaktadır.» (77)

İsrail politikası, bu acınacak durumu daima, İsrail'deki Arapların hayat standardının, komşu Arap

(*) Terhis olan askerler - yeniden işe alınmaları.

devletlerinkinden daha yüksek olduğu yolundaki iddiasıyla maskelemeye çalışmaktadır. Ama bu iddia, Filistinli Arapların durumunun, **Yahudi Devleti**'nin kuruluşundan önce de Suriyeli veya Mısırlılardan daha iyi olduğunu gizlemektedir. Filistinli Araplar herşeyden önce İsrail vatandaşı olduğu ve bu yüzden durumlarının Suriye veya Ürdün'le değil, İsrail'in gelişmesiyle karşılaştırılması gerektiği için, Arap devletleriyle karşılaştırmak sakattır. Sonra, **mülk sahibi** Filistinli bir halktan, mülkleri ve hakları alınmış bir halk meydana geldiği açıktır; Arapların topraklarının yaklaşık % 70'ine el konulmuş, (78) onbinlercesi işini kaybetmişti.

Bu arada askerî yönetimin baskı sistemi, İsrail'deki Arap Filistinlilerin işsizliğini daha da arttırıyordu: «Askerî yönetimin kuruluşundan hemen sonra, kararnamelerin, sadece ulusal güvenliğe değil, ayrıca Yahudi göçmenlerin ekonomik güvenliğine de hizmet ettiği açıklık kazandı Askerî geçiş belgelerinin sağlanmasında güçlükler ortaya çıkıyordu: 25 000 işsiz Nazaren'li gibi binlerce iş isteyen ve iş arayan Arap, geçiş belgeleri olmadığı için, Arap işçilerin geleneksel işyeri olan Hayfa'nın gelişen sanayi merkezlerinde hiçbir işe giremiyorlardı. Aynı şekilde diğer şehirlerde yapılan kısıtlamalar, (İsrailliler, W.H.) işyerleri için ciddî bir rekabetten kurtarıyordu. Askerî makamlar, çalışma bakanlığıyla işbirliği yaparak, Arapların iş bulmasını engelliyordu. Böylece, 1949 - 1952 arasında büyük göç dalgalarıyla ülkeye gelen, Yahudiler için, diğer şeylerin yanında, işyerleri de sağlanabiliyordu.» (79)

İş bulabilen Araplara en bayağı işler ve İsrallilerden çok daha düşük ücret veriliyordu. Birçok meslek dalı Araplara kapalı tutuluyordu. «Araplar, en zor ve en yorucu işlerle» (80) yetinmek zorundaydılar. Arap işçiler, Yahudi sendikası Histadruth'a

girme hakkını ancak 1959'da kazandılar Buna rağmen durumları gene de kötüydü. İsrail'deki meslek dağılımı, çoğu Arabın, tarımda ve inşaatta Yahudi denetimi altında çalıştırıldığını göstermektedir. (81) Ticarette, kamu hizmetlerinde ve yönetimde bugün yüzde olarak otuz yıl öncesine göre daha az Arap çalışıyor. Genç Arap aydınları ise, pratikte hiç bir iş bulamıyor. (82)

Fakat tarımda bile, İsrail'deki Arapların durumu çok kötüdür. Arap topraklarının sulanması Yahudilerinkinden daha elverişsizdir. Arap tarımının makinalaştırılması bilinçli olarak teşvik edilmemektedir. Arap tarımının geliştirilmesi için ayrılan bütçe arttırılacağı yerde kısılmaktadır. Arapların İsrail'de toprak satın almalarına izin verilmediği için, Arap topraklarının bölünmesi ortadan kaldırılmamaktadır. Arap tarımının Yahudi tarımı ile rekabet edememesi için, Yahudi kooperatiflerinin ve satış örgütlerinin Arap çiftçilerin ürünlerine ödediği alım fiyatları, Yahudilerden daha düşük tutulmaktadır. (83) «Bütün bunların sonunda, İsrail'de Arapların tarımda çalışanların % 25'inden fazla olmasına rağmen, Arapların tarımsal üretimdeki payı ancak % 5,8'i buluyordu. Nihayet, İsrailli Arapların % 50'sinin hiç toprağı olmadığı ve bunların büyük bir kısmının işsiz olduğu; toprak sahiplerinin % 72'sinin asgari geçimlerini bile hiçbir zaman sağlayamadıkları ve insanlık dışı şartlar içinde yaşamak zorunda kaldıkları unutulmamalıdır.» (84) Acınacak durumlarından dolayı, birçok Arap köylü ve tarım işçisi, Yahudi tarımında iş bulmaya çalışıyordu. Açlıktan ölmemek için, geçimlerini sağlayana bağımlı idiler. Bu yüzden de, Yahudi tarımcı Arap işçilerine kendi şartlarını ve ücretlerini kabul ettirebiliyordu. Arap işgücü ucuz alınabildiği ve buna bağlı olarak Yahudi çiftçilerin kâr oranı yükseldiği için, Arap işçiler Yahudi çiftliklerin-

de memnuniyetle karşılanıyordu. Fakat, siyonist tarım ve yerleşme örgütlerinin görevlileri, Yahudi toprağında Arap işçilerin çalıştırılmasında, salt **Yahudi emeği (Avoda İvrit)** yolundaki siyonist şerefli ilkelere ters düşme tehlikesini görüyorlardı. Bundan dolayı İsrail Parlamentosu, 1967'de tarımsal iskân hakkında, Yahudi toprağında Arap ücretli emeğinin yayılmasını sınırlayan, daha doğrusu imkânsız kılan bir yasayı **(Restrictions on the Use of Agricultural Land and of water)** (*) kabul etti. (85)

Muhammed Watad. İsrailli Arapların, İsrail'in kurulmasına katıldıklarını, fakat bundan hiçbir zaman kazançlı çıkmadıklarını öne sürerken bunu doğrulamaktadır. (86) Üstelik, meşruluklarının Ben Gurion tarafından bile kabul edilmesine rağmen, hiçbir zaman kesinlikle İsrail vatandaşı olarak kabul edilmiyorlardı. (87) İsrail'in her iki temel yasasının **-Geri Dönüş Yasası ve Milliyetler Yasası-,** her Yahudiyi kendiliğinden İsrail vatandaşı olarak kabul etmesine rağmen, hemen her durumda Filistin'in toprağı üzerinde çoğu Yahudiden daha eski olan Araplar, kendilerini vatandaşlığa kabul ettirmek zorundadırlar. «1952 Vatandaşlık Yasası'na göre, devletin kurulduğu dönemde İsrail'de bulunan her Arap, kendiliğinden İsrail vatandaşı olamıyordu (...) -İsrail'de yaşayan azınlıklar, (...) sadece güçleştirilmiş şartlar altında vatandaş olabiliyorlardı. Devletin kuruluşundan önce doğrudan doğruya Filistin vatandaşı olduklarını ve 1 Mayıs 1952'de İsrail'de oturduklarının kaydedilmiş olduğunu; bundan başka, 14 Temmuz 1952'de İsrail'deki gerçek ikametgâhlarını, ayrıca devletin kuruluşundan beri sürekli olarak İsrail'de oturduklarını veya buraya meşru olarak geri geldiklerini ispatlamak zorundaydılar. Bu durumda,

(*) Tarımsal alanın ve suyun kullanımı üzerine sınırlamalar.

gerekli remî evrakları sağlamak Araplar için çok güç oluyordu. Filistin'deki eski mandanın Arap sakinlerinin çok azı, resmî evraklarının yardımı ile hüviyetini kesinlikle ispatlayabiliyordu.» (88) Her iki yasa da, Arapları kendi ülkelerinde bir yabancı, fakat Fas'tan, Kanada'dan veya başka bir yerden gelen Yahudiyi kendiliğinden vatandaş yapıyordu. (89)

İsrail'li Arapları kendi vatanlarında **toplumun dışına itilenler** haline getiren şey, en çok, «Yahudi toplumunun onlara karşı duyduğu güvensizliktir.» (90) Politik, ekonomik ve hukukî aşağılama, İsrail'in günlük hayatında her yerde ortaya çıkan, Araplara karşı «halk arasında yaygın, kuvvetli bir ırkçılık dolayısiyle iki katına çıkıyor.» (91) 1970/71 kışında İsrail'de yapılan bir kamuoyu yoklaması şu acı sonucu ortaya koyuyordu: Bütün İsraillilerin %23'ü bir lokantada Araplarla aynı masada oturmayı, %26'sı Araplarla birlikte çalışmayı, %49'u komşularının bir Arap ailesi olmasını, %54'ü çocuklarına Arap öğretmenler tarafından ders verilmesini, %74'ü çocuklarının Araplarla oynamasını, %84'ü akrabalarından bir erkeğin bir Arap kızla evlenmesini kesinlikle istemiyordu. (92) Böylece, haklı olarak şu sonuç çıkmaktadır: «İsrail hayatının hemen hemen her sahasında, ülkedeki Araplara karşı bir ırkçılık ve sadizm duygusu, sadece İsrail'in içerdeki ve dışardaki Yahudi temsilcileri arasında değil, ayrıca kitleler arasında da görülüyor ve hissediliyor. Bu duygunun kökleri, hükümetin bilerek uyguladığı düşmanca politikadadır.» (93)

İsrail'deki Araplara karşı aşağılayıcı bir davranış, bazı anlarda hayatî tehlike halini alıyordu: «Araplara, İsrail'de istenmedikleri, bazen zorla da açıklanıyordu: 29 Ekim 1956'da İsrail sınır polisleri, Kudüs koridorundaki Kfar Kassem'de 22 Arap çiftçiyi, tarlada onlara yardım eden 29 kadın ve çocuğu, kurşuna dizdiler. Sebep İsrailliler, gece yarısı

geçici olarak sokağa çıkma yasağı koymuşlardı; ama bunu, bölgenin dışında çok uzakta çalışan Araplar bilmiyorlardı. Herşeyden habersiz köye döndüklerinde bir kamyona bindirilip idam yerine götürüldüler.» (94) İsrailli Araplara karşı açık **ikinci sınıf vatandaş** muamelesi 1967 yazındaki savaştan sonra daha da arttı. «İsrail'in Arap vatandaşları üzerinde yönetimin ve polisin baskısı artmaktadır. Yüzlerce ve binlerce İsrailli Arap, serbestçe hareket etmeleri sınırlanarak, ev hapsiyle, mahkeme kararı olmadan tutuklanmayla, arama ve rahatsız etmelerle baskı altına alındılar. Yasal örgütlenme hakları reddediliyordu. Savaştan beri Araplara karşı kışkırtma, İsrail'de şimdiye kadar görülmedik bir seviyeye erişti. Hattâ Kudüs, Yafa ve Tel-Aviv'de kitlesel anti - Arap nefret gösterileri bile yapıldı.» (95)

İsrail'deki Araplar için bu, kaçıp kurtulamayacakları sürekli bir «psikolojik dar çevreye hapsedilme» (96) anlamına gelmektedir. İsrail gazetesi **Ha'aretz,** İsrail'in Arap azınlığa karşı takındığı baskıcı tavrı gözönüne alarak, işin canalıcı noktasına dokunmaktadır: «Araplara karşı İsrail'deki politika, sadece geçen yüzyılda ABD'nin kızılderililere karşı uyguladığı politikayla karşılaştırılabilir.» (97)

Fakat, bu politika hiç de şaşırtıcı değildir: İsrail sadece, siyonizmin Filistin'de bir zamanlar başlattığı şeyi, sürdürmektedir.

SAVAŞ VE GENİŞLEME

1946, 1956 ve 1967 savaşları toplumsal - tarihsel yönden ancak, Orta Doğu'daki siyonist iktidar talebi ve onun Araplara meydan okuması gözönüne alınırsa, doğru yerine oturtulabilir. Yalnız Filistin'in yerli halkının daima karşı çıktığı Yahudi Devleti'nin kurulması bile, Araplar tarafından kaçınılmaz olarak, «silâhlı savunma ile karşı konulması gereken bir çe-

şit baskı şeklinde (kabul ediliyordu. W. H.).» (98) **Arap Higher Committee,** Birleşmiş Milletler'e, Arap Ulusu'nun taksim planını tanıyamayacağını ve Yahudilerin Arap bölgesi üzerinde bir **Yahudi Devleti** kurma girişiminin «saldırı olarak» (99) görüleceğini bildirdi. Siyonist Hareket'in bağımsızlıktan önce İsrail'i askeri ve yönetimsel olarak güvenlik altına alma çabalarını baltalamak için Arap devletleri, Ocak 1948'de Filistin'e birkaç gönüllü müfrezesi gönderdiler. 1948 yılının ilk aylarında Arap ve Yahudi birlikleri arasındaki askeri çatışmalar pek fazla değildi. (100) Filistin'deki savaşın ikinci ve belirleyici dönemi Nisan'da başladı. Birleşmiş Milletler'in taksim kararına karşı toplu Arap direnişi ilk başarısını gösterdikten ve ABD bile Filistin sorunu karşısındaki tavrını gözden geçirmeye başladıktan sonra (101), «Yahudi liderler, yalnız, Filistin'de bir oldu bittinin taksim planını kurtarabileceğini düşünüyorlardı.» (102)

Bunun üzerine **Haganah** ve **Irgun**'un siyonist askeri birlikleri, Filistin'de Arap gönüllülerinin karşı koyamayacakları bir saldırıya geçtiler. (103) Arap devletleri ancak uzun süren kararsızlıktan sonra, 15 Mayıs 1948'de - İsrail'in bağımsızlık günü - B. M. taksim planının gerçekleştirilmesini askeri olarak önlemeye karar verdiler. (104) Velid Halidi, Arapların durumunu şöyle açıklamaktadır: «Filistin'deki yüzlerce Arap köyünün ve Tiberias Safad, Acre, Hayfa ve Yafa şehirlerinin düşmesi, ayrıca Arap Kudüs'ün de tehdit edilmesi ve bunlara bağlı olarak yüzbinlerce Arap mültecinin komşu Arap ülkelerine kaçması, kamuoyunun büyük baskısıyla Arap hükümetlerini harekete geçmeye zorladı, ama geç kalınmıştı. Bazı düzenli Arap ordularına ait birlikler, 15 Mayıs'ta Filistin'e girdiler. (...) Arapların eylemi, Gimmel ve Dalet planlarına mantıkî ve kaçınılmaz bir cevap; mülteci

akınını durdurmak ve Filistin'in toptan kaybedilmesini engellemek için biricik çareydi.» (105)

Araplar bu askeri hedeflerine hiç olmazsa kısmen eriştiler. Yigal Allon'un kabul ettiği gibi, «Arapların müdahalesi olmasaydı, Haganah'ın birliklerinin» bütün Filistin'i işgal etmesini hiç bir şey «durduramazdı.» (106) B. M., savaşanlara iki kez ateşkes kabul ettirmeyi başardı. Ama bundan sadece İsrail birlikleri yararlandılar ve ateşkes sırasında, İsrail Ordusu'nun vurucu gücünü kesin olarak artıran ve Arap **Expeditionary Forces**'e (*) karşı zaferi sağlayan Çekoslavak silâhlarını temin ettiler. (107)

Arap Birliği Genel Sekreteri Azzam Paşa, Arap birliklerinin Filistin'e (İsrail) girişinin arifesinde Kahire'de, şaşaalı bir şekilde, geleneksel Arap savaşçılığından dem vurarak şöyle diyordu: «Bu, kendisinden Moğolların ve Haçlıların katliamları gibi bahsedilecek olan bir yoketme savaşı ve muazzam bir katliam olacak.» (108) Sonraki yıllarda bu kahramanlık edebiyatının yayılmasının nasıl Arapların politik ve askerî güçsüzlüklerini gözden kaçırmalarına sebep olduğu, örgütsüz, yeterince silâhlandırılmamış ve karmakarışık Arap asker sürüsünün düzenli İsrail birlikleri karşısında 1948'de Debakel'deki kesin yenilgilerinde ortaya çıktı. (109)

Arapların zayıf, fakat kahraman bir İsrail üzerine iyi hazırlanmış saldırısı şeklinde yapılan klâsik tasvirin tersine, İsrail Ordusu'nun gerçekte nicel ve nitel olarak Arap birliklerinden çok üstün olduğu gözüküyordu. Düzgün koordinasyonu ve yeterli teçhizatı olmayan yaklaşık 21.500 Arabın karşısında, askeri tecrübesi olan, modern donatımlı 65.000 kadar İsrail askeri bulunuyordu. (110) İsrail'in zaferi, üstünlüğünün mantıkî sonucuydu ve düşman olan kar-

(*) Seferî Kuvvetler.

deş çocuklarının gerçek barış görüşmeleri ile sonuçlanmayan, Arap devletleriyle bir dizi ateşkes anlaşması vasıtasıyla taçlanıyordu. «Savaş bitmişti, ama barış ortada yoktu.» (111)

Bu arada İsrail, doğu yönünde El Auja - Rafah arasındaki ve kuzey yönünde Hebron karşısındaki Arap bölgesini hemen hemen tamamen işgal ederek; kıyı şeridini doğuya doğru genişleterek; kuzeyde Nazareth'den Acre'ye kadar olan bölgeyi kendisine malederek ve Bethlehem ile Yafa arasındaki koridoru genişleterek, kendisine Birleşmiş Milletler tarafından verilen bölgeyi önemli ölçüde büyütmüştü. İsrail, Filistin toprağının B. M. tarafından kendisine ayrılan %56,47'si yerine, şimdi Filistin'in toplam yüzeyinin %77,40'ına sahipti.

Şüphesiz, bu bölgesel kazanç da, liderlerin tarihsel - dinsel Yahudi imparatorluğu hayaliyle istedikleri İsrail değildi. Devletleri bu şekliyle bile «ülkenin ancak bir kısmını kaplıyordu.» (112) İsrail'in varlığı ve buna bağlı olarak dev boyutlara ulaşan mülteci sorunu, Arap devletlerini tedirgin ediyorsa da, bu sırada sakin davranıyorlardı. Mısır'da Kral Faruk rejimini izleyen Necip ve Nasır hükümeti İsrail'le barış içinde birlikte yaşayacaklarını açıklamıştı. (113)

İsrail bu sırada, İqrith, Al Tirah, Abu Chosh, Afr Kasım v.b. yerleşme yerlerindeki Arap halka karşı ileri harekâta geçiyor (114); Suriye ve İsrail arasındaki askerden arınmış bölgede oturan Arap Filistinlileri sürüyor (115); **Palestine Land Develcpment Company**'yi B .M. denetimi altındaki bölgelerde çalışır hale getiriyor (116); çeşitli Arap köylerine saldırıyor ve işgal ediyordu. (117) Buna rağmen, ibreler henüz savaş göstermiyordu. Araplar eskisi gibi askeri açıdan çok ihtiyatlı davranıyorlar ve İsrail'de liberal Sharett Hükümeti, nazik durumu yumuşatmayı

deniyordu. Maxime Rodinson haklı olarak, eğer mültecilerin geri dönüşü ve bölgesel sınırlar sorunlarında bir anlaşma yolu bulunmuş olsaydı, bu dönemde İsrail'in Araplar tarafından tanınması mümkün olurdu diye yazıyordu. «Statüko kabul edilebilir, İsrail tanınabilir ve belki de kurtarılabilirdi. Bu, İsrail'in kurtuluşu olabilirdi, ama aynı zamanda siyonizmin de sonu olurdu. (...) Araplar tarafından tanınmış bir İsrail, diğer bütün Doğu Akdeniz ülkeleri gibi belli sayıda Arap göçmenleri kabul eden ve B. M. kararı gereğince işgal ettiği yerlerden bir kısmını boşaltan bir İsrail haline geleceği için, zorunlu olarak Yahudi göçü de belli ölçüde sınırlanacaktı. Bu ise, Davut ve Süleyman'ın imparatorluğunun yeniden doğuşu yolundaki büyük hayalin ve böylece bütün Yahudilerin kendini savunmasının ve son zafer için yardım sağlamaya yetenekli Yahudi Diaspora'nın sonu demek olacaktı. Olayların **normal** gelişimi, siyonist İsrail için istenilir değildi.» (118)

Bunu Ben Gurion da iyi biliyordu. Sharett barış için çaba harcarken, «Ben Gurion savaşa hazırlanıyordu.» (119) Olayın **normal** gidişini bozmak için, İsrail Ordusu Arap bölgesine saldırdı. Bu, B. M. Güvenlik Konseyi'nin, S/3378, S/3435 ve S-3538 sayılı kararlarında İsrail saldırısını ele almasına yolaçtı. Bu sırada en ağır saldırı, bir Mısır askerî kampına yapıldı. B. M. Generali Burns'ün söylediği gibi; bu keyfî saldırı, Orta Doğu'da barışın savaşa kesin dönüşümünü getirdi. (120) «Nâsır'ın asıl hedefi daima, emperyalizmin müttefikieri olarak gördüğü, kendi ülkesindeki ve Arap dünyasındaki yabancı nüfuzuna karşı savaş idi. Nâsır, rejiminin ilk yıllarını ülkesinin iç sorunlarına ayırdı. Ben Gurion'un 1955 Şubat'ında Gazze'ye yönelttiği yoğun saldırı, dönüm noktasını teşkil ediyordu. Kırk kadar Mısırlı öldürüldü. Nâsır, artık Filistin sorunuyla ciddî olarak ilgileniyor; ama

gene de sorunu bölgesel bir sorun olarak görmüyordu. O'nun gözünde İsrail saldırısı, Bağdat Paktı'na katılmaya zorlamak için, Londra'nın kendisine yaptığı bir çeşit baskıydı. Ancak o zaman, Batı kampının dışında müttefikler aramaya başladı. 1955 Nisan'ında Bandung'a gitti. İsrail saldırısının yaratmış olduğu kızgın havaya rağmen, Nâsır, savaşçı sözler söylemiyordu. Filistin sorununa Birleşmiş Milletler içinde barışçı bir düzenleme isteyen bir karar lehinde oy veriyordu. Daha da ileri gidiyor, 1955 ve 1960'da bir yol bulunup bulunamayacağını öğrenmek için, arabulucular vasıtasıyla İsrail hükümetinin temsilcileri ile gizlice ilişki kuruyordu.» (121) Nâsır, 1950'lerde İsrail'e karşı hiç bir savaş niyeti taşımamış olduğunu ve bütün çabalarının, emperyalizmin Arap dünyasına saldırılarını hafifletmeye yönelmiş olduğunu birçok kereler açıklamıştır. (122) Nâsır, 1970 yılında, «İsrail'le olan anlaşmazlık barışçı olarak giderilebileceği için, 1952, 53 ve 54 yıllarında, Mısır'ın güçlü olarak silâhlanmaması gerektiği tezini savunan bir kişi olduğunu», itiraf ediyordu. «Fakat, Ben Gurion'un 1955 Şubat'ında, Gazze'ye karşı başlattığı canice hava akını, düşüncemin yanlışlığını cezalandırarak ortaya koyuyordu.» (123)

Fakat, Araplarla uzlaşma yerine, Ben Gurion, Nâsır'ın anti - kolonyalist politikasını sona erdirmek isteyen, eski iki dev sömürgeci devlet İngiltere ve Fransa ile birlikte Mısır'a karşı savaşı tercih ediyordu. (124) Saldırının amacı; Orta Doğu'ya göre ilerici olan Nâsır rejimini yıkmak, İsrail'in Araplar tarafından resmen tanınmasını sağlamak ve «Gazze şeridi ve Sina Çölü'nün ilhakı»yla İsrail bölgesini **büyütmekti.** «İsrail'in savaş hedefleri, bir savunma savaşınınkilerden tamamen farklıydı: Önce Sina fethedilecek, sonra İsrail sınırları Süveyş Kanalı'na kadar ilerletilecek, bu suyolu uluslararası bir hale getirile-

cek ve Akabe Körfezi gibi İsrail ticaret gemilerine açılacaktı. Bundan sonra Arap milliyetçiliği kalbinden vurulacak ve parça parça edilecekti. Üstelik İsrail'de emperyalist sesler net olarak duyulabiliyordu. Tel-Aviv'de, gelecekteki İsrail'in Nil'den Fırat'a kadar uzanması gerektiği yolunda sesler yükseliyordu.» (126) Bu girişim, Birleşmiş Milletler tarafından sert bir şekilde mahkûm edildi. (127) Eski sömürgeci devletler İngiltere ve Fransa'yla ittifak, Ortadoğu'da İsrail'i tamamen itibardan düşürüyor ve İsrail'in genişleme isteklerini, hayati bir tehlike olarak gitgide daha kuvvetle hissetmeye başlayan (128) «Arap dünyasının radikalleşmesi için son itişi» (129) sağlıyordu. Fransız, İngiliz ve İsraillilerin koordine edilmiş saldırısından beri, «Araplar İsrail'i, bir dahaki saldırısından korkmaları gereken (...) ve kendisiyle uzlaşma görüşmelerinin tehlikeli ve son derece yararsız olabileceği **emperyalist bir saldırgan** olarak adlandırıyorlar. İsrail, anti - kolonyalist kurtuluşun bir öncüsüne karşı kendini Batı emperyalizminin bir uşağı haline getirdiği için, Afrika - Asya dünyasında zamanla itibarını kaybetmiştir. Sina savaşının etkili bir sonucu olduysa, bu, İsrail'in artan tecriti ve Tel-Aviv'e karşı büyüyen güvensizliktir.» (130)

İsrail, 1956 savaşıyla da Arap devletlerini, kendi sınırlarını kayıtsız şartsız tanımaya zorlayamadı. Araplar İsrail'den sürekli olarak, Birleşmiş Milletler'in sınırlarını haksız olarak genişletmesi ve mültecilerin geri dönmesi ile ilgili kararlarını yerine getirmesini istiyorlardı. Bundan dolayı, İsrail kabinesindeki Dayan ve Perez etrafındaki **çelik çekirdek,** «uzlaşmazlığı çözmenin biricik yolunun, Arapları, kendilerine bir konferansta dikte edilecek olan şartları kabul etmeye zorlayabilecek şekilde yenmekten ibaret olduğunu», öne sürüyordu. «Birçok İsrailli **uzmanın** Arap-

lar hakkında taşıdığı bu gibi fikirler, Arapların anladığı tek dilin şiddet olduğu fikri üzerine kuruluyor.» (131). 1967 savaşı, bu politikayı ortaya koydu. İsrail, Ürdün'e kadar bütün Filistin'i, Suriye'nin Tiberias Gölü ile Kuneitra arasındaki bölgesini, Gazze şeridini, ayrıca Mısır'ın Sina Yarımadası'nı Süveyş Kanalı'na kadar işgal etti ve böylece başka **oldu bittiler** yarattı.

Bu defa da, «Nâsır'ın onbir yıldan beri yaptığı şeylerin hiç biri, (...) O'nun İsrail'e saldıracağı kanısını uyandırmıyordu. (132) Tersine, Mısır Devlet Başkanı, sürekli olarak ve «açıkça, savaşa karşı cephe alıyordu.» (133)

Gerçekten, 1967 Haziran olayları, basitleştirilerek Arapların kin ve saldırı duyguları ile açıklanamaz. 1956'daki gibi bu askerî olay, birincil olarak, Ortadoğu'daki anti - kolonyalist kıpırdanmalara karşı ABD emperyalizmi ile İsrail'in çıkar birliğinin yolaçtığı bir savaş olarak açıklanmalıdır. 1966/67'de Suriye, Irak ve Yemen rejimleri, daha sol bir çizgiyi benimsemişlerdi. Mısır, iktisadî ve askerî bakımdan gitgide SSCB'ye yaklaşıyordu. Filistinliler, örgütlenmeye ve ihtilâlci bir halk savaşı stratejisi şekillendirmeye başlıyorlardı. Irak ve Suriye, uluslararası petrol kartelleri ile karşı karşıya gelmeye cesaret ediyorlardı. Yabancı sermayenin millîleştirilmesi, Cezayir'den Irak'a kadar hemen hemen bütün Arap ülkelerinde hızla ilerliyordu. Amerika'nın Arap milliyetçiliğini önleme ve ilerleyen kamulaştırmayı - özellikle petrol sanayisinde - durdurma politikası iflas etmişti.

İsrail'in durumu da daha parlak değildi. Bütün karşı çabalara rağmen, komşu Arap devletlerinde, İsrail'in **oldu bittiler** politikasını onaylamayı aklına bile getirmeyen milliyetçi rejimler kuvvetleniyordu. İsrail'in sertlik politikası, tanınmak yerine Üçüncü

Dünya'da artan bir tecrit ediliş getiriyordu. Filistin direnme örgütlerinin İsrail üzerine saldırıları sıklaşıyordu. Suriye'de, diğer şeyler arasında uluslararası petrol kartellerine karşı savaşa başlayan, birçok İsrail - Amerikan casus merkezini ortadan kaldıran, Moskova ile iyi ilişkiler kuran ve İsraillilerin İsrail ve Suriye arasındaki tarafsız bölgeyi ilhak etme çabalarını boşa çıkarmış olan Attasî hükümeti kurulmuştu. İsrailliler, 1956 Süveyş krizindeki gibi, batının temsilcileri olarak iyi bir şekilde hizmet ettiler. Simon Peres ve Golda Meir, hiç bir güçlükle karşılaşmadan, Washington'u, Arap - Sovyet tehditi karşısında ABD ve İsrail arasında tam bir çıkar birliği olduğuna ikna etmeyi başardılar. (...) Pentagon'da, Moskova'nın en soldaki uydusu haline gelmiş olan Suriye'nin, **hür dünya** için ilk olarak **kurtarılması** gerektiğini kabul ediyordu. Bu nedenle 1967 Mart'ında, Şam'a karşı bir saldırı için İsrail - Amerikan hazırlıkları başlıyordu.» (134) 14 Nisan'da İsrail Genel Kurmay Başkanı Rabin, İsrail'in Suriye'de bir sosyalist hükümete göz yumamayacağını açıkladı. B. M. Güvenlik Konseyi'nin S-6248, S-6382 S-6392, S-6731 v.b. kararlarında ele aldığı Suriye'ye karşı İsrail saldırıları, General Rabin'in sözlerini savaşla onayladı. (135) «(Rabin'in W. H.) bu net açıklamasından sonra, Sovyet gizli servisinin ikazlarıyla çoktan uyarılmış olan bütün diğer komşu Arap ülkeleri harekete geçiyor ve Suriye üstüne bir saldırıya karşı toplu savunma için hızla hazırlanıyorlardı.» (136)

Askeri açıdan en kuvvetli Arap devleti olan Mısır, Suriye üstüne bir saldırıyı durdurma çabalarında politik insiyatifi de yükleniyordu. Nâsır, ordusuna Kahire'deki yabancı temsilcilikler önünde gösterişli bir resmigeçit yaptırıyor ve nihayet birliklerinden birkaçını Arap - İsrail sınırına gönderiyordu. (137) Nâsır'ın «tedbirleri, saldırıdan çok savunma niyetleriy-

le açıklanabilirdi. Kasımda Suriye'ye yardım etmeyi üzerine almıştı; Mayıs 1967'de Suriye'ye karşı kuvvetli İsrail tehditlerinin Suriye'deki ilerici rejimi tehlikeye düşürdüğünü görüyordu. Nâsır, gitgide İsrail'in (Gazze v.b. üzerine. W. H.) son saldırılarına karşı hareketsiz kalarak sabretmesinin Arap dünyasında yarattığı hayal kırıklığıyla mücadele etmek zorundaydı. Yardıma hazır olduğunu gösterilerle açık açık ilân etmesi dikkat çekicidir.» (138)

Nâsır'ın buradaki niyeti, teşhir ettiği kendi savaş gücüyle İsrail'in Suriye'ye saldırma ihtimalini boşa çıkarmaktı. Araplar tarafından İsrail'e bir saldırı planlanmamıştı; tersine Suriye'ye karşı bir İsrail saldırısı durdurulacaktı. Ayrıca, Cemal Abdül Nâsır 9 Haziran 1967'de şunları açıklıyordu: «Geçen Mayısın ilk yarısında Orta Doğu'da krizin nasıl meydana geldiğini biliyoruz. Düşmanın Suriye'ye bir saldırı planı vardı; politikacılarının ve askeri yönetiminin sözleri bunu ispatlamaktaydı. Bu konuda yeterli delil ve Suriye'den gelen güvenilir raporlar vardı. Ve kendi aldığımız güvenilir istihbarat bunu doğruluyordu. Sovyetler Birliği'ndeki dostlarımız, geçen ayın başında Moskova'da bulunan parlamento heyetimizi, Suriye üzerine bir İsrail saldırı planına karşı uyarmışlardı. Bizim görevimiz, hiç bir şey yapmadan seyretmek değil, Arap dayanışmasından meydana gelen bir yükümlülüktü; ve bu, aynı zamanda kendi ulusal güvenliğimiz için bir teminattı. Çünkü, Suriye'ye saldıran orada kalmazdı. Birliklerimiz sınırlarımıza gidiyordu.» (139)

Bu arada Nâsır'ın politikası, İsrailli ve Amerikalı muhaliflerine, onu düşmanca davranışlarla suçlayabilecekleri kozlar da veriyordu: «Nâsır, İsraillilere en büyük baskıyı uygulayabilmek için, sadece Sina'daki birkaç tümeni gösterişli bir şekilde kaydırmakla kalmıyor, ayrıca Tiran şosesini kesen kıyı tahkimatı

Şarm el Seyh'i işgal ediyor ve B. M.'den ateşkes sınırındaki gözlemcilerin geri çekilmesini istiyordu.» (140). Sadece İsrail ve ABD'yi Suriye'ye saldırmaktan alıkoyacak bir baskı olarak düşünülmüş olmasına rağmen, bu tedbirler, saldırganlık olarak yorumlanabilirdi.

Gerard Chaliand, **Altı Gün Savaşı** öncesindeki Arap tavrı hakkında özetle şunları yazmaktadır: «Şüphesiz, Başkan Nâsır'ın, Tiran Boğazı ablukasına ve bunu izleyen tırmanmaya, taktik düşünceyle ve yeni düşmanlık tohumları ekmeye niyeti olmadan giriştiğini gelecek açıkça gösterecektir.» (141) Bunlar İsrail tarafından inkâr edilmiyor: Gerçekten, «Haziran 1967 yıldırım harbinden sonra (...) ülkenin en uzman otoriteleri - bunlar arasında başbakan, savunma bakanı ve genelkurmay başkanı da vardı -, Mısır savaş güçlerinin Sina'daki ilerleyişinin savunma niteliğinde olduğu ve gerçekte Nâsır'ın saldırmaya niyeti olmadığından, ülke için hayatî bir tehlikenin hiç bir zaman söz konusu olmadığını itiraf ettiler.» (142). Fakat, özellikle Filistinli Şukeyri gibi patavatsız Araplar, ABD ve İsrail'in emperyalist politikasına, genişlemeci amaçlarını, Arap **keskinlerin** açık ölçüsüzlüğüyle gizlemek için en iyi kozları veriyorlardı. «Arap propaganda taşkınlıkları, bu arada sadece İsraillilerde değil, Batı kamuoyunda da Arapların, Hitler örneğinden sonra İsraillilerin **defterinin dürülmesini** istedikleri kanısını uyandırıyordu. Bu, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da Arapların önceden hesaplayamadıkları ölçüde tepkiler uyandırmakla kalmıyor, Batılı hükümetleri, İsrail'in korunması için pratik adımlar atmaya da zorluyordu. Amerikan hükümetindeki, başından beri İsrail - Amerikan eylem birliğini amaçlayan ikilik, bununla en iyi kozları elde ediyordu.» (143)

Arapların gerçekte İsrail'le savaşa girmeye ne

kadar az niyetli olduklarını en açık olarak, İsrail saldırısı karşısında tamamiyle hazırlıksız olmaları ortaya koyar. Hemen hemen bütün Mısır uçakları, yerde ve hangarlarda tahrip edildi. (144) «İsrailliler, ustaca planlanan ve hatasızca uygulanan bir yıldırım savaşı yürüttüler (...) Amerikan basınına göre, Mart ayında Pentagon'da gözden geçirilmiş olan İsrail savaş planının uygulanması o kadar ustaca gelişiyordu ki; bütün taktik hedeflere bir hafta içinde ulaşılmıştı. Bu, Pentagon kompüterlerinin hesap sonuçlarına göre, çatışmanın optimal süresiydi. İsraillilerin, arka planda tarafsız olarak duran batılı müttefiklerinin bir müdahalesine de ihtiyaçları yoktu. Bunun yerine, bunlar, B. M.'de ateşkes için uluslararası çabaların çok erken değil, tersine ancak tespit edilmiş hedeflere erişildikten sonra ortaya çıkmasını sağlayabiliyorlardı. Washington ve Tel-Aviv arasındaki pürüzsüz diplomatik işbirliğinin bir diğer ustaca başarısı.» (145)

Açık yenilgi bile Arap devletlerini teslim olmaya zorlayamadığı ve Suriye ve Mısır'daki rejimler, **Altı Gün Savaşı**'ndan daha da güçlenmiş olarak çıktıkları için, İsrail, 1967 savaşından sonra da askeri saldırılarını sürdürdü. İsrail birlikleri, bu sırada Şam ve Kahire'deki hükümetlerin kitle temelini zayıflatmak için, özellikle endüstriyel ve sivil hedeflere saldırıyorlardı. (146) İsrail, Arap sivil halka karşı yeniden napalm kullanıyordu. (147) İsrail, daha sonra 1972 ilkbaharında, Şam ve Beyrut hükümetlerini Filistin kurtuluş örgütlerine karşı baskıcı bir politikaya zorlamak için, özel kuvvetlerle Suriye ve Lübnan'a saldırdı. İsrail'in eylemleri, en azından Suriye olayında tam tersi bir sonuca ulaştı. (148)

Sadece yerleşme ve iç savaş değil, ayrıca 1948, 1956, 1967 ve bundan sonraki askeri çatışmalar, Ortadoğu'daki siyonist iktidar talebini açığa çıkarmak-

tadır. B. M. birliklerinin geri çekilişi, statükoda en küçük bir değişikliği kabul etmek istemeyen İsrail tarafından 1967'de, gelecek bir savaş için yeterli sebep olarak değerlendiriliyordu. (149) İsrail, siyonist politikanın değer yargıları içinde Araplar tarafından kayıtsız şartsız tanınmış olmayı isteyen, Ortadoğu'da egemen bir güç olarak anlaşılmalıdır. Bugün, İsrail politikasında ortaya çıktığı gibi; siyonizm, İsrail'in yarattığı **oldu bittiler** karşısında Arapların teslim olmasını eskisi gibi ısrarla istemektedir. Fakat, **oldu bittilerin** tanınması, Ortadoğu'daki somut durumda, Arapların toprak ve mülk kaybını, İsrail'in 1948'den beri yasa dışı genişlemesini ve mültecilerin vatansızlığını içeren, zor yoluyla hakların çiğnenmesinin de tanınması anlamına gelir. (150) Arapların buna karşı çıkması hiç de sebepsiz değildir.

Dipnotlar

1 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 17

2 — Yahudi göçü hakkındaki istatistikler için bakınız: Statistical Abstract of Palestine 1944-1945, a.g.e., s. 42; A. Survey of Palestine; a.g.e., Supplement, s. 20 vd..; Statistical Abstract of Palestine 1939, a.g.e., s. 33

3 — Bkz. Report of the Anglo - American Committee of Enquiry, a.g.e., s. 35; Aharon Cohen, Israel and the Arab world, a.g.e.; Martin Buber, Israel und Paästina, a.g.e.; Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e

4 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, a.g.e., s. 119

5, 6, 7 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 34, 21 ve 15.

8 — Bkz. İsrail Hükümetinin resmî yıllıkları; The Zionist Federation of Great Britain and N. Ireland (Ed.), The Zionist Yearbook 1970-1971, a.g.e., s. 360

9 — Alex weingrod, Reluctant Pioneers - Village Development in Israel, Ithaca, N. Y. 1966, s. 44 v.d.

10 — Bkz. S. N. Eisenstadt, Israeli Identity: Problems in the development of the collective identity of an ideological Sta-

te, S. N. Eisenstadt, R. Bar Josef, Ch. Adler, a.g.e.'de, s. 673 v.d.

11, 12 — Alex weingrod, a.g.e., s. 47 ve 45

13 — Bkz. Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, The economic development of Israel, a.g.e.

14 — Bkz. İsrail Hükümetinin yıllıkları; İsrail Devleti'nin kuruluşundan buyana olan Statistical Abstract of Israel; **Bank of Israel Annual Report.**

15 — Bkz. Don Patinkin, The Israel Economy - The first decade, Kudüs 1960.

16 — Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, a.g.e., s. 54

17 — American Jewish Yearbook, cilt 71, 1970, s. 266; Politique - Hebdo, No. 20, 1971, Bkz. (14) No.lu dipnot.

18 — Bkz. Bank of Israel Annual Report - 1971

19 — American Jewish Yearbook, cilt 1969, s. 122

20 — The Israel Economist, No. 9, 1967; Bkz. Don Patinkin, a.g.e.; D. Horowitz, The Economics of Israel, Londra 1967; Georges G. Corm, a.g.e.

21 — David Nes, America's very special relationship with Israel, The Times'da 5.2.1971; Bkz. Le Monde, 17.3.1971

22 — Yussuf Sayegh, Al Iktissad Al Israeli, Beyrut 1963, s. 26; Y. Sayegh, The Israeli Economi, Beyrut 1967; Rony E. Gabbay, a.g.e.

23 — Don Peretz, Israel and the Palestine Arabs, Vaşington, D.c., 1958; Eli Lobel, S. Geries/E. Lobel, a.g.e.'de, s. 9

24 — Bkz. Don Peretz, a.g.e ; S. Geries, E. Lobel, a.g.e.; Rony E. Gabbay, a.g.e.

25 — Bkz. 29 Kasım 1947 tarih, 181 (II) sayılı karar, Partition of Palestine, U. N. Document A/519

26 — Bkz. Rony E. Gabbay, A. Political history of Arab - Jewish conflict, a.g.e.; Tahar Brache, Les Surexilés, Collection Monographies 7, Paris 1968

27 — John H. Davis, Israel als Provokation?, a.g.e., s. 72 vd.

28 — Erksine B. Childers, The other Exodus, **The Spectator**'da (Londra), 12 Mayıs 1961; Bu röportajı izleyen okuyucu mektuplarına, özellikle Walid Khalidi, Hedley V. Cooke, John Kimche ve Erksine B. Childers'in yorumlarına bakınız.

29, 30, 31 — David Ben Gurion, Rebirth and destiny of Israel, a.g.e., s. 530 v.d., 106 ve 222

32 — Yigal Allon, Ha Sepher Ha Palmach, Kitap 2. s. 286; aktaran Walid Khalidi, why did the Palestinians Leave? Londra 1964.

33 — **Jewish Newsletter** (New York), 9 Şubat 1959

34 — **Haolam Haze,** 19 Ağustos 1959

35 — Bkz. Walid Khalidi, Plan Dalet, Beyrut 1963 (Palestine Collected Papers); W. Khalidi, From Haven to Conquest, a.g.e.; John ve David Kimche, Both Sides of the hill, Londra 1960; Natanel Lorch, The edge of the sword: Israel's war of Independence, 1947-1949, New York 1961; David Ben Gurion, Rebirth and destiny of Israel, a.g.e.

36 — Bkz. Walid Khalidi, Plan Dalet..., a.g.e.

37 — Bkz. Christopher Sykes, Cross-roads to Israel, a.g.e., s. 24

38 — Jacques Reynier, 1948 à Jerusalem, Neuenburg 1969, s. 74

39 — Eli Lobel, S. Geries/Eli Lobel, a.g.e., s. 7

40 — Menahem Begin, The Revolt: The story of the Irgun, New York 1951, s. 164

41 — John Bagot Glubb, A. Soldier with the Arabs, New York 1951, s. 99

42 — Arthur Koestler, Promise and fulfilment, a.g.e., s. 160; Bkz. Jacques Reynier, a.g.e., s. 76

43 — Menahem Begin, a.g.e., s. 165

44 — Yigal Allon, Ha Sepher Ha Palmach, Kitap 2, a.g.e., s. 268

45 — Tahar Brache, Les Surexilés, a.g.e., s. 24; Bkz. Arthur Koestler, a.g.e.; Walid Khalidi, Plan Dalet, a.g.e.

46 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 290

47 — Hal Draper, La minorité arabe en Israel: Le début d'une tragedie, **Partisans**'da Mart - Nisan 1970, s. 93

48 — Aktaran Dominique Lapierre/Larry Collins, O. Jerusalem, Paris 1971. s. 258

49 — Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 108 v.d.

50 — Bkz. Tahar Brache, a.g.e., s. 30

51 — Kolonia'nın işgali hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Harry Levin, Jerusalem embattled, Londra 1950, s. 64 v.d.; Lydda ve Ramleh saldırısı için bakınız: Kenneth W. Bilby, New star in the New East, New York 1950, s. 43 v.d.

52 — Bkz. Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 277 v.d.; Hal Draper, La minorité arabe en Israel, a.g.e.; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 298

53 — **Le Monde**, 9.5.1964

54 — Tahar Brache, a.g.e., s. 28

55 — Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 174 v.d.

56 — Nation Unies, Rapport du Commissaire Générale Documents Officiels: Vingt Cinquiéme Session, Supplément, No. 13 (A/8013), New York, 1970, s. 77

57 — Nadav Satran, The United States and Israel, Harward 1963, s. 293

58 — Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 374

59, 60 — Eli Lobel, S. Geries/E. Lobel, a.g.e , s. 10 ve 9

61 — Bkz. Sabri Geries, a.g.e.; Sami Hadawi, Palestine: Loss of a heritage, San Antonio, Tex. 1963; S. Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e.; Don Peretz, a.g.e.

62 — Sabri Geries, S. Geries/Eli Lobel, a.g.e.'de, s. 119; Bkz. 31.10.1966 tarihli Knesset Protokolu.

63 — Bkz. Don Peretz, a.g.e., özellikle s. 143

64 — Sabri Geries, S. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 133 v.d.

65 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 51

66 — Sabri Geries, S. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 97

67 — Bkz. Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e.; Sabri Geries, Eli Lobel, a.g.e.; Hans - Georg Burger, Die Lage der Araber in Israel, **Blätter für deutsche und internationale Politik**'de No. 9, 1970; Die Araber in Israel, **Resistentia - Schriften**'de, No. 9, 1970

68 — Eli Lobel, S. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 5; Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 73

69 — Samir el Kassem, Les arabes en **Israel - Palestine**'de (Brüksel), No. 3/4, 1971, s. 9

70 — Bkz. S. Geries, Eli Lobel, a.g.e., s. 163 v.d.

72 — Bkz. Z. Schiff, The Pros and Cons of the Military Government, **New Outlook**'ta (Tel-Aviv), Mart Nisan 1962.

73 — Bkz. Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e.; S. Hadawi, Bitter Harvest, a.g.e.; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.; s. 406 v.d.; Don Peretz, a.g.e.

74 — Sabri Geries, S. Geries/Eli Lobel, a.g.e.'de, s. 179 v.d.

75 — 22.7.1970 tarihli İbranice yasanın metnine bakınız.

75 — 22.7.1970 tarihli İbranice yasanın metnine bakınız. Bak. Sabri Geries (Jiryis), Recent Knesset Legislation and the Arabs in Israel, **Journal of Palestine Studies**'de (Beyrut), No. 1, 1971.

76 — Bkz. 14.7.1970 tarihli Knesset protokolu.

77 — Sabri Geries, S. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 207; Bkz. Hans - Georg Burger, a.g.e., **Resistentia - Schriften**'de, No. 9, 1970

78 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 71

79 — Hans Georg Burger, a.g.e.

80 — Aharon Cohen, a.g.e., s. 530; kesin sayılar ve tablolar için bakınız: S. Geries/E. Lobel, a.g.e., s. 202 v.d.

81 — Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 348 v.d.; S. Geries/E. Lobel, a.g.e.

82 — Bkz. S. Geries, a.g.e., s. 180; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 384; Hans - Georg Burger, a.g.e.

83 — Bkz. Mahmud Bayadsî, Land reform and İsraeli Arabs, **New Outlook**'da (Tel-Aviv), Şubat 1961; Hans - Georg Burger, a.g.e.; Sabri Geries, a.g.e., s. 191, v.d.

84 — **Resistentia - Schriften**'de die Araber in Israel başlıklı yazı, No. 9, 1970, s. 16

85 — Bkz. **Gesetzen des States - Israel**'deki İbranice metin Kitap 21, 1966/67; Bkz. S. Jiryis, Recent Knesset Legislation..., a.g.e.

86 — Mohammed Watad, H. Abosh (Ed.), Der Israelisch - arabische Konflikt de, a.g.e., s. 172; Bkz. **Les Temps Modernes,** No. 253, 1967

87 — Eli Lobel, S. Geries/E. Lobel, a.g.e.; Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 72

88 — Hans - Georg Burger, a.g.e.

89 — Bkz. Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 76; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 313 v.d.

90 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 52

91 — Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 402

92 — Aktaran Hans Henle, Der neue Nahe Osten, a.g.e., s. 253.

93 — Elias N. Koussa, Arab Minority in Israel, **Jewish Newsletter**'de, 14 Temmuz 1948; Bkz. Jacques Lefort, Israel et les Palestiniens, **Le Monde**'da, 18.8.1967

94 — Juden und Araber: Mächtige Legende, **Der Spiegel**'de, No. 48, 1967 Bkz. S. Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 78 **v.d.**

95 — İsrail'in sosyalist örgütü **Matzpen**'in açıklamaları, Tel Aviv, Almancaya çevirisi: **Diskussion**'da (Berlin), No. 27, 1967; Bak. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

96 — Hans Georg Burger, a.g.e.

97 — **Ha'aretz,** aktaran **Der Spiegel,** No. 48, 1967

98 — Üç İsrail-Arap savaşı da burada sadece Ortadoğu'da siyonistlerin iktidar talebi yönünden tartışılıyor. Çatışmanın meydana gelişi ve savaş suçlarının dağılışı ile burada birincil olarak ilgilenilmemektedir. Fakat biz daima konu ile ilgili tarihsel çalışmalara atıf yapıyoruz.

99 — United Nations Palestine Commission (U.N.P.C.), First special report to the Security Council, U. N. Document s. 676, 1948

100 — Savaş eylemleri hakkında bakınız: Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 62, 59, 61 ve 64.

101 — **New York Times,** 21.3.1948; U. N. Documents, 1948

102 — Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 75

103 — Bkz. J. A. Glubb, A. Soldier with the Arabs, a.g.e.; Rony E. Gabbay, a.g.e., özellikle s. 75 v.d.

104 — Bkz. Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 100 v.d.

105 — Walid Khalidi, From haven to conquest'in girişi, a.g.e., s. LXXXII; Bkz. Eric Rouleau v.d., a.g.e., s. 20; Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 49; George Lenczowski, a.g.e., s. 283 v.d.

106 — Yigal Allon, Ha Sepher Ha Palmach, a.g.e., Kitap 2, s. 287

107 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., Kitap 2, s. 50 v.d.; Bizim sözünü etmediğimiz askerî eylemler ve politik olaylar için bakınız: Rony E. Gabbay, a.g.e.; George Kirk, a.g.e.; J. C. Hurewitz, The Struggle for Palestine, a.g.e.; Jacques de Reynier, a.g.e., özelikle sayfa 208 v.d.; M. Bar Zohar, a.g.e.

108 — Aktaran **New York Times,** 16.5.1948

109 — Bkz. Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 104 v.d.; J. A. Glubb, a.g.e.

110 — **Zionist Forces on 15/5/48 - Trained Man power and Military Organizations**'daki kısmen gizli raporlar ve açıklanmamış kaynakların verdiği sayılar için bakınız: W. Khalidi, From haven to conquest, a.g.e.; Bkz. John Bagot Glubb, A. Soldier with the Arabs, a.g.e., s. 94; Kagan, The secret battle for Israel, New York 1966; Jon ve David Kimche, Both Sides of the Hill, a.g.e.; Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e.

111 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 39; ateşkes anlaşmaları için bkz.: Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 52 v.d.

112 — Ben Gurion, (Israel) Government Yearbook, s. 713 (1952), s. 15

113 — Rony E. Gabbay, a.g.e., s. 424

114 — Fayez A. Sayegh, a.g.e., s. 21

115 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 85; Bkz. Khaled Mohieddin, a.g.e., s. 86 v.d.

116 — 18 Mayıs 1951 tarihli 93 no.lu karar; U. N. Document s. 2157, **Resolution and Decisions of Security Council**'de, S/INF/6, Rev. I. s. 7 v.d.

117 — Bkz. B. M. Güvenlik Konseyi kararları No. 89 (1950), U. N. Document s. 1907 No. 93 (1951), U. N. Document s. 2157; No. 101 (1953), U. N. Document s. 3139, Rev. 2, No. 106 (1955), U. N. Document s. 3373

118 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 73; Bkz. Nathan weinstock Le Sionisme..., a.g.e.

120 — E. C. Burns, Between Arab and Israeli, New York 1962, s. 17 v.d.

121 — Eric Rouleau v.d., a.g.e., s. 31 v.d.

122 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.; Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.; Eli Lobel, L'escalade à l'intérieur de la société israêlienne, **Partisans**'da, No. 52, 1970

123 — **Le Monde,** 19.2.1970

124 — Burada sözünü etmediğimiz askerî eylemler ve politik olaylar için bakınız: Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.

125 — Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 433; 1956 Savaşı'nın sebepleri hakkında Eric Rouleau'nun Moşe Dayan ile röportajı, **Le Monde**'da 30.4.1966

126 — Hans Henle, a.g.e., s. 226

127 — 997 (Es-I) sayılı karar, U. N. Document A/3354, s. 2; 999 (Es-I) sayılı karar, U. N. Document A/3354; 1002 (Es-I) sayılı karar, U. N. Document A/3354, s. 4

128 — Bkz. Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 93 vd.

129 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 74

130 — Hans Henle, a.g.e., s. 227; Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme ..., a.g.e.

131 — İbrahim Abu - Lughod, La politique d'Israel à l'égard des Arabes, Anis Sayegh, a.g.e.'de, s. 133

132, 133 — Eric Rouleau v.d., a.g.e., s. 55 ve 33

134 — Hans Henle, a.g.e., s. 245 ve s. 121 v.d.

135 — Bkz. Security Council, Reports for Period 1964-65, 1965-66, 1966-67; Kenneth M. Lewan, a.g.e.; s. 52

136 — Hans Henle, a.g.e., s. 245; Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

137 — Eric Rouleau'nun görgü tanığı olarak anlattıkları için bakınız: Eric Rouleau v.d., Die dritte Schlacht..., a.g.e.

138 — Kenneth M. Lewan, a.g.e., s. 54; Bkz. Charles W. Jost, The Arab - Israeli war: How it began, **Foreign Affairs**'da, Ocak 1968

139 — Aktaran George Dib, Die israelische Aggression vor den Vereinten Nationen, Beyrut 1968, s. 8

140 — Hans Henle, a.g.e., s. 247

141 — Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, a.g.e., s. 68; Burada girmediğimiz 1967 Savaşı'nın askerî eylemleri ve politik olayları için bakınız: Savaşın sebepleri hakkında Eric Rouleau'nun Genel Kurmay Başkanı Rabin ile röportajı, **Le Mon-**

de'da, 29.2.1968; Nathan weinstick, Le Sionisme..., a.g.e.; Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.; Eric Rouleau v.d., a.g.e.; Sabr Abu - Nidhal, La lutte armée arabe et impeialisme, 1. Bataille du 5 juin 1967, Paris 1970; Charles W. Jost, The Arab - Israeli war: How it began, **Foreign Affairs**'de, No. 2, 1968

142 — *Eli* Lobel, S. Geries/*E.* Lobel, a.g.e.. s. 13

143 — Hans *Henle*, a.g.e., s. 246; Bkz. Eric Rouleau v.d., a.g.e.; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.; Isaac Deutscher, Sur la guerre israélo-arabe, a.g.e.

144 — Bkz. Eric Rouleau v.d., a.g.e.

145 — Hans Henle, a.g.e., s. 248; Bkz. Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., A. Sayegh, La confrontation israélo-arabe, a.g.e.

146 — İsrail'in **Altı Gün Savaşı**'ndan *sonraki* askerî eylemleri için bakınız: Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 547 v.r. ve **Le Monde** yayınladığı eski yazılar.

147 — U. N., Security Council S/7930/Add. 465 sayılı 19 Aralık 1969 tarihli karar.

148 — **Le Monde,** 26.2. 27.2 ve 3.3.1972

149 — Nathan weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 482

150 — Bkz. Maxime *Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.*, s. 211 v.d.; M. Rodinson, Israel-fait colonial, **Les Temps Modernes**'de, No. 253, 1967; William J. Bradford, Israeli military strategy-Border Violence in Palestine 1948-1962, Stanford, Mass., 1966.

YEDİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİLER VE EGEMENLİK ALTINA ALINANLAR

1967 Haziran Savaşı'ndan beri yüzbinlerce Arap, İsrail'in işgal ettiği bölgelerde yaşamaktadır. Fakat, Ortadoğu'da siyonist iktidar talebinin birincil kurbanları, gene Filistinli mültecilerdir; 1967 askerî çatışması, bunların sefaletini ve sayısını arttırdı. İsrail ordusu, Arap devletleriyle olan son savaşta sivil halkı - bir kere daha - kaçmaya zorlamak için, onlara karşı son derece gaddarca davranıyordu. İsrailli işgalciler bu sırada cinayet işlemekten, kötü davranmaktan ve napalm kullanmaktan çekinmediler. (1)

İsrailli gazeteci Amor Kenan, parlamento üyelerine yazdığı bir mektupta, briliğinin Arap köylerini tahrip etme emrini nasıl uyguladığını anlatıyordu. (2) «Üç evin tahrip edilmesinden sonra, Ramallah doğrultusunda ilk mülteci kafilesi geldi. (...) Yürüyemeyen ihtiyarlar, kendi kendine mırıldanan yaşlı kadınlar, çocuklarını taşıyan anneler ve küçük çocuklar vardı. Çocuklar ağlıyor ve su istiyordu. Hepsi beyaz bayraklar taşıyorlardı.

Onlara Beit-Sura'ya gitmeleri gerektiğini söyledik. Her yerden kovulduklarını, her köye girişin onlara yasaklandığını, şimdi oldukları gibi, dört gün-

dür yiyeceksiz ve susuz, birkaçının yolda ölmesine rağmen, başıboş dolaştıklarını söylediler. Köye geri dönmelerine izin verilmesini rica ediyorlar ve onları öldürmemizin daha iyi olacağını söylüyorlardı. (...) Ufukta bundan sonraki grubun gelişini görebiliyorduk.»

Arap mültecilerin sefaleti, İsrail askerlerini sarsacak kadar büyüktü. «Bazı askerler, ağlamaya başladılar. Subaylara, bu mültecilerin niçin bir yerden diğer yere gönderildiklerini ve niçin her yerden kovulduklarını sorduk. Bunun onlar için iyi olduğunu ve gitmeleri gerektiğini söylediler. **Ve ayrıca,** diyordu subaylar, **niçin Arapları kendimize dert edelim?»** «Askerler sonunda mültecileri kovma emrine uymak zorunda kalmışlardı.

«Onları sürdük. Kaybolmuş davarlar gibi, güney doğrultusunda yola koyuldular. Zayıflar ölüyordu. Akşam aldatıldığımızın farkına vardık. Çünkü; Beit-Sura'da da (emre göre Arapların gönderilmiş oldukları yer. W. H.) buldozerler bölgeyi yıkmaya başlamış ve mültecilerin girmesine izin verilmemişti. (...) Hiç birimiz, Yahudilerin nasıl böyle davranabildiğini anlamıyorduk. Buna hak verenler bile, kaderleri hakkında kesin bir karar verilinceye ve varları yoklarıyla başka bir yere nakledilinceye kadar, Arap mültecilerini hiç olmazsa bir kampta toplamanın mümkün olabileceğini söylüyorlardı. Hiç kimse, bu çiftçilerin ocaklarını, battaniyelerini ve yiyeceklerini yanlarına almalarına niçin izin verilmediğini anlamıyordu. Tavuklar ve güvercinler harabeler altında gömülmüşlerdi. Gözlerimizin önünde tarlalar kıraçlaştırılıyordu. (...)»

Beit-Nabu'daki bu olay, İsrail'in siyonist yönetimi tarafından 1948'de olduğu gibi 1967'de de yürütülen Arap halkın sistematik sürülmesine bir örnek-

tir. Eylül 1967'deki 350.000 yeni mülteci, bu politikanın acı sonucuydu. (3)

1967 MÜLTECİLERİ

İsrailliler 1948'deki gibi 1967'de de Arap Filistinlilerin isteyerek kaçtıklarını iddia ediyorlardı. Kötü davranışlar, yağmalar, cinayetler, kovmalar, tahrip ve sürgünler hakkında o kadar çok tanık vardı ki, dünya kamuoyu, artık İsrail'in öne sürdüklerine 1948'deki gibi bütünüyle inanmıyordu. (4)

Beyrut'taki **Amerikan Üniversitesi**'nden bir sosyologlar grubu, deneysel bir araştırmada, 1967 mültecilerini göçe neyin zorlamış olduğunu incelediler. (5) Araştırmacılar, mültecilerin % 80'ninin kendi vatanlarında evleri vemülkleri olduğunu, % 94'ünün köylerinde en azından 21 yıldan beri yaşadıklarını ve kendi bölgeleriyle bütünleşmiş olduklarını tespit ettiler. Onları kaçmaya, ne yoksulluk, ne Bedevi mantığı, ne de köksüzlük sevketmişti. İsraillilerin açık baskısı sonucu ve kısmen **düşman teması olmaksızın** köylerini terketmiş olanlar, çarpışmalar ve bomba saldırılarına karşı geçici bir sığınak aramaktaydılar. Bu **mültecilerin** hiç biri sürekli olarak yurtlarından uzakta kalmak istemiyor, hepsi köylerine geri dönmek istiyordu; fakat İsrailliler bunu yasaklamışlardı.

Daha komşu Arap devletlerine göç sırasında çocuklara, yaşlılara ve ailelere İsrail uçakları tarafından napalm atılıyordu. Mülteciler, İsrail savaş kuvvetlerinin davranışını «dehşet verici» olarak tanımlıyorlardı. Dodd ve Barakat, Arap Filistinlilerin 1967 göçünü doğuran **dolaysız sebepler** olarak, «İsrail işgalinin psikolojik baskısını, evlerin ve köylerin tahribini ve işgalden doğan ekonomik sıkıntıyı» gösteriyorlar. Kaçmak için dördüncü sebep, «hava saldırıları» korkusu, «kadınlara satışılmasıyla bütün aile-

yi lekeleyecek yüzkarası korkusu, ailedeki genç erkeklerin tutuklanacağı korkusu Deir Yassin gibi katliamlar karşısındaki korku idi.»

Yazarlar, kaçmanın **dolaylı sebebi** olarak önce şaşkınlığı sayıyorlar: Mültecilerin yarısından fazlası savaşa hazırlanmamıştı ve bundan dolayı «İsrail saldırısının aniliği» karşısında şaşırmışlardı. İkincisi, Arap köylerinde aile bağlarının dışında toplumsal örgütlenme şekilleri olmadığından her aile, herhangi bir toplumsal yükümlülüğü gözönüne almak zorunda kalmadan, gitmek veya kalmak hakkında bağımsız olarak karar veriyordu. Üçüncüsü, kendi ahlâk ölçülerine göre kaçmak, Araplara, İsrailliler tarafından boyunduruk altına alınmaktan daha az şerefsiz olarak görünüyordu. Dördüncüsü; Araplar, politik yöneticilerinin ihanetine uğradıklarını hissediyorlardı. «Bu güven kaybı, (...) göç için dördüncü dolaylı sebeptir.»

Dodd ve Barakat, çalışma arkadaşları ile birlikte, 1967 **Arap Eksodüs**'ünün, «savunmasız bir ülke üstüne, yaygın şekilde napalm da kullanan (İsrail W. H.) hava akımlarının, (Ürdün'ün W. H.) batı tarafındaki köylerin İsrail ordusu tarafından işgalinin ve işgal kuvvetlerinin eylemlerinin zorunlu sonucu olduğunu söylüyorlardı. Tabii ki, en etkili tedbirler, sivil şahısların sürülmesi ve bir dizi köyün kasıtlı olarak tahribinden ibaretti.» Diğer kaçma sebepleri, sivil halka karşı İsrail tehditleri ve işgal edilen bölgelerdeki erkeklerin kitle halinde tutuklanmasıydı. Dodd ve Barakat, şunları tespit ediyorlar: «Göçü anlayabilmek için köylü halk üzerindeki baskıyı gözönüne almak gerekir. Belki de biz, halkın % 20'sinin evlerini terkettiği, % 80'inin kaldığı (...) gerçeği karşısında biraz teselli olmuştuk.»

Tahar Brache, bununla ilgili olarak, İsrail ordusunun, çabuk zaferinden dolayı, Arap Filistinlilerin

daha yoğun sürülmesini örgütlemek için gerekli zamanı bulamadığını tahmin etmektedir. (6)

SÜRGÜNDEKİ ARAP - FİLİSTİNLİ HALK

1967 savaşı ve bir kaç Arap bölgesinin daha İsrail tarafından işgal edilmesi, Ortadoğu'daki mülteci sorununu daha da büyüttü. Birçok Filistinli için bu, 1948'dekinden sonra **İkinci Eksodüs**'tü. Yaklaşık 750.000 Filistinli Arap, İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra vatanlarını terketmişlerdi 1949 yılından 1967 savaşının başlamasına kadar, diğer göçler, kovmalar, sürgünler ve tabii çoğalma **kayıtlı** mülteci sayısını 1.344.576'ya yükseltmişti. (7) Bugün resmen kayıtlı 1,5 milyon kadar Filistinli mülteci vardır.

B. M., Ortadoğu'daki Filistinli Mütlecilere Yardım Örgütü UNRWA **(United Nations Relief and Works Agency for the welfare of Palestinian refugees in the Near East),** kayıtlı mültecilerin sayısındaki 1953'den 1970'e kadar olan gelişmeyi şöyle vermektedir: (8)

TABLO: 28

Yıl	Kayıtlı Mültecilerin Sayısı
Haziran 1953	916.761
» 1954	941.851
» 1955	969.389
» 1956	996.338
» 1957	1.019.201
» 1958	1.053.348
» 1959	1.087.628
» 1960	1.120.889
» 1961	1.151.024
» 1962	1.174.760
» 1963	1.210.170
» 1964	1.246.585
» 1965	1.280.823
» 1966	1.317.749
» 1967	1.346.086
» 1968	1.364.294
» 1969	1.395.074
» 1970	1.425.219

UNRWA Genel Komiseri'nin en son raporuna göre, mültecilerin sayısı, 1971'de 1,468 milyona yükselmiştir. Bunlardan 806.000'i Ürdün'de, 318.000'i Gazze şeridinde, 180.000'i Lübnan'da ve 164.000'i Suriye'de toplanmıştır.

30 Haziran 1970 sayımı sırasında, kayıtlı 1.425.219 Filistinli mülteciden 496.973'ü UNRWA'nın kamplarında, 119.169'u Suriye ve Ürdün'deki on kampta yaşamaktaydı. Diğerleri sürüldükleri ülkelerdeki köy ve şehirlere yerleşebilmişlerdi. Fakat, yalnız küçük bir azınlık, gerekli maddî kaynaklara veya yeteneklere sahip olduğu için, Suriye, Ürdün, Kuveyt, Irak, Mısır v.b. ülkelerde gerçekten asimile olmayı başarabilmiştir. Fakat Filistinli mültecilerin büyük bir çoğunluğu, eskisi gibi UNRWA'nın desteğine muhtaçtır.

Birleşmiş Milletler Yardım Örgütü, Haziran 1970'de 804.576 kişi olan mültecilere, her ay 10 kg. un, 600 gr. baklagil, 500 gr. şeker, 500 gr. pirinç ve 375 gr. yağ dağıtmaktadır. Bu yiyeceklerin besin değeri, günde adam başına 1500 kaloriyi bulmaktadır. UNRWA ayrıca bebeklere ve okul çocuklarına ek yiyecek sağlamaktadır. Yardım örgütü, mülteci komplarının yönetimi, bir sağlık servisi, mülteci çocukları için bir eğitim programı, vatansızların meslekî eğitimi ve güç durumlar için bir yardım programı da düzenlemektedir.

UNRWA bütün çabalarına rağmen, şimdiye kadar sıkıntı ve yokluk içinde yaşamak zorunda kalan mülteciler için her yıl sorumluluğunu bizzat üzerine aldığı şeyi yeterince yapamamaktadır. 1971'de Yardım Örgütü'nün elinde sağlık hizmeti için, günde mülteci başına sadece 1 sent vardı. Ek besin için normal programın, malî sebeplerden dolayı kısıtlanması gerekiyordu. Esasen mültecilerin beşte üçünün aldığı temel besin payının. günlük dört sentlik değeri vardı. 10 sent değerindeki sıcak yemekler, sa-

dece altı yaşından küçük birkaç çocuğa, özellikle ihtiyacı olanlara ve hastalara dağıtılabiliyordu. Okul çağında bir çocuk için UNRWA'nın elinde, yıllık sadece 50 dolar bulunuyordu. (9) 15 yaşın altındaki on mülteci çocuktan sadece biri. günde bir kere sıcak yemek yiyebiliyordu. Bu miktarlar, mültecilerin yoksulluğunu kaldırmaya veya kötü yaşama şartlarını, kötü sağlık durumlarını ve yetersiz beslenmelerini iyileştirmeye hiç bir şekilde yetmemektedir. UNRWA'nın maddî durumunu incelemekle görevli uluslararası çalışma grubu, 26 Ekim 1971'de, 1972 hesap yılı için 6,5 milyon dolarlık muhtemel açık öngören bütçe raporunu sundu. (10) Bu açığı kapatma denemesi, Filistinli mülteciler için aşağıdaki sonuçları getirecekti:

— Küçük çocuklara sağlanan besin maddelerinin kısıtlanması,

— 15 yaşın altındaki çocuklar için sıcak yemek programının terkedilmesi,

— Küçük çocuklara ve hamile kadınlara süt dağıtımının durdurulması,

— Hamile kadınlara verilen ek un ve yağ payına son verilmesi,

— Mülteci hastahanelerinin ve sağlık sistemlerinin toptan çöküşü,

— Filistinli çocukların eğitim ve okul sistemlerinin kısıtlanması,

— Yetişkin mülteciler için meslek ve ustalık eğitimi merkezlerinin kısmen veya toptan kapanması.

UNRWA Genel Komiseri, 1970/71 (11) yıllık raporunda, örgütünün malî durumunun toplumsal - politki sonuçlarını tespit etmektedir. Buna göre, UNRWA'nın yardım programındaki gerçek ve muhtemel kısıtlamalar, Filistinli mültecilerin kamplarındaki yoksulluğu ve hoşnutsuzluğu daha da arttırmaya sebep olacaktı. Filistinli çocukların eğitim prog-

ramının kaldırılması, kamplarda meslekî geleceği olmayan bir lumpen proletaryanın büyümesi sonucunu verecekti. Mültecilerin sağlık durumu daha da kötüleşecek, ölüm oranı hemen artacaktı.

Genel Komiser raporunu, bizzat kendisinin de «cesaret kırıcı» olarak adlandırmak zorunda kaldığı bir durum hakkındaki şu sözlerle bitiriyordu: «(UNRWA'nın) hazırlanmış programları şimdi tehlikededir. Bu kadar çok belâlarla karşılaşmış olan (...) Filistinli mülteciler, şimdi de Birleşmiş Milletler'in yardımının, gitgide azalacağı; böylece çocukları için besledikleri ümidin kaybolacağı daha karanlık ve daha güvensiz bir geleceğin korku verici tehdidini hissediyorlar.» (12)

Bu tehlikeli durum karşısında B. M. Genel Kurul Başkanı Malik ve eski B. M. Genel Sekreteri U-Thant, 17 Kasım 1971'de bütün B. M. üyesi devletlere, UNRWA'ya yardım etmeleri ve «mültecilerin yoksulluk ve korkusunun artmasını, gerginliğin keskinleşmesini ve bununla birlikte (Ortadoğu'da) durumun daha dengesiz bir hal almasını» (13) engellemeleri için ivedi bir çağrıda bulundular.

UNRWA Genel Komiseri Michel More'un B. M. Genel Kurulu'ndaki diğer bir ciddi konuşmasından sonra B. M. delegeleri, «büyük bir huzursuzlukla», mülteci kamplarındaki durumun kötüleştiğini tespit etmek zorunda kaldılar. B. M. Genel Kurulu, 6 Aralık 1971 tarihli kararında İsrail'den Filistinlilerin temel haklarını tamamiyle tanımasını yeniden istiyor ve diğer taraftan UNRWA'ya acil uluslararası destek talep ediyordu. (14)

1,5 milyon Filistinlinin açık sefaleti karşısında siyonistler, sadece alaycı bir tepki göstermektedirler. Siyonist taraf ilk olarak, Filistinli göçmenlerin sayısına itiraz etmektedir: «Açık söylemek gerekirse, sözde 1,468 milyon Arap **mültecinin** varlığı hak-

kındaki utanmazca yalanı okumak insanın midesini bulandırıyor. (...).» (15) Üstelik Ortadoğu'da haklı, sosyalist bir çözümü savunduğunu da iddia eden M. Landmann ise şunları ileri sürmektedir: «Mültecilerin sayısı üstüne tahminler, 500 000 - 1.300.000 arasında değişiyor. Bu sayı, malî olduğu gibi propagandif sebeplerle de seve seve abartılıyor. Dr. Walter Pinner, **The legend of the Arab Refugees** adlı kitabında gerçek sayıyı 250.000 olarak hesaplamaktadır (...). Geri kalan ise yardımdan yararlanabilmek için kendini mülteci olarak gösterenlerden, bu arada ölmüş fakat ölümleri bildirilmemiş olanlardan ve artık kendi geçimini sağlayan, ama henüz kayıtları devam eden eski mültecilerden ibarettir. Mülteci kampları eskiden durumları iyi olmayan ama kamplarda daha iyi yaşayabilen tembelleri de çekiyor.» (16)

Böyle hayalî iddialar, bütün uluslararası dökümanlar, sosyolojik araştırmalar ve bilimsel politik tahlillerin açıkça yalanlamasına rağmen, siyonistler tarafından gerçekmiş gibi öne sürülmektedir. (17) Sonra, bu yanlış **sayılar** ve **bilgilerden** korkunç suçlamalar çıkarılmaktadır: «Bütün bunları U-Thant biliyor. Bütün bunları UNRWA'nın görevlileri biliyorlar. Ve buna rağmen **mülteciler** için ek para istiyorlar. Bu para ile teröristlerin finanse edildiğini; B. M. Yardım Örgütü'nün, mücadele edeceğini iddia ettiği şeyin tam tersini yaptığını, cinayetleri ve bununla Ortadoğu'daki gerginliği teşvik ettiğini çok iyi biliyorlar. Hem ihtiyacı olanların sayısı, hem de yardımın amacına bakılırsa, Arap mülteciler için bütün yardım eylemleri eşsiz bir aldatmacadır. Söz konusu olan, Arap terörizmine bir yardım hareketidir.» (18)

Altı milyonunu kamplarda kaybeden bir halkı temsil ettiği gerçeği gözönüne alınırsa, siyonizmin böyle iddialar ileri süren politik hareketinin Filistinli

mültecilerin acıları ve sefaleti karşısındaki anlayışsızlığı çok daha acı olmaktadır.

Mültecilerin sefaletinin suçu daima Arap devletlerine yüklenmektedir. «Özellikle siyonizmin yaydığı bu görüşe göre; Arap devletleri, Filistin sorununu uluslararası planda İsrail'e karşı koz olarak kullanabilmek için, mültecilerin mutsuzluk, yoksulluk ve işsizliğini ustaca sürdürmektedir. UNRWA'nın eski genel komiseri John H. Davis bu iddiayı şöyle cevaplandırmaktadır: «Arap hükümetlerinin, mültecileri İsrail'e karşı savaşta rehineler olarak gördükleri, bu yüzden onları yerleştirmek istemedikleri yolunda batıda çok yaygın olan anlayış her türlü temelden yoksundur.» (19) John H. Davis'e bakılırsa; Arap devletleri, olanakları ve kaynakları elverdiği ölçüde mülteciler için her şeyi yapmaktadırlar: «Mültecilerin kabul edildiği ülkeler, yani, Ürdün, BAC, Suriye ve Lübnan, eğitimleri, sağlıklarının korunması, yerleştirilmeleri, yol yapımı ve mülteci kamplarının bakımı için yüz milyon dolardan daha fazla harcama yaparak, kovulanlara karşı son derece iyi davranmışlardır. Bu ülkelerin halkları, çok büyük bir kovulmuşlar ordusunun gerektirdiği iktisadî, toplumsal ve diğer fedakârlıklardan çekinmediler.» (20)

Belki de bazı Arap devletleri, Filistinli mültecilerle politik ve maddî olarak daha fazla ilgilenebilirdi. Fakat Arap ülkelerinin yardım ve kabul olanaklarının sınırlı olduğu da unutulmamalıdır. Üstelik, Arap Filistinliler olayında sürgün felâketi, bütün bir halkın başına gelmiştir. Yalnız küçük bir azınlık vatanda kalmıştı. Bütün bir halkın kendi bölgesinin dışında yeniden bütünleşmesinin imkânsız bir girişimi temsil etmesi bir yana; Arap devletlerinin az gelişmiş Üçüncü Dünya'ya dahil oldukları da gözden kaçırılmamalıdır. Her Arap ülkesi, bağımsızlığından beri işsizlik, doğum fazlalığı, konut yokluğu, az beslen-

me, köyden şehire akın ve benzer sorunlara karşı hemen hemen karışık bir savaşa girmiş ve sanayinin kurulması, yeni işyerlerinin yaratılması, tarımın geliştirilmesi ve hayat standardının yükseltilmesi için mücadele vermişti. Hiç bir Arap ülkesi, ne 1948, ne de 1967'de toplumsal, ekonomik ve politik yönden Filistinli mültecilerin kitle halinde göçünü kabule hazır değildi. (21)

Bütün bunlara rağmen, «mahallî emek piyasasının şartlarına uyan vücutça sağlam bütün erkek mülteciler, pratikte, ya Arap ülkelerinde, ya da diğer ülkelerde iş bulup geçimlerini sağlayabildiler. Böylece uluslararası yardım örgütüne yük olmadılar. Bu gruplar, 1948'den 1949'a kadar Filistin'deki vatanlarını terk etmiş çalışabilenlerin %20'sinden fazlasını oluşturuyordu; büyük bir çoğunluğu, Filistin'in şehirlerinden gelmişti ve onların yapabildiği ve bildiği şeylere dünyanın ihtiyacı olması işlerine yaramıştı.» (22)

Mültecilerin yaklaşık %80'i olan Filistin'den göç etmiş köylü nüfusun durumu ise, pek iç açıcı değildi. Arap ülkelerindeki köylülerin yoksulluğu bir yana; her yirmi yılda bir Arap köylü nüfusunun iki misline çıkması ve bu insanlara iş ve ekmek bulunamaması, Filistinli mültecilerin kırsal alanda yerleşme imkânını kesinlikle ortadan kaldırıyordu. Irak'taki ve Suriye'deki iskân planları hakkında Doreen Warriner şunları söylemektedir: «Ancak bir Irak veya Suriye köyünü görmemiş bir kimse mültecileri buralarda barındırma imkânı olduğu fikrine kapılabilir. Sakinleri evlerini ve topraklarını kaybetmiş olduğu için Ürdün kampları acınacak durumdadır. Fakat, sağlık şartları, Suriye'deki fakir köylerin ve Irak'taki çoğu köylerinkinden daha iyidir.» (23)

Bir çok Arap köylerindeki hayat şartları gerçekten o kadar geridir ki, ek nüfusun kabul edilmesi düşünülemez bile. «Açlıktan ölmenin» yanında, veba,

yüksek ölüm oranı, toprak erozyonu, ekonomik sömürü (...); Ortadoğu'da tarımdaki kitleler için hayatın yapısı işte budur. Avrupa'da bir eşi bulunmayan bir sefalettir bu, hattâ temiz su bile bir lükstür. Gelirler düşüktür. - Yılda kişi başına 5-7 lira -. Fakat, gelir karşılaştırması tek başına, pisliği, hastalıkları ve oturanların hayvanlarla paylaştığı izbeleri (...) anlatmaya yetmez. Avrupaî anlamda bir hayat standardı yoktur. Sadece sağ kalmak bile bir hayat standardıdır.» (24)

Fakat, Filistinli mültecilerin Arap devletlerinde **devamlı** olarak yerleştirilmeyi asla istemedikleri kesindir. Onlar, vatanlarından uzakta olmayı daima geçici olarak görmüş ve 1949'dan beri Filistin'e geri dönmeyi istemekten aslâ vazgeçmemişlerdir. UNRWA'nın kuruluşundan beri bu yardım örgütünün yıllık raporları, daima, mültecilerin vatanlarında yaşamalarına izin verilmesi yolundaki arzularını yansıtır. 1953'de UNRWA'nın Genel Komiseri Birleşmiş Milletler'de şunları açıklıyordu: «Mültecilerin ruhî durumunu karakterize eden ve Ortadoğu hükümetlerinin bu sorundaki politikalarına etki eden en dikkat çekici gerçek, mültecilerin vatanlarına dönmek yolundaki büyük istekleridir.» (25) UNRWA'nın 1965 raporu şunları tespit etmektedir: «Mültecilerin daha önceki raporlarda anlatılmış olan durumları ve duyguları değişmemiştir. Onların görüş açısından, bir ulus yokedilmiş ve bir halkın tabii hakları keyfî olarak gaspedilmiştir. Bu haksızlık onların içinde çok derin izler bırakmıştır. 194 (III) sayılı kararın II. maddesindeki ve Genel Kurulun daha sonraki bir çok kararlarındaki yeniden vatana dönüş ve zararların tazmini hakkındaki açıklamalarda belirtilen sıla hasreti olduğu gibi durmaktadır.» (26) 1967 mültecileri de vatanlarına geri dönmek istiyorlar. (27)

Birleşmiş Milletler 11 Aralık 1948'de, «vatanlarına geri dönmeye ve komşuları ile barış içinde birlikte yaşamaya hazır olan mültecilere mümkün olan en kısa süre içinde geri dönüş izni verilmesi gerektiğine», (28) karar verdi. Bu 194 (III) sayılı karara dayanarak B. M. Genel Kurulu şimdiye kadar yirmibeş kere İsrail'den, mültecilerin geri dönmesine izin vermesini istedi. Meselâ; 8 Aralık 1970 tarih 2672 sayılı kararda B. M. önceki kararları onaylıyor ve «Genel Kurul'un 194 (III) sayılı kararının 11. maddesine göre mültecilerin ne yurtlarına dönüşlerinin, ne de zararlarının ödenmesinin şimdiye kadar yerine getirilmediğini; Genel Kurul'un 513 (IV) sayılı kararının 2. maddesinde onayladığı geriye dönüş veya yeniden iskân vasıtasıyla mültecilerin düzenlenmesi programının gerçek bir ilerleme getirmediğini; ve bunun için mültecilerin durumunun ciddî endişelere yol açtığını derin bir üzüntü ile» kaydediyordu. Genel Kurul, «Filistinlilerin Birleşmiş Milletler statüsüne uygun olan **eşit haklara sahip olma ve kendi kaderini tayin hakkını»** açıkça tanıyor ve «Filistinlilerin yasal haklarına tamamen saygı göstermenin, Ortadoğu'da adil ve sürekli bir barışın vazgeçilmez şartı olduğunu», açıklıyordu. Genel Kurul, «yeniden, İsrail hükümetini, vatanlarını kaybedenlerin hemen geri dönmesi için etkili ve ivedi tedbirler almaya» (29) çağırıyordu.

İsrail, Arap devletlerini sürekli olarak, mülteciler için yeterince çaba harcamamakla suçlamasına rağmen, bizzat kendisi, kendi yarattığı mülteci sorununu çözmeyi reddetmektedir. Bütün uluslararası çağrılara rağmen, İsrail, Arap Filistinlilerin geri dönmesini reddetti. (30) Halbuki, İsrail, az gelişmiş Arap devletlerinin tersine mültecileri kabul edebilir ve ekonomik olarak içinde eritebilirdi. İsrail'in. Filistinlilerin geri dönmesine izin vermeyi kesin olarak reddetmesinde ekonomik değil, politik sebepler etkilidir: Fi-

listinlilerin yurda dönüşü, siyonistlerin saf **Yahudi Devleti** idealine ters düşmektedir. Moşe Dayan bu anlamda, **Altı Gün Savaşı**'ndan sonra şunları itiraf ediyordu: «Ekonomik olarak (mültecileri kabul edebilirdik, W. H.), fakat bana göre bu, gelecekteki hedeflerimize uymazdı. Bu İsrail'i ya çift uluslu, ya da çok uluslu bir Arap - Yahudi devletine dönüştürürdü. Onları kabul edebilirdik, ama o zaman ülke bu yaşadığımız ülke olmaktan çıkardı.» (31) Meselâ, İsrail Başbakanı Sharett, 1950'de Birleşmiş Milletler'de çok açık olarak, mültecilerin yeniden vatandaşlığa kabulünün İsrail için «boş ve hayalî» **(cnimerical)** olduğunu açıklıyordu. Filistinlilerin yurda dönüşüne izin verilemezdi; çünkü bu, İsrail için «intihar» anlamına gelirdi. «İsrail'in kuruluşunun yalnız bir amacı vardı: dünyadaki bütün vatansız Yahudilere bir vatan sağlamak.» Bu amaca erişmenin biricik olanağı «nüfus mübadelesi» idi. «Filistin, böyle değişikliklerin olduğu biricik ülke değildi.» Diğer örnekler, Yunanistan, Bulgaristan, Polonya ve Çekoslovakya'dır. «Büyük sayıda mültecinin yeniden vatandaşlığa kabulü olanaksızdı. Çünkü; sürekli göç dolayısıyle İsrail'in nüfusu gitgide artıyordu. Arapların Eksodüs'ü durumun sadece bir yönüydü; diğer yön Yahudi göçüydü.» (32) İsrail daha sonra eski 100 000 Filistinli mültecinin yurda dönmesine izin verme sözünü de geri aldı. Yalnız 1948 savaşı sırasında İsrail'de yaşayan ailelerinden ayrılmış olan yaklaşık 40 000 kişi geri dönebildi. Fakat Sami Hadawi bu 40 000 mülteciden 35 000'inin köylerini geçici olarak terkettiklerini, ama İsrail devleti sınırları içinde kaldıkları görüşünü ileri sürmektedir. 1967 savaşından sonra İsrailliler 14 000 kadar Arabın işgal edilmiş bölgelere geri dönmesine izin verdiler. Fakat yalnız Ürdün'de 175 000 kişi köylerine geri dönmek için İsrail hükümetine başvurmuştu. (33)

Bu sırada mültecilerin durumu iyileşmiyordu. UNRWA gitgide paranın ve işlerini etkili bir şekilde sürdürmek için gerekli kurumların eksikliğini hissediyordu. (34) Kamplardaki Filistinliler, İsrailliler tarafından kovulmuş olduklarını, dünya tarafından görmezlikten gelindiklerini ve özellikle Ürdün'deki Haşimi rejiminin ihanetine uğradıklarını görmektedirler. Sabırsızlık artıyor: «Filistin'li mülteciler, yurda geri dönmek ümidini yıldan yıla kaybediyorlar. Genel Kurulun 194 (III) sayılı kararının 11. maddesinin (Mültecilerin Filistin'e geri dönmesi, W.H.) uygulamasında hiç bir gelişme elde edilmemişti. Arada geçen süre içinde Filistinliler, kendilerini basit mülteciler olarak değil, tersine, vatanlarını kaybetmelerine sebep olan karışıklığın sorumlusu olan uluslararası topluluğun geçici olarak vesayeti altına girmiş kişiler olarak görüyorlar (...). Genel Kurul'un ve Güvenlik Konseyi'nin, vatanlarına geri dönmelerine izin verilmesi yolundaki çağırılarına rağmen, 1967'de kaçmış olan yüzbinlerce kişi hâlâ yurtsuzdur. Çeşitli direnme örgütlerinin davranış ve eylemleri, **bulundukları ülke**lerdeki durumu ve buralardaki mültecilerin tavrını önemli ölçüde etkilemektedir.» (35)

Fakat, böyle uluslararası şikâyetler de, İsrail'in inatçılığını etkilemiyordu. **Yahudi Devleti**'nin Arap Filistinli mülteciler karşısındaki tavrı açıktı ve İsrail hükümetinin 1950'deki şu sözlerinde özetleniyordu: «Savaşın ve Arapların kaçışının sonucunda, İsrail etnik yönden hemen hemen homojen nüfuslu bir devlet olmuştur. Devletin bütün ekonomik ve toplumsal hayatı, yeni göçmenleri kabul şeklindeki temel sorun etrafında dönmektedir. Devletin kültürü Yahudidir. Hükümet; yönetim, ordu ve bütün önemli kurumlar hemen hemen bütünüyle Yahudidir. Savaş tarafından hemen hemen çözülmüş **(elimlnated)** bir azınlık sorununu suni olarak yeniden canlandırmak, bu-

dalalık olur. Böyle bir politika sadece tehlikeli iç gerginlikler yaratabilir ve yeni devletin karşısına, düzenli gelişmesini önemli ölçüde tehlikeye düşürecek bir dizi problem çıkarır.» (36) Bu **real** ve güç politikasına dayanan yorumlar karşısında, Martin Buber'-inki gibi ahlâki çağrılar, gözönüne alınmamakta ve etkisiz kalmaktadır: «İsrail, mülteci sorununda insiyatifi ele almak zorundadır. Arap mültecileri sorununda insiyatifi bizzat ele almak, politik sorunlardan bağımsız olarak Arap devletleriyle barış anlaşmaları yapmak, vazgeçilmez ahlâki bir görevimizdir.» (37)

İŞGAL EDİLMİŞ BÖLGELERDE ARAPLARIN DURUMU

İşgal edilmiş bölgelerdeki İsrail askeri yönetiminin baskıcı politikası dolayısıyle mültecilerin sayısı daha da artmaktadır İsrail Ordusu, Arap halkın evlerini ve bütün yerleşme yerlerini tahrip etmeye devam etmektedir. (38) Böylece, diğerleri arasında Yalu, Emwas, Beit - Nurba, Beit Awwa ve Surif köyleri yerle bir edilmişti. (39) Arap evlerinin uçurulması, eskisi gibi işgal kuvvetlerinin günlük işlerindendir. 11 Haziran 1967 ve 25 Haziran 1969 arasında İsrail ordusu tarafından Arap Filistinlilere ait 6835 ev yıkılmıştır. (40) İsrail İnsan ve Vatandaş Hakları Birliği, 11 Haziran 1967'den 15 Kasım 1969'a kadar olan süre içinde yalnız Kudüs, Latrun, Samaria, Hebron, Gazze, Ramallah ve Betlehem bölgelerinde 7554 Arap evinin tahrip edildiğini bildirmektedir. (41) Birleşmiş Milletlere Suriye'nin yaptığı bir şikâyete göre, 1969 sonbaharında İsrail Ordusu, «bölgedeki 115 000 Suriyeliyi kaçmaya zorlamak için», (42) işgal edilmiş Golan Tepeleri'ndeki 17 köyü tahrip etmişti. Daha Haziran 1967'de -savaşın olduğu ay- İsrailliler Kudüs'te 135 Arap evini yıkmış, 1948'de de Arap topraklarını ele geçirmeye hizmet etmiş olan **Absentee Property Regulations** sayesinde Nisan 1968'de kut-

sal şehirde, üzerinde 1043 ev ve 438 dükkân bulunan 12 hektar Arap toprağına el koymuşlardı. (43)

İsrail ordusu, bu arada hırsızlık ve yağmadan da geri kalmıyordu. Bir Birleşmiş Milletler raporuna göre Talhama, Almine, Derbahiya ve Saiyada köyleri, «İsrail savaş kuvvetlerinin sistematik yağmalarının hedefi» (44) olmuştu. Kalkilia'nın işgali sırasında askerler, diğer şeyler arasında Arap halkın radyolarını, saatlarını ve hatta buzdolaplarını zorla almışlardı. (45) İsrail Ordusu, gece Tulkarem'i işgal ettiğinde, halkı pijamaları ile polis komiserliği önünde toplamıştı. Bunlar, askeri kamyonlarla Nablus yolunun yarısına götürülüp bırakılmışlardı. İsrail askerleri, bu sırada Arap kadınlarının devamlı taşıdıkları mücevherlerini de aldılar. Dört gün sonra evlerine geri dönmelerine izin verilen Tulkarem sakinleri, evlerinin yağma edildiğini görmüşlerdi. (46) Bir çok İsrail askeri, Arap dükkânlarından işlerine yarar şeyleri, özellikle mücevherat, saat, para, radyo ve diğer kıymetli şeyleri almışlardı. (47)

Ateşkesten hemen sonra, 1967 yazında, Arap sivil halkın sürülmesi başladı. El Bleha, Massakieh, Mashtah, Hafer, Zaawra ve Kuneitra vb. köylerinin boşaltıldığı Suriye'nin Golan Tepeleri'ndeki halk için, bu -öncedon de belirttiğimiz gibi- özellikle ağır olmuştu. (48) Mayıs 1968'de 35 000'den fazla Filistinli Arap UNRWA'nın protestosuna rağmen, Gazze şeridinden kovuldular. Eylül 1971'de bunu diğer 20 000 mülteci izledi. Kudüs'ün Magharba kesiminin tahribinden sonra Arap halk şehri terk etmek zorunda kalmıştı. (49)

Kitle halinde sınırdışı etmenin yanısıra, İsrail'in sürgün poiitikası özellikle, Arap halkı üzerindeki nüfuzlarından korkulan aydınlar üzerinde yoğunlaşıyordu. Böylece, iki Filistinli yazar Kemal Nasır ve İbrahim Boher Ürdün'e sürüldüler. (50) Ekim 1968'de Fi-

listin Öğretmenler Birliği Başkanı, Filistin Kızıl Haç'ı Başkanı, ayrıca bir kaç profesör ve öğretmen Ürdün'e sürüldüler. (51) Kudüs ve Ramallah belediye başkanları, birçok Arap Filistinli avukat ve hemen hemen bütün politikacılar işgal edilmiş bölgeleri terketmek zorunda kaldılar. (52) Bu sistematik sürme, «(Filistin, W.H.) halkını yöneticisiz ve temsilcisiz bırakmayı amaçlıyordu.» (53)

İşgal edilmiş bölgelerdeki halkı kaçmaya zorlamak için, İsrail askeri yönetimi, geniş kapsamlı bir terör ve korkutma politikası uygulamaktadır. Böylece, Arapların korkusunu, evlerini **gönüllü** olarak terkedecekleri kadar arttırmak için, İsrail'in almak ve ilhak etmek istediği Arap köylerinde sürekli olarak ve özellikle geceleri ev aramaları ve sorgulamalar yapılmaktadır. (54) İsrail askerleri, Arapları yıldırmak için sık sık onların başlarının üstünden havaya ateş ediyorlar. (55) Fakat iş, ateşli silâhların bu şekilde kullanılmasıyla kalmıyor. Şüpheli Araplar, özellikle Gazze şeridinde sorgusuz sualsiz vuruluyorlar. (56) İsrail Ordusu, Almine köyünü ele geçirip ürünleri tahrip ettiğinde, dört genç davarlarını vermeyi reddettiler ve hemen öldürüldüler. (57) El Ariş ve Massakieh'te İsrail askerleri bir çok özel eve zorla girip sivil şahısları, bu arada birçok çocuğu da öldürdüler. (58)

Nablus'ta İsrail birlikleri 15 ile 25 yaş arasındaki genç insanlara ateş açıyorlardı. Bu sırada 250 çocuk ve genç öldürülmüştü. (59) İsrail askerleri çağırıldığı bir toplantıya gelmediği için bir mimarı vurdular. Halbuki adam yatalaktı. (60) Başpiskopos Diodores'in bir araştırma komisyonuna anlattığı gibi, öldürülenlerin cesetleri zaman zaman çürüyüp kaldıkları caddelerde bırakılıyordu. (61) İsrail askerleri, Al-Khusheneya'da bir eve girip babaya oğullarını mı, yoksa kızlarını mı yanına almak istediğini sordu-

lar. Şaşıran baba, kızlarını tercih etti. Oğulları, askerler tarafından evin önünde hemen kurşuna dizildiler. Ama bundan sonra kızları da aldılar. Dünya Barış Konseyi, bu vahşice olay üstüne bir yorumunda açıkça şunları tespit etmektedir: «Bu olan bir istisna değildir. İsrail askerlerinin köylerdeki davranışları hakkında işittiklerimizden sadece birisidir.» (62)

İsrailliler sık sık toplu cezalandırmalar yoluna gidiyorlardı. Hebron yakınındaki Halkul civarında İsrail askeri devriyelerine el bombası atıldığında, İsrail Ordusu Halkul'u yerle bir etti. Direniş savaşçıları ile işbirliği yaptıklarından şüphelenilen Beit Sahur halkına, bir hafta süreyle evde kalmaları emredildi. Pencerelerini açmalarına ve tuvalete gitmelerine izin verilmemişti. (63) En sık yapılan toplu cezalandırmalar, evlerin ve köylerin tahribi, sokağa çıkma yasağı, mülklere el koyma ve kitle halinde tutuklamalardı. (64) Hebron askeri valisine karşı bir suikast teşebbüsünden sonra bölge halkına, mallarını nakletmeleri yasaklanmıştı. Olay Eylül 1969'da olduğu için sonuç; -diğerleri arasında hasadın hemen hemen tamamen tahrip olmasıydı.

Askeri kişilere veya kurumlara karşı her saldırı, İsrail Ordusu tarafından, toplu cezalandırmalarla cevaplanıyordu. Bu sırada «İsrailliler, (her şeyden önce W.H.) genç insanları yakalıyor ve işkence ediyordu.» (65) Bununla ilgili olarak **Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği**'nin (Brüksel) bir araştırma raporunda şöyle denilmektedir: «Bir işgal kuvvetinin güvenliği hakkında endişe etmesi anlaşılır bir şeydir. Silâhlı direniş hareketine katılanları hapsetmesi, onları yargılaması ve hatta ölüme mahkûm etmesi anlaşılır bir şeydir. Fakat, insanlara işkence edilmesi ve ne oldukları bilinmeksizin ortadan kaldırılmaları yasa dışıdır.» (66) Arap tutuklulara işkence edil-

mesi, İsrail hapishanelerinde üzücü bir alışkanlık olmuştur. (67)

«Avukat Cemil Schalhub, Nablus'daki al-Salahiya Lisesinden öğrenci Muaid Uthman al-Bahasch'la ilgili olarak Savunma Bakanına, Polis Bakanına ve Başbakana başvurmuştu. Öğrenci 9.12.1967'de tutuklanmış ve altı ay boyunca hiç bir ziyaretçi kabul etmesine izin verilmemişti. Sonunda izin verilen ilk ziyaret sırasında, -kendi söylediğine göre- Sarafand Askeri Cezaevi'nde kendisine işkence yapıldığı için sol elinin tamamen felç olduğu görülmüştü. Şunları anlatmıştı: **Ellerimden tavana astılar ve ayaklarımdan çektiler. Bayıltıncaya kadar dövdüler. Bağlı ellerim ve ayaklarımla kırbaç darbeleri altında koşmaya zorluyorlardı. Ancak kan revan içinde kaldığımda beni rahat bırakıyorlardı. Üstümü sidikle ıslattılar. Elektrotları vücuduma bağladılar ve akım geçirdiler. Sigaralarını vücuduma bastırdılar, yanık izleri hâlâ görünüyor.»** (68) İsrail hapishanelerindeki Arap tutuklular için şartlar genellikle kötü ve insanlık dışıdır. (69)

Defence (Emergency) Regulations'a göre İsrailllilerin hoşlarına gitmeyen her Arabı, kesinlikle belli bir şeyle suçlamadan veya mahkeme karşısına çıkarmak zorunda kalmadan tesirsiz hale getirme, daha doğrusu idarî olarak gözaltına alma olanakları vardır. Tutuklular pratik olarak hiç bir hukukî teminata sahip değildir. İsrail polisinin ve askeri yargı gücünün keyfine kalmışlardır. (70)

İşgal edilmiş bölgelerdeki İsrail makamları, Arapların en önemli insanlık haklarını gasbettikleri gibi, politik haklarını da ortadan kaldırmışlardır. «İsrail işgalinin sembolü, diğer her işgalde olduğu gibi, düşüncelerini açıklama ve politik örgütlenme haklarının reddedilmesidir. Her çeşit örgütlenme, toplumsal yardım birlikleri ve öğrenci birlikleri de dahil, ya-

saktır. İslâmi eğitim artık serbest değildir ve okutulamaz. Sendika liderleri sistematik olarak tutuklanmaktadır veya sürülmektedir. Başka türlü söylersek; İsrail işgali altındaki Filistinlilere, -İnsan Hakları Beyannamesi tarafından tanımlanan özgürlük (politik birleşme özgürlüğü, gösteriler, toplantılar, ayrıca şiddet yoluyla yapılmayan politik faaliyetlerin diğer şekillerinin hepsi)- düşüncelerini açıklama ve birleşme konusunda tam özgürlük tanınması tamamiyle reddedilmiştir.» (71)

İş hukuku açısından ve ekonomik olarak da Filistinlilere işgal kuvveti tarafından kötü davranılmaktadır. İsrail işletmelerinde (yol yapımı, fabrikalar, tarım) çalıştırılan Araplar kural olarak. İsrailli personele ödenen ücretin sadece yarısını alabilmektedir (72). Nihayet, İsrailliler Arap halkın kesin dinsel yasalarına hiçbir şekilde saygı göstermemektedir. (73) Arapların ainsel ilkelerini gözönüne almaksızın camilere girmekte, ibadetlerini bozmakta, dinsel eşyaları çalıp, İslâm mescitlerini tahrip etmektedirler. (74)

İsrail baskısı en açık olarak, 300 000'den fazla Filistinli mültecinin kamplarda yaşadığı Gazze şeridinde kendini gösteriyor. Ev tahripleri, sürgünler, idari tutuklamalar ve şüphelilerin vurulması burada işgalin günlük işleridir. (75) UNRWA gibi uluslararası örgütlerin çeşitli protestolarına ve zarar gören Filistinlilerin ricalarına rağmen, İsrail makamları meskenlerin ve barınakların sistematik tahribine devam etmektedir. Halk sürülmekte veya -bunun başka sözlerle ifadesi olan - **başka yerlere nakledilmektedir.** (76)

Bölgenin ilhakı gerektiği için, İsrail askeri yönetiminin hedefi, Gazze şeridinin Arap halkından temizlenmesidir. (77) Uri Avneri bu konuda şunları yazmıştır: «Gazze'deki insanların açlık çekmesi bir raslantı değildir. İşsiz olmaları, orada ücretlerin asgari

ücretin altında olması bir raslantı değildir. Bütün bunlar, birisi bunun böyle olmasını istediği için böyledir. Çalışma Bakanlığı hakkındaki görüşmede bakanlığın yüksek mevkide bir memuruna hükümet tarafından Gazze Şeridi'nde çalıştırılan işçilerin ücretlerinin batı sahilinden ve batı sahilindekinin İsrail'dekinden niçin daha düşük olduğunu sorduğumdan bu yana bir yıl geçti. Görevli açık olarak cevap vermişti: Bu, hükümetin politikasıdır. Bu politika, halkın -hepsinden önce mülteci kamplarında yaşayanların- bölgeyi terketmesi ve Ürdün'den öteye geçmesi veya en azından batı sahiline gitmesi için, Gazze Şeridi'ni aç bırakmak ve son derece güç hayat şartları yaratmaktan ibarettir... (Hükümette, W. H.) bir nokta üzerinde tam bir anlaşma vardır: Gazze şeridi ilhak edilmelidir.» (78)

Geliştirme planlarıyla Gazze Şeridi'ndeki Filistin mültecilerinin durumunu düzeltmek istedikleri şeklinde yıllardan beri yaptıkları açıklamalarının tersine, İsrailliler, Mart 1972'de Gazze'de açık bir ilhak politikası izlemeye başladılar. Savunma Bakanı Dayan, Gazze'nin işgal edilen bölgelerinde mümkün olduğu kadar çok «Yahudi gerçekleri» yaratılması gerektiğini bildirmişti. (79) Buna erişmek için, önce Rafiah ile Han Yunus arasında 44 000 hektarlık bir bölgeye el konmuş, çitle çevrilmiş ve Arap halk kovulmuştu. «Çitle çevrilen bölgelerin içinde İsrail köyleri meydana gelmelidir. Ayrıca, şeridin güney ucunda planlanan liman, bir **İsrail Limanı** olmalıdır. (...) Sina'nın kuzeyinde biri henüz mevcut olan üç yerleşme yerini kapsayan büyük bir gelişme bölgesi kurulmalıdır ve Sina sahillerindeki kumsallar, büyük hurma koruluklarıyla yeni bir İsrail turizm merkezi haline gelmelidir. (...) Gazze Şeridi, (...) **terketmek istemediğimiz** işgal edilmiş bölgelerdendir.» (80) Hatta işgal edilmiş bölgelerdeki İsrail Kibbutz'imin-

deki sol eğilimli siyonist çevreler, 1972 Mart'ının ortalarında hükümetin ilhak politikasını protesto ediyorlardı: «Yahudi milliyetçiliğinin sömürgeciliğe dönüşmesini istemiyoruz; Filistin halkının, bizimle savaşmaktan başka çıkar yol görmez hale gelmesini istemiyoruz. Hiçbirimiz Gazze Şeridi'nin teröristlere geri verilmesi gerektiğine inanmıyoruz. Ama, şimdi olanlar da yeni yerleşme politikasıyla uzaktan yakından ilgili değildir.» (81) Aynı zamanda B.M. insan Hakları Komisyonu da, İsraillilerin «Arap bölgelerinin karakterini bozan» (82) uygulamalarını protesto ediyordu. B.M.'in bu kararından bir kaç gün sonra İsrail hükümeti, Devlet Bakanı I. Galili vasıtasıyla, «Gazze'nin İsrail'i meydana getiren parçalardan biri» olduğunu resmen açıklıyordu. (83)

Fakat, İsrailliler Arap ülkesini Yahudi ülkesine dönüştürmeye sadece Gazze'de girişmiyorlar. Aynı şeyler sınırlı bir ölçüde Ürdün'ün batı kesiminde ve herşeyden önce Kudüs'te ve Golan Tepeleri'nde uygulanıyor. Bu sırada İsrailliler çok başarılı **oldu-bittiler** politikasını bir kere daha kullanıyorlar. 1948'de Arap topraklarına el koydukları yasalar sayesinde şimdi de her yerde Arap Filistinli halkın toprağına el koyuyorlar. İlhak edilmiş bölgelerde 1967 savaşından hemen sonra, bizzat Moşe Dayan'ın işgal edilmiş bölgelerin «İsraillileştirilmesi» yolunda «yeni gerçekler» olarak nitelediği Kibbutzim'in ve savunma köylerinin kurulmasına başlanıyordu. (84) Böylece, İsrailliler Batı Ürdün'de, Golan Tepeleri'nde, Sina Yarımadası'nda ve Gazze Şeridi'nde yeni yerleşme yerleri kurdular. (85) **Yahudi Ulusal Fonu** bu konuda şöyle diyordu: «Bugün Yahudi Ulusal Fonu'nun traktörü ordunun tankını izliyor. Altı Gün Savaşı sonucunda İsrail'in eline geçen bölgeler şimdi pulluk altına giriyor.» (86)

Yahudi yerleşme yerleri kurmak için, Arap köy-

leri ve Arap mahalleleri yıkılıyordu. Bir gözlemci de bunu, kendine has bir radikallikle, «bir bölgenin coğrafyasını ve politik tarihini değiştirme» (87) deneyi olarak değerlendiriyordu. Özellikle Kudüs'te resmî makamlar Arap mahallelerini Yahudi mahalleleri ile **değiştiriyorlar** ve şehrin İslâmi karakterini değiştirmek için hızlı bir yapı faaliyetine girişiyorlardı. 25 Eylül 1971'de B. M. Güvenlik Konseyi İsrail'i, Kudüs'ün statüsünü değiştirmeyi amaçlayan bütün tedbirleri iptal etmeye çağırdı. (88) Fakat İsrail'in gittikçe büyüyen ilhaklar politikası devam etmektedir. **Jewish Agency,** bu anlamda 1968'deki 27. Siyonistler Kongresi'nde açıkça, «işgal edilmiş bölgelerin Yahudilerle iskân edilmesini istiyordu.» (89)

Bu sırada İsrail'in **oldu-bittiler** politikası, Arap topraklarına el konulması ve işlenilmesiyle yetinmiyordu. İsrail makamları işgal edilmiş bölgelerde Arap yargı yetkisini kaldırıp, İsrail askerî hukukunu getirdiler. Arap vergi kanunları da İsrail yararına kaldırıldı. (99) İsrailliler, Arap yönetiminin geçersiz olduğunu açıklıyor ve birçok Arap memuru işten çıkarıyorlardı. Arap parası İsrail parası ile değiştiriliyor, Arap üretimine yüksek İsrail gümrükleri konuyor, şoför ehliyeti, çalışma izni ve ticaret izni konusunda Arap hüviyet sisteminin yerini İsrail'inki alıyordu. (91) İsrail İçişleri Bakanı, işgal edilmiş bölgelerdeki Araplara İsrail hüviyet kâğıtları dağıtılmasını emrediyordu.

İsrailliler işgal edilmiş bölgelerdeki Arap eğitim sistemini de değiştirdiler. Arap dilinin ve kültürünün korunmasını bilinçli olarak engelliyor ve dinsel ve edebî Arap eserlerini katı bir sansür altına alıyor veya yasaklıyorlar. (92) Yalnız Ürdün'ün işgal edilen bölgesinde İsrailli işgalciler, 29 Ağustos 1967'de 78 ders kitabının kullanılmasını yasakladılar. 78 eserden 59'u «Arap kültür mirası ile ilgili belli kısımlar

bilinçli olarak çıkarıldıktan» sonra yeniden basıldı; «bu şekilde (Arap W. H.) eğitim sistemini kendi kökeninden ayırmak, Arap ulusal karakterinin ve Arap kişiliğinin gelişmesinin etnik temelini ve ruhsal esasını tahrip etmek için, gözle görülür bir kötü **(malicious)** niyetle Arapça ders kitaplarından bütün ulusal ve yurtsever muhteva çıkartıldı.» (93) Öğretim planları, sadece «İsrail'in amaçlarına hizmet edecek» (94) şekilde değiştirildi.

İsraillileştirme ve buna bağlı olarak Araplıktan uzaklaştırma, özellikle Arap halka bütün yaşama alanlarında İsrail hukukunu, İsrail geleneklerinin ve İsrail yönetiminin zorla kabul ettirildiği Kudüs'te meydana çıkıyor.

İşgal edilmiş bölgelerin İsrail Devletine katılması kesinleşiyordu. «De-facto ilhaklar sıklaşıyor ve fethedilen bölgelerin bütünleştirilmesi geri dönülemez hale geliyordu (...) Esasen Dayan, Kasım 1968'de, İsrail Devleti'ne yeni bölgeler katmayı amaçlayan çok sayıda gizli hükümet kararlarını tek tek saymıştı.» (76) Gerçekten Tel Aviv ve Kudüs'te, «bir Büyük İsrail» (97) isteyenler hiç de az değildir. Gitgide, «1967'de yaratılan **De-facto durumu** kalıcı kılmaya yönelinmektedir. **Alışkanlık hukukunu** yarattığı sürece zaman, İsrail için çalışıyor demektir. 1949 sınırlarının da bir zamanlar sadece ateş-kes hattı olduğu ileri sürülüyor. Bugün bu sınır çizgilerindeki herhangi bir değişikliği, geriye dönük bir saldırı olarak nitelendirmek, onlara, yıllar boyu reddedilmiş olan tamamlayıcı onayı vermek demek oluyor. Eğer bir kere yeterince uzun süre var olmuşlarsa, niçin aynı şeyler bugün varolan sınırlar için de geçerli olmasın? Sürekli olarak mevcut duruma alıştırma çabasiyle, fethedilmiş bölgeyi bir barış antlaşması için feda etmek yolundaki teorik hazırlık gitgide arka plana itiliyor. Bir bölgenin terkedilmesinden söz eden

bir kimse, sadece sağın muhalefeti ile değil, ayrıca hükümet kampının karşı çıkışıyla da karşılaşacağını hesaba katmak zorundadır.» (98)

Uluslararası örgütler, İsrail'in **oldu-bittiler** politikasını ve buna bağlı olarak Cenevre Anlaşmasının ve insan haklarının çiğnenmesini birçok kez mahkûm ettiler; fakat bir değişiklik sağlanamadı. Bu yüzden, Güvenlik Konseyi, 237 (1967), 252 ve 259 (1968) v.b. kararlarında işgal edilmiş bölgelerdeki Arap halkı savunmuştu. Genel Kurul, 2252 (ES-V), 2254 (ES-V) 2443 (22.) ve 2452 (XXIII) sayılı kararları ile İsrail'i işgal edilmiş bölgelerde insan haklarına saygı göstermeye çağırmıştı. 11 Aralık 1969 tarih 2546 (XXIV) sayılı kararda Genel Kurul'un işgal edilmiş bölgelerdeki «toplu cezalandırmalar, kitle tutuklamaları, tahripler (...) ve sivil halka yapılan diğer baskı çeşitlerinden (...) ciddi şekilde telâşa kapıldığı» gözüküyordu.

İki yıl sonra B.M. Genel Kurulu A/2792 sayılı kararında yeniden, İsrail'in işgal edilmiş bölgelerdeki politikasından şikâyet etmişti. (99) Genel Kurul, mültecilerin evlerinin yıkılmasının ve sürülmelerinin, Cenevre anlaşmasını ve insan haklarını zedelediğini açıklamış, İsrail bir kere daha, mülteci.erin mülklerine ve hayatlarına zarar vermemeye çağrılmıştı. 22 Mart 1972'de Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, İsrail'in işgal edilmiş yerlerde «Arap bölgelerinin nüfus yapısını ve karakterini» değiştirmekle tehdit eden «bütün uygulamalardan vazgeçmesini» isteyen bir karar aldı. B.M. İnsan Hakları Komisyonu, «İsrail tarafından işgal edilmiş Arap bölgelerinde» Cenevre Anlaşması'nın ağır şekilde ihlâlinin, «savaş cinayetlerini ve insanlık için ağır bir yüz karasını temsil ettiğini» tespit etti. (100)

Bütün bunlara rağmen işgal edilmiş Arap bölgelerinin İsrailileştirilmesi devam etmektedir.

Dinpnotlar :

1 — Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionişme..., a.g.e., s. 496 v.d.; Tahar Brache, a.g.e, s. 87 v.d.; **Témoignage Chrétien,** 27 Temmuz 1967; Le Figaro, 23.9.1967.

2 — **İsrael Imperial News** (Londra), 1-9 Mart 1968

3 — Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, a.g.e., s. 45 v.d. bkz. UNRWA'nın yıllık raporları.

4 — Bkz. **The Times,** 27.7.1967; **The Guardian,** 13.6.1967, 19.6.1967 ve 26.1.1968; **New York Times,** 26.8.1967 ve 7.11.1967; **Herald Tribune,** 29.3.1968; **Le Monde,** 6.4.1968 ve 23.6.1968; **Christian Science Monitor,** 24.7.1967 ve 8.4.1968.

5 — Peter Dodd, Halim Barakat, River without bridges - A. Study of the Exodus of the 1967 Palestinian Arab Refugees, Beyrut 1969.

6 — Tahar Brache, a.g.e., s. 91

7 — Bkz. U. N. Document A/AC 25/26 I, s. 22; U. N. Document A/6713; Gérard Chaliand, La Résistance palestinienne, a.g.e., s. 36 v.d.

8 — Bkz. Rapport du Commissaire Général de l'Office de Secours et de Travaux des Nations Unies pour les Réfugiés de Palestine dans le Proche - Orient, Assemblé Générale, Document Officiels: 25e Session, Supplement No. 13 (A/8013), New York 1970; Ayrıca 1951'den bu yana UNRW'nın raporları.

9 — **Palestina - Flüchtlinge Heute** - UNRWA'nın bildirileri, No. 65, 1970 ve No. 67; 1971; Gérard Chaliand, La Résistance Palestinienne, **Le Monde Diplomatique**'de, Mart 1969

10 — U. N. Document 8476, 1971.

11, 12 — U. N. Document A/8413, 1971

13 — Appel conjoint du Président de l'Assemblée Générale et du Sécrétaire Gênêral Sollicitant des fonds pour que l'Office puisse maintenir son aide aux réfugiés de Palestine, U. N. 17 Kasım 1971; UNRWA - Bulletin No. 70, 1971

14 — U. N. Document A/8547, 1971

15 — **Jüdische Rundschau Maccabi** (Basel), No. 10, 1972 (5732).

16 — Michael Landmann, Das Israelpseudos der Pseudolinken, a.g.e., s. 67

17 — B. M. ve UNRWA raporları; sosyolojik araştırmalar olarak Weintock, Dodd ve Barakat'ın çalışmaları; politik bilim tahlilleri olarak Gabbay ve Chaliand'ın eserleri.

18 — **Jüdische Rundschau Maccabi** (Basel), No. 10, 1972

19 — John H. Davis, a.g.e., s. 86 v.d.; UNRWA'nın yıllık raporları.

20 — John H. Davis, **a.g.e.,** s. 83

21 — Bkz. Nathan Weinstock, Le mouvement révolutionairre arabe, a.g.e.

22 — John H. Davis, a.g.e., s. 79 v.d.

23 — Doreen Warriner, Land reform and Development in the Middle East - A. Study of Egypt, Syria and Iraq, Londra, New York, Karaşi 1962, s. 186.

24 — Royal Institute of International Affairs - Doreen Warriner, Land and Poverty in the Middle East, Londra 1948.

25 — U. N. Document A/AH 356, 1953

26 — U. N. Document, A/6013, 1965

27 — Peter Dodd, Halim Barakat, a.g.e., s. 56 v.d.

28 — U. N. Document A/810, Official Records of General Assembly, 3 rd Session, 1948

29 — U. N. Document A/8013, Official Records of General Assembly, 25 th Session, 1970

30 — Bkz. **Official Records of General Assembly,** 1948'den beri.

31 — Moşe Dayan, aktaran: For a new approach to the Israeli - Arab conflict, **The New York Review of Book**'da, 3.8.1967, aktaran Morton Mezvinsky, The character of the state of Israel, Londra, 1971, s. 9

32 — U. N. General Assembly, 5 th Session, Summary Records of the ad hoc Political Committee, 1950-51.

33 — Bkz. Sami Hadawi, Bitter Harvest, a.g.e.; John H. Davis, a.g.e., s. 78 v.d.; Peter Dodd, Halim Barakat, a.g.e., s. 56 v.d.

34 — UNRWA Genel Komiseri'nin A/7614 (1968/69) ve A/8013 (1969/70) sayılı raporları.

35 — Rapport du Commissaire Général de l'Office de Secours..., Supplément No. 13 (/8013), a.g.e., s. 3

36 — Government of Israel, Israel and the Arab Refugees, Tel Aviv 1950, s. 12

37 — Martin Buber, aktaran: Kenneth M. Lewan, a.g.e., s. 6

38 — Bkz. Raport du comité spécial des Nations Unies chargé d'anquêter sur les pratiques israeliénnes affectant les Droits de l'homme de la population des territoires occupés par Israel, Enquête effectuée conformément au s. 4 de la résolution 2443 de l'Assemblée générael en date du 19 Dêcembre 1968, U. N. Document A/8089, 26 - Octobre - 1970, s. 75

39 — Statement by west Bank Leaders, The Institute for Palestine Studies (Ed.), **The resistance of the western Bank of Jordan to Israeli occupation** 1967'de ,Beyrut 1967, **s. 57 v.d.**

40 — B. M. İnsan Hakları Komisyonu, U. N. Document No. E/CN 4/1016, Add. 4, 18 Şubat 1970.

41 — İşgal edilmiş bölgelerde İsrail uygulamaları - İsrail İnsan ve Vatandaşlık Hakları Birliği'nin B. M. işgal bölgelerini İnceleme Özel Komisyonu'na verdiği 8 Haziran 1970 tarihli memorandumu; Almanca baskıyı yayınlayan: **Groupe d'étude sur le Moyen-Orient,** Cenevre 1970, s. 12

42 — Die Praktiken Israels..., a.g.e., s. 12 v.d.; **Jerusalem Post,** 5.10.1969

43 — Gérard Chaliand, Le double combat du F.P.L.P., **Le Monde Diplomatique,** Temmuz 1970; Bkz. **Destruction of Property,** Document No. 111, Memorandum by the Arab women's Information Committee to the Regional Conference on Human Rights, Beyrut, Aralık 1968.

44 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089 a.g.e., s. 133

45, 46 — Association Internationale des Juristes Démocrates (Ed.), Moyen - Orient - La Mission d-Enquête de l'A.I.J.O., Brüksel 1968, s. 150 ve 56.

47 — The Resistance of the Western Bank of Jordan..., a.g.e., s. 28.

48 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, a.g.e., s. 75 v.d.

49 — **AL-Anwar** (Beyrut), 23.2.1968

50 — **New York Herald Tribune,** 23.12.1967

51 — **Maariv** (Tel Aviv), 30.10.1968

52 — Hisham Sharabi, Palestine Guerillas - Their credibility and effectiveness, Beyrut 1970, s. 17; Bak. Die Praktiken Israels..., a.g.e., s. 15 v.d.; Moyen-Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O., a.g.e.

53 — Moyen - Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O., a.g.e., s. 77

54 — Moyen - Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O., a.g.e., s. 97; Bkz. **Intimidation and Terrorism, Reprisals, Summary Arrests,** Document No. IX..., The Regional Conference on Human Rights, a.g.e.

55 — **The Times,** 25.10.1968

56 — Nathan Weinstock, La Sionisme..., a.g.e., s. 533 v.d.

57, 58 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, s. 115 ve 116-121.

59, 60, 61 — Moyen - Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O., a.g.e., s. 18, 132 ve 127.

62 — World Council of Peace, The truth about the war

in the Middle East, **collective shooting,** Document No. VI..., Regional Conference on Human Rights, a.g.e.; İşgal edilmiş bölgelerdeki İsrail baskısı hakkında burada yalnız bir kaç örnek verdiğimiz dikkati çekebilir. Bu örnekler, İsrail baskısının en şiddetli durumunu değil, genel karakterini gösteriyor. Diğer bilgiler için sözünü ettiğimiz belgelere bakınız.

63 — **The Times,** 28.10.1969

64 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, a.g.e., s. 71 v.d.; Bkz. Die Praktiken Israels..., a.g.e., **Collective Penalties,** Document No. IV..., The Regional Conference on Human Rights, a.g.e.

65, 66 — Moyen - Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O., a.g.e., s. 81 ve 82.

67 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, s. 78-111; Bhz. **Le Monde Diplomatique,** Temmuz 1970; **Treatment of Prisoners and Torture,** Document No. 1..., The Regional Conference on Human Rights, a.g.e.

68 — Die Praktiken Israels..., a.g e., s. 18 v.d.

69 — Bkz. Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, a.g.e.; Moyen - Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O.; **Treatment of Prisoners and Torture,** Document No. 1, a.g.e.

70 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, a.g.e., s. 57 v.d .

71 — Die Praktiken Israels..., a.g.e., s. 8

72 — Filistin İşçiler Birliği'nin işgal edilmiş bölgelerdeki işçilerin durumu hakkındaki açıklaması, Almanca çevirisi: **Resistentia - Schriften'de,** No. 9, 1970, s. 11 v.d.; **Ha'aretz,** 8.8.1969; Nathan Weinstock, La Sionisme..., a.g.e., s. 576

73 — Rapport du Comité spécial..., U. N. Document A/8089, s. 139

74 — Memorandum from Moslem Leaders, The Resistance of the western Bank of Jordan to Israeli occupation 1967, a.g.e., s. 11 v.d.; Bkz. **Desecration of Mosques and Churches,** Documen No. VIII, The Regional Conference on Human Rights..., a.g.e.

75 — Bak. **Politique Hebdo** (Paris), No. 20, 1971; **Der Spiegel,** No. 35, 1971; **Le Nouvel Observateur,** 23 Ocak 1971; **The Daily Star** (Beyrut), 5.8.1971

76 — **Le Monde,** 5.8.1971; **Die weltwoche** (Zürih), 20 Ağustos 1971; İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki uygulamaları için bakınız: **Resistentia - Schriften** (Frankfur/Main), No. 13, 1971

77 — Al-Anwar, 4.8.1968

78 — **Haolam Haze,** 26.2.1969. Lorand Gaspar, a.g.e., s. 48

79 — **Der Bund** (Bern), 26.3.1972

80 — **Neue Zürcher Zeitung,** 26.3.1972; **Le Monde,** 24.3.972

81 — **Der Bund,** 26.3.1972

82 — **Le Monde,** 24.3.1972

83 — **Le Monde,** 29.3.1972

84 — **Der Spiegel,** No. 50, 1970; Bkz. Gérard Chaliand, Le double combat..., **Le Monde Diplomatique,** Temmuz 1970

85 — Bkz. **Die weltwoche.** 5 Şubat 1971, **Der Spiegel,** No. 50, 1970

86 — **Der Spiegel,** No. 53, 1970, s. 73

87 — Bkz. Rapport du Comité spécial..., a.g.e., U. N. Document A/8089, s. 127

88 — **Le Nouvel Observateur,** 8 Şubat 1971; Le Monde, 10.4.1971 ve 28.9.1971.

89 — **Der Spiegel,** No. 53, 1970, s. 73

90 — Moyen - Orient - La Mission d'Enquête d'l A.I.J.O. s. 53 ve 203.

91 — The Resistance of the Western Bank of Jordan..., a.g.e., s. 77

92 — **Change of Status, Confiscation of Property, Dearabization,** Document No. VII, The Regional Conference of Human Rights, a.g.e.; Le Monde, 2.3.1968

93, 94 — Memorandum as to what befall educations including the distortion of its objectives at the hands of the Israeli authorities in the west Bank of the Hashemite Kingdom of Jordan submitted to the 33 rd Session of the İnternational Conference in Education in 1971, Cenevre 1971.

95 — **Le Monde,** 10.4.1971 ve 16.9.1971

96 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 575 v.d.

97 — Le Monde, 6-7.6.1971; Bkz. Eli Lobel, a.g.e., s. 44

98 — **Neue Zürcher Zeitung,** No. 340, 1971

99 — U. N., General Assembly A/2792 (XXVI)/C, 1971

100 — B. M. İnsan Hakları Komisyonu 22 Mart 1972 tarihli kararı, aktaran **Le Monde,** 24.3.1972.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

EMPERYALİZMİN BASKILARI

İsrail'in uyguladığı politika, ülkenin emperyalist bir güç olmakla suçlanmasına yol açtı. Genişleme isteği, toplumsal olarak geri kalmış Ortadoğu'da ekonomik üstünlük ve ABD ile **ittifak,** İsrail'in emperyalistliği için temel deliller olarak öne sürülüyor. Fakat **Yahudi Devleti**'ne yöneltilen bu suçlama, daha yakından bakıldığında, ilk bakışta göründüğü gibi sağlam temellere sahip değildir. İsrail'in ABD ile ilişkileri son derece karmaşıktır. Özellikle 1967'den beri Washington ve Kudüs arasındaki politik diyaloğun gösterdiği gibi, İsrail bazen Amerika'nın isteklerine aykırı davranabilmektedir.

İsrail'in ekonomik üstünlüğü de çok basitleştirilerek açıklanmamalıdır. İsrail'in zenginliği, ne Ortadoğu'nun az gelişmiş dünyasına meta ihracına, ne de sermayesi için Arap devletlerinde bulduğu yatırım olanaklarına dayanmaktadır. Aynı şekilde, İsrail, Bucharin'in emperyalist ülke tanımına da uymamaktadır: Ortadoğu'nun az gelişmiş ülkelerinde endüstriyel üretim avantajıyla fazla kârlar sağlaması söz konusu değildir. **Yahudi Devleti**'nin şartlarına eksik tüketim teorisinin uygulanmasıyla da İsrail emperya-

listlikle kesinlikle suçlanamaz. Nihayet, hiç kimse İsrail'in doğrudan doğruya Arap ülkelerinin hammaddelerini sömürdüğünü ve bu zengin duruma böylece geldiğini iddia edemez. Gene, Arap devletlerinin İsrail'e karşı ekonomik boykotları dolayısıyla Üçüncü Dünya'nın hammaddeleri üretmesi ve kapitalist sanayi ülkelerinin bunları değerlendirmesi şeklindeki - Pierre Jalée'ye göre - dünya emperyalist işbölümü de dolaysız olarak **Yahudi Devleti** için doğrulanmıyor. (1)

Böylece, emperyalizm suçlaması, **Arap Ulusu**'na Filistin'e ve 1967 savaşında Suriye'nin Ürdün'ün ve BAC'nin bazı bölgelerine mal olan İsrail'in genişleme isteğine indirgenmiş oluyor. Sadece bu olgudan çıkarak, İsrail'in emperyalistlikle suçlanması, emperyalizm teorisini sadece politik içerikten ibaret hale getirir ve emperyalizmin, Lenin'in **Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması** adlı kitabında karşı çıktığı, Kautsky'nin anlayışıyla, ilhak isteği olarak tanımlanmasına varır. (2) O zaman, emperyalizmi bir devletin sınırsız genişleme eğilimi olarak anlayan Schumpeter'in emperyalizm teorisi de burada geçerli olurdu. (3) Fakat, İsrail'in politikası böyle güdükleştirilmiş bir emperyalizmle de sınırlandırılamaz. Durum daha karmaşıktır.

İSRAİL VE EMPERYALİZM

Siyonizm, başından beri Filistin'de bir **Yahudi Devleti** kurmak iddiasıyla ortaya çıktı. Klâsik sömürgeci modele göre kârlarını yerli halkın sömürülmesinden sağlayan Rothschild'in göçmenlerine karşı siyonist iskâncılar 19. yüzyılın başından beri mücadele ediyorlardı. Siyonistler, **kendi Yahudi ülkelerinde tamamen Yahudi nüfus** istiyorlardı. Bundan dolayı birincil amaçları, yerlilerin sömürülmesi değil, tasfiye edilmesiydi. Yahudiler, Araplara göre, poli-

tik, ekonomik, toplumsal ve kültürel olarak Filistin'e egemen olmalarını sağlayan ve Arapların sosyo-ekonomik varlıklarını tamamen çöküntüye uğratan ölçüsüz bir üstünlüğe sahip oldukları için bu tasfiye mümkün oldu.

Bunlar karşısında, Yahudilerin sadece iskân ediciler (kolonizatör) oldukları, ama sömürgeci (kolonyalist) olmadıkları artık daha fazla iddia edilemez. Her sömürgeci egemenlik gibi siyonizm de az gelişmiş Araplarla kendi Avrupaî kapitalist gelişme üstünlüğü arasındaki çelişkiden iktidar politikası için yararlanıyordu. Siyonizm, Arap Filistinlilerin isteklerine karşı sürekli olarak Ortadoğu'da gelecekteki egemenliğin temellerini kuruyordu. Sonuç, bütün sömürgeciliklerdeki gibi oldu: «Yabancı bir halk gelmiş ve varlığını yerli halka zorla kabul ettirmişti.» (4) Daha da kötüsü: Siyonizmin özgül iktidar talebi, - geleneksel sömürgecilikte olduğu gibi - yerli halkı boyunduruk altına alarak, onun kendi ülkesinde kalmasına razı olmuyordu; onları kovmak zorundaydı.

Dünyanın bütün Yahudilerini Filistin'e toplamak şeklindeki birincil varsayımı ile, aynı iktidar talebi, siyonist ideoloji ortaya çıktığında önceden görülebildiği gibi, İsrail'in komşu devletlere karşı saldırısını ve genişlemesini gerekli kılıyordu. (5) Burada da niteliklerindeki açık farklılık yüzünden siyonist ve geleneksel sömürgecilik uyuşmamaktadır. Kural olarak geleneksel sömürgeciliği, sadece basit kâr hırsının yönlendirmesine rağmen, siyonist sömürgeciler dünyadaki Yahudilerin sefaletini sona erdirmek için çalışıyorlardı. Fakat sonuç, gene de aynıdır: Kazanılan etki alanı, yabancı çıkarlarının hedefi oldukları kendiliğinden görünen, az gelişmiş komşu halkların hayatı pahasına yayılıyor. Böylece İsrail, bölgesini 1948, 1956 ve 1967'de genişletmişti. Araplarla uyuş-

mayı denemek yerine «toprak ilhakı (...) ilkesi» (6) üstün geliyordu.

Bugün, siyonist sömürgeciliğin geleneksel sömürgeciliğe yaklaştığı görülmektedir. İşgal edilmiş bölgelerde amaçlı bir sürgün politikasının yanında, kalan halkın ekonomik sömürüsü de uygulanmaktadır. Ürdün kesimindeki çalışabilir Arapların %30'u, İsrail'de düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır. İsrail sermayesi aynı zamanda işgal edilmiş bölgelerdeki yeni pazarlarda spekülâsyona girmektedir. (7) Siyonist ideoloji, eşit haklar temeli üzerinde Araplarla Yahudilerin bir arada varolmasını kabul etmediği için, İsrail son tahlilde Güney Afrika modeline benzetilebilir.

İsrail, güçlü durumunu sürdürmek için, içerde Arapların bütün bağımsız çabalarını etkisiz hale getirdiği gibi, aynı sebepten dışarıya karşı da, komşularının her türlü toplumsal - politik hareketlerini de denetim altına almak zorundadır. İsrail bu anlamda, Ortadoğu'da bir hakem rolü benimsemiştir: Hiç bir Arap devleti, İsrail'in koyduğu ve belirlediği oyun kurallarına aykırı hareket edemez. Aksi takdirde, bir İsrail «ceza seferi» tarafından haddinin bildirilmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalır. (8)

İsrail'in **Power Elite**'nin (iktidar seçkinleri) onayını almadan, Arap **Ulusu** içinde hiç bir şey değişemez. Meselâ, Ben Gurion bir çok kez İsrail'in Ürdün'deki statükoyu tehlikeye düşürecek her «devrimci girişimle» savaşacağı tehdidini savuruyordu. (9) 1967'de Şam'da solcu Baas rejimi kurulduğunda, İsrail hoşnutsuzluğunu Suriye'ye karşı birkaç hava akını ile dile getirdi. İsrail Genel Kurmay Başkanı Rabin, «Şam'ın ateşli ihtilâlcileri» nin Ortadoğu'daki politik dengeyi bozduklarını açıklıyordu. (10) 1970'de Filistin Direnme Hareketi'nin Ürdün'de iktidarı alabilmesi **tehlikesi** belirdiğinde. Genel Kurmay Başkanı

Bar Lev, «Hüseyin bunu başaramadığı takdirde, İsrail savaş kuvvetlerinin Fedayileri ezmek için önemli tedbirler almaya hazır olduğunu» (11) söylüyordu.

Sayılamayacak kadar çoğaltılabilecek bu örnekler (12), Menachem Begin'in 12 Ekim 1955'te Knesset'te söylediği gibi, İsrail için söz konusu olan şeyin, «Arap gücünün yıkılması» (13) olduğunu göstermektedir. Bu politika özellikle, - yükselme dönemindeki Nâsır, bazı solcu Baasçılar ve Filistin Direnme Hareketi gibi - Ortadoğu'nun emperyalizme bağımlılıktan kurtarılmasını ve toplumsal - politik sonuçları İsrail için gerçekten tehlikeli olabilecek bir sosyalizmin kurulmasını isteyen Arap güçlerinin tasfiyesini amaçlamaktadır.

1 Temmuz 1958'de Bağdat'ta Irak ihtilâli başladığında, İsrail, İngiliz Hava Kuvvetleri'nin İsrail üzerinden uçmasına izin vermişti. Ortadoğu'da ihtilâlci çabaları engellemek için eski sömürgeci devletlerle ittifakın bu örneği, hiç bir şekilde sadece tesadüf değildir, tersine İsrail ve yeni sömürgeci, diğer bir deyişle emperyalist devletler arasındaki çıkar birliğinin sonucudur. **Yahudi Devleti,** önce meydana gelmek ve sonra da hayatta kalabilmek için bu bağlantıyı daima aramak zorundaydı. Herzl'in yazılarının ve Birinci Siyonistler Kongresi'nin protokollerinin incelenmesi, siyonizmin kendi devletini gerçekleştirmek amacıyla, çağının en gerici güçlerinin - Alman İmparatoru, Türk Sultanı, Rus Çarı v.b. - yardımını sağlamak için ne kadar çok çaba harcadığını gösterir, Yahudi Devletinin varlığından, ona yardımcı olacak devletin de «büyük kazancı olacaktı.» (14)

Büyük Britanya Ortadoğu'da üstünlük kazanmış olduğu için, siyonistlerin bu propagandası, hemen bu ülkenin üstünde yoğunlaştı. Siyonist sözcüler, Arabistan'daki bir **Yahudi Devleti**'nin İngiliz çıkarlarını da savunacağını tekrarlamaktan yorulmuyorlardı. Si-

yonistler, Süveyş Kanalı'nın savunulması ve İngilizlerin Mısır'daki ve Transjordan'daki nüfuzunun güvenlik altına alınması için Erez İsrail'in ne kadar önemli olduğunu özellikle belirtiyorlardı. (15) Weizmann, İngilizlerle görüşmelerinde, Filistin'de muhtemel bir Yahudi yurduyla bir «İngiliz himayesini» birbirine eş tutuyordu. Kendisiyle görüşen Lord Cecil'e, Erez İsrail'in Ortadoğu'daki İngiliz çıkarları için bir «siper» (16) olduğunu itiraf ediyordu. Siyonizme Filistin'deki çalışmalarını meşrulaştırmak ve yoğunlaştırmak olanağını ancak Balfour Deklerasyonu verdi. Siyonistler, sadece İngiliz manda yönetiminin, askerî ve politik himayesi altında, Arap Filistinlilerin vatanlarının kaybına karşı direnişini etkisiz hale getirebiliyor ve kendi devlet sisteminin kurulmasına başlıyabiliyorlardı. (17)

Gerek İngiltere'nin artık mandanın gerektirdiği görevleri yerine getiremeyeceği ve gerekse ABD'nin Avrupa'nın sömürgeci devletlerinin Ortadoğu'da daha önce sahip oldukları mevkiyi devralacağı iyice ortaya çıktığında siyonistler politik faaliyetlerinin merkezini New York'a kaydırdılar. Siyonizmin İngiliz manda yönetimine karşı başlattığı askerî savaş, hiç bir zaman için prensip olarak anti-emperyalist nitelikte değildi; tersine, Filistin'deki Araplar üstündeki kendi sömürgeci egemenlik iddiasına hizmet ediyordu.

Bu dönemde Ben Gurion, «çabalarımızın ağırlık merkezini İngiltere'den Amerika'ya kaydırılmasında», (18) tereddüt etmiyordu. Esasen ABD'de İngiltere'dekinden daha kuvvetli olan siyonist hareket, çabalarını Yahudi Devleti üzerine yoğunlaştırıyordu; bunun sonucunda, Başkan Truman 1946 sonbaharında, Filistin'in bütün yüzeyinin %75'ini kaplayan bir Erez İsrail'i savunuyordu. Truman, bu şekilde, bir yandan seçim için Amerikan Yahudilerinin desteğini, diğer

yandan da Ortadoğu'daki Amerikan çıkarlarının siyonistlerce temsil edilmesini sağlamayı ümit ediyordu. (19)

Bar Zohar'ın, Ben Gurion'un biyografisinde Truman'ı «İsrail'in baş mimarı» olarak nitelemesi boşuna değildir. Martin Buber gibi bir çok Yahudi, bu nedenle siyonistleri, Araplarla uzlaşmayı denemek yerine, yabancı güçlerle ittifak yapmayı tercih etmekle suçluyorlardı. Ama, Yahudilerle Arapların, Arap toprağı üzerinde bir Yahudi devleti amaçlayan **özgül - siyonist** plânlar üzerinde birleşebilmeleri şüphesiz mümkün değildi. Siyonist görüş; yerli Arap halkla uzlaşmayı başından beri reddetmişti ve bu yüzden niyetlerini gerçekleştirebilmek için, **kaçınılmaz olarak** yabancı güçlere dayanmak zorunda kalıyordu.

Bu konuda bugün de hiç bir şey değişmiş değildir. Siyonizm, **yapısı nedeniyle** Arap devletleriyle uzlaşmayı imkânsızlaştırmakta ve emperyalizmle ittifakı gerekli kılmaktadır. İsrail 1956'da Fransızların ve İngilizlerin Mısır'a karşı seferlerine katıldığında ve bununla, politikasının «Ulusal Arap çıkarlarına karşı amansız bir savaş ve en gerici batı emperyalizminin desteği» (20) üstüne kurulduğunu bütün dünya gördüğünde, bu ittifak iyice belirginleşiyordu.

Buna göre; İsrail Vietnam'da Amerikan politikasını destekliyor, Kongo'da Lumumba'nın öldürülmesini ve Gana'da N'krumah'ın düşmesini hoşnutlukla karşılıyor, Güney Afrika'daki ırk ayrımını onaylıyor, Endonezya'da Sukarno'nun devrilmesini ve buna bağlı olan komünist katliamını v.b. alkışlıyordu. (21) İsrail, Fransızların Cezayir'deki sömürgeci politikasını da aynı ölçüde onaylıyordu. Ben Gurion, 1960'da De Gaulle'e Cezayir probleminin çözümü için kendi stratejisini teklif ediyordu: Cezayir bölünmeli, daha iyi topraklar Fransa'ya kötüleri Araplara verilmeli ve

Fransız sektörü anavatandan getirilen bir milyon Fransız ile iskân edilmelidir. (22)

İsrail çok önceden Batının, özellikle Amerika'nın anti-komünizminden yararlanıyor ve Ortadoğu'da bir anti-komünist kale olarak kendini Batı dünyasına sunuyordu. (23) İsrail, bu anlamda NATO'dan İsrail'in sınırlarını güvenlik altına almasını da istiyordu. Mısır ekonomik ve askerî bakımdan gitgide Sovyetler Birliği'ne yanaştıkça, İsrail Araplara karşı savaşını, «komünist tehlikeye» karşı sefer olarak açıklıyordu. Bugün bile hâlâ Mısır'a her Sovyet silâh yardımı, İsrail tarafından hemen Batının ve bütün denge politikasının tehdidi olarak yorumlanmaktadır. (24) Fakat İsrail'e karşı Fransız silâh ambargosundan beri, İsrail'in dünyayı, kendisinin dahil olduğu özgürlüksever bir Batı ve Arapları destekleyen özgürlük düşmanı bir komünizm şeklinde yobazca ikiye ayırması artık etkisini kaybetmiştir. (25)

1960 yılında Ben Gurion, Amerikan hükümetini İsrail'i Kara Afrika'da komünizme karşı bir savaş için kredilerle desteklemeye çağırıyordu. (26) O zamandan beri İsrail ve ABD arasında, Kara Afrika'da Batının nüfuzunu kuvvetlendirmek için sıkı bir işbirliği vardır. (27) Bu arada, ABD **ugly American'** (*) ın rahatsız edici yüzüyle doğrudan doğruya ortaya çıkmak zorunda kalmadan, İsrail, Amerika'nın Afrika ülkelerindeki geliştirme yardımları stratejisine göre yardım ve aracılık yapmaktadır. Amerikalı sendika lideri Walter Reuter, İsrail'in ABD'nin emperyalist politikası içindeki bu rolünü çok açık olarak koyuyor: «İsrail ve Histadruth. Batıyla Asya ve Afrika'daki genç devletler arasında bir köprü kurulmasında çok önemli roller oynayabilir. Genç devletler bu ülkeye karşı güvensiz olmadıkları için, özellikle İsrail bunu

(*) Çirkin Amerikalı.

başarabilir.» (28) Bu yolla kendi politikasının Washington tarafından daha yoğun olarak desteklendiğini görmek için, İsrail ABD'nin isteklerini Üçüncü Dünya'da yerine getirmektedir.

Bu destek bugün, İsrail için meydana geldiği zamandaki gibi kesin olarak gereklidir. Özetlersek: İsrail aslen bir emperyalist güç olmamasına ve - hər şeyden önce - bizzat emperyalizm tarafından sömürülmemesine rağmen bir yandan doğuşunu, diğer yandan hayatta kalmasını emperyalizme borçludur. Gerarad Chaliand bu özetimizi şöyle yorumluyordu: «Üstünde bir mesih ideolojisinin dışında Yahudilerin hiç bir tarihsel hakka sahip olmadıkları bir Yahudi devletinin Filistin'de kurulmasını gerçekleştirmek için, siyonizm, emperyalizm tarafından yaratılmış sömürgeci bir durumdan yararlanmıştır. Siyonizm amacını gerçekleştirmek için, zaman zaman Batı emperyalizmlerinin birine veya diğerine dayanmıştır.» (29)

Fakat, emperyalist güçler, **Yahudi Devleti**'ne boşuna yardım etmiyorlardı. İsrail ve emperyalizm arasındaki ittifakın diğer yüzü şöyledir: «Uzun vadede girişimin Batı devletleri için paha biçilemez değeri vardı: Arap doğunun ortasında, - 1956 ve 1967'nin gösterdiği gibi - suçu anti-emperyalist olmak olan bir Arap ülkesine karşı askerî olarak harekete geçmekten çekinmeyen bir müttefiğin desteğini buluyorlardı.» (30)

Daha 1950'lerin başında, emperyalist devletlerin sömürüsüne ve müdahalesine gitgide daha çok karşı koymaya başlayan ülkelerin Arap dünyasında da artmasından sonra, Ortadoğu'da güvenilir bir müttefik kazanmak özellikle ABD için hayatî bir ihtiyaç oluyordu. O, bu müttefiği İsrail'de buldu. Tel Aviv, Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarının daha fazla zarara uğramaması için, ABD'ye karşı anti-emperyalist

savaşı önlemekte ona yardımcı olacaktı. Bu çıkarlar politik ve ekonomik sebeplere dayanıyordu.

Ortadoğu eskisi gibi Asya ve Afrika'nın köprübaşı olarak emperyalizme hizmet etmektedir. Aynı zamanda «iki büyük askeri paktı - Avrupa'daki NATO ve Asya'daki SEATO - bir arada tutan» bağlantı hattı buradan geçiyor. «Bu hat üzerindeki denetim, Doğu Avrupa ve Önasya komünizminin Akdeniz havzasına çıkışına engel olacaktır. Batı, kızıl blok etrafına gerilmiş **Containment - System** (*) zincirinin bu halkalarını kaybederse, NATO ittifakının sağ kanadı havada kalır. Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku bu bölgeye girmeyi başarırsa NATO'yu Atlantik'e kadar kuşatabilir ve arkadan vurabilir.» (31)

John Foster Dulles, NATO ve SEATO'nun, Bağdat Paktı ile kuvvetlendirilmesini istediğinde özellikle, Nâsır'ın, katında çok az hoşgörüyle karşılaşmıştı. Bunun üzerine Arap Birliği'nin birçok üyesi Bağdat Paktı'na girmeyi kabul etmemişti. Ceza olarak ABD, Assuan Barajı'nın yapımı için Mısır'a yardım etmeyi reddetmişti. Buna cevap olarak Nâsır, geçen gemilerin ödentileriyle Assuan Barajı'nı finanse edebileceğini göstermek için Süveyş Kanalı'nı millîleştirdi. Emperyalizm, ABD'nin desteklediği ve karada İsrail'in yönettiğini İngiltere ve Fransa'nın Süveyş seferi ile intikamını aldı. Ama Mısır'daki anti-kolonyalist rejim bu savaştan gene de güçlenmiş olarak çıktı. Bunu izleyen süre içinde Mısır'da, Suriye'de, Irak'ta ve hattâ Ürdün ve Lübnan'da Amerikan nüfuzu hızla azalmaya başladı. (32) ABD'nin Ortadoğu'daki politik durumunun zayıflamasının yanında, emperyalist devletlerin ekonomik çıkarlarıyla Arap ülkeleri arasındaki çatışma da gitgide daha belirgin olmaya başlıyordu. Mısır, Suriye ve Irak artık

(*) Kuşatma Sistemi.

kendi zenginliklerinden kendilerinin de yararlanmasını istiyorlardı. Bu durumda ABD'nin Ortadoğu'da biricik sadık müttefiki olarak İsrail kalıyordu.

Emperyalizm İsrail'de çıkarlarının bir temsilcisini buluyordu. İsrail, kendi durumunu emniyete almak için, Ortadoğu'da emperyalizmin hedeflerini ve niyetlerini temsil ediyordu; bu arada emperyalizmin Üçüncü Dünya'ya karşı davranışını kopya ediyor ve komşularına sadece kendi politikasının bir nesnesi olarak bakıyordu. Emperyalist devletler açısından, İsrail, **Háaretz** gazetesinin çok açık, çok kesin olarak daha 1951'de dile getirdiği gibi, Ortadoğu'daki statükonun emperyalizmin yararına olarak korunmasını veya - Háaretz'in sözleriyle - Arapların «taşkınlık» yapmamasını, ısırmaya hazır olarak gözleyen bir «çoban köpeği» nin (33) rolünü kabul etmişti.

İsrail'deki sosyalist örgüt **Matzpen,** Mayıs 1967 tarihli bildirisinde özet olarak şunları söylüyordu: «Ondokuz yıl boyunca İsrail, Ortadoğu'nun ortasında tecrit edilmiş bir ada oldu. Emperyalist devletlere, özellikle ABD'ye, ekonomik ve politik bağımlılığı gözönüne alındığında, İsrail devleti sadece kavramın biçimsel anlamıyla bağımsızdır. İsrail, Arap ulusuna ve Arap dünyasının ilerici güçlerine karşı bir âlet olarak (emperyalist) devletlere hizmet etti.» Bu açıklama geçenlerde Amerikan gizli servisi CIA'nın şefi Richard Helms'in İsrail'deki ziyareti sırasında bütün açıklığı ile onaylanıyordu. (34) Helms, Golda Meir, Moşe Dayan ve Abba Eban'la yaptığı görüşmelerde, Amerikan emperyalizminin yararına «dengenin devam ettirilmesine» hizmet etmek için İsrail'in «Batı savunma sistemi» içinde daha yoğun olarak yüklenebileceği rolleri inceliyordu. (35)

Emperyalizm yararına bu politikasıyla İsrail, malî yardım da sağlıyordu. Emperyalizmin bu yardımı olmasaydı, İsrail çok önceden iflâsını açıklamak zo-

runda kalır ve hiçbir zaman kendi bütçesini bile finanse edemezdi. (36) Bağış yapanların karşılık bekleyeceği açıktır: «Eğer İsrail, Ortadoğu'da emperyalist devletlerin kendi çıkarlarına hizmet ettiğini kabul ettikleri bir politikayı izlemese ve böyle bir rol oynamasaydı, krediler, yardımlar ve hediyeler yağmuru hemen dururdu.» (37)

Harry B. Ellis'e göre, 1948'den 1959'a kadar İsrail'e yapılan Amerikan yardımları 614,3 milyon doları bulmaktadır. (38) Halevi ve Klinov - Malul, 1949-1965 arasında İsrail'e yapılan ABD yardımını 846,6 milyon dolar olarak gösteriyorlar. (39) Amerikalı diplomat ve Ortadoğu uzmanı David Nes, çok daha yüksek sayılar veriyor ve 1948-1968 arasındaki dönem içinde Amerikan hükümetinin İsrail'e yaptığı transferleri 11 milyar dolar olarak hesaplıyor. (40) Nes'e göre, Amerikan silâh yardımları teknik ve iktisadî yardımlar, nükleer alanda işbirliği, ayrıca 1948-1968 arasındaki dönem içinde 25 milyon doları bulan özel Amerikan yardımları buna dahil değildir.

Esasen ABD'de vergiden muaf olan Amerikalı siyonistlerin yardımlarıyla Amerikan hükümetinin resmî yardımları biraraya getirildiğinde 1948'den 1968'e kadar olan dönem için **36 milyon dolarlık** muazzam bir meblâğ ortaya çıkmaktadır. David Nes'in tespit ettiği gibi; bu, İsrail'de yılda fert başına 1400 doları bulan bir yardım anlamına gelir. Sadece ABD'nin İsrail'e yaptığı resmî yardımları gözönüne alan Georges G. Corm, kişi başına 435 dolarlık bir sayı vermektedir. (41)

Buna karşılık, Arap ülkelerine verilen Amerikan geliştirme yardımlarından her Araba, Corm'a göre 36, Nes'e göre sadece 35 dolar düşmektedir. (42) David Nes'in sayılarına göre, gelişmiş sanayi ülkesi İsrail'deki bir kişi, azgelişmiş tarım ülkelerindeki bir Arabın aldığının kırk katı bir yardım almaktadır. Elias

Gannaye'e göre, Ortadoğu'ya yapılan Amerikan yardımları 1945'den 1956'ye kadar şöyle dağılıyordu: (43)

TABLO: 29

Ülke	1945-51	1952	1953	1954	1955	1956
Lübnan	1,8	3,7	0,9	8,7	2,0	7,7
Mısır	18,4	0,4	12,9	3,2	42,6	2,6
Ürdün	1,5	4,7	2,8	10,5	7,2	7,5
Irak	0,9	0,5	2,1	2,2	2,8	2,3
Suudî Arabistan	20,6	0,2	1,3	0,6	0,2	—
İsrail	127,1	104,0	72,9	53,9	41,5	24,0
Toplam	170,3	113,5	92,9	79,1	96,3	44,1

(Sayılar Milyon Dolardır.)

Buna göre, 1945-1951 arasında İsrail'in payına Ortadoğu'ya yapılan toplam Amerikan yardımının %74,7'si, 1952'de %91,6'sı, 1953'de %78,4'ü, 1954'de %68'i, 1955'de %43'ü ve 1956'da %54,4'ü düşüyordu. 1956 savaşından sonra Amerikan yardımı yeniden İsrail yararına önemli ölçüde artıyordu. 100 milyon Arap, ABD'nin sadece 2,5 milyon İsraillinin payına ayırdığı yardımın ancak küçük bir kesrini alıyordu. (44)

İsrail'in hayatta kalmasını sadece bu muazzam yardım sağlamaktadır. (45) Politik, ekonomik ve toplumsal olarak Arap dünyasına rağmen meydana gelebilmek ve varolabilmek için, İsrail emperyalizmle ittifak yapmak zorundaydı. Karşılık olarak «emperyalizm İsrail'i kendi politik hedefleri için kullanıyor ve bunun ücretini iktisadî yardım olarak ödüyordu.» (46) Bu ittifak, hedeflerini rahatsız edilmeden izleyebilmek için, **Arap Ulusu'nun** politik bölünmüşlüğünü ve ekonomik zayıflığını ebedîleştirmeye çalışıyordu. İsrail Ortadoğu'daki üstünlüğünün tehlikeye düşmemesi için, «Arapların kurtuluşları için yaptıkları savaşı her ne pahasına olursa olsun durdurmak» zorundadır. (47) Emperyalizm Ortadoğu'da da genel olarak

uluslararası sınıf savaşına ve sömürge ihtilâllerine izin vermemeyi ve özel olarak petrol çıkarlarını emniyete almayı denemektedir. Paul M. Sweezy, haklı olarak «İsrail'in ve emperyalizmin- herbiri kendi düşüncesine göre - zayıf ve bölünmüş bir Arap dünyasının varlığının devamında çıkarları olduğuna» işaret ediyor. Her iki halde de bu çıkarların temeli açıktır. Kuvvetli ve birleşmiş bir Arap ulusu- dil, toprak ve genel tarihsel arka plâna dayanan gerçekçi bir ümitergeç petrol yataklarını devletleştirecek ve petrol satışlarından elde edilecek geliri kokuşmuş oligarşilerin desteklemesi veya yabancı şirketlere efsanevî kârların ödenmesi yerine gerçek bir ekonomik gelişme programının temeli olarak kullanmayı tercih edecektir. Böyle bir gelişme, uluslararası petrol kartelleri için yıkıcı olduğu ölçüde, Arap kitleleri için yararlı olurdu. İsrail'in çıkarları başka nitelilktedir, fakat daha az değildir. İsrail, Arapların sömürülmesinden sözü edilebilecek bir yarar sağlamamaktadır. Fakat, sadece iskân edici devlet olarak varlığı bile, Filistinli Arapların mallarına ve toprağına el konulması üzerine temellenmektedir. İsrail, siyonist kendine özgü olma iddiasıyla uygunluk içinde, bütün Arapları sistematik bir şekilde aşağılamaktadır. İsrail'e karşı Arap düşmanlığı, Afrika'daki beyazların **iskân heyetlerine** karşı olan siyahların düşmanlığına benzer ve aynı ölçüde tabiîdir. Bunun sonucunda, birleşmiş ve kuvvetli bir Arap ulusu, İsrail için şimdiye kadar olandan ölçülemiyecek kadar daha büyük bir tehdidi temsil edecektir.» (48)

ARAPLAR VE EMPERYALİST MEYDAN OKUMA

Mantığa aykırı gibi görünse de, Arap ülkelerinin ana hammadde kaynağı olan petrol, emperyalist saldırıdan dolayı bu ülkeler için bir yük anlamına geliyor. (49) 1907 yılında ilk petrol yatakları keşfedildi-

ğinden beri emperyalist devletlerin Ortadoğu üzerindeki ilgileri artmıştı. Bunun açıklanması gayet basittir: «Enerji üretimi sektöründe petrol, diğer enerji kaynaklarına karşı gitgide artan bir ağırlık kazandı ve üstünlüğü daha uzun yıllar devam edebilirdi. Tabiî ki bu gelişmeyle bağlantılı olarak, hepsi de elverişsiz petrol yataklarına sahip olan emperyalist ülkeler için Üçüncü Dünya'nın önemi de arttı. Üçüncü Dünya'dan gelen petrol, emperyalist ülkelerin enerji bütçelerinin aksamaması için ön şarttır» (50)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu'daki petrol ticaretine herşeyden önce Amerikan şirketleri egemen oluyordu. Bunlardan **Standart Oil of California** ve **Texas Oil Company** birleşerek, çok güçlü olan **Arabian American Oil Company** (ARAMCO)'yu meydana getirdi. Bu hayati önemi olan hammaddenin sömürülmesini politik olarak da güvenlik altına almak için, bu sırada Amerikan petrol şirketleriyle ABD hükümeti arasında sıkı bir işbirliği kuruldu. ABD politikası üzerine «aşırı» (51) nüfuzu olduğu söylenen petrol sanayisi, Ortadoğu'daki işlerinin politik olarak rahatsız edilmesini bütün araçlarla önlemeyi deniyordu. Bu amaçla, Amerikan hükümetiyle işbirliği içinde feodal rejimleri kuvvetlendiriyor, ilerici her hükümetle mücadele ediyor, Arap dünyasının sosyo-ekonomik zayıflığını devam ettiriyor, Arap milliyetçiliği ve ihtilâlci hareketleri kendisini tehdit ettiklerinde askerî müdahale istiyordu. (52)

Gerçekten Standart Oil of New Jersey, Gulf Oil, Standart Oil of California, Texas Oil, Mobil Oil, British Petroleum (BP) ve Anglo-Dutch Royal Shell'in dahil olduğu uluslararası petrol karteli en fazla Ortadoğu'da kâr ediyordu. Varil başına ortalama üretim fiyatları ABD'de 151, Kanada'da 133 ve Venezuella'da 62 sent olmasına rağmen, bir varil Küveyt'te 6 ve Suudi Arabistan'da 9 sent'e maloluyor. 1966 so-

nunda Arap petrol alışverişindeki bugüne kadar çok az değişmiş olan üretim kazançları aşağıdaki gibi bölünüyordu: (53)

TABLO: 30

Petrol Üretimi (Metrik Ton)

Ülke	B. Britanya	ABD	Diğerleri	Toplam
Küveyt	57.175	57.175	—	114.350
Suudî Arabistan	—	119.380	—	119.380
Irak	32.280	16.140	19.530	67.950
Abu Dabi	9.240	2.910	5.230	17.380
Katar	9.100	2.150	2.610	13.860
ABC	—	175	6.325	6.500
Bahreyn	—	3.020	—	3.020
İsrail	—	—	200	200

Aden'de bütün petrol üretimi **British Petroleum'**un, Bahreyn'de ise arkasında Amerikan **Texaco** ve **Standart Oil of California**'nın saklandığı **Bahrein Petroleum Co**'nun payına düşmektedir. Irak'ta BP ve Royal Dutch/Shell, **Standart Oil** ve **Compagnie Française de Pétrole** karşısında daha üstündür. Muskat ve Oman'da **Continental Oil of America,** İngiliz Shell ve birkaç daha küçük Amerikan şirketi egemendir. Katar'da büyük kısmı BP ve Shell'e ait olan **Qatar Petroleum Co.** çalışmaktadır. Suudi Arabistan'da sadece en önemlisi **Standart Oil** olan Amerikan şirketleri vardır. Abu Dabi'de BP, Shell, **Continental Oil Co., Compagnie Française de Pétrole, Bochumer Mineralöl Gmbh** ve AGIP üretim yapmaktadır. Mısır'da BAC hükümeti İtalyan şirketi E.N.I. ile işbirliği yapmaktadır. Eskisi gibi yalnız birkaç Arap ülkesi (meselâ; Cezayir, Mısır, Suriye), temel hammadde kaynaklarının uluslararası kartel tarafından sömürülmesine belli bazı şekillerde müdahale edebiliyor. Fakat petrol üreten Arap ülkeleri bu arada baskı ve tehditlerle, 1971'deki Tahran ve Trablus'daki konferanslarından sonra uluslararası petrol kartelinin ken-

dilerine daha yüksek vergi ödemesini sağladılar. (54)

Ortadoğu'da petrol ticareti, bütün diğer Arap üretim ve ihracat kaynaklarından daha açık olarak, azgelişmiş Arabistan'ın gelişmiş ülkeler için, emperyalizmin Üçüncü Dünya üzerinde egemenliğini mümkün kılan belirleyici hammaddelerine kadar çok sağladığını belgeler. (55) Petrol sömürüsü yüzünden endüstri ülkelerinin daha da zenginleşmesine rağmen, petrol gelirlerinin «Arap ekonomisi üzerindeki etkisi, sözü edilmeye değmiyecek kadar küçük ve bu ülkelerin kaderi olan sefalet ve geri kalmışlığı yenmeye yardım etmeyecek kadar azdır.» (56)

Uluslararası petrol şirketleri, Ortadoğu'da devlet içinde devlet olarak nitelendirilecek kadar büyük bir nüfuza sahiptirler. (57) Bu güç onlara herşeyden önce, uluslararası petrol ticaretinde bile eşi bulunmayan bir imtiyaz sağlamaktadır. Diğer ülkelerde imtiyazların en fazla 40 yıl süreli olmasına rağmen, Ortadoğu'da en az 66 yılı ve meselâ Güney Amerika'dakinden çok daha büyük bölgeleri - hatta sık sık bütün devleti- kapsamaktadır. Bundan başka, Arap ülkelerinin petrol şirketleriyle olan anlaşmalarında, denetim olanakları ve kamu çıkarlarını özel çıkarların üstünde tutma kaydı yoktur. Bunun yerine, kartel, Arap petrol devletlerinin ulusal bağımsızlığını sınırlamayı ve hatta olağanüstü gümrük ve vergi kolaylıkları kabul ettirmeyi başarmıştır. (58)

«İmtiyazların yabancı şirketlere, Ortadoğu ülkelerinin ekonomik hayatının dışında büyük ölçüde bir hareket özgürlüğü verdiği,» (59) kesindir. Bu, somut olarak Arap devletlerinin bugüne kadar petrol zenginlikleriyle bir petrol işleme sanayisi kurmayı başaramamış olmaları anlamına gelmektedir. Arap üretiminin dünya petrol üretiminin %27'sini meydana getirmesine rağmen, Arap ülkelerindeki rafinerilerinin kapasitesi, dünya kapasitesinin sadece %4,4'ünü

buluyor; yani, Arap petrolünün %82,4'ü ham olarak diğer ülkelere ihraç ve orada rafine ediliyor. (60) Petro-kimya sanayisinin son yıllarda muazzam bir gelişme göstermesine rağmen, Arap devletleri, bu ekonomi dalındaki hammadde sağlayıcıları olarak bu ileri atılımdan hiçbir şekilde kazanç sağlayamadılar. Petro-kimya sanayisi gelişmiş ülkelerde çalışıyor, sonra Araplar kendi petrollerinden yapılan ürünleri **satınalmak** zorunda kalıyorlar.

Ortadoğu'da kurulabilecek yan sanayiler (61) bilinçli olarak sanayi ülkelerinde yoğunlaştırılıyor, bu da Arap ülkelerini «ekonomik olarak geri ve hammadde ihracatçıları olarak kalmaya» (62) zorluyor. Arap petrol üretim merkezlerinin etrafında petrol işleme sanayisi ağının kurulmasını önleyerek, emperyalist güçler, Arapları kendi hammaddelerinden yararlanmaktan mahrum ediyorlar. Ve bununla da, işsizliği ortadan kaldırma, yeni meşlekler meydana getirme, daha yüksek ücretler ödeme ve böylece yeni Arap pazarlarını geliştirebilme, kârlı yatırım olanakları yaratma ve bağımsız bir ulusal sanayinin kurulması olanaklarını ortadan kaldırıyorlar. (63)

Ortadoğu'nun sanayi ülkelerine dolaysız ekonomik bağımlılığı aynı şekilde devam etmektedir. Nicolas Sarkis'in işaret ettiği gibi, Arap ülkeleri hâlâ son derece az gelilşmiş ülkeler olarak görülmelidir. Ekonomileri, geleneksel karakterini, bir tüketim ekonomisinin egemenliği, sanayileşmenin yavaşlığı, kişi başına düşük bir gelir, okuma-yazma bilmeyenlerin çokluğu, hastalık, yoksulluk ve cehalet gibi ekonomik olarak geri kalmış ülkeleri karakterize eden bütün özellikleri koruyor. (64)

Ekonomik kurtuluşu engellenen Arap dünyası, emperyalizm tarafından denetlenen dünya pazarının arz ve talebine göre davranmak zorunda olan bir uydu olarak kalıyor. Meselâ; Kore savaşı Arap ülkeleri

için kuvvetli bir pamuk ve tahıl talebi yaratmıştı. Fakat 1951'de yaklaşık %25 artmış olan ihracat, özellikle İngiliz ve Amerikan talebi azaldığı için 1952'de tekrar düşüyordu. (65)

Arap ülkeleri sanayi ülkelerine sadece ihracat değil, ithalât yönünden de bağımlıdırlar. Arap ülkeleri, bu hammaddeleri endüstriyel olarak değerlendiremedikleri ve gelişmiş dünyanın sürekli hammadde sağlayıcıları olarak kaldıkları için, bütün sanayi mallarını ve birçok besin maddesini uygun olmayan şartlarla satın almak zorunda kalıyorlar. Bundan dolayı, Arap ülkelerinin ödemeler bilânçosu devamlı açık veriyor ve borçları artıyor. Ortadoğu'ya en çok ihracat yapan ülke eskisi gibi ABD'dir (66)

Herşeyden önce Mısır, Ürdün, Suriye ve Irak gibi Arap ülkelerinin sermaye varlıkları azdır ve bu yüzden endüstriyel ve tarımsal gelişme için yatırım olanakları da kıttır. Yabancı sermaye, hemen hemen istisnasız petrol sektöründe yoğunlaşıyor. Yerli özel sermaye genellikle gelişmiş ülkelere transfer ediliyor ve israf ediliyor. Arap A. Laroni bununla ilgili olarak şöyle diyor: «Basra Körfezi'ndeki şeyhliklerin milyarları İsviçre bankalarında toplanmasaydı, Mısır altın rezervlerini satmak zorunda kalmasaydı, milyarlar Beyrut'da gazinolar ve gece kulüpleri yapılmasında harcanmasaydı, Suriye'nin gazetecileri oyalamak yerine, belki de daha başka şeylerle uğraşabileceği ekonomik yönden açıktır. Irak'ın en büyük gelirini petrolden sağlamadığı söylenmektedir. Fakat, muhtemelen Kürt savaşı bu enerji kaybına tamamiyle etkisiz değildir. (67) Arap devletlerindeki zenginliklerin yabancı şirketler ve yerli aracılar tarafından sömürülmesinin yanında, **Arap Ulusu**'nun malî politikası da bölgenin yoksulluğunu ortadan kaldırmaya asla elverişli değildir. Sonuç İsrail'in komşuları BAC, Suriye, Lübnan ve Ürdün için ümitsizdir: Hersey, kal-

kınma projelerinin finansmanında bu ülkelerin kendi ulusal yedeklerine bağımlılıklarının gittikçe azaldığını ve bunların gittikçe daha büyük ölçüde dış yardımlardan çare aramaya zorlandıklarını gösteriyor.» (68)

Arap hükümetlerinin sanayileşmeyi teşvik etme çabaları ilk olarak malî engeller, genellikle açık olmayan ekonomik politika, yetenekli kadroların yokluğu, bir alt yapının eksikliği ve **Arap Ulusu** içinde yetersiz koordinasyonla karşılaşıyor. (69) Buna rağmen şimdi ilk düzenli girişimler, Arap dünyasında başarılı bir sanayileşme politikası vaadeden ekonomik plânların uygulanmasıyla yapılıyor. (70)

Arap ülkelerinin ekonomik geri kalmışlığı, toplumsal-kültürel hayatın her alanının yetersiz olmasına yol açıyor. Ulaştırma bağlantıları, caddeler, okullar, hastahaneler, su ve elektrik temini, konut yapımı iş şartları ve refah seviyesi, çok geri kalmış ülkelerin düzeyindedir. (71) Araplar eskisi gibi «asgarî bir geçimin sınırlarında» yaşıyorlar. «Halk, gelirinin büyük kısmını yiyecek ve giyim harcamalarına ayırıyor »(72) ve satınalma gücünün artmasını, buna bağlı olarak da Arap pazarının genişlemesini mümkün kılacak hiç bir araç ellerinde bulunmuyor.

Sürekli nüfus artışı, Arap ktilelerin hayat standardını düşüren diğer bir unsurdur. 33 yıl içinde iki katına, 46 yıl içinde dört katına çıkan bir nüfus için, iş ve ekmek bulmak güçtür. (73) Sanayileşme çok yavaş geliştiğinden iş arayan kitleler istihdam edilemiyor. Ortadoğu, her bakımdan gelişmiş bir ülke olarak özel bir yeri olan İsrail hariç, hâlâ tarımsal yapılıdır. Köy nüfusu Arap devletlerinde eskisi gibi toplam nüfusun %60-73'ünü meydana getiriyor. (74) Arap halkın, %33,8'den (Lübnan), %56,6 (BAC) ve %85,8'e kadar (Sudan) olan bir kısmı üretim teknikleri ilkel olan bir tarımda çalışıyor. Öte yandan, ta-

rımsal çalışmanın makinalaştırılması işsizlerin sayısını daha da artıracaktır. (75)

Bu şartlar gözönüne alındığında, Arap devletlerinde 1937'den bugüne kadar kişi başına düşen gelirin çok az artmış olması, sanayi ülkelerine bağımlılıklarının daha da artması ve toplu olarak «geniş bir azgelişmiş bölgeyi» (76) temsil etmeleri şaşırtıcı değildir. İsrail'le sürekli savaş durumu, Arapların geri kalmışlığını artırıyor. Devlet bütçelerinin %50'si askerî harcamalara gidiyor ve böylece Arap ülkelerinin sanayileşmesi geri kalıyor (77); bu da gene emperyalist devletlerin işine yaramaktadır. Bunların, İsrail'in savaş çabalarını hoşnutlukla karşılamaları boşuna değildir. (78)

Arap Ulusu'nun sosyo-ekonomik gerikalmışlığı sadece, -Çin örneğindeki gibi- Arap burjuvazisinin ve emperyalizmin çıkarlarına hizmet eden mülkiyet ilişkilerinin köklü bir değişimiyle ortadan kaldırılabilir. (79) Objektif olarak, iktidar yapısının esaslı bir değişiminde büyük çıkarları olması gereken yoksullaştırılmış Arap kitleler, sübjektif olarak, tutucu Arap politikasının ve dinin davranış biçimlerinden, ihtilâlci bir bilinç oluşturamıyacak kadar çok etkilenmişlerdir. Böylece yabancı emperyalist egemenliğin politik biçimlerine karşı savaş görevi, özellikle geniş bir subay çevresinde ortaya çıkan sınırlı bir burjuva milliyetçiliğine dönüşüyordu.

Genellikle karşı devrimci girişimler olmalarına rağmen, sayısız askerî darbeler, ilk olarak yabancı egemenliğinin ortadan kaldırılması ve sonra toplumsal reformlar için çaba harcanması suretiyle, Ortadoğu'da toplumsal-politik ilerlemenin yolunu açıyorlardı. Bilhassa Mısır'da Nasırizm, büyük bankaları, sanayii, ticareti ve sigorta sistemini devletleştiriyordu. (80) Fakat askerlerin bununla Mısır toplumunu sosyalist bir topluma dönüştürmek istediklerini ka-

bul etmek yanlış olur: «Bütün tedbirler»in amacı, «sadece iktisadî gelilşmenin sağlanması ve hayat standardının yükseltilmesiydi. Kapitalizm sadece aşırılıkları dolayısıyla lânetleniyordu. Sınıf bilinci ya da sınıf mücadelesine hiçbir davet yapılmıyordu.» (81)

Kendi imtiyazlarını tehlikeye düşürmek niyetinde olmadığı için, rejim, reformlarının özel mülkiyetten vazgeçmek anlamına gelmediğini açıkça belirtiyordu. Aynı sebepten Nasırizm, kitlelerin insiyatifini tehlikeli bir biçimde harekete geçirebilecek olan sınıf mücadelesine çağrıda bulunmaktan kaçınıyordu. Reformlardan en fazla yararlanan, geniş bir askerî-sivil bürokrasiyle özel yerini kuvvetlendiren ve hemen devlete ve topluma egemen olan «imtiyazlı bir kast» (82) haline gelen ordu oluyordu. İlk gerçekleştirilen reformlar, mevcut egemenlik ve mülkiyet ilişkilerini önemli ölçüde değiştirmeksizin, kararsız, varla yok arası sürdürülüyordu. 1956 ve 1967 askerî olaylarının belgelendirdiği gibi, rüşvet, akraba kayırma ve bürokrasi orduyu önemli ölçüde zayıflatmıştı.

Nasır'ın reformları, burjuvazinin bir kesimini kuvvetlendiriyor ve Mısır'daki temel sınıf farklılıklarını eşitlemeksizin genel hayal standardını yükseltiyordu. BAC'deki burjuvazi müsrif bir hayat sürdürürken, işçiler ve özellikle köylüler eskisi gibi kıt kanaat geçinmek zorunda kalıyorlar. Genellikle açlık ve sefalet çekmiyorlar ama, burjuvazinin büyük ölçüde yararlanabildiği nimetlerden yoksundurlar. Resmî açıklamalara göre, hâlâ ulusal gelirin dörtte biri Mısırlıların %2,5'unun payına düşüyor ve nüfusun %10'u tüketim maddelerinin %54'ünü tüketiyor. (83)

Yeni rejimin yaptığı reformların tutarsızlığı en açık olarak, yoksulluğun en büyük olduğu ve bu yüzden değişikliklerin en gerekli olduğu tarımda ortaya çıkıyor. «Hür Subaylar, 1952'de 8 milyon topraksız fellâhtan meydana gelen bir tarım proletaryasıyla

karşı karşıyaydılar. Tarım nüfusu, 1915'den 1950ye kadar %64 civarında artmıştı ve hızla büyüyordu. Tarımsal üretimin 1907'den 1953'e kadar sadece üçte bir artmış olmasına rağmen ekili toprakların alanı kişi başına yarı yarıya azalmıştı; önceleri 0,25 hektardı, şimdiyse sadece 0,13 hektardan az fazla. Köylülüğün durumu o kadar bunaltıcıydı ki, 1949'dan 1951'e kadar sürekli köylü ayaklanmaları olmuştu. O halde sorunun politik olarak ivediliği açıktı. Böylece, tarım proleteryası ihtilâlle tehdit ettiği gibi, büyük toprak sahipleri de rasyonel her değişikliğe karşı koyuyorlardı.» (84) Büyüyen tarım proleteryasının istediği toprağın millileştirilmesi ve buna bağlı olarak asalak büyük toprak sahiplerinin tasfiyesi - ki; ancak böylece verimli bir tarım gerçekleştirilebilirdi- Mısır Anayasası tarafından, 1952 **İhtilâli**'nden sonra adaletle paylaştırılacak olan toprak üzerindeki özel mülkiyet lehine olarak reddedildi. 1,5 milyon topraksız çiftçi ailesi ve 2 milyondan fazla küçük çiftçi, 2115 feodal beyin zararına, işlemek için toprak alacaklardı. Fakat, sorumlu büroktarlar, sadece dağıtılmak için ayrılmış toprakların %20'sinden 1955'e kadar 250.000 akrlık bir bölümünü, 415.000 kişiyi kapsayan 69.000 aileye 3,5'ar akr olarak dağıtılıyordu. (85) 1957'ye kadar, yeniden dağıtılan topraklar, Mısır'daki bütün işlenebilir toprakların %7'sini ve kendisine işlemek için toprak verilenlerin oranı, bütün çiftçi ailelerinin %5'ini buluyordu. (86) Buna göre, «Mısır'ın köylük bölgelerindeki her bir sosyal sınıf arasında gelirin dağılımı 1958'de», **toprak reformu**'nun resmen ilân edildiği «1952'deki durumdan önemli bir farklılık göstermiyordu.» (87)

Mısır hükümeti 1961'de, en büyük toprak mülkiyetini kanunla sınırlayan ve toprağın dağıtımında daha büyük bir adaleti sağlamaya çalışan ikinci bir büyük toprak reformunu yürürlüğe koydu. (88) Fa-

kat, diğerleri arasında kooperatiflerin kurulmasının da başarıldığı bütün ilerlemelere rağmen, Mısırlı egemen feodal beyler imtiyazlı durumlarını hâlâ koruyorlardı. (89) Milyonlarca çiftçi gene topraksız kalıyor ve hatta birçok küçük çiftçi büyük toprak sahiplerine bağımlı hale geliyordu. Üstelik, toprağın bölünmesi Mısır'da tarımda üretimin artışını tehlikeye düşürüyordu. (90) Reformlar çok sınırlı kaldığı için, teknik, toplumsal ve kültürel yönden köylülerin hayatında çok önemsiz gelişmeler elde edilebildi.

Ekonomik ve politik güç, köle sahipleri gibi sürekli olarak tarım işçilerinin karşısına çıkan büyük toprak sahiplerinin elinde kalıyor; yeni küçük çiftçiler, borç senetleri ve ürün alımlarının geliştirilmiş sistemiyle hemen boyunduruk altına alınabiliyordu. «Feodalizm hâlâ güçlüydü» (92), çünkü hükümet köklü bir toprak reformundan çekinmişti: «Gerçekten köylü yığınlarının bir hareketine veya bir halk hareketine karşı hükümetin endişesi, toprak reformunun yapılmasından sorumlu olan makamlara, toprağı parçalama politikası izlettirmesine yol açıyordu. Hiç de ekonomik olmamasına rağmen, genellikle 3 feddan (=1,2 hektar, W.H.) büyüklükte olan küçük mülklerin çoğalmasını teşvik ediyordu: Bu ekonomik olmayan uygulamanın nedeni; Amerika'nın etkisinde kalarak hiç bir şey yapmamak yerine, kırsal alanlarda az ya da çok, herhangi bir şekilde sosyalist metodlara benzeyebilecek bir şeyler yapmanın tercih edilmesiydi.» (93)

Mısırlı bakan ve Nasır'ın sırdaşı Heykel, **Aydınların Buhranı** adlı kitabında açıkça, tarım reformunun hedefinin, «komünist fikirlerin ülkede gelişmesini önlemek ve şimdiye kadar hakları çiğnenmiş olan köylülüğü yatıştırmak» olduğunu itiraf ediyordu. (94) Kötü şöhretli Kamşiş olayının çok açık olarak ortaya koyduğu gibi, durum ciddileştiğinde rejim köylü

kitlelere karşı feodal beyleri destekliyordu. Bu köydeki küçük çiftçiler toprak reformuna göre efendilerin zararına olarak kendilerine verilen topraklarından 1960'ların başında büyük toprak sahipleri ve polisin ittifakiyla kovuldular. Köylülerin karşı çıkışı bastırıldı ve 1965'de Sosyalist Birlik Partisi'nin bir görevlisi büyük toprak sahibi Fakki'nin kışkırtması üzerine öldürüldü. Bizzat Başkan Nasır'ın tayin ettiği bir araştırma komisyonu, feodal beylere karşı en küçük bir tedbir almıyor, tersine onların toplumsal olmayan politikalarını destekliyordu. Mısır Hükümeti, 1971 yılında seçimler yapıldığında, Fakki kliğinin küçük çiftçilere karşı misillemesini önlemek için Kamşiş köyüne asker ve polis gönderdi. Seçimlerin düzen içinde geçmesini güvenlik altına almak yerine, ordu ve polis, rakiplerinin seçimlerde kendini göstermemesi için feodal beylere yardım ediyorlar, öfkeli köylüleri vahşice dağıtıyorlar ve karşı koyan 20 köylüyü Yukarı Mısır'a gönderiyorlardı. (95)

Bu örnek bir istisnayı değil tersine tabanın bütün insiyatifini ortadan kaldırmayı düşünen bir politikayı ortaya koymaktadır. Mısır, Tunus, Suriye ve Libya tarzı Arap **sosyalizmi,** kitlelerin katılmasına veya onların özerkliğine asla izin vermeden, yukarıdan aşağıya belirlenmekte ve hiyerarşik bir şekilde uygulanmaktadır. (96) «Gizli servisler, yeni egemen sınıfın egemenlik aracı oluyor (97), tabanın bütün bağımsız kıpırdanmalarını izliyor ve Marksist örgütleri eziyordu. Komünist partiler Moskova'nın dümen suyunda bir politikayı (98) bir süre izledikten sonra, bugün stratejilerini özgül Arap şartlarından çıkarmayı ve böylece Arap kitlelerini saflarına katmayı ne kadar çok başardılarsa, rejimlerin baskısı da o kadar yoğun olmaktadır; Sudan'daki 1971 yazındaki olayların ispatladığı gibi. (99)

Bir zamanlar Nasır'ın **Sosyalizmin Yolu** (100) ad-

lı kitabında belirttiği, bugün özellikle Bumedyen ve Kaddafi'nin tekrarladığı gibi; Arap sosyalizmi «İslâmi sosyalizmdir; materyalist değil, dinseldir.» Bu sosyalizm, Arap ulusunu bir birlik olarak görmekte ve sınıf kavgasını bölücü olduğu için reddetmektedir. Bu sosyalizmin ulu ve ebedi konusu **Arap Ulusu**'nun ulusal yeniden doğuşu ve kuvvetlenmesi, sembolü ise, eskisi gibi Nasır'dır. Fakat, ulusal kurtuluş savaşı sırasında Nasırcı olan Arap kitleleri, artan toplumsal-kültürel bir gelilşme ile, milliyetçiliğin yaygın sisi içinde, yavaş yavaş Arap ülkelerindeki toplumsal çelişmeleri keşfetmeye başlayan toplumsal bir bilinç oluşturmaktadır. (101)

Aile, kabile, din ve vatan gibi geleneksel bağlar ve değer yargıları, hâlâ gerçek bir sınıf bilincinden söz edilemiyecek kadar kuvvetlildir. (102) Fakat meselâ, 1971 yaz sonlarında Mısır'ın sanayi şehri Heluan'da meydana gelen kanun dışı grevde (103) görüldüğü gibi, çalışan kitlelerin haklarını kabul ettirmeye istekli olduklarının belirtileri çoğalmaktadır. 1972 Mart'ında Kahire'nin sanayi semtleri Bulak ve Chubrah-El-Kheima'daki hükümeti sarsan iş bırakmalar da, Mısırlı işçilerin, pasifliği terkettiklerini ve kendi sınıf çıkarlarını gitgide daha çok savunmaya başladıklarını göstermektedir. Bu, son aylarda Sedat Hükümeti'nin dış, iç ve kendi kendine yetme politikasının en keskin eleştiricileri olarak ortaya çıkan öğrenciler için, daha büyük ölçüde (fakat daha düşük bir toplumsal-politik seviyede) geçerlidir. (104)

Şüphesiz, Helaun'daki gibi kitlelerin her bağımsız hareketi, hükümet tarafından, kesin ihanetle ve İsrail'e karşı savaşta **Arap Ulusu**'nu zayıflatmakla suçlanıyor. Arap sosyalizminin ne kadar çok Arap milliyetçiliğinin küçük burjuva bir uzantısı olduğu burada görülmektedir. Burada aynı zamanda, milliyetçi Arap ideolojisinin, sınıf kavgasını, toplumsal aksak-

lıklardan soyutlayarak, İsrail'le çatışmayı önleyen ve mahkûm edilmesi gereken bir saptırma olarak reddederek nasıl egemenliği sağlamlaştırıcı bir rol oynadığı ortaya çıkıyor.

Küçük burjuva Arap rejimleri, zehirli milliyetçilikleriyle kitlelerin dikkatini toplumsal çelişkilerden kaydırıp ulusal çelişki üzerinde yoğunlaştırmayı ve böylece imtiyazlarını da korumayı deniyorlar. Sadece savaşçı bir milliyetçilik, bu rejimlerin politik ve toplumsal durumunu tehlikeye düşürmez: «Küçük burjuva, ulusal sorun bakımından ihtilâlci bir tavır takınır ve toplumsal sorunda bunun yerini birdenbire merkezci ve oportünist bir tavır alır. Bunda bir çelişme yoktur; çünkü ulusal sorun onun sınıf çıkarlarına dokunmaz, ama toplumsal sorun tabii ki dokunur. Küçük burjuva, ulusun meydana getirilmesi ve ulusal sorunun çözümü sırasında ihtilâlci bir tavır takınabilirse de, daha ileri her ihtilâl ona, adeta anormal, yasaklanmış, eşyanın tabiatına aykırı, yıkıcı ve doğru yoldan ayrılış olarak görünecektir. Bu gerçek küçük burjuvazinin sınıf karakterini ortaya koyar (...)» **(105)**

Öncelikle iç politikada kendini koruma içgüdüsünden dolayı, Arap rejimleri şimdiki durumda, uzun vadede böyle bir savaşı başarıyla sona erdirebilecek gerçek olanaklara sahip olmamalarına rağmen, **ulusal şeref** için savaş istiyorlar. Aslında amaçları savaşı kazanmak değildir. Bu konuda Mısır Devlet Başkanı Sedat aylardır yeni bir örnek veriyor. (106) 1 Mayıs 1971'de sanayi merkezi Heluan'da kitlelerin önünde, Mısır'ın İsrail'e karşı savaşı «göze göz, dişe diş, napalma karşı napalm» (107) sürdüreceğini açıkladığında ve tekrar tekrar «savaşı kaçınılmaz» (108) ilân ettiğinde, İsrail'e karşı aşırı lâfazanlığı, herşeyden önce iç politikada sürüp giden iktidar kavgala-

rının ve toplumsal mücadelelerin yükünü hafifletme çabası olarak **gözüküyordu.**

Bu küçük burjuva **milliyetçiliği, üç** yönden zararlıdır: Yöneticileri Arap savaş çığlıklarından yararlanan siyonizmi güçlendiriyor. Arapların, silâh tekniği yönünden reformlarla değil, sadece köklü toplumsal ve politik reformlarla giderilebilecek askerî geriliğini süreklileştiriyor. Küçük burjuva-milliyetçi değil, sadece akıllıca bir sosyalist politika tarafından ortadan kaldırılabilecek emperyalist baskıları teşvik ediyor.

Fanon, milliyetçiliğin, eğer toplumsal bir boyut etrafında zenginleştirilmez ve sosyalist hümanizme dönüştürülmezse, şovenizmin ve ırkçılığın çıkmazına saplanmak zorunda olduğuna işaret etmişti. (109) Suudi Arabistan'ın, Ürdün'ün, ve Şeyhliklerin milliyetçiliği zaten başından beri bu çıkmazdaydı ve Mısır, Libya, Suriye ve Cezayir'in milliyetçiliği de buraya vardı. Bu, Arap devletlerinin geri kalmışlığına karşı koyabilecek biricik şey olarak köklü toplumsal reform için gerçek taşıyıcının eksik olduğu anlamına geliyor. (110)

Arap Ulusu'nun milliyetçi politikası, gerekli toplumsal değişikliğin görülmesini engelliyor ve kitlelerin kurtuluşunu önlüyor. İlişkilerin geriliği ve halkın tecrübesizliği sürdükçe, İsrail ve emperyalizmin Ortadoğu'ya saldırmasını mümkün kılan ve **Arap Ulusu'** nun zayıflığını belirleyen toplumsal şartlar da kesinlikle varolmaya devam edecektir. Bu böyle oldukça da, Arap ülkeleri, ön plânda İsrail'e, arka plânda emperyalizme karşı yürütmek zorunda kaldıkları elverişsiz çatışmadan kurtulamayacaklardır.

İSRAİL VE ULUSAL FİKİR BİRLİĞİ

Arap lafazanlığı, İsrail'in siyonist yönetimine iç politikada da yardım ediyor. Arapların savaşçı söz-

leri İsrail hükümetine, genç devletin yaşamasının garanti edilmesi için **iç birlik**'in kesinlikle gerekli olduğunu sürekli olarak tekrarlama fırsatını veriyor. İsrail politikacıları ve kitle haberleşme araçları hergün Arap tehditleri hakkında bilgi veriyor, hatta **Altı Gün Savaşı**'ndan önce Arap propagandistlerinin kin tiradları plak olarak satılıyordu. (111)

«İsraillilerin büyük bir kısmının Arapların düşmanlığı tarafından tehdit edildiklerini hissettikleri şüphe götürmez. Üstelik, bazı Arapların, İsrail Devleti'nin haritadan silinmesi gerektiğini açıkladığını işittiklerinde, İsraillilerin tahrik olduğu açıktır. Avrupa'daki Yahudi trajedisinin hatırasından sonra, şimdi de kendilerini tecrit edilmiş, düşman ve çok kalabalık bir Arap dünyası tarafından kuşatılmış hissediyorlar. Propagandistler için hiç bir şey, Arapların kendilerini kaptırdıkları sözlü taşkınlıkların yardımıyla bu kez Asya'daki Yahudileri tehdit eden yeni bir **son çözüm**'ün korkusunu sömürmekten daha kolay değildi.» (112)

Arap düşman karşısındaki bu anlaşılır korku İsrail Ulusu'nun birlik ve beraberliğini sağlamaktadır. Arap tehdidi, açıkça görüldüğü gibi, İsrail halkı için de bir beraberlilk duygusu ve bir «sağlam yapılı **aile toplumu**» (113) yaratıyor. Arapların kısa görüşlülükleri yüzünden yaratılmasına istemeyerek bizzat yardım ettikleri düşman sembolü vasıtasıyla, siyonist yönetim, en baştan beri «halkın farklı fraksiyonlarından birlik ve beraberlilk içinde bir blok oluşturabildi. Ordu, yayılmanın gücü olması yüzünden bu eserin biricik mimarı oldu.» (114) İsrail'in günlük hayatında gerçekten artan roller oynanan silâhlı kuvvetler, ülkenin sosyalizasyonu için en önemli faktördür. (115) Savunma çabalarının düzenleyici bir etkisi vardır ve İsrail halkının farklı tabaka ve grupları arasındaki eşsiz **çıkar birliğini** temsil etmektedir. (116) Böylece, İs-

rail toplumunun iç çelilşkilerinin üstünü örtmek her zaman başarılabilmektedir.

Arap tehlikesini uzaklaştırma çalışmaları, bilhassa İsrail'de sınıf çelişkilerinin maskelenmesine hizmet etmektedir. Çünkü sık sık işitilen görüşün tersine, İsrail toplumu asla sosyalist değil, **kapitalisttir.** İsrail ekonomisinin bütün önemli sektörleri özel mülkiyettedir. Bütün sanayi işletmelerinin %93'ü kapitalist işadamlarına aittir. (117) Bireysel kazanç, İsrail'in üretim ilişkilerine açıkça egemendir. Ülkedeki sosyalizm, sosyal demokrat olarak korunan bir ideoloji halinde dondurulmuştur. Filistin'deki siyonist yerleşmenin sosyalist dürtüleri hemen kaybolmuştu. Siyonist liderlerin sosyalist hayalleri -önce belirtildiği gibi- birincil olarak taktik açıdan gerekliydi. «Sosyalizm onlar için bir araçtı, amaç değil. Onların rüyası, bütün insanlar için daha âdil ve daha özgür bir toplum kurmak değil; tersine Yahudi halkı kendi devleti içinde yeniden canladırmaktı.» (118) Bu anlamda Ben Gurion'da kısa süre önce, İsrail'in en büyük partisi olan Mapai'nin kuruluş yıllarındaki siyonist fikirlerini terketmesini memnunlukla karşılıyordu. (119)

1959'da Ben Gurion, «hükümetinin İsrail'deki kapitalist gelilşmeye karşı olmadığını» açıklamıştı. «O zamandan beri sadece sosyalist ekonomik gelişmeye verilen önem değil», *ayrıca ilk yerleşme zamanlarının* «eşitlikçi, öncü çalışma üzerinde biçimlendirilmiş toplumsal yapısı» (120) da kaybolmaktadır.

İsrail'in son yıllarda ne kadar çok tipik bir kapitalist devlet haline geldiğini, ülkeyi özellikle 1970'den beri sarsan şiddet suçlarının ve ekonomik suçların hızlı artışı da belgelemektedir. (121) «Yirmi yıl önce İsrail'de pek az evin emniyet kilidi vardı. Öncülerin ülkesinde bir hırsız, ideal toplumun dışında bir kişi olarak görülüyordu. Bugün benzin deposu baskınları, banka soygunları günlük işlerdendir. (...)

Soyguncuların İsrail postaneleri bankaları ve elmas işleme atölyelerinden kaldırdıkları ganimetler yüzmilyonları buluyor.» (122)

İsrail seçkinleriyle ilgili ve -1971 sonu/1972 başı- otomobil firması **Autocars**, yapı şirketi **Vered**, petrol kumpanyası **Netivei Neft** hakkındaki skandallarda ortaya çıkan ekonomik suçlar ve rüşvet ise daha da ciddidir. «Parlâmento ekonomik suçlarla savaşmak için özel bir komisyon kurdu. Milletvekili Tamit, şimdiye kadar ortaya çıkarılan yolsuzlukların toplamını en azından yarım milyar (İsviçre, W.H.) Frankı olarak tahmin etmektedir.» (123)

Her kapitalist toplumun aynası olan bu suç artışı, Filistin'deki Yahudi yerleşmesinin sosyalist dürtülerinin, ne kadar çok sınırsız bir bencillik ve mülk edinme çabasına başeğdiğini kesin olarak göstermektedir. Bunlar, İsrail toplumu için kesinlikle belirleyici unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Kibbutzim'in sosyalizmi bile kısmîdir ve üstelik siyonist gelişme dolayısiyle yozlaşmaktadır. Tarımdaki topluluklar çok daha fazla borçlanmışlardır ve sadece bu yerleşme yerlerini özellikle ülkenin savunma sistemi içinde savunma köyleri olarak kullanmak için bunlarla ilgilenen siyonist fonların ve İsrail kapitalizminin desteği ile yaşayabilmektedirler. (124) Maurice Konopnicki'nin bir araştırmasına göre Kibbutzm çok ender hallerde rekabet edebilecek güçtedir. İsrail banka sermayesinin dolaysız yardımı olmadan ekonomik olarak görevlerini yapamazlar. (125) Genellikle sanıldığı gibi, İsrail kapitalizmini, son tahlilde-kollektif hayat biçimleri tarihinde önemli ve ilgi çekici olmalarına rağmen sosyalist Kibbutzm belirlemiyor, tersine İsrail kapitalizmi Kibbutzm'i belirlemektedir.

Bütün kapitalist egemenlik sistemleri gibi İsrail toplumunu da sınıf karşıtlıkları belirlemektedir. Arap

düşmana karşı birlik içinde olması gereken **büyük İsrail ailesi** ideolojisi. İsrail'deki sınıf kavgasını önlemeyi denemektedir. Fakat, siyonist yönetim toplumsal çatışmaları sadece savaş zamanında tamamiyle durdurabiliyordu. Özellikle 1952, 1955, 1956'nın başı, 1962, 1965, 1966, 1969 ve 1971'deki çok sayıdaki grevler İsrail'deki toplumsal huzursuzluğu ortaya koymaktadır. (126)

Hükümet ve sinoyist sendikalar birliği Histadruth, bu grevleri daima, Arapların işine yarayan bir tehdit, devletin güvenliği için bir tehlike olarak niteliyorlar. Grevciler El Fetih ajanları sabotajcılar, işbirlikçiler ve vatan hainleri olarak gösteriliyorlar. 1971 sonbaharındaki grev dalgası sırasında İmar Bakanı Sheref, grevcilere karşı olağanüstü hal yasaları uygulamayı salık veriyor ve Moşe Dayan, grevlere katılanları hapse atmayı teklif ediyordu. (127)

Düşman sembolü, çok çeşitli Yahudi toplulukları ve göçmenler arasında zorunlu bir fikir birliği ve bu insanların farklılıklarından dolayı çok güç gerçekleştirilebilecek **ulusal** birlik duygusunun yaratılmasına yardım ediyordu. (128) Siyonist yönetim özellikle doğulu Yahudiler (Sephardim) ve Avrupalı Yahudiler (Eşkenasim) arasındaki toplumsal-kültürel farklılığı, milliyetçi birlik ideolojisi yardımıyla ortadan kaldırmayı denemektedir. Buna bağlı olarak, İsrail'deki doğulu Yahudilerin haklarının çiğnenmesine karşı çıkan Sephardim'lerden kurulu **Black Panthers'e** karşı baskı, devlet güvenliği sebepleriyle haklı gösterilmektedir.

Nihayet, Arapların yoketme istekleri üstüne kurulu ideolojiden -hiç olmazsa geçici olarak- İsrail ekonomisi yararlanıyor. 1948'den beri İsrail'in tanık olduğu ekonomik refah, ülkenin ekonomisinin kesin «bünyesel zayıflıkların» acısını çektiğini gözlerden kaçıramaz. (129) İsrail, pratik olarak hiçbir hammad-

deye sahip değildir ve önemli ölçüde ithalâta bağımlıdır. Arap ülkeleriyle çatışma nedeniyle hiçbir komşusuyla ticaret yapamamakta, ürünlerini uzaklara ihraç etmek zorunda kalmaktadır ve Ortadoğu'da ekonomik olarak tamamen tecrit edilmiştir. Halkın yüksek hayat standardının, ekonomik üretkenliğiyle hiç bir ilişkisi yoktur ve suni olarak ayakta tutulmaktadır. Faal nüfusun sadece %40'ı üretimdedir. Fakat %50'den fazlası üçüncü sektör olan hizmet sektöründe çalışmaktadır. Verimsiz ekonomi dalları ve gelecekte önemli hiç bir sürüm pazarına sahip olmayacak olan sanayiler, korumacı bir politika vasıtasıyla suni olarak ayakta tutulmaktadır.

İsrail ticaret bilânçosu korkunç bir açık göstermektedir. İthalât ve ihracat tamamen oransızdır. Açık 1955'de 283, 1960'da 331, 1965'de 520, 1968'de 696 milyon doları bulmuştu ve 1975 için 1031 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Ancak o zaman eşit ödemeler politikası yürürlüğe girecektir. İsrail Lirasının değerinin düşürülmesi de **ithalât açığını** azaltmadı. 1971 ilkbaharında 2,6 milyon doları bulan İsrail'in dış borçları, 1980'e kadar en azından 5,7 milyar dolara ulaşacaktır.

Enflasyon ülkeyi tehdit etmektedir ve parasal tedbirlerle kısmen önlenmeye çalışılacaktır. 1970'den beri konulan ek vergiler ve mecburi istikrazlar, 1970/71'de vergi gelirlerini 1969'a oranla yaklaşık %60 oranında yükseltmişti. Fakat, yeni para politikası aynı zamanda toplumsal huzursuzluğu artırıyor, bilhassa fiyatlar sürekli olarak yükseliyor ve maaşların bir kısmı sadece devlet borç senetleriyle ödenebiliyor. Fiyat seviyesinin 1970-71'de %10'dan fazla yükselmesine rağmen, hükümet ve sendika, ücretleri dondurmuştu. Üstelik, pahalılık hayat seviyesinin düşmesine ve sosyal hizmetlerin geliştirilmemesine sebep oluyordu. İsraillilerin %20'si bugün resmen tesbit

edilmiş asgari geçim seviyesinin **(poverty line)** altında yaşamaktadır.

Sadece siyonist fonların büyük sermaye akımı, Amerikan yardımı, Almanya ve Avusturya'nın tazminat ödemeleri ve uluslararası sermaye yardımı, İsrail ekonomisinin ve sosyal hayatının bu yapısal zayıflığını gizlemekte ve Arapların değil, İsraillilerin yararlandığı yüksek hayat standardını mümkün kılmaktadır. (130) Fakat, bu sermaye akımını sağlamak için, İsrail'in daima dış tehdide ihtiyacı vardır.» Olayların **normal** akışı siyonist İsrail'in işine gelmiyordu.» (131) İsrail bilânçoları, ülke 1948, 1956 ve 1967'deki gibi Arap komşuları ile savaş halinde olduğunda, sermaye akımının en büyük ve gerginliğin gözle görülür bir şekilde azaldığı dönemde, en küçük olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. (132)

Buna uygun olarak malî yardımın, İsrail'in 1956 Süveyş Girişimi'nden önce az olduğu görülüyordu. Dışarıya göç, ülke içine yapılan göçten fazlaydı. Toplumsal huzursuzluk büyüyordu. Ünlü öncü ruhu zayıflamış ve dünyanın İsrail'e ilgisi azalmıştı. (133) Böylece, Ben Gurion'un Araplarla savaşı amaçlaması hiç de kasıtsız değildi. (134) 1967 **Altı Gün Savaşı** öncesindeki durum da bunun benzeriydi: Enflasyon ve pahalılık İsrail ekonomisini tehdit ediyordu. Görülmemiş bir grev dalgası ülkeyi kaplamıştı. İşsizlik %10'u buluyordu. Ücretler düşüyordu. Kişi başına millî gelir %2, yatırım oranı %19 düşmüştü. Yabancı malî yardım azalıyor, ülke ekonomik kriz içinde bulunuyordu. Göç hemen hemen kesilmişti. Nüfus artışı yılda sadece %2'yi buluyordu. İhracat beklenilen seviyeye erişememişti. Ekonomik büyüme oranı önemli ölçüde düşmüştü. Kısacası: 1966/67 bir «gerçek durgunluk» dönemiydi. (135) Şüphesiz Haziran'daki savaş krizin başka yöne kanalize edilmesine hizmet ediyordu.» (136) Araplara karşı çabuk ka-

zanılan askerî çatışmadan sonra, İsrail tarihinin en büyük sermaye akımını ve son derece tehlikeli bir durum gösteren sosyo-ekonomik sorunların geçici yatışmasını yaşıyordu. (137)

Fakat durum bugün (1973'de -ç.) tekrar **Altı Gün Savaşı** öncesindeki duruma yaklaşıyor. Siyonizmi önemli ölçüde belirleyen, İsrail'in Ortadoğu'da coğrafi, ekonomik ve politik olarak tecriti, sosyo-ekonomik hayatın yapısal zayıflığının **temelden** çözümünü engellemektedir. Beraberlik ve düşman tehdidi üzerine kurulu ideoloji, bu önemli sorunları ortadan kaldıramaz, sadece geri atabilir Üstelik, Araplara karşı üstün askerî zafer, İsrail'in saldırgan savunma efsanesinin şüpheliliğini bütün önceki olaylardan daha açık olarak ortaya koymaktadır. İşgal edilmiş bölgelerdeki askeri yönetim ve hazırlık, İsraillilerden savaş öncesindekinden çok daha yüksek insanî ve malî fedakârlık istiyor. 1971/72 döneminde bütün devlet bütçesinin %40'ının savunma için ayrılması ve çalışan halkın %24'ünün üretimden uzaklaştırılması gerekiyordu. (138)

«İsrail Devleti, yüzde olarak savunma için dünyanın bütün ülkelerinden fazla harcama yapmaktadır. Gayri safi millî hasılanın dörtte birinden fazlası - tam olarak %27'den az fazla - orduya ayrılmaktadır. Avrupa'daki NATO ülkeleri %5'i çok ağır bulurken, ABD Vietnam Savaşı'nın zirvesinde %9-10 arasında askeri harcama yapmıştı.» (139) Savunma amaçlarıyla yapılan ithalât 1971'de iki katından fazla artarak 624 milyon dolara eriştiği için, İsrail'in dış borçları daha da artmaktadır. 1972 bütçe yılı için İsrail Maliye Bakanı Pinhas Sapir, askerî malzeme alımının 1971'e oranla %30 artacağını bildiriyordu. İsrail'in ihracat gelirlerinin artmasına rağmen, yabancı ülkelerden silâh alımı - özellikle Amerikan savaş uçakları - 1972 İsrail ticaret bilânçosunun 1,335 mil-

yar dolarlık açık vermesine sebep olmuştur. İsrail'in 1971'de sadece %3 büyümüş olan ödemeler bilânçosu açığı, 1972'de %11'e yükselmektedir. Buna uygun olarak İsrail'in dış borçları 1972'de 4,2 milyar dolara çıkmıştır. Bununla İsrail'in kişi başına borcu 1333 dolara çıkarak dünyadaki en yüksek sayıya ulaşmaktadır. (140) Israil hükümeti 1972/73 için, ödemeler bilânçosunun 1,5 milyar dolarlık açık göstereceğini ve bunun 850 milyon dolarının savunma harcamalarına düşeceğini tahmin etmektedir. (141)

Fonlar ve Diaspora'nın yardımları artık yalnız başına, artan açığı kapatamadığı için İsrail'in yabancı sermayeye bağımlılığı, **Altı Gün Savaşı**'ndan beri önemli ölçüde artmaktadır. İsrail hükümeti, ABD'den daha fazla ekonomik ve askerî yardım istemek zorunda kalıyor. Aynı zamanda, İsrailliler, 1967'den beri yabancı sermayenin İsrail ekonomisindeki payını artırmayı ve İsrail'deki projeler için özellikle İngiliz ve Amerikan sanayiinden yararlanmayı denemektedirler. Bunun sonucunda İsrail firmalarının büyük bir kısmı yabancı kartellerin denetimi altına girmektedir. Böylece «İsrail, ekonomisini gittikçe artan bir şekilde yabancı sermayeye sunmaktadır.» (142) İsrail'in silâhlanma harcamalarının gerektirdiği bu gelişmeyle, şimdi gene sadece ülkenin silâhlanma çabalarıyla açıklanabilecek bir diğer gelişme atbaşı gidiyorlar: Askerlerin politik nüfuzu artıyor ve bu İsrail'in ekonomik hayatında da kendini gösteriyor. Ordu ve ekonomi arasındaki kişisel ve kurumsal bağlantılar gittikçe artmaktadır. (143)

Aynı zamanda «günlük hayatın militarize edilmesi» açıklık kazanıyor. (144) Genel Kurmay Başkanı Hod, ordunun İsrail ulusunu yarattığını söylediğinde, (145) buna ordunun İsrail ulusunu belirlediğini de eklemek gerekir. Askerlerin yasası ve ordunun toplumsal değer ölçüsü, İsrail toplumuna damgasını vu-

ruyor. Bunlar **doğrudan doğruya** ülkenin günlük hayatına aktarıldıklarında, bireysel fedakârlıktan, savaş hazırlıkları, direnç, cesaret ve görevi yerine getirme gücüne kadar, İsrail askerlerinin uluslararası planda övülen özelliklerinin olumsuz sonuçları da olabileceği, bugün gitgide daha açık olarak gözükmektedir. Böylece, «İsrail'deki artan suç akımı» (146) ile askerler, ordu ve askerî ahlâk arasındaki yakın ilişki ortaya çıkmaktadır. (147) Savaş isteği, hayatını tehlikeye koyma ve şiddetin öğretilen değer ölçüsü, Araplara karşı girişilen savaşların tatmin edici askeri başarıları İsraillilerin rollerini ve öğretim mekanizmalarını o kadar kuvvetle belirliyor ki; bu, sivil hayatat da ağır basıyor.

Bu gerçeği en açık olarak şiddet suçlarının hızlı artışı ortaya koymaktadır. Fakat, İsrailli yayıncı Schmuel Schweizer'in belirttiği gibi, rüşvet ve ekonomik suçlar da, - Jabotinsky'nin yirmilerde istediği - İsrail ahlâkının askerîleştirilmesiyle bağlantılı olarak görülmeklidir: «Yolsuzlukların, üç savaşta genellikle ön safta çarpışan, taktik ve stratejinin bütün sularıyla yıkanmış, daha genç, İsrail'de yetişmiş kuşaktan geldiği dikkat çekicidir. Cephedeki şöhretlerinden hâlâ sarhoşturlar ve aralarındaki olumsuzlar, şimdi savundukları devleti cephede gösterdiklerinin aynısı bir sertlikle, içeriden kemiriyorlar. Hükümet meselenin büyüklüğü karşısında artık bir şey yapamıyor. Onlara savaş acılarını da barış güvenini de o vermişti ve İsrail toplumunun şimdi acımasız savaşçıların kurbanı olduğunu çok geç farkediyor.» (148)

İsrail'in sivil hükümetinin, zorbalık politikasından iç politikada da gitgide daha fazla zarar göreceği seziliyor. İsrail'in korunması için kendilerine hükümet tarafından otorite ve nüfuz verilen askerler, şimdi sivil iktidar cihazını kendi politik hedeflerinin aracı olarak kullanmaya başlıyorlar. Gitgide General Bar

Lev ve Rabin gibi önemli askerler, zorlayarak ülkede politik yönetim yerlerine geliyorlar. (149) Askeri ihtiyaçlar imtiyaz olarak görülüyor. «Bunu tartışmaya cesaret eden kimse, düşmana çalışmakla suçlanıyordu.» (150)

Fakat, bu tehlike şimdilik pek yoktur. Eskisi gibi Arap tehlikesine karşı kesin ve sürekli birleşme, İsraillilerin asker ve sivil yönetimleriyle özdeşleşmesine hâlâ sebep oluyor. (151) Bunun sonucunda çeşitli protesto ve grevler, şimdilik **temelde** siyonist **power elite**'e karşı yönelmiyor. İç birlik hâlâ dış tehlikenin abartılmasıyla ayakta tutuluyor. Halk bundan o kadar korkuyor ki; kendi ülkesindeki statüko için topulmsal-politik alternatiflerin aranmasını, tamamen Matzpen (İsrail'deki sosyalist örgüt), K. P. ve Siah'ın (Yeni Sol) gibi sol azınlıkların meselesi olarak görüyor. (152) Bu nedenle büyüyen toplumsal huzursuzluğa rağmen, İsrail'deki sınıf savaşının yakın gelecekte devletin **siyonist** temel dayanaklarına saldıracağı beklenemez. Tersine, zıddına dönüşünceye kadar, siyonizm şimdilik daha da kuvvetlenecektir. Buna uygun olarak, İsrail'in sosyalist partisi **(Matzpen),** tehlikeli eğilimleri akıllıca tesbit etmektedir: «Bu temelden, klâsik örneklerini izleyen ama belli bir ulus için karakteristik olmayan faşist-şovenist bir ruh hali doğuyor. **Ulusun egemenliği, tarihsel değerlerimizin kutsallığı, eski kültürümüzün beşiği, savaşın ebediliği ve kanın kutsallığı** v.b. gibi deyimler çok yaygındır. Bunlar, radyoda, televizyonda, basında, okullarda, orduda ve gençlik örgütlerinde sözlü veya yazılı sık sık tekrarlanıyor. Aynı şekilde, **güçlü yönetim. güçlü lider** ve **ulusal birlik**'in korunması şeklinde büyüyen bir yaygara ortaya çıkıyor.» (153)

Sisteme, **Matzpen**'den daha çok bağlı olan diğer eleştiriciler tahlillerinde o kadar derine inmiyor-

lar. Fakat onlar da, siyonist egemenliğini korumak için dışa karşı devam ettirilmesi gereken savaş durumunun, parlamenter demokrasiyi gittikçe daha çok zayıflatmakla tehdit ettiğini inkâr etmiyorlar. (154)

Dipnotlar :

1 — Bkz. Pierre Jalée, Die Ausbeutung der Dritten welt, Frankfurt/Main 1968.

2 — V. I. enin, Der İmperialismus als höchstes Stadium des Kapitalismus, Ausgewöhlte Werke'de, Berlin 1960, Kitap 1, s. 783.

3 — J. A. Schumpeter, Zur Soziologie der Imperialismen, Tübingen, 1953.

4 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 216

5 — Report of the Anglo - American Committee of Enquiry..., a.g.e., s. 32

6 — Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, a.g.e., s. 158; Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 576

7 — **Le Monde,** 6/7-6-1971; **Neue Zürcher Zeitung,** No. 340, 1971.

8 — Bkz. William J. Bradford, Israeli military strategy, a.g.e.; İbrahim el-Abid, a.g.e.; E. Rouleau v.d., a.g.e.; B. M, Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'nin resmî görüşme raporları, 1948'den beri.

9 — **Le Monde,** 18.11.1962

10 — **Le Monde,** 11.4.1967 ve 13.5.1967

11 — **Le Monde,** 27-28.9.1970

12 — Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

13 — Sami Hadawi, Palestine in Focus, a.g.e., s. 95

14 — IV. Siyonistler Kongresi görüşmeleri stenografik protokolu, a.g.e., s. 5

15 — Meselâ şu esere bakınız: Herbert Sidebotham, England and Palestine - Essays towards the restauration of the Jewish State, Londra 1918

16 — Chaim Weizmann, Trial and Error, a.g.e.; Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 22 v.d.

17 — Palestine Royal Commission Report..., July 1937, Bölüm VI.

18 — M. Bar Zohar, a.g.e , s. 67; David Ben Gurion, Rebirth and Destiny of Israel, a.g.e.

19 — Harry S. Truman, a.g.e.; Christopher Sykes, a.g.e.;

Alan R. Taylor, a.g.e.; George Lenczowski, a.g.e.; Joseph B. Schechtman, a.g.e.; Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.

20 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 433

21 — **Le Monde**, 17-18.3.1968, M. S. Odeh, Les causes et les effets du conflit israélo-arabe, **Partisans**'da, Mart - Nisan 1970, s. 43

22 — M. Bar Zohar, a.g.e., s. 357

23 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 104 v.d.

24 — **Le Monde**, 25.9.1971

25 — Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, **Le Monde Diplomatique**'de, Mart 1969.

26 — Maxime Rodinson. Israel and the Arabs, a.g.e., s. 104 v.d.

27 — İsrail'in Üçüncü Dünya'daki misyonunun analizleri için bakınız: **Tricontinental**, No. 15, 1968

28 — Almancaya çevirisi: «**Resistentia - Schriften**'de, No. 10 1970, s. 21; Bkz. Maxime Rodinson, Israel and Arabs, a.g.e., s. 129 v.d.; Haim Hanegbi, Moshe Machover, Akiva Orr, The class nature of Israeli society, **The New Left Review**'da, Şubat 1971.

29 — Gérard Chaliand, Le résistance palestinienne, a.g.e., s. 145

3 — Anouar Abdel - Malek, Agypten: Militârgesellschaft, Das Armeeregime, die Linke und der soziale wandel, Frankfurt/Main, s. 72 v.d.

31 — Hans Henle, Der neue Nahe Osten, a.g.e., s. 15

32 — Burada kısaca değindiğimiz olaylar için bakınız: Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e.; Hans Henle, Der neue Nahe Osten, a.g.e.; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

33 — **Ha'aretz**, 30.9.1951; Aktaran H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, a.g.e.

34 — **Le Monde**, 2.7.1971

35 — **Le Monde**, 3.7.1971

36 — Bkz. Don Patienkin, a.g.e.; Georges G. Corm, a.g.e.

37 — Paul M. Sweeezy, Israel und der Imperialismus, **Diskussion**'da (Berlin) No. 28/29, 1970

38 — Harry B. Ellis, Challenge in the Middle East, New York 1965; s. 24

39 — Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, a.g.e., s. 299

40 — **Le Monde**, 17.4.1971

41 — Georges G. Corm, a.g.e., s. 9

42 — Georges G. Corm, a.g.e.; **Le Monde,** 17.4.1971

43 — Elias Gannayé, **Croissance économique et structures** au Moyen Orient, Paris 1958, s. 121

44 — Harry B. Ellis, a.g.e.; David Nes, a.g.e.; G. Lenczowski, a.g.e.

45 — Bkz. Nadav Halevi, Ruth Klinov - Malul, a.g.e.

46 — H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, a.g.e.

47 — Isaac Deutscher, Sur la guerre israélo-arabe, **Les Temps Modernes**'de, No. 258, 1967

48 — Paul M. Sweezy, a.g.e.

49 — Bkz. Abdullah H. Tariqui, Les arabes, l'Occident, Le pétrole, **Démocratie Nouvelle** (Paris), Şubat 1968, s. 50 v.d.

50 — Pierre Jalée, Das neueste Stadium des Imperialismus, Münih 1971, s. 45

51 — Herald Tribune, 28.10.1958

52 — Bkz. Wayne Leemann, The price of Middle East Oil - An essay in political economy, New York 1964, s. 235; George Lenczowski, Oil and State in the Middle East. Ithaca, 1960; Harvey O. Connor, world crisis in Oil, Londa 1963; **Resistentia - Schriften**'de **Die amerikanischen Erdölgesellschaften und der Nahe Osten** başlıklı yazı, No. 10, 1970; **New York Times,** 18.8.1967 ve 1.10.1967

53 — The Middle East and North Africa 1970-1971, Londra 1970, s. 45

54 — Bkz. Alain Murcier, Les compagnies pétroliéres sont saisies de nouvelles revendications, **Le Monde de l'Economie**'de, Le Monde'un ilâvesi, 14.3.1972 ve **Le Monde de l'Economie, Le Monde**'un ilâvesi, 14.3.1972

55 — Diğer hammaddeler ve ihraç maddeleri için Arap devletlerindeki ulusal istatistik bürolarının istatistiklerine bakınız ve ayrıca United Nations Economic and Social Office in Beyrut (Ed.), Studien on Selected development problems in various countries in the Middle East, 1970, New York 1970; United Nations, world economic survey, 1968, New York 1969.

56 — Nicolas Sarkis Oil and economic development in the Arab countries, Paper No. 68 (A-1), Sixth Arab Petroleum Congress, **Papers and Discussions**'da, Bağdat 1967.

57 — **Le Monde,** 27.4.1971

58 — Bkz. Nicolas Sarkis, Oil and economic development in the Arab countries, a.g.e.

59 — Nations Unies, Les conditions économiqes au Moyen - Orient, 1949-1950, New York 1951.

60 — Nicolas Sarkis, a.g.e.

61 — Bkz. E. Mercier, L'industrie pétrochemique et ses possibilités d'implantation dans les pays en voie de développement, Paris 1966.

62 — Nicolas Sarkis, a.g.e.

63 — Elias Gannayé, a.g.e., s. 109

64 — Nicolas Sarkis, a.g.e.

65 — Elias Gannayé, a.g.e., s. 97

66 — Bkz. Nations Unies Etude sur l'économie mondiale 1966, New York 1967, Kitap I ve II; United Nations, world economic survey, 1968, a.g.e.; United Nations, Foreign trade statistics, Reclassified according to the UN Standart International Trade Classification, 1960-1963; GATT, International Trade 1968, Cenevre 1969.

67 — A. Laroni, Ein Problem des Abendlandes, H. Abosch (Ed.), a.g.e., s. 155

68 — Nicolas Sarkis, a.g.e.; Bkz. E. Kanovsky, The economic aftermath of ihe Six Day War, **The Middle East Journal**'da No. 2, 1968

69 — Bkz. United Nations, Industrial Development in the Arab Countries, New York, 1967

70 — Bkz. Bureau des affaires économiques et sociales de l'Organisation des Nations Unies à Beyrouth (Ed.), Etudes de certains prolémes que pose le développement dans divers pays du Moyen - Orient, 1969, New York 1969

71 — Bkz. UN, Studies in selected development problems in various countries in the Middle East, 1970, a.g.e.

72-73 — Elias Gannayé, a.g.e., s. 57 v.d. ve 33

74 — UN, L'évolution économique au Moyen - Orient 1959, 1961 ,a.g.e.; UN-Studies on selected development problems in various countries in the Middle East, 1970, a.g.e.; The Middle East and North Africa 1969-1969, a.g.e.

75 — Elias Gannayé, a.g.e., s. 34; Nathan Weinstock, Les perspectives nouvelles de la révolution arabe, **Partisans**'da, Mart, Nisan 1970, s. 107

76 — Nathan Weinstock, Les perspectives..., a.g.e., s. 105; J. Ducruet, a.g.e.

77 — Bkz. E. Kanovsky, The economic aftermath of the Six Day war, I. ve II, **The Middle East Journal**'da ,No. 2 ve 3, 1968; Paul Balta, La réalisation des projects économiques de la R.A.U. dépend d'un réglament du conflit avec 1'Etat juif, **Le Monde Diplomatique**'de, Ocak 1971.

78 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 487.

79 — Elias Morkus, Tarikh al-Ahzab al-şiyoi'yya fi'l vatan

el arabî, Beyrut 1964, Almancaya kısmî çevirisi: Bassam Tibi (Ed.), Die arabische Linke adlı eserde, a.g.e.

80 — Bkz. Eliezer Be'eri, Army Officers in Arab politics and society, a.g.e., s. 392 v.d.; Bassam Tibi (Ed.), Die arabische Linke, a.g.e., s. 31 v.d.; Maxime Rodinson, Israel and Arabs, a.g.e., s. 94 v.d.; Jean Ducruet, Les capitaux européens..., a.g.e., s. 441.

81 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 95; Eliezer Be'eri, a.g.e., s. 395; Mahmoud Hussein, La lutte de classes en Egypte (1945-1970), Paris 1971.

82 — Eric Rouleau v.d., s. 100; Bkz. E. Be'eri, a.g.e.; Anouar Abdel-Malek, Agypten..., a.g.e.

83 — Eric Rouleau, Egypte: la fin d'une épogue, III: La cacophonie, **Le Monde**'da 2.10.1971; Mahmoud Hussein, La lutte de classes en Egypte..., a.g.e.

84 — Hans Henle, a.g.e., s. 296 v.d.

85, 86 — Doreen Warriner, Land reform and Development in the Middle East, a.g.e., s. 24 v.d. 193.

87 — Anouar Abdel-Malek, a.g.e., s. 129.

88 — Doreen Warriner, a.g.e., s. 211; Bkz. Michael Kamel, Fédaux, paysans riches et fellahs, **Démocratie Nouvelle,** Şubat 1968.

89 — Bkz. Anouar Abdel-Malek; Doreen Warriner, a.g.e.; Michael Kamel, a.g.e.

90 — Lafif Lakhdar, Une révolution conduite per la petit bourgeoisie, **Démocratie Nouvelle,** Şubat 1968 1968, s. 67.

91 — Jean Ducruet, Les capitaux européens..., a.g.e., s. 70; Bkz. Gabriel Baer, Population and society in the Arab East, Londra 1964, s. 241; Henry Rosenfeld, Change, barriers to change and contradictions in the Arab village family, **New Outlook** (Tel Aviv), No. 2, 1970.

92 — Michael Kamel, a.g.e., s. 100.

93 — Anouar Abdel-Malek, Agypten..., a.g.e., s. 129; Bkz. Mahmoud Hussein, La lutte de classes en Egypte..., a.g.e.

94 — Aktaran Lafif Lakhdar, Une révolution conduite par la petite bourgeoisie, a.g.e., s. 67.

95 — **Le Monde,** 8.7.1971.

96 — Anouar Abdel-Malek, Ägypten..., a.g.e.; G. Verjat, Proche-Orient..., a.g.e.; Bassam Tibi (Ed.), Die arabische Linke, a.g.e., Mahmoud Hussein, La Lutte de classes en Egypte..., a.g.e.

97 — Bassam Tibi (Ed.), Die arabische Linke, a.g.e., s. 34; A. Abdel-Malek, a.g.e.

98 — Nathan Weinstock, Le mouvement révolutionairre

arabe, a.g.e.; Tareq Y. Ismael, The crisis of the Communist Parties in the Arab worl, **Middle East Forum**'da, No. 4, 1969; Hakam Darwaza, al-Shuyniyah al-malhallya wa harakat al-arab al-gawmiyya, Beyrut 1961.

99 — Le Monde, 3.8.1971.

100 — Cemal Abdûı Nasır, 'alatariq al-iştirakiyya, **Kahire** 1965, s. 36; Bkz. Lafif Lakhdar, a.g.e., s. 65.

101 — Gabriel Baer, Population and society in the Arab East, a.g.e., s. 240; Eric Rouleau, Egypte: la fin d'une époque III: La cacophanie; **Le Monde**'da, 2.10 1971; Mahmoud Hussein, La lutte de classes en Egypte..., a.g.e.

102 — Bkz. Fuad I. Khuri, The changing class structure in Lebanon, **The Middle East Journal**'da, No. 1, 1969; Bkz. Gabrial Baer, a.g.e., s. 243; Doreen Warriner, Land reform and development..., a.g.e.

103 — Bkz. Michelle Verdier, En Egypte la lutte des classes reconquiert ses droits, **Lutte ouvriére**'de (Paris), No. 158, cacophonie, **Le Monde**'da 2.10.1971.

104 — **Le Monde,** 22.1., 25. 1. ve 29.3.1972.

105 — Yasin Hafız, Haul ba'd qadaya al-thaurah al-arabiyya, Beyrut 1965; Almancaya kısmi çevirisi: B. Tibi (Ed.), Die arabische Linke, a.g.e.; Bak. Lafif Lakhdar, Une révolution conduite par la petite bourgeoisie, a.g.e.

106 — **Le Monde,** 25-26.7.1971; **Der Spiegel,** No. 38, 1971

107 — **The Egyptian Gazette** (Kahire), 2.5.1971

108 — **Le Monde,** 24.6.1971

109 — Frantz Fanon, Die Verdammten dieser Erde, Frankfurt/Main 1967; Bkz. Yasin Hafız, a.g.e.

110 — Bkz. Anouar Abdel-Malek, Agypten..., a.g.e., s. 36; A. A. Malek, L'avenir de l'Egypte, **Le Monde**'da, 8.4.1971

111 — Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 478; G. Verjat, Proche-Orient..., a.g.e., s. 47 v.d.; Eric Rouleau v.d., a.g.e., s. 35 v.d.

112 — Isaac Deutscher, Sur la guerre israélo-arabe, a.g.e., s. 799.

113 — Asher Arian, Consensus and community in Israel, **The jewish Journal of** Sociology (Londra), No. 1, 1970

114 — Léo Hamon (Ed.), Le rôle extra-militaire de l'armée dans le Tiers Monde, Paris 1966, s. 175

115, 116 — Asher Arian, a.g.e., s. 43 ve 44

117 — Bak. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 330; H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, The class nature of Israeli society, a.g.e.

118 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 41

119 — **Ha'aretz,** 15.3.1968; Bak. Eli Lobel, S. Geries/E. Lobel, a.g.e.'de s. 22

120 — Hans Henle, a.g.e., s. 228; Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme.., a.g.e.

121 — Bkz. Rolf W. Schloss, Kriminelle Flut in Israel, **Die weltwoche**'de, No. 50, 1971; Dietrich Strothmann, Im Konflikt mit sich selbst, **Die Zeit**'da No. 7, 1972

122, 123 — Rolf W. Schlass, a.g.e.

124 — Bkz. Joseph Klatzman, Les enseignement de l'expérience israélienne, Paris 1963; Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 48 v.d.; George G. Corm, a.g.e., s. 84 v.d.

125 — Maurice Konopnicki, La coopération en milieu rural israélien, Lüttich 1969

126 — Grev istatistikleri için bakınız: Statistical Abstract of Israel, 1949'dan beri.

127 — **Le Monde,** 9.9.1971; Histadruth'un sistemi güçlendirici rolleri için bakınız: Georges Friedmann, Fin du peuple juif?, Paris, 1965, s. 116 v.d.

128 — Asher Arian, Consensus and Community..., a.g.e., s. 51

129 — Bkz. Michael Bruno, Economic Development Problems of Israel, 1970-1980, (Research Program in economic and political problems and prospects of the Middle East - The Rand Corporation/Resources for the Future. R. M. 5975 - FF Nisan 1970); Isaac Deutscher, Sur la guerre israélo-arabe, a.g.e.; Nadav Halevi, Ruth Klinov-Malul, a.g.e., özellikle s. 249 v.d.; H. Hanegbi, M. Machover, A. Orr, a.g.e.; Pierre Dronin, Israel-au-delà des modéles, **Le Monde**'da, 29.9.1971; **Time,** 21 Haziran 1971; **Neue Zürcher Zeitung,** No. 340, 1971

130 — Michael Bruno, a.g.e., s. V; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 329; Isaac Deutscher, a.g.e., s. 800; **Le Monde,** 29.9.1971

131 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 70

132 — Sayılar ve istatistikler için bakınız: Statistical Abstract of Israel; Bank of Israel Annual Report; American Jewish Yearbook, 1949'dan bu yana olanların hepsi.

133, 134 — Maxime Rodinson, Israel and the Arabs, a.g.e., s. 69 v.d.

135 — Nadav Halevi, Ruth Klinov-Malul, a.g.e., s. 103; Bu bölüm için bakınız: Julien Besancon, Bazak-La guerre d'Israêl, Paris 1967; Michael Bruno, a.g.e., s. 2 v.d.; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 342 v.d.

136 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 343

137 — Michael Bruno, a.g.e., s. 42

138 — **Le Monde,** 28, 29.3.1971; **Neue Zürcher Zeitung,** No.340, 1971

139 — **Neue Zürcher Zeitung,** No. 340, 1971

140 — **Le Monde,** 26.2.1972

141 — Michael Bruno, a.g.e., s. 1 ve 42; Neue Zürcher Zeitung, No. 340, 1971

142, 143 — Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 332 ve 336.

144 — **Le Monde Diplomatique,** Ocak 1971

145 — Jacques Isnard, Les Sentinelles d'Israël, **Le Monde**'da, 8.7.1970

146 — Rolf W. Schloss, a.g.e.

147 — **Le Monde,** 8.7.1970

148 — **Maariv** (Tel Aviv), Aktaran **Die weltwoche,** No. 50, 1971.

149 — **Le Monde,** 11.11.1971

150 — **Le Monde,** 8.7.1970

151 — Bkz. Uri Avneri, Ein Bruderkrieg zwischen Semiten, H. Abosh (Ed.), a.g.e.'de s. 326 v.d.

152 — Bkz. H. Hanegbi, M. Machover, Akiva Orr, The class nature of Israeli society, a.g.e.; İsrail'deki solun durumu için bakınız: **L'autre Israel, İsrael-Palestine**'de (Brüksel), No. 3/4, 1971; La lutte du Matzpen, La Bréche'de (Lozan) No. 28/29, 1971

153 — İsrail'in sosyalist örgütü **Matzpen**'in açıklaması, **Nieder mit Okkupation** başlığıyla **Diskussion**'da, No. 27, 1969

154 — Bkz. Eli Lobel, L'escalade àl'intérieur de la sociéteé israélienne, **Partisans**'da, No. 52, 1970; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., Uri Avnery, Israel ohne Zionister, Güterstoh 1969.

DOKUZUNCU BÖLÜM

FİLİSTİN DİRENME HAREKETİ

Filistin direnme hareketi, İsrail'in politik dengesini sarsmak istemektedir. «Çatışmanın geri bırakılması değil; tersine, derhal savaş: İsrail'in güçlenmesini önlemek için, yeni bir yıldırım harbini beklemek zorunda kalmamak için.» (1) Şüphesiz tehlike sadece İsrail için değil, **özellikle** Arap rejimleri için de büyümektedir. Çünkü, Filistin direnişinin **uzun** vadedeki amacı, Ortadoğu'daki politik **ve** toplumsal ilişkilerin köklü değişimidir.

Bütün direnme hareketlerinin açıklamalarında ihtilâlden ve az çok sosyalist bir Filistin'den söz edilmektedir. Fakat, sadece Filistin direnmesinin bu amaçları değil, 1967'den beri «kitleleri ihtilâle katılmak için harekete geçirmeye» (2) çalışan güncel uygulama da tehlikelidir. Bu çalışma, Arap rejimlerinin stratejisini açıkça reddetmektedir. Bekleme politikası terkedilmeli, ilk taşıyıcıları Arap Filistinli kitleler olan bir kurtuluş savaşı tercih edilmektedir. Bununla ilgili olarak, Filistin direnme örgütlerinin Mart 1971 ortak politik programlarında diğer şeyler arasında şunlar da yazılıdır: «Filistin ihtilâli, bir ulusal kurtuluş hareketidir. Yabancı işgaline karşı savaşan, kur-

tuluşun engellenemeyeceğine inanmış ve amaçlarına erişmek için savaşa katılmaya hazır kitlelerin bir hareketi olduğu için, bu anlamda, diğer ulusal kurtuluş hareketleri, sosyalist ülkeler ve bütün dünyadaki ihtilâlci ve demokratik güçlerle strateji ve taktikte fikir birliği içindedir. Bu demektir ki; Filistin halkının bütün ulusal sınıfları ve zümreleri, bütün örgütleri ve grupları, ideoloji ve ilkelerinden bağımsız olarak, silâhlı ulusal ihtilâle katılmaya çağırılmaktadır. Filistin ihtilâli, aşağıdaki ilkeler üzerinde, Filistin'in Arap toplumundaki gelişme hareketini temsil etmektedir:

a — Dünyanın karşı devrimci güçlerinin tarihin akışını durdurma stratejisinin bir parçasını temsil eden ırkçı bir işgale karşı savaş temeli üzerinde,

b — Halkımızın haklarını gaspetmiş ve ümitlerini yıkmış olan siyonist işgalin koruyucusu ABD'nin liderliği altındaki dünya emperyalizmine karşı savaş temeli üzerinde,

c — İçinde demokrasi, barış, adalet, özgürlük ve eşitliğin egemen olacağı; bütün düşünce ve inançlara saygı gösterileceği; bütün hakların ve özgürlüklerin korunacağı; feodal sömürünün, ırkçı ve dinsel aşağılamanın bütün şekillerinin ortadan kaldırılmış olacağı bir Filistinli Arap toplumu kurma amacı temeli üzerinde.» (3)

Bununla, İslâmî sosyalizmin uyguladığı yukardan düzenlenen ihtilâlin yerine aşağıdan gelen ihtilâl geçmektedir. Taban aktif ve bağımsız olmaktadır. Bu politika emperyalizmi de rahatsız etmektedir. Amaçlanan ihtilâlci halk savaşı, statükoyu değiştirmek ve emperyalizmin Ortadoğu'daki temellerini yıkmak istemektedir.

FİLİSTİN HALKININ ULUSAL YENİDEN DOĞUŞU

Filistin direnme hareketleri 1967'den beri, Filistinli kitleleri teslimiyet, ilgisizlik ve zorla kabul etti-

rilmiş savunma durumundan çıkarmayı; onlara cesareti, savaş hazırlığını ve dayanışmayı öğretmeyi başardılar. **Altı Gün Savaşı** sonrasına kadar Filistinli kitleler, yoksulluk ve sefalet içinde, dünyanın kendilerini kabul etmesini beklemişti. Ama ne büyük devletlerin hükümetleri ne de uluslararası örgütler, kovulan ve kaçan Filistinlilerin kaderini değiştirebiliyordu; yapabildikleri sadece yatıştırmaktı, ama bu hiç bir şeye yetmiyordu.

1948'de mültecilerin vatanlarına geri dönebileceklerini açıklayan ve bunu şimdiye kadar ısrarla yirmibeş kere tekrarlayan B.M. kararları kâğıt üzerinde kalmıştı. İsrail, Birleşmiş Milletler kararlarını tanımıyor ve mültecilerin sefaleti karşısındaki uzlaşmaz tavrını değiştirmeye de zorlamıyordu.

Filistinlilerin sessiz bekleyişi, dünyanın ilgisini kötü kaderleri üstüne çekmeye yeterli değildi; Arapların saldırganlığı, politik olduğu kadar askerî olarak da sadece İsrail'i haklı çıkarıyordu. Arap rejimleri, Filistin sorununun çözümünü çok uzakta görüyorlardı. İlk olarak Arap Ulusu'nun birliği sağlanmalıydı. Böylece, bizzat Filistinliler ulusal birlik olarak sorunlarını dile getirme olanağına sahip olmadıkları ve bu hakkı elde edemedikleri için, Filistin sorununu politik olarak Arap devletleri yönetiyordu.

Büyük 1967 yenilgisi, Arap devletlerinin, Filistin sorununu askerî olarak da yeterince temsil edemediklerini belgeledi. Mültecilerin sefaleti artmış ve yurda dönüş olanakları azalmıştı. Bu noktada Filistin direnme hareketi, İsrail'e karşı büyük ölçüde gerilla savaşını başlattı. Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi (FPDLP), gerillaların savaşını şöyle haklı gösteriyordu: «İsraillilerin ve Arapların haklarını ve insanlık onurlarını yeniden yaratacak olan kurtuluşlarının biricik yolu, başlattığımız silâhlı mücadeledir. Az gelişmiş ülkemizde. emperyalist ve karşı

devrimci güçlerin Vietnam örneğine göre yenilebileceğine inanıyoruz. Savaşın klasik şekline devam edecek ve böylece yeni yenilgilere uğrayacak olan bürokratik küçük burjuva Arap ülkelerinin tersine, Filistin hareketi bu yolu seçmiştir.» (4)

Filistinli stratejiler burada, askerî yönden son derece üstün bir durumda olan İsrail'in, konvansiyonel bir savaşla yenilemeyeceği varsayımından hareket etmektedirler.

«Gerekli olan şey, zayıfın kuvvetliye karşı koymasına olanak veren taktik olabilir; ve şüphesiz bu, zayıf tarafın kuvvetlerini kuvvetli tarafın zayıflarına karşı koz olarak kullanarak, silâhlı güçlerin karşı karşıya gelmesinden kaçınarak, küçük operasyonlarla işgalcilerin enerjisini azaltarak kitlelerin gücünü biriktirmek ve gerekli politik ve askerî kurumları kurmaktan ibaret olan partizan savaşı taktiğidir.» (5)

Bu gerilla savaşı, kamplardaki kitlelerin ilgisizliğini eyleme çevirerek, teslimiyeti ümite dönüştürerek, önceleri sadece bireyciliğin bulunduğu yerde dayanışma yaratarak ve herşeyden önce Filistinlilerin ulusal kaderini Filistinlilerin kendi ellerine geri vererek, yavaş yavaş Filistin halkının yeniden şekillendirilmesini teşvik ediyordu Filistin halkının ulusal **yeniden doğuş**unun belirleyici sembolü Filistin gerillalarının İsrail birliklerine karşı direnip onları çekilmeye zorladıkları **Karameh Savaşı**'dır. İsrail Ordusu bakımından Karameh çatışmasının askerî önemi çok azdı. Filistinliler içinse, onlarca bunca yıl süren ümitsizliği ortadan kaldıran ve gelecek için umut dolu işaretler getiren, çığır açıcı bir zaferdi. (6)

Askerî savaş ve özellikle Karameh dağınık Filistinlilerin kendilerini tekrar **uluş** olarak hissetmeye başlamalarına sebep oldu. «Silâhlı savaşın gerçek etkisi, kökü koparılmış ve dağıtılmış bir toplumu tekrar birleştirmektir. Bu anlamda direnme hareketi, ye-

ni bir kişilik yaratmakta ve Filistinlilerin ulusal bilincini uyandırmaktadır.» (7) Batı Ürdün'ün işgal edilmiş bölgelerinde ve Gazze şeridinde yaşayan Filistinliler, İsrail'deki Filistinliler gibi tekrar ortak yanlarının farkına varıyorlar ve ümitleniyorlardı. (8)

Direnme hareketinin savaşıyla Arap Filistinlilerin Diaspora'sı olarak tanımlanan yerde. Filistinlilerin coğrafî tecridinin yenilenmesine yardım eden bir iç birlik meydana geldi. **Research Center of the Palestine Liberation Organization**'un (*) açıklamalarına göre, 1967 Haziran Savaşı'ndan önce %57'si mülteci olan, %20'si Batı Ürdün'de, %6'sı Gazze'de, %12'si İsrail'de, %5'i Arap ülkelerinde ve ABD'de yaşayan 2.350.000 Filintinli vardı. (9) 1968'de tahminen 2,5 milyon kadar olan Filistinliler yeniden birbirlerine bağlılık duymaya başlamışlardı. (10) Askerî savaş, toplumsal-politik bir bağ da yaratıyordu. Mültecilerden, diyordu direnme hareketi, tekrar bir ulus oldu. (11)

Direnme hareketi, bu yeni birlik duygusuna hemen kurumsal şekillerini verdi. (12) Özellikle en önemli örgüt olan El Fetih, birbirinden yüzlerce kilometre uzakta bulunan mülteci kampları ve merkezlerinde politik temsilciliklerden bir ağ kurdu. Bu ağın temelinde, hareketin bölge komiteleri ile işbirliği yapan, kamplardaki mülteci komiteleri bulunmaktadır. Bölge komiteleri temsilcilerini, yönetim kurulu El Fetih'in politbürosu olan merkez komitesine göndererirler. Politik örgütten emir alan askerî örgüt El Assifa'dır.

En büyük ve en nüfuzlu direnme hareketi olan El Fetih'den başka, diğer önemli örgütler şunlardır: Georges Habaş'ın **Filistin Halk Kurtuluş Cephesi** (FPLP), Nayef Hawathmeh'in **Filistin Demokratik Halk**

(*) Research Center of the Palestine Liberation Organization: Filistin Kurtuluş Örgütü Araştırma Merkezi. (ç.)

Kurtuluş Cephesi (FPDLP), Ahmet Cibril'in **Halk Kurtuluş Cephesi,** Suriye'deki Baasçı **Saika** ve Irak'taki Baasçı **Kurtuluş Cephesi** (FLA). Bütün bu örgütler, Filistin işçi ve öğrenci birliklerinin de dahil olduğu birkaç diğer örgütle birlikte **Filistin Kurtuluş Hareketi** (OLP) içinde birleşmişlerdir. (13)

OLP, İskenderiye'deki 1964 Arap Zirve Toplantısı'nda kurulmuştu. Fakat, kurucuları olarak Filistinliler değil, tersine Nasır, Bin Bella, Burgiba ve Faysal gibi farklı eğilimdeki Arap devlet adamları ortaya çıkıyordu. OLP, politik olarak tamamen Arap devlet başkanlarına ve malî olarak da Arap ülkelerinin resmî organı Arap Birliği'ne bağımlıydı. OLP'nin askerî kolu olan **Filistin Kurtuluş Ordusu** da (ALP), Arap subayları tarafından yönetiliyordu. Filistinli askerlerden meydana gelen birlikler, Mısır, Irak ve Suriye'nin düzenli birlikleri içinde erimişti. OLP'nin lideri Şukeyri'nin elinde, onu Filistinlilerin temsilcisl yapacak hiç bir özerklik yoktu; Arap rejimlerinin kuklası rolündeydi.

Sürgündeki Filistin halkının gerçek ulusal temsilcisi olarak ancak El Fetih görülebilir. Filistinliler 1967'ye kadar Arap rejimleri tarafından yönetilmiş ve denetlenmişken, şimdi artık kendi kaderleri hakkında bizzat kendileri karar vermeye başlıyorlardı. Askerî, politik ve toplumsal kurumlarını tabandan yukarıya doğru kurarak, kendilerine Arap rejimlerinin OLP ile zorla kabul ettirdikleri kötürüm yönetim ve denetim cihazını kırıyorlardı. Daha 1968'deki Kahire'deki OLP'nin IV. Kongresinde, Filistin halkının yeni muhalefeti ortaya çıktı. V. Konogre'den itibaren, Filistinlilerin yasal temsilcileri olan kurtuluş hareketleri, OLP'nin kaderini ellerine aldılar. OLP'nin örgütsel yapısı şöyledir

1 — Ulusal meclis,
2 — Yürütme Komitesi,

3 — Askerî Yönetim,
4 — Filistin ulusal fonu,
5 — Özel kurum ve bürolar.

OLP'nin politikası, Filistin halkının bağımsız temsilcilerinin, direnme hareketlerinin, Filistin öğrenci birliklerinin, işçi örgütlerinin ve kadın birliklerinin temsil edildiği **Filistin Ulusal Kongresi** tarafından tespit edilir. Temmuz 1971'deki son ulusal kongrede sandalye dağılımı, El Fetih'e 33, Saika, Kurtuluş Ordusu (ALP) ve FPLP'ye 12'şer, FPDLP'ye 8, Cibril'in FPLP'sine 4 sandalye şeklindeydi. (14) OLP'nin karar organında-yönetim kurulu (CEOLP)-, 1971'deki IX. Ulusal Kongre'den beri El Fetih 4, Saika 2, FPLP, FPDLP ve FLA birer sandalye ile temsil edilmektedir. Bu çeşitli direnme hareketleri arasındaki ayrılıklar, gözlemciler tarafından her zaman **ideolojik** kategorilere göre sınıflandırılmaktadır. Bu, El Fetih'in milliyetçi, FPLP'nin küçük burjuva-anarşist, FPDLP'nin Marksist, FLA ve Saika reformist olarak nitelenmesine yol açıyor. Bir miktar gerçek payı varsa da, bu tip ayrımlar ana hatları basmakalıp ifadelerle anlamlı bir şekilde çizilmeyecek kadar karmaşık olan Filistin deneyinin kavranılmasını engellemektedir. Politik ve ideolojik yön kavgaları, aslında bütün örgütlerin içinde mevcuttur. Yalnız El Fetih'te bir Marksist grup ve Nasırcı, Suudi Arabistan yanlısı, Baasçı ve Cezayir yanlısı Marksist olmayan gruplar vardır.

Direnme örgütlerinin teori ve pratiği de pek açık olarak belirlenemiyor. Ulusal kurtuluş hareketlerinin diğer örnekleri ile - Cezayir veya Vietnam'la - bir karşılaştırma, başlangıç döneminde grupların birliğinin buralarda da pek kuvvetli olmadığını ve çeşitli eğilimlerdeki grupları bir arada tutan şeyin, sadece aynı savaş amacının kabul edilmesi olduğunu gösterir. Esasen Ürdün'deki iç savaştan sonra, Filistin direnme hareketinin dışa karşı birliği daha da kuv-

vetlenmişti. Meselâ -sadece bir örnek vermek için söylüyoruz- El Fetih lideri Yaser Arafat, Libya Devlet Başkanı Kaddafi'nin FPLP ve FPDLP'nin «yabancı bir ideolojinin ajanları», yani Marksist-Leninistler oldukları ve bu yüzden Filistin direnmesini sadece El Fetih'in temsil ettiği şeklindeki son mesajını, hareketi bölme denemesi olarak reddetmişti. (15)

Filistin direnme hareketleri arasındaki ayrılıkları doğru olarak anlayabilmek için, sadece sloganlara ve ideolojilere bakmak yetmez; tersine, her şeyden önce Haşimî rejimiyle olan çatışmanın pratikteki geçmişi gözden geçirilmelidir. El Fetih 1967 Haziran Savaşı'ndan sonra mülteci kamplarındaki Filistinli halkı örgütlemeye başladı. Bunun üzerine, teslimiyet içinde ve baskı altındaki kitlelerin bir kısmı toparlanıyor, temel çalışma içinde, kamp hayatının değiştirilmesinde, açık gösterilerde durumlarının değiştirilmesini politik olarak istiyordu. Aynı şekilde, önceleri Haşimî rejimi tarafından yönetilmiş olan Filistinli kitleler, artık bir iktidar unsuru oluyorlardı.

«Yirmi iki yıllık baskı, aşağılanma ve gizli polisle mahallî sömürücülerin oyunlarından sonra, kamplar artık ihtilâle uyanıyordu. Sürgünler, savaş içinde zincirlerini kopardılar; gizli polisi, onun casuslarını ve sömürücüleri kovup demokratik ve özerk bir yönetim kurdular.» (16) El Fetih, mülteci kamplarının içinde ve dışında, Filistinliler için okullar, çocuk yuvaları, hastahaneler, sosyal hizmetler, eğitim merkezleri, askerî eğitim kampları ve milis kuvvetleri kurdu. (17)

Böylece Filistinli kitleler, kendi sorunlarını kendileri çözmeye ve kendi hayatlarını kendileri yönetmeye başladılar. FPDLP, bu ihtilâlci örgütlenme biçimlerini Ürdün halkına da aktarmayı denedi. Bu denemenin 1969/70'de Ürdün fosfat sanayiindeki kış grevlerinde elde ettiği başarının çok sınırlı olmasına

rağmen, Haşimî rejimi için, bu örgütlenmenin Ürdün halkına bulaşması ihtimali gerçek bir tehlikeydi. Bundan dolayı, Haşimî yönetici kliği, 1970 sonbaharında ilk ağır vuruşu yaptı ve Filistin direnme hareketini yoketme savaşını başlattı.

Ürdün rejimi, Filistin direnme örgütlerinin toplumsal-politik çalışmalarının halk içindeki kendi iktidar temelini tehdit ettiğini gördüğü için, haklı olarak, kendisine meydan okunduğunu hissediyordu. Sık sık buradan, 1970'de Ürdün'de artık «ikili bir politik-toplumsal iktidar» bulunduğu sonucu çıkarılmaktaydı. «Esasen artık hiç kimseyi yönetmeyen bir hükümetin şeklen var olmasına rağmen bütün büyük şehirlerde ve ülkenin geniş bölgelerinde halk kitleleri egemendi. Amman halk milisleri tarafından yönetiliyor ve günlük hayat onların denetimi altında geçiyordu.» (18) Fakat burada görünüşe aldanılmaktaydı. Caddelerdeki milisler ve fedailer, bazı gözlemcileri, Ürdün'de gerçekten halk kitlelerinin yönetiminde olduğuna inandırmıştı. Fakat yönetim eskisi gibi Hüseynî kabilesinin elindeydi.

Filistinliler, ikili bir iktidar değil, sadece Haşimî rejimindeki toplumsal - politik olarak **paralel bir yapı** geliştirmişlerdi. Birini diğerinden ayıran şey **iktidar sorunudur.** Paralel yapılar, -ikili iktidar gibi- Ürdün devletinde iktidarı almaya hazırlanmak yerine, mevcut rejimin eksikliklerini gidermekte hak iddia ediyordu Haşimî rejimini yıkmak niyetinde olan FPDLP ve FPLP ile misafir oldukları ülkenin iç işlerine kesinlikle karışmama politikasını savunmakta olan ve bunu kısmen hâlâ da savunan El Fetih arasındaki belirleyici ayrılık kendini burada göstermişti.

FİLİSTİN DİRENİŞİNİN SORUNLARI VE AMAÇLARI

El Fetih, «fedailerin potansiyelini boş yere zayıflatmamak» (19) için Arap ülkelerinin iç çatışma-

larında taraf tutmamak görüşünden hareket etmekteair. El Fetih'in bakışı sadece Filistin'in kurtuluşuna yönelmiştir: «Güçler dengesinde veya iktidar kavgasında rol oynamak zorunda kalan mahalli bir güce dönüştürülmeye karşı duruyoruz ve durmakta devam edeceğiz. Bizi, düşmanın egemen olduğu, işgal edilmiş ülkemizden uzaklaştıracak herhangi bir şeyi yapmaya karşı duruyoruz ve durmakta devam edeceğiz.» (20) El Fetih, Ürdün'deki iç savaştan sonra da, Kahire'deki son Filistin Ulusal Kongresi'nde, FPLP ve FPDLP ile sert tartışmalara yolaçan, Haşimî rejimine karşı tarafsızlık politikasını koruyordu. (21)

El Fetih savaşçı bir görüşle, Filistin direnmesinin askerî potansiyelinin çok güçlü olan İsrail'in karşısında, Arap iç iktidar kavgalarında daha fazla zayıflatılmayacak kadar yetersiz olduğu gerçeğini ileri sürmektedir. Bundan dolayı, El Fetih'in kurduğu paralel yapılar, birincil olarak Haşimî devletindeki toplumsal-ihtilâlci sürecin hızlandırılmasına değil, tersine siyonizme karşı kurtuluş savaşı **için** Filistinli kitlelerin güçlendirilmesine ve örgütlendirilmesine hizmet ediyordu.

Fakat bu, sık sık iddia edildiği gibi, El Fetih'in tamamen milliyetçi ve son tahlilde küçük burjuva-Nasırcı bir direnme hareketi olduğu anlamına gelmez. El Fetih hiçbir zaman ihtilâle karşı çıkmamıştır. Fakat, kurtuluş hareketinin birincil hedefinin, Filistinli kitlelerin ihtilâlci olması gerektiğine inanmaktadır. Filistin ihtilâli, ancak bundan sonra kendi kavgasıyla Arap dünyasını değiştirecek ve ihtilâlci bir Arap ulusu yaratacaktır. Arap devletlerinin ilerici veya gerici karakteri, El Fetih için şimdilik, sadece Filistin ihtilâline karşı onaylayıcı veya reddedici davranışlarındadır. (22)

Bu yorumun soyut niteliği. Ürdün iç savaşında ortaya çıktı. Gerici Hüseynî rejimi, Filistin ihtilâlinin

Ürdünlü kitlelere yayılmasını beklemedi; tersine, direnme hareketi daha Haşimî egemenliğinin Ürdün halkı içindeki iktidar temeline vuramadan harekete geçti. Dikkatini Filistinli kitleler ve Filistin'in kurtuluşu üzerinde yoğunlaştırdığı ölçüde, Ürdün halkından ve oradaki egemenlilk ilişkilerinden uzaklaştığı için, El Fetih'in karışmama politikası, direnmeyi kuvvetlendireceği yerde zayıflatıyordu. Üstelik aynı karışmama politikası, -diğerleri arasında Amman ve Kahire anlaşmalarında- Haşimî rejimine tekrar tekrar verilen tavizler dolayısıyle paralel yapıların tamamlanması yerine ortadan kaldırılmasına yolaçtı.

El Fetih, Arap toplumundaki ihtilâlci sürecin Filistin savaşının kendine özgü örneğiyle hızlandırılacağına inanıyor, ama bu arada, Arap devletlerine toplumsal ihtilâlle, ulusal kurtuluş savaşı arasındaki karmaşık, diyalektik ilişkiyi gözden kaçırıyordu. Özellikle, Filistin direnme hareketlerinin kendi bölgelerini kurtarmak için, **yabancı** bir bölgeden harekete geçmek zorunda kalmaları şeklindeki, ulusal kurtuluş savaşlarında şimdiye kadar görülmemiş bu özel durum, onları, kendiliğinden Arap iç politikasının bir unsuru haline getirmekte ve Arap halkıyla işbirliğini zorunlu kılmaktadır.

Gerçi Arap kitleleri, Filistin direnme hareketinin ulusal problematiğine katılıyorlardı, ama kendi toplumsal-politik sorunları onlara daha yakındı. FPDLP, özellikle Ürdün halkını ilgilendiren bu sorunu ele almayı ve bunu Arap devletleri içinde sınıf çatışmalarına dönüştürmeyi deniyordu. (23) Bu arada FPDLP'nin ortodoks Marksist teorisi, özellikle dış dünyada, Ortadoğu'daki çatışmanın sosyalist çözümünün beklenebileceği biricik direnme hareketinin FPDLP olduğunun yayılmasını doğurdu. Fakat Filistin sorunun Marksist tahlili ve FPDLP'nin öne sürdüğü, ulusal ve toplumsal savaşın birliği şeklinde buradan çı-

karılan doğru yargının, şimdiye kadar büyük ölçüde sözde kaldığı da gözden kaçırılmamalıdır.

Ürdün halkıyla işbirliği yapma girişimi, ancak bir grevin kismî örgütlenmesine. tarım işçileriyle işbirliğine ve küçük bir kooperatif kurulmasına vardı ve böylece embriyonel aşamadan ötəye gidilemedi. İhtilâlci faaliyetin, özellikle Ürdün'de gelenekler ve özgül toplumsal düzenin çok büyük engelleriyle karşılaşması bir yana, Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi, o olmaksızın hiçbir ihtilâlci mücadelenin başarı şansına sahip olmadığı proleter temellerin kurulmasını başarabilecek köklü olanak ve araçlara da sahip değildi.

Filistin direnme hareketlerinin daha başka eksiklikleri de vardı. OLP'nin politik yönetimi, kısa süre sonra Filistinli kitlelerle dolaysız bağın eksikliğini hissediyordu. FPDLP'nin eleştirdiği gibi, bu, «bürokratik, tabandan kopmuş bir yönetimin ortaya çıkmasına yolaçıyordu. Bu bürokratik yönetim, gerilla savaşı içinde bulunan bir hareketin ilkelerine ters düşen imtiyazlar kazanıyordu. Bazı büyük örgütlerde, bir Filistin veya bir Filistin-Ürdün devlet cihazının başına gelmeye hazırlanan kontrolsuz lider klikleri kuruluyordu. Kendi tabanları ile bürokratik bir ilişki kurdukları için, Ürdün iç savaşı sırasında bu liderler, tamamıyle iflas ettiler.» (24) FPDLP, Filistin direnme hareketinin Lübnanlı kitleleri kendi amaçları için hareketin içinde tutmayı başaramadığı Lübnan'daki faaliyetleri yüzünden, OLP'nin halka karşı yanlış politikasını şöyle tahlil etmektedir: «Direnme hareketi, kitleleri katıştırarak ve kendisini, halkı İsrail saldırısına karşı gözeten bir koruyucu olarak göstererek kitleleri kendi tarafına çekmeyi deniyordu. Halkın bizzat hiçbir görevi yoktu. Halk, sadece kenarda oturacak ve direnme hareketinin İsrail saldırısıyla nasıl başa çıktığını seyredecekti. Fakat sonra gerçek

savaş başladığında, direnme hareketinin İsrailli düşmanı sadece sol eliyle yeneceğini sanmış oldukları ve kendileri sadece kenarda oturup direnme hareketinin zaferini seyretmek istedikleri için. kitlelerin direnme hareketine olan güvenleri ağır bir şekilde sarsıldı. Politika dışı kitleler, beklediklerinin tersi olduğunu gördüklerinde, direnme hareketine olan inançları sarsılıyor veya yıkılıyor ve bölgeyi boşaltıyorlardı. Bu, direnme hareketi ve Lübnan solu için de ağır bir darbeydi.» (25)

Benzer şeyler, Ürdün'deki kurtuluş hareketleriyle Haşimî rejimi arasındaki ilk çatışmalardan sonra da oldu. Bundan dolayı, El Fetih'ten Ebu İyad, Ürdün'deki krizden sonra özeleştiri yaparak şunları açıklıyordu: «Basın açıklamaları, fotoğraflar, afişler vasıtasıyla Arap kitlelerini hayran bırakmak yerine kadroların yapısının değiştirilmesine girişmek ve kitleleri daha çok aydınlatmak zorundayız. Daha ciddi çalışmalı, daha iyi eğitilmiş kadrolar kullanmalıyız. Sonucu belirleyecek olan, demagojik açıklamalar değil, tersine uzun vadeli bir stratejiyle uygunluk içinde olan bir pratiktir.» (26)

El Fetih'in Arap kitlelerinin sorunlarının çözümüne doğrudan doğruya yardım etmeden onları Filistin kurtuluş savaşı için harekete geçirmek isteyen anlayışı, son tahlilde Filistin'deki durumun eksik değerlendirilmesine de yolaçmaktadır. Böylece El Fetih, 1970'de İkinci Filistin Dünya Konferansı'nda, kurtuluş savaşının, baskı altındaki İsrail işçi sınıfının savaşıyla özdeş olduğunu ısrarla belirtiyordu. El Fetih'e göre, Sephardim Yahudilerinin İsrail'deki kötü hayat şartlarını protesto etmeleri de, Filistin direnme hareketinin Filistin'de herkes için, ırkçı olmayan ve eşitlikçi bir devlet kurma amacıyla uygunluk içindedir. (27) Fakat ne İsrail işçilerinin grevleri ne de **Black Panthers**'in gösterileri şimdilik El Fetih'in mü-

cadele ettiği siyonist Yahudi Devleti kavramına yönelmediği için, İsrail'deki toplumsal sürtüşmeler hakkındaki bu yargı hayalîdir. (28)

İsrailli kitlelerin Filistin direnme hareketleriyle dayanışması, herşeyden önce İsraillilerin ulusal çıkarlarına ters düşer. Siyonist ideoloji ve onun Arap tehlikesine karşı sürekli uyarısıyla şartlanmış olan İsrailliler, direnme hareketinin Yahudilerle barış içinde ve özgürce işbirliği yapma istekleri teminatından çok, Şukeyri'nin yoketme çağrılarına inanmaktadırlar. «İçinde Yahudilerin, Hıristiyanların ve Müslümanların uyum içinde birlikte yaşayacakları bir demokratik Filistin devleti» (29) perspektifi de, İsraillileri, böyle bir arada yaşamanın şimdiki İsrail'deki hayattan daha emin ve daha mutlu olacağına inandıramaz. İsrailliler, haklı olarak, böyle bir devlet içindeki rollerinin yeterince belirlenmediğini ileri sürüyorlar. Filistinliler, buna bütün ihtilâlciler gibi şöyle cevap vermektedirler: Ancak âdil, ırkçı olmayan ve sosyal bir devlet için ortak savaş, onun kesin yapısını belirleyebilir. (30) Bu düşünce temelde doğrudur; fakat yöneldiği İsrailli kitleleri Arap Filistinli meydan okumasının güvensizliği ve korkusu içinde bıraktığı için, bugünkü Ortadoğu konumunda yetersizdir.

Filiştin direnme hareketi şimdiye kadar İşrailli kitlelerle dayanışmayı ne kadar az başardıysa, işgal edilmiş bölgelerdeki durumu da o kadar zayıftır. Filistin direnme örgütlerinin anladığı gibi bir gerilla savaşını başarılı olarak oluşturabilmek için, partizanlar düşmanın silâhlı güçlerini kendi bölgesi üzerinde rahatsız edebilmelidirler. (31) Fakat Filistinliler, geniş ölçüde Ürdün ve Lübnan bölgelerinden harekete geçmek zorunda kalmaktadırlar. İsrail'deki ve işgal edilmiş bölgelerdeki Arap direnişi, örgütlü bir yapıya sahip değildir ve İsrail işgal gücüne karşı büyük ölçü-

de anarşist-terörist karakterde, bağımsız vuruşlardan meydana gelmektedir. Arap Filistinli direnmesi, 1930' ların sonundaki İngiliz - Siyonist ittifakın saldırısının yaralarını bugüne kadar saramamıştır. İşgal edilmiş bölgelerdeki İsrail askerî makamlarının sistematik baskısı, askerî direnmenin odak noktasının oluşmasını engellemektedir. (32)

Üstelik, El Fetih'in Ürdün-İsrail sınırındaki askerî temellerinin Haşimî rejimi tarafından yıkılmasından beri, İsrail'deki ve işgal edilmiş bölgelerdeki gerilla savaşı, gittikçe zayıflamakta, ama İsrail'in güvenliği için sürekli varolan bir tehlike olmaya devam etmektedir. (33) İşgal edilmiş bölgede İsrail Ordusu'nun hiçbir zaman kıramayacağı Filistinlilerin pasif direnişi, eskisi gibi önemini korumaktadır. (34)

Filistin direnme örgütlerinin bugün içinde bulunduğu askerî durum gözönüne alındığında, **Halk Savaşı** (35) anlayışı, yani devrimci kitlelerin bir savaşı, hemen hemen hayalî olmaktadır. Filistin direnme hareketleri, hâlâ partizan savaşının ilk aşamasında bulunuyorlar; hatta 1970/71 İsrail-Ürdün baskısı ve buna bağlı iç fraksiyon kavgaları onları önemli ölçüde zayıflatmıştı. İsrail ordusu daha uzun süre Ortadoğu'nun en güçlü ordusu olarak kalacaktır; gerillaların bu orduyu tehlikeye düşürmesinden değil olsa olsa rahatsız etmelerinden sözedilebilir. İsrail'in hayatî öneme sahip kurumlarına karşı, bir taraftan İsrail'in kendine olan güvenini ve diğer taraftan ülkenin ekonomik gelişmesini sarsacak olan uzun süreli şiddet kullanımı stratejisi de şimdiye kadar çok az etkili olmuştur. (36)

Filistin direnme hareketinin durumu, Vietnam, Portekiz Ginesi veya Cezayir ve Küba'daki kurtuluş savaşlarına göre daha elverişsizdir. Filistin örgütleri kendi vatanlarında harekât yapmamakta; tersine, İsrali Ordusu'na yabancı bir bölgeden saldırmak zo-

runda kalmaktadırlar. Fakat bu ülkelerde Filstin direnme hareketleri sadece desteklenmekle kalmıyor, üstelik onlarla savaşılıyor da; meselâ Kuzey Vietnam'ın Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne yardım ettiği ölçüde, hiçbir Arap ülkesi, Filistin direnişini desteklememektedir. Ayrıca Filistinlilerin savaşını, sağlam politik bir liderlik veya ihtilâlci bir parti yönetmemektedir. Nihayet, İsrailli düşmanlar, Afrika'daki Portekizliler gibi yabancı sömürgeciler ve Vietnam'daki Amerikalılar gibi emperyalist işgalciler değil, tersine **bağımsız ulus** şeklinde İsrail'de örgütlenmiş göçmenlerdir.

Vatanın kurtarılması savaşında Filistin direnme hareketinin dolaysız askerî kazancının az olmasına rağmen, örgütlerin başarıları daha çok dolaylı olarak ortaya çıkıyor. Bu örgütlerin **Altı Gün Savaşı**'ndan sonraki gerilla girişimleri, İsrail'in dokunulmazlığı efsanesini yıkıyor ve sürgündeki Filistin halkına kişiliğini geri veriyordu. Eğer İsrail ve dünya, yaklaşık yirmi sene Filistin sorununu görmezlikten geldikten sonra, tekrar Filistinlilerle ilgilenmek zorunda kaldılarsa, bu, direnme hareketlerinin başarısıdır. Onların mücadelesi, Filistinli kitlelerin haklarını ve olanaklarını hatırlamalarına sebep oldu Arap devletlerinin vâsiliğini ortadan kaldırıyor ve tabandan yukarı doğru örgütleniyorlardı. Harekete geçirme çabaları ve faaliyetleri, Arap rejimlerinin sınıf karakterini ortaya çıkarıyor ve «objektif olarak» Arap ülkelerindeki «çelişkilerin keskinleşmesinin ilk kıvılcımı» (37) görevini yapıyordu. Paralel yapılar, doğrudan doğruya Filistinli kitleler için meydana gelmişlerse de Arap rejimlerinin otoriter yürütme gücüne karşı bir alternatif göstererek Ortadoğu'da örnek oluyorlardı.

FİLİSTİN DİRENMESİNE KARŞI SAVAŞ

Filistin başkaldırmasının Arap kitleleri üzerindeki sosyal devrimci etkilerinden, özellikle Lübnan ve

Ürdün'de korkuluyordu. Her iki ülkede de rejim ve direnme arasındaki iç savaşa benzer çatışmalar oldu. Bu sırada, Filistinlilerin başına en kötü şey Ürdün'de geldi. Burada Haşimî rejimi, fedailere karşı sistematik provokasyonlar politikası uyarınca, (38) direnme hareketlerine ve kamplarındaki savunmasız sivil halka karşı 1970 sonbaharında, anlatılamayacak kadar gaddar bir yoketme seferine başladı. (39) 1970 Eylül'ünde direniş kıralamadığı için, Ürdün Ordusu, 1971 Temmuz'unda katliamı tekrarlıyor; Filistinlilerin kökünü kazımak için şehirleri ve ülkenin geniş bölgelerini tahrip etmekten çekinmiyordu. (40) Ürdün baskısının vahşeti en açık olarak, 91 fedainin, baş düşman İsrail'e sığınmalarında ortaya çıkmıştı. (41)

Arap devletleri, Hüseyin'in kitle katliamına devam etmesini önleyebilmek için hiç bir tedbir almadan (42), katliamı sözle mahkûm ettiler. (43) El Fetih, bu tavrın, «bütün Arap rejimlerinin maskesini alaşağı ettiğini» ve olayların, «Arap dünyasında ihtilâlci bir hükümete benzer bir şeyin bulunmadığını» ispat ettiğini söylüyordu. «Hiçbir ihtilâlci Arap hükümeti, Filistin halkının, emperyalizmin kuklası Hüseyin gibi bir despot tarafından boğazlanması sırasında kenarda oturup seyretmezdi.» (44) Fakat Haşimî rejiminin tasfiye politikası, sadece, bütün küçük burjuva Arap rejimlerinin Filistinlilerin ihtilâl denemesine karşı gizlice duydukları şeyin gerçeğe dönüşmesini temsil ediyordu. (45)

Ürdün'deki katliam, başkalarının da işine geliyordu. «Emperyalist devletler, uluslararası bir çatışma şartlarında direnme hareketlerinin tasfiye edilemeyeceğinin hemen farkına varmışlardı. Bunun için, Arap ülkeleri içindeki en gerici müttefiklerini saldırıya geçirdiler.» (46) ABD'nin, Ürdün rejimine -1970'den beri gitgide daha fazla- malî, ekonomik yardım

ve herşeyden önce silâh yardımı yapması boşuna değildi. (47)

Direnme hareketi İsrail bölgesindeki gerilla savaşını önemli ölçüde zayıflattığı için, Haşimî yönetiminin Filistinlilere karşı yoketme seferinden İsrail de yararlanıyordu. Üstelik, sürgündeki kuvvetli bir Filistin Ulusu, İsrail'e karşı sürekli bir tehdit anlamına geliyordu. Çünkü, sadece Filistinlilerin varlıkları bile, İsraillilere, bu halkın ülkesini zaptettiklerini hatırlatmakta ve bunların ilerdeki zaferinden korkmalarına yolaçmaktadır. İsrail Genel Kurmayı'nın Ürdün'e Hüseyin'in yararına müdahale etmek istediklerini sık sık tekrarlaması, İsraillilerin çıkarlarının nerede olduğunu belgelendiriyordu. (48) Değiştirilmesi birincil olarak Filistinlilerin hayatî çıkarları için gerekli olan **statüko**'nun devam ettirilmesi, şimdilik Arap rejimleri ve emperyalist devletler gibi İsrail'in de yararınadır.

Haşimî rejimi ile Filistin direnmesi arasındaki çatışma bugün de devam etmektedir. 1970 Eylül'ünde binden fazla ölüye, 1970 Kasım'ında, 1971 Şubat ve Mart'ında birkaç yüz kurbana ve 1971 Temmuz'unda bir kere daha birkaç bin ölüye malolan Ürdün'ün yoketme seferlerine rağmen, Filistin direnmesi ölmemiştir. (49)

Zamanın akışının Filistin sorununu yoluna koyacağı düşüncesinin bir yanılgı olduğu ortaya çıkmıştır. (50) Filistinliler varolduğu sürece, zaman hiç bir şeyi çözemez. Bassem Sirhan, sürgündeki Filistinli çocuklar hakkındaki sosyolojik bir incelemesinde şu sonuçlara varıyordu: (51)

«1 — Filistinli çocuklar, yüksek seviyede bir ulusal bilince sahiptirler. Kim olduklarını, düşmanlarının kim olduğunu, nereden geldiklerini ve onları şimdiki duruma neyin getirdiğini biliyorlar.

2 — Filistinli çocuklar kendilerini sadece Filistinliler olarak görüyorlar.

3 — Filistinli çocuklar, ne yeniden yerleştirilme ne de tazminat kabul ediyorlar; Filistin'e geri dönmekte ısrar ediyorlar.

4 — Filistin, Filistin çocuklarının vatanları olarak gördükleri biricik yerdir.

5 — Dağıtma, sürgün ve mülteci hayatı, Filistin halkının ulusal birliğini yoketmemiştir. Gelenekler, değerler ve duygusal bağlar korunmuştur.

6 — Bütün Filistinli çocuklar, Filistin'in bir Arap ülkesi olduğuna inanıyorlar.

7 — Filistinli çocuklar, vatanlarını kurtarmaya tamamen kararlıdırlar. (...)»

Sonuçları, diğer çalışmalar ve kısmen uluslararası kaynaklar (52) tarafından da doğrulanan Sirhan'ın incelemesi, Filistinli çocukların **ulusal bir bilince** sahip olduklarını ve kendilerini, vatanlarını Filistin'e eskisi gibi bağlı hissettiklerini açıkça göstermektedir. Bundan dolayı Sirhan, kamplardaki Filistin gençliğini, biraz duygusal olarak fakat kendi açısından hiç de haksız olmayarak, «kurtuluş kuşağı» olarak adlandırıyor. Buradan, Filistinlilerin gelecek kuşağın da, Filistin'in kalbinde değil, UNRWA'nın mülteci kamplarında büyümüş olmasına rağmen, ulusal haklarının gerçekleştirilmesi için savaşacağı sonucu çıkıyor.. Onların gücü, yoksul bir kamp hayatından başka kaybedecek hiçbir şeyleri olmamasındadır ve bundan dolayı vatan ve kurtuluş için en üst biçimde mücadeleye girebilmektedirler.

Bu güç, ümitsiz veya son derece anlamsız olarak nitelendirilebilir. Fakat, -Filistinliler ve onların kamplardaki sürgün hayatı hakkında bilgi sahibi olunması ölçüsünde- bu gücü hesaba katmak gerekir. Filistinlilerin savaşı, «sadece bir Filistin devletinin kurulmasıyla» (53) veya Filistin halkının fizikî olarak

toptan ortadan kaldırılmasıyla sona erdirilebilir. Sonuncusunu, Haşimî kralı, 1970 Eylül'ünden beri denemektedir ve bu sırada ABD ve İsrail tarafından, yukarda belirttiğimiz sebeplerden, malî ve askerî yönden desteklenmektedir. Hüseyin, «Filistin sorununu, sadece Filistinlilerin savaş güçlerini parçalayarak değil, ayrıca mültecileri fizikî olarak yokederek de çözecekti. Böylece, vatanları için ısrar eden önemli sayıda Filistinliyi artık dikkate almak zorunda kalmayacak bir düzenleme başarılabilecekti.» (54)

Haşimî rejiminin Filistin kurtuluş hareketlerine karşı yoketme seferini teşvik etmek için, Filistinlilere uygulanan ilk sonbahar katliamından beri, ABD'den Ürdün'e gelen silâh miktarı artmaktadır. (55) Ürdün kralı silâh yardımları için artık endişe etmiyor. «Çünkü, 1970 sonbaharından beri, Amerikan yardımı İsrail üzerinden akıyor. Hatta tanklar Hayfa'ya indiriliyor ve İsrail toprakları üzerinden Ürdün'e gönderiliyor. Bundan dolayı, Filistinlilerin yokedilmesi için gerçek bir İsrail-Ürdün savaş ittifakından sözetmek abartma olmaz.» (56) İsrail Ordusu, Hüseyin'i, Filistinlilere karşı savaşının tehlikeli dönemlerinde de doğrudan doğruya destekliyordu. (57)

20 Mart 1972'de Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Ortadoğu görevlisi Joseph Sisco, ABD'nin, İsrail ve Ürdün'e birlikte askerî yardımı sürdüreceğini açıklıyordu. ABD hükümeti bununla ilk kez resmî olarak, İsrail ve Ürdün'e yaptığı askerî yardımlara aynı önemi veriyordu. (58) Askerî çabalarının yanısıra, Ürdün, İsrail ve ABD, Filistin halkını Ortadoğu çatışmasının çözümünün dışında bırakmak için, politik çabalarını da kısmî olarak koordine ediyorlardı. (59) İsrail ve Ürdün hükümetlerinin temsilcileri arasında, hepsi de ilgili Filistinlileri katmadan Filistin sorununu yoluna koymak amacını güden çok sayıda gizli görüşmeler oldu. (60)

Statükonun devamına karşı Filistinlilerden gelen tehlikeyi zararsız hale getirmek için Hüseyin'in son buluşu, İsrail'in onayı ile, Batı Ürdün'de bir «özerk Filistin eyaleti» kurma plânıdır. (61) Filistin Kurtuluş Hareketleri Örgütü (OLP), bu tasarının, «Filistin sorununu tasfiye etmeyi» (62) amaçladığının hemen farkına vardı. Arap Cumhuriyetleri Birliği (Mısır, Libya, Suriye), bir açıklamada, Haşimî rejiminin planının «Filistin meselesini **(cause palestinienne)** tasfiye ettiğinden, Arap dünyasını böldüğünden, siyonizmin ve emperyalizmin istilâsını ve hâkimiyetini kolaylaştırdığından sözediyorlardı.» (63) ABD, Hüseyin'in tasarısına karşı olumsuz tavır takınmadı. İsrail ise önce Batı Ürdün'ün işgal edilen kesiminden geri çekilmeyi reddetmiş, ama arkasından Hüseyin'e hemen dolaysız görüşmeler teklif etmişti. (64)

Gerçekten İsrail, Filistin halkının sesini daha fazla yükseltmemesi ile, bütün ilgili devletlerden daha çok ilgilenmek zorundadır. Çünkü eskisi gibi kurtuluş hareketlerinin birincil isteği, içinde İsraillilerin ve Arapların hayat haklarını koruyabilecekleri bir demokratik Filistin devletinin kurulması için siyonist devletin ortadan kaldırılmasıdır. Sadece Filistinlilerin vatanları üstüne iddiaları biile, siyonizmin İsrail Devleti'ne verdiği meşruiyeti tehlikeye düşürmektedir. Bundan dolayı, Filistin Kurtuluş Örgüt'ünden (OLP) Abu Ammar, bu konuda şunları söylemektedir: «Filistin ihtilâli, politik olaylarda etkili bir unsur olarak kaldığı sürece, İsrail uğrunda çaba harcadığı hedefine güvenlik içinde erişemeyeceği için, hiçbir zaman bir barış anlaşmasını kabul etmeyecektir. Tarihsel-kültürel yerleşme ve mülkiyet haklarında biricik ve son söz Filistin halkınındır.» (65)

Filistin halkı sürgünde yaşamak zorunda kaldığı sürece, İsrail, Arap toprağı üzerinde kendi varlığını, Filistin üstünde kendi iddiasını ve kendi devlet

şeklini yeniden kurmak problemleriyle karşı karşıyodır. Filistinli mülteciler varoldukları ve ayrıca Hayfa, Yafa, Kudüs v.b. yerlere geri dönme isteklerini ortaya koydukları sürece, siyonist İsrail Devleti, kendi kendisiyle çelişme içinde yaşamak ve genç bu sebepten, varolma hakkını, dünyanın ve kendisinin önünde tekrar tekrar meşrulaştırmak zorundadır. İsrail Parlamentosu'nun, 16 Mart 1972'de bir kere daha, «Yahudi halkının İsrail toprağı üstündeki haklarını değiştirilemez» (66) olarak tanımlaması boşuna değildi.

İsrail, kendisini **siyonist** bir devlet olarak kabul ettiği sürece, hukuk tarih, ahlâk ve şiddetin bütün alanlarında Filistinlilerin meydan okumasından kurtulamaz; **siyonist** teşekkül olarak varlığını tehlikeye düşürmek istemiyorsa, Filistin halkının ulusal haklarını tanıyamaz. Böylece, sorun, **siyonizm** için-fakat Yahudiler için değil- çözülemez olarak kalıyor. Ancak, ulusal isteklerini ileri sürme durumunda olan Filistin halkı ortadan kalkarsa, siyonist İsrail meşru olarak, rahatsız edilmeksizin ve vicdan rahatlığı içinde varolabilir. Ünlü siyonist ve İsrailli bakan Menahem Begin, **Ein Haroresh** kibbutzunda kendisine, İsrail'in Arap halkının varlığını niçin tanımadığı sorulduğunda bu çelişkiyi en iyi şekilde açıkladı «Bak, dostum! Bir **Filistin** fikrini kabul ederseniz, Ein Haroresh'te yaşama hakkınızı yok edersiniz, Eğer burası Erez İsrail değil Filistin ise, siz o zaman, toprağı işlemiş olan göçmenler değil, işgalciler ve toprak hırsızları **(envassiheurs)** olursunuz. Eğer burası Filistin ise, o zaman burası, siz buraya gelmeden önce burada yaşamış olan halka aittir. Sadece burası Erez İsrail ise, Ein Haroresh ve Dagania B'de yaşama hakkına sahipsiniz. Eğer burası sizin ülkeniz, sizin vatanınız, atalarınızın ve onların çocuklarının ülkesi

değilse o zaman burada işiniz ne? Demek ki siz, başka bir halkın içine geldiniz, iddia edildiği gibi onu kovdunuz ve toprağını aldınız.» (67)

Dipnotlar :

1 — El Fetih'in 5. Yılı, **Resistentia - Schriften,** No. 9, 1970

2 — The Palestine National Liberation Movement - Fateh (Ed.), Political and armed struggle, Amman/Kahire, tarih yok, s. 9.

3 — Almancaya çevirisi, **Resistentia - Schriften**'de, No. 12, 1971.

4 — Almancaya çevirisi, ASTA der TH Aachen (Ed.), Dokumente des palastinensischen Befreiungskampfes, Aachen, tarih yok.

5 — Fateh (Ed.), Political and armed struggle, a.g.e., s. 23

6 — Bkz. Hisham Sharabi, Palestine Guerillas - Their credibility and effectiveness, Beyrut 1970; Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, **Le Monde Diplomatique**'de, Mart 1969

7 — Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, Paris 1970, s. 152

8 — Hisham Sharabi, Palestine Guerillas..., a.g.e., s. 23

9, 10 — Bkz. Hisham Sharabi, Palestine Guerillas..., a.g.e., s. 23.

11 — Bkz. Michael Hudson, The Palestinian Arab Resistance Movement: Its significance in the Middle East crisis, **The Middle East Journal,** No. 3, 1969

12 — Bkz. El Feth, La révolution palestinienne **et** les juifs, a.g.e.

13 — Bkz. Michael Hudson, a.g.e.; Gérard Chaliand, a.g.e.; Hisham Sharabi, a.g.e.

14 — **Le Monde,** 19.9.1971

15 — **Le Monde,** 3.8.1971

16 — El Feth, La révolution palestinienne et les juifs, a.g.e., s. 57 v.d.

17 — Bkz. Michael Hudson, The Palestinian Arab Resistance..., a.g.e.; Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, a.g.e.; Hisham Sharabi, Palestine Guerillas..., a.g.e.

19 — Christian Pillwein, Palestinensische Revolution, **Neues Forum**'da, Viyana, No. 202/203, 1970

19 — The Palestine National Liberation Movement - Fateh,

Message from Fateh to the Lebanese People, Beyrut 1969; Hisham Sharabi, a.g.e.

20 — The Palestine National Liberation Movement - Fateh Message from Fateh to the Lebanese People, a.g.e.

21 — **Le Monde,** 15.7.1970

22 — Bkz. . Feth, Kayf tanfayir al-thawrah al-sha'-biyyah al-musallahah, Amman 1966

23 — Bkz. Hisham Sharabi, Palestine Guerillas..., a.g.e.; Heidelberg'de yayınlanan FPDLP'nin gazetesi **El-Cephe.**

24, 25 — **El-Cephe,** 1970 sayıları.

26 — **Resistentia - Schriften,** No. 11, 1970

27 — **La Voix de la Revolution** (Rabat), 22.6.1971; Bkz. Hisham Sharabi, Palestine Guerillas.., a.g.e., s. 38 v.d.

28 — Uri Avneri, Ein Bruderkrieg zwischen Semiten, a.g.e.; **İsrael-Palestine** (Brüksel), No. 3/4, 1971

29 — Bkz. Leila S. Kadi, Basic political document of the armed Palestinian Resistance Movement, Beyrut 1970

30 — Bkz. Fetih, Kayf tanfayir..., a.g.e.; Michael Hudson, The Palestinian Arab Resistance..., a.g.e., s. 304

31 — Bkz. G. Verjat, Proche - Orient..., a.g.e., s. 39; Fetih, Political and armed struggle, a.g.e., s. 21 v.d.

32 — Bkz. **Le Monde Diplomatique,** Temmuz 1970; **The Times,** 28.10.1969; Hisham Sharabi, Palestine Guerillas..., a.g.e.

33 — **Le Monde,** 18.9.1971

34 — **Le Monde,** 25.9.1970 ve 18.9.1971; Moyen - Orient - La Mission d'Enquête de l'A.I.J.O., a.g.e.

35 — Bkz. Fateh: Political and armed struggle, a.g.e.; **Resistentia - Schriften**'de **Al-Fatehs Theorie und Praxis des bewaffneten Kamfpes** isimli yazı, No. 10, 1970

36 — Bkz. Michael Hudson, The Palestinian Arab Resistance, a.g.e.; Y. Harkabi, Fedayeen Action and Arab Strategy, **Adelphi Papers**'da (Londra), No. 53, 1968; Hisham Sharabi, Palestine Guerillas..., a.g.e.

37 — Muhammed Kischli, Kapitalismus und Linke im Libanon, Frankfurt/Main 1970, s. 122

38 — **Fateh** (Beyrut), No. 10, 1970

39 — Bkz. **Time,** 28 Eylül 1970; **Stern,** 11 Ekim 1970; **Konkret,** No. 21, 1970; **Der Spiegel,** No. 7, 1971

40 — Bkz. **Le Monde**, 18/19-7, 20-7 ve 21 7.1971; **The Times,** 22.7.1971

41 — **Le Monde,** 20.7.1971

42 — **Le Monde,** 18/19.7.1971

43 — **Le Monde,** 27/28.9.1970 ve 25/26.7.1971

44 — **Konkret,** No. 21, 1971

45 — Bkz. Hisham Sharabi, Palestine Guerillas, a.g.e. s. 45 v.d.

46 — Nayef Hawetmeh, Aktaran El-Cephe (Heidelberg), 20.9.1970

47 — **Le Monde,** 20.7.1971

48 — **Le Monde,** 27/28.9.1970

49 — Eylül 1970'den bu yana olan olaylar için bakınız. Le Monde, 18.9.1971; **Fateh,** 23 Mart 1971

50 — UNRWA'nın yıllıkları.

51 — Bassem Sirhan, Palestinian Children: **The Generation of Liberation,** Beyrut 1970, s. 49 v.d.

52 — UNRWA'nın Ürdün, Suriye ve Lübnan mülteci kamplarındaki eğitim kurumlarının raporları, UNRWA'nın yıllık raporları, U. N. Document, 1955'den bu yana.

53 — Gérard Chaliand, La résistance palestinienne, a.g.e., s. 159

54 — Hans Henle, Der neue Nahe Osten, a.g.e., s. 159

55 — **Le Monde,** 20.7.1971 ve 22.3.1972

56, 57 — Hans Henle, a.g.e., s. 140, 139

58 — **Le Monde,** 22.3.1972

59 — Bkz. **Time,** 11.11.1970

60 — *Les contacs secrets jordano - israéliens,* **Le Monde**'da, 16.3.1972

61 — Bkz. **Le Monde,** 16-3 ve 21.3.1972

62 — Les organisations palestiniennes rejettent le plan de fédération proposé par le roi Hussein, **Le Monde**'da, 18.3.1972

63 — **Le Monde,** 21.3.1972

64 — Bkz. Le Monde, 16-3 ve 18.3.1972

65 — Abu Ammar ile röportaj, Almancaya çevirisi, **Resistentia - Schriften**'de No. 12, 1971

66 — Le Parlement israélien réaffirme les'droits inaliénables du peuple juif' sur saterre, Le Monde, 18.3.1972

67 — Yedioth Ahronoth, 17.10.1969, aktaran Eli Lobel, L'escalade àl'intérieur de la société israélienne, **Partisans**'da, No. 52, 1970.

SONSÖZ

ÖZET VE GENEL BAKIŞ

Siyonist hareket, 19. yüzyılın sonunda, Yahudilerin kaderini-özellikle Doğu Avrupa'daki - düzeltmek için meydana geldi. İçinde, dünyanın bütün Yahudilerinin nihayet emin bir yurt bulacakları bir **Yahudi Devleti** kurmayı kendisine amaç olarak seçmişti. Yurdun yeri olarak, 2000 yıl önce Yahudilerin yaşadığı ve birçok İsraillinin hâlâ yaşadığı Diaspora'da da kendisini efsanevî -dinî yönden bağlı hissettiği Filistin tespit ediliyordu. Dağılmış Yahudi halkının **Kutsal Ülke**'deki bir rönesansı şeklindeki siyonist ideal, ilk dönemlerinde tamamıyle **hümanist** idi.

Fakat, bir hareket fikirleriyle değerlendirilemez. Belirleyici olan, teorinin dönüştüğü pratiktir. Siyonist amaçlar da, yazılanlara veya söylenenlere göre değerlendirilemez; tersine, sadece ortaya çıkan gerçek lik değerlendirilebilir. Siyonizmin Yahudilerin kurtuluşunu isteyen hümanist içeriğinin, pratikte sadece insanlık dışı bir yolla gerçekleşebildiğini yalnızca metafizik bir görüş açısı görmezlikten gelebilir. Yahudilere yapılmış haksızlıklardan doğmuş olan siyonizm, daha sonra bizzat gerçekleşebilmek için, Yahudilerin haksızlık yapmasına yolaçmıştır.

Siyonizmin acı diyalektiği ancak, gerçekleşmeyi denediği coğrafî bölge üzerinde toplumsal-tarihsel olarak izlendiğinde ortaya çıkar. **O zaman, siyonistlerin Filistin'de yaşayabilmek için, Filistinlilerin hayat haklarını gaspetmek zorunda olduğu açıklık kazanır.** Böylece Yahudilerin dağınıklığının kısmen ortadan kaldırılmasının sonucu, bugün bir Filistinli Diaspora'sı olmuştur.

Bu sonuç önceden görülebilmişti. Siyonistler de bunu önceden anlayabilmişlerdi; çünkü Yahudilerin Filistin'e dönmesini istediklerinde orada yarım milyon yerli Arap yaşıyordu. Buna dikkati çeken Yahudiler o zaman da yeterince vardı. Meselâ, Amerika'nın Pennsylvania eyaletinde mahkeme başkanı olan Mayer Sulzberger, siyonizmi, «Filistin'i hiç görmemiş veya hiç bir zaman görmeyecek olan dışardaki insanların isteklerini, Filistin'de yaşayan halka zorla kabul ettirerek onu boyunduruk altına almak veya kendi kaderini tayin hakkını gaspetmek istemekle, «suçluyordu.» (...) Demokrasi, bir ülkede yaşayanların kendi egemenliklerini belirleyebileceğini ve iktidarlarını koruyabileceklerini söyler.» (1)

Siyonizm, Filistin halkının haklarını reddettiğinde, Filistinlilerin çıkarları ve istekleriyle çatışmayı, zorunlu olarak kışkırtacaktı. Günümüzde **Arapların düşmanca tavrı üstüne olan suçlamalar, Siyonizmin Araplara karşı düşmanlık politikasından soyutlandığı sürece haksızdır.** «İsrail, Arapların çıkarlarına isteyerek zarar vermiştir.» (2) Siyonist liderler bunu biliyorlardı ve bundan dolayı, Filistin halkıyla karşılaşmayı, kendilerinin bundan muzaffer olarak çıkabilecekleri bir şekilde hazırladılar. **Filistin'de tam iktidar talebi** ile uyuşmayacağı için, siyonizm hiçbir zaman Filistinlilerle uzlaşamazdı. «Bağımsızlık savaşındaki (1948, W.H.) zaferden sonra» bile, «İsrail'in önünde iki yol vardı: Ya sabırla ve fedakârlıkla, Arap-

larla barışmayı denemek ya da varlığını askerî güce dayanarak sürdürmek. Batı devletlerinin o zaman büyük ölçüde yapılan ve her zaman için devam edeceğe benzeyen yardımına dayanarak ve ABD'nin dünya politikasındaki politik ağırlığını son derece iyimser bir şekilde yorumlayarak, İsrail'in politik yönlendiricisi Ben Gurion, birinci yolun bütün savunucularını tasfiye etti ve kendini sürekli olarak Arapların gözünü yıldırma politikasına verdi.» (3)

İsrail bugün de bu **sertlik politikasını** sürdümektedir. Siyonist politikacılar, B.M.'in 1967 tarihli kararının (işgal edilmiş bölgelerden çekilmek, mülteci sorununu çözmek) uygulamasını gözönüne almayı ve bu şekilde komşu Arap halklarıyla uzlaşmaya varmayı da sürekli olarak reddetmektedir. Bunun yerine, başbakanın, savunma bakanının ve diğer İsrail bakanlarının, **Altı Gün Savaşı**'nda kazanılan yerlerin korunacağını bildirmedikleri bir tek gün geçmiyor. Hatta Moşe Dayan, yeni bir savaşı işgal edilmiş bölgelerden çekilmeye tercih ettiğini itiraf etmektedir. (4) İşgal edilmiş Arap bölgeleri sistematik olarak iskân ediliyor ve Moşe Dayan, «içinde bir yerleşme merkezi kurduğumuz bir yeri asla terketmeyiz,» (5) diyordu. İsrail her yerde savunma köyleri, kibbutzim ve yerleşme yerleri kurduğu için, günün birinde İsrail'in hangi Arap bölgelerini boşaltabileceği sorusunun cevabı artık çoktan verilmiş oluyor.

Ne uluslararası arabuluculuk ne de Arapların uzlaşma teklifleri, şimdiye kadar İsrail'in uzlaşmasız politikasını değiştirmesini sağlayamadı. Bu arada Tel Aviv, özellikle Mısır'ın son aylardaki **pasifist** çağrılarının **1948'den beri hiçbir Arap devletinin teklif etmeye cesaret etmediği** önerileri içerdiğini de görmezlikten geliyor. BAC, 1971 Ocak'ında İsrail'e bir saldırmazlık paktı **(non-belligerencyloffer)** (6) önermiş; İsrail'in reddettiği Jarring önerilerini kabul

etmiş (7) ve Tel Aviv'in bağımsızlığını tanımayı (8) teklif etmişti. Şüphesiz, her durumda öne sürdüğü şart, uluslararası planda da istendiği gibi, B.M.'in 1967 tarih, S/247 sayılı kararının (işgal edilmiş bölgelerden çekilmek, mülteci sorununun adil bir çözümü) uygulanmasıydı. Mısır'ın 1948'den beri hiç bir zaman bu kadar açık olmayan uzlaşmaya hazır oluşu karşısında, Moşe Dayan sadece, «Arap barış tekliflerinin, gerçek bir barışı değil, İsrail'in tasfiyesini istediğini,» söylüyordu. İsrail savunma bakanı aynı zamanda, «işgal edilmiş bölgelere tamamen el konulmasını»da istiyordu. (9)

Böylece, İsrail 1967'den beri, Arap halklarıyla İsrail Ulusu arasında bir barışın sağlanması için kendi planını da getirmeksizin, bütün ulusal ve uluslararası barış düzenlemelerini reddetti İsrail'in tanınmasını, bağımsızlığını ve barışı garanti eden B.M.'in 1967 tarihli kararı için Arap devletlerinin açık **evet'i** bile, Tel Aviv'de olumlu bir yankıyla karşılanmadı. Bölgesel bir büyümenin değil, sadece güvenlilk ve barışın söz konusu olduğunu **-Altı Gün Savaşı** sırasında da- tekrar tekrar belirten İsrail'in politikası, kendisine istediği şeyleri teklif eden planları tartışmaya bile istekli olmadığından inanılır değildir. Bunun yerine, İsrail'de «ilhakçı unsurlar önemli miktarda toprak ele geçirdiler. Ne hükümetin çoğunluğunu ne de kamuoyunu temsil etmemelerine rağmen bir İsrail barış planı hazırlamaya ve İsrail politikasının hedeflerine tek taraflı kesin bir sonuç getirmeye yetenekli olmayan bir hükümetin devamını sağlamak için yeterince kuvvetlidirler. (...) İsrail, barış ve topraklar arasında seçim yapmak zorundadır; ikisine birden sahip olamaz.» (10) Fakat, Tel Aviv bugün de, ikisini birden ve sık sık sonuncuyu birinciden daha çok istemektedir. Bu yüzden, Arap devletleriyle bir uzlaşma henüz ufukta gözükmüyor.

İsrail Yeni Sol'u **Siah** bir bildirisinde hükümetin politikasını şöyle eleştirmektedir:

«(...) Hükümet, Jarring'in sorularını cevaplandırmayı reddederek, Jarring görüşmelerini baltalamıştır.

Hükümet, 1971 Mart'ından beri Başkan Sedat'ın, İsrail Ordusu, Filistin sınırlarına kadar geri çekildiği takdirde, İsrail Devleti ile bir barış antlaşması imzalama arzusunu, önemsememiştir.

Hükümet, böyle bir kısmî uzlaşmayı, Güvenlik Konseyi'nin 242 no.lu kararını yerine getiren bir uzlaşmanın bir kısmı olarak görmeyi reddederek, kısmî bir uzlaşmanın yapılmasını engellemektedir.

Hükümet, yerleşme yerlerini kurarak ve yerli halka ait toprağa elkoyarak, işgal edilmiş bölgeleri **de facto** ilhak etmeye çalışmaktadır.

Hükümet, son dört buçuk yıl içinde, işgal edilmiş bölgelerdeki Arap Filistin Ulusu'nun, iradesini özgürce ortaya koymasını engellemiştir. Bütün bunlar yeni bir savaşa yolaçacaktır.» (11)

Üç savaş ve buna bağlı olan siyonistlerin en baştan beri benimsedikleri sertlik politikası bile, İsrail'in Ortadoğu'daki güçlüklerini çözemedi Büyük 1967 askerî yenilgisi de, Arap devletlerini, İsrail'in **oldu-bittiler** politikasını yasal olarak tanımaya zorlayamadı. «Önce can sıkıcı bir açıklıkla, savaşın bütün politik önermelerinin yanlış olduğu ortaya çıktı. Bir tek Arap ülkesinde bile iktidar ilişkileri Batının veya İsrail'in yararına olarak değişmedi. (...) Batının kendi mevkilerine saldırısının kurbanı olan rejimler, şimdi iki kat bir zorunlulukla, Batıya karşı uluslararası planda biricik dokunulmaz güç olan Sovyetler Birliği'ne yaklaşıyorlardı. Daha savaşın sona ermesinden bir kaç ay sonra, ABD'nin ve İsrail'in müdahalesine sebep olan aynı durum her yerde devam ediyordu; sa-

dece daha da kuvvetlenmişti. (...) Sık sık olduğu gibi, burada da, ABD'nin,, Üçüncü Dünya'daki rakiplerini ilerde pişman olacağı bir şekilde küçümsediği görülüyordu. Aynı şey, üzücü bir şekilde İsrail'de de dikkati çekiyordu.» (12)

Yeni 1967 sınırları, İsrail için eskisinden daha güvenli değildir. Tersine, askerî kazançların korunması, İsrail'e muazzam paralara, malzemeye insan ve fedakârlığa malolmaktadır. (13) Siyonist genişleme politikası güvenlik değil, artan bir güvensizlik getirmiştir. Barış teklifleri karşısındaki uzlaşmazlık ve B.M. kararlarını uygulamayı sürekli reddediş, ülkeyi, politik olarak da tecrit edilmekle tehdit etmektedir .B.M. kararları ve örgütleri, İsrail'e karşı çıkmakta birleşmektedir. İsrail, B.M.'e üye devletler arasında en çok mahkûm edilen ülkedir. Büyük devletler bile -ABD de dahil-, İsrail'in yumuşamazlığından gitgide daha çok şikâyet etmektedirler. (14)

Filistinlilere karşı İsrail'in şiddet politikası şüphesiz yararlı olmamıştır. Gerçek tam tersidir: Filistin halkının ve militan öncüsünün başkaldırması, 1967'den bu yana Ortadoğu çatışmasını tekrar siyonist iktidar talebi yüzünden Arap Filistinlilerin sömürülmesinden ibaret olan başlangıçtaki soruna geri döndürdü. **Filistinlilerin ulusal hakları tanınmadığı sürece, bugün Ortadoğu'da barış ve adalet dünkünden daha az mümkündür.** Arap devletleri, **Altı Gün Savaşı**'ndan sonra Filistinlilerin savaşıyla daha açık bir dayanışma içine girdiler ve şunları açıkladılar «İsrail, Filistin üstündeki egemenliğini meşru biricik sahibi olan Filistin halkının zararına olarak, Filistin toprağında gelişmiş olan emperyalist bir olgudur. Arapların İsrail'i tanımayı reddedişi, sadece İsrail'in Filistin halkını tanımayı reddetmesine olumsuz bir cevaptır.» (15) Filistin üzerinde siyonistlerin iktidar talebi ve

buna bağlı olarak, sürgündeki Filistin halkının varlığını tanımaya karşı direnme, 1967'den beri İsrail için gitgide daha çok, sürekli güvensizlik ve tehditlerin kaynağı anlamına gelmektedir.

Siyonizm, Ortadoğu'daki Yahudileri tecrit etmiştir. İsrail, **Yahudi Devleti**'ni şimdiki şekliyle reddeden Arap bir çevre içinde, sadece Batının sunî bir adası olarak ayakta durabilir. Aynı şekilde siyonizm, ne Yahudi sorununu, ne de **Yahudi Devleti**'nin Ortadoğu'daki problemini çözebilir. Genişlemeci ilkeleri, güvenlik içinde bir **Yahudi Devleti** için temel şart olan, Araplarla Yahudilerin barış içinde birarada yaşamasını imkânsız kılmaktadır. Siyonizm, yüce hedefi olan Yahudileri kurtarmak yerine, İsraillileri, gittikçe daha çok yıkıcı etkileri olan dar boğazlara sürüklemektedir. İsrail'in Arap komşuları zayıflamıyor, tersine kuvvetleniyorlar. İsrail ne kadar uzlaşmasız ve genişlemeci olarak davranırsa, Araplar, ulusal çıkarlarını korumak için, o kadar açık çabalara girişmek zorunda kalıyorlar; mücadeleleri, tarihsel olarak tamamıyle Üçüncü Dünya'nın sömürgeci boyunduruğundan kurtulma çabalarının içinde yer almaktadır. «Arap halk, dıştan gelen yerleşmeye şiddetle karşı koyarken, bugün genel bir anlayışla karşılanan Rodezya, Güney Afrika ve diğer sömürgelerdeki halklarla aynı nedenlere dayanıyordu.» (16)

Ortadoğu'daki durumu yumuşatmak ve sömürgeci bir devlet olduğu suçlamasından kurtulabilmek için, İsrail, Araplara karşı Avrupaî egemenlik bilincinden vazgeçmeye ve onları kendi Arap tarihlerinin bir parçası olarak görmeye başlamalıdır. Böyle bir tavır, özellikle **Yahudi Devleti**'nin yararına olur: «Araplar sayıca çok oldukları, güç olarak gittikçe kuvvetlendikleri ve diğer taraftan, İsrail Batının (azalan) nüfuzuna ve stratejik himayesine ebediyen bel

bağlayamayacağı için, Kudüs, teklifler yapmak zorundadır. Kendisine düşman ve hızla güçlenen komşular tarafından kuşatılmış olan İsrail eğer çevresine uyarsa, Haçlı Ordularının akibetinden kendini kurtarabilir. Yabancı bir dünyada köprübaşı ve bir işgalci olarak yaşamaya devam etme girişimi, trajik bir yanılgı olarak sona ermelidir (...).» (17)

İsrail'in ilk adımı, Filistin halkının varlığını artık inkâr etmemek olmalıdır. O zaman **Arap Ulusu,** İsrail'i tanıyabilir; zaten Arap devletlerindeki öncüler yıllardan beri bunun savunuculuğunu yapmaktadırlar. Böylelikle, sonunda ciddî görüşmeler için ilk şart, her iki tarafça yerine getirilmiş olur. Vaktiyle Yahudilerin, Arap Filistinlilerin zararına onlara zorla kabul ettirdikleri gibi, bugün İsraillilerin zararına bir **oldu-bitti**'nin onlara kabul ettirilemeyeceği - ilerici Araplar için de - doğaldır. **İsrail bir ulustur ve kendi kaderini tayin hakkına sahiptir.** Filistinlilerin **kendi** kaderini tayin etme hakkı uğruna savaşlarını askerî değil de, politik olarak yürütebilmeleri genellikle İsraillilere bağlıdır. Burada, tarihteki bütün halklardan daha çok acı çekmiş olan Yahudilerden Filistinlilerin acısı için gerçek bir anlayış beklenmektedir. Fakat, böyle bir şey şimdilik imkânsızdır. Henüz siyonist yapısını koruyan İsrail'in, Filistin halkının tanınmasının, **siyonist** politikanın terkedilmesini gerektirebileceğinden korkması haksız değildir.

Şimdi her iki tarafça da, sadece Araplarla Yahudiler arasında dördüncü bir savaşın embriyonlarını içinde taşıyan statükonun devam ettirilmesi denenmektedir. «Zaman, yumuşamaya ve barışçı bir uzlaşma ümitlerine karşı çalışıyor.» (18) Fakat, taktik manevralarla tarih durdurulamaz. Filistin halkı, haklarını - dünya kamuoyunda da - gittikçe daha çok işitilir bir şekilde ortaya koymaktadır. Arap ülkele-

rinde toplumsal çelişkiler gittikçe keskinleşiyor. Kitleler, küçük burjuva egemen tabakanın haksız olarak elde ettiği imtiyazlara karşı ve daha iyi bir hayat için başkaldırıyorlar. Arap ülkelerinin yakın bir gelecekte çok sert sınıf kavgaları tarafından sarsılacağını önceden görmek için kâhin olmak gerekmez. İsrail'de de toplumsal huzursuzluk gelecek yıllarda daha da kuvvetlenecektir. (19) Üstelik İsrail, bazı Arap bölgelerinin ilhakı dolayısıyla iç politikada da, ülkedeki Doğulu Yahudiler tarafından da kuvvetlendirilen **tehlikeli** levantenleşme (Doğu Akdenizlileşme) sürecini hızlandırmakla tehdit eden bir Arap meydan okumasıyla karşı karşıya olduğunun farkındadır. Nihayet, İsrail'in işgal politikasına karşı muhalefet güçlenmektedir; ve - iç politika gibi dış politikada da - Marksist sol artık daha uzun süre sınırlandırılamaz. (20)

Uzun vadede Ortadoğu'nun toplumsal - politik yapısını değiştirecek olan ve emperyalizmin sona ermesine, sosyalizme ve İsrail'in siyonizmden arınmasına yönelmiş bir perspektife yaklaşan sosyal devrimci süreç, artık gündemdedir. (21)

Böylece, daha dar ve daha temelde olan ulusal İsrail - Filistin problematiğinin çözümü de mümkün olabilir; bu çözüm, içinde İsraillilerle Arapların birarada yaşayabilecekleri ilerici bir devletten ibarettir. **«İçinde her türlü etnik ve dinsel aşağılamanın - çoğunlukta olanlar kim olursa olsun - giderilmiş olduğu çift uluslu veya sadece ortak bir devletin kurulması, sürekli bir barışın ve ülkenin gelişmesinin biricik şartı olabilir.** Bu, aynı zamanda İsrail'in Ortadoğu ile bütünleşmesini sağlayacak ve büyük devletlerin müdahalesini önleyebilecek olan biricik yoldur.» (22) Ancak böyle bir devlet, Ortadoğu'da İsraillilerle Arapların birbirini karşılıklı olarak suçladıkları

ulusal baskının her biçimini ortadan kaldırabilirdi. Buna karşılık statüko şunu göstermektedir: **GELECEKTE DE SAVAŞ.** (*)

Dipnotlar :

1 — Aktaran, George Lenczowski, The Middle East in world Affairs, a.g.e., s. 262

2 — Hans Henle, Der neue Nahe Osten, a.g.e., s. 507

3 — Hans Henle, a.g.e., s. 225; Bkz. Maxime Rodinson, İsrael and the Arabs, a.g.e.

4 — **Le Monde,** 19-10 ve 11/12.11.1971

5 — **Ha'aretz,** 19.9.1971; Bkz. **Le Monde,** 24.3.1972; **Neue Zürcher Zeitung,** 26.3.1972

6 — **The Times,** 20.1.1971; Bkz. **Le Monde,** 20-1 ve 21.1.971

7 — **The Times,** 15.2.1971

8 — **The Times,** 17.2.1971; Bkz. **Le Monde Diplomatique,** Temmuz 1971.

9 — **The Guardian,** 20.8.1971; Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e., s. 575 v.d.

10 — Simha Flapan, **Diskussion**'da Für eine israelische Friedensinitiative başlıklı yazı, No. 27, 1969

11 — **Ha'aretz,** 6.12.1971

12 — Hans Henle, a.g.e., s. 249

13 — Lorand Gaspar. Palestine année O., a.g.e., s. 36; **Times,** 22.6.1970; **Le Monde Diplomatique,** Temmuz 1971

14 — Le Monde, 16-3, 21/22-3, 15-9 ve 28.9.1971, 24.3.972, Bkz. Unhappy Isolation, **Middle East International**'da (Londra), Kasım 1971.

15 — İbrahim Al-Abid, Guide de la question palestinienne, Beyrut 1970, s. 206

16 — Kenneth M. Lewan, a.g.e., s. 166

17 — Hans Henle, a.g.e., s. 493

18 — Simha Flapan, a.g.e.

19 — Bkz. Nathan Weinstock, Le Sionisme..., a.g.e.

20 — Bkz. **Der Spiegel,** No. 32, 1970; **Le Monde,** 24.3.1972

(*) Yazarın bu öngörüşü doğru çıkmış ve kitabın basılmasından bir yıl sonra Ortadoğu'da bir dördüncü savaş - Ekim 1973 - olmuştur. -ç.

21 — İsrail'deki sosyalist örgüt **Matzpen**'in açıklaması, Almancaya çevirisi, **Diskussion**'da, No. 27, 1969

22 — M. Machover, Pour un état judéo-arabo, **Le Monde**'da 9.1.1969

SEÇİLMİŞ LİTERATÜR

1 — BELGELER

Foreign Relations of the USA,

Great Britain, Documents on British Foreign Policy,

Hurewitz, J. C., Diplomacy in the Near and Middle East, Princeton 1958,

Government Yearbooks (Israel),

ABD ve İngiltere'deki siyonist federasyonların yıllıkları,

İngiliz Komisyonlarının Filistin üstüne raporları,

Siyonistler Kongrelerinin stenografik protokolları,

Survey of Palestine,

Statistical Abstrackt of Palestine,

BM. Belgeleri (Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi),

UNRWA - belgeleri,

Village Statistics 1945,

İngiliz hükümetinin Filistin Üstüne Beyaz Kitap'ları,

2 — TEMEL LİTERATÜR

Barbour, N. Nisi Dominus, A. Survey of the Palestine Controversy, Londra 1946,

Cohen, A., İsrael and the Arab world, Londra 1970,

Davis, J. H., Israel als Provokation? Olten 1969,

Gabbay, R. E., A political history of the Arab-Jewish conflict, Cenevre 1959,

Gaspar, L., Palestine année O., Paris 1970,

Hadawi, S., Palestine in focus, Beyrut 1969,

Hurewitz, J. C., The Struggle for Palestine, New York 1950,

Jeffries, J. M. N., Palestine, Londra 1939,

John, R., Hadawi, S., The Palestine Diary, Beyrut 1970,

Kirk, G., The Middle East, 1945-1950, Londra 1954,

Léon, A., Judenfrage und Kapitalismus, Münih 1971,

Lewan, K. M., Der Nahostkrieg in der westdeutschen Presse, Köln 1970,

Rodinson, M., Israel and the Arabs, Londra 1969,

Ruppin, A., Soziologie der Juden, Berlin 1930,

Sykes, Ch. Kreuzwege nach Israel, Münih 1967,

Verjat, G., Proche - Orient, Paris 1970,

Weinstock, N., Le Sionisme contre Israel, Paris 1969,

3 — SİYONİZM

Eban, Abba, Dies ist mein Volk, Zürih 1970.

Giniewski, P., Le Sionisme, Brüksel 1969,

Goldmann, N., The Genius of Herzl and Zionism today, Kudüs 1955,

Halperin, S., American Zionism, Ann Arbor. Michigan 1950,

Halperin, B., The idea of the Jewish State, Cambridge, Mass. 1961,

Holdheim, G., Der politische Zionismus, Hannover 1964,

Kohen, I., A short history of Zionism, New York 1951,

Landauer, G., Der Zionismus im Wandel dreier Jahrzehnte, Tel Aviv 1957,

4 — İSRAİL'İN GELİŞMESİ

a — Toplumsal

Bentwich, N., Fulfilment in the Promised Land, Londra 1938,

ESCO - Foundation (Ed.), Palestine, New Haven 1947,

Granott, A., The land system in Palestine, Londra 1952,

Granott, A., Agrarian reform and the record of Israel, Londra 1956,

Himadeh, S., Economic Organization of Palestine, Beyrut 1938

Hyamson, A. M., Palestine under the Mandate, Londra 1956,

INSEE (Ed.), Mémento économique de la Palestine, Paris 1948,

Jeffries, M. N., Palestine - The reality, Londra, New York, Toronto 1939,

Koestler, A., Promise and fulfilment, Londra 1949,

Landshut, S., Die Gemeinschaftssiedlung in Palastina, **Kritik der Soziologie und andere Schriften zur Politik**'de, Neuwied - Berlin 1969,

Nathan, R., Gess, O., Craemer, D., Palestine, Washington 1946

Revusky, A., Les juifs en Palestine, Paris 1936

b — Politik

Begin, M., The Revolt, New York 1951,

Ben Gurion, D., Rebirth and destiny of Israel, New York 1954

Eytan, W., The First Ten Years, Londra 1958,

Fein, L. J., Politics in Israel, Boston/Toronto 1967,

Kimche, J. ve D., The secret roads, Londra 1954,

Lorh, N., The edge of the sword, New York 1961,

Taylor, A. R., Prelude to Israel, New York 1959,

Weizmann, Ch., Trial and Error, New York 1948,

5 — ASKERÎ ÇATIŞMALAR

Abosch, H., Der israelisch - arabische Konflikt, Darmstadt 1969,

Besançon, J., Bazak-La guerre d'Israel, Paris 1967,
Bilby, K., New Star in the Near East, New York 1950,
Bradford, W. J., Israeli military strategy, Stanford, Mass. 1966
Dodd, P., Barakat, H., River without bridges, Beyrut 1969,
Glubb, J., A soldier with the Arabs, New York 1951,
Rouleau, E., Held, J. - F., Lacouture, J. ve S., Die dritte Schlacht - Israel und die Araber, Frankfurt/Main 1967,
Sayegh, A., La confrontation israélo-arabe, Paris 1969,

6 — İSRAİL

Bentwich, N., Israel, Londra 1952,
Eisenstadt, S. N., Bar Josef, R., Adler, Ch Integration and development in Israel, New York 1970,
Friedman, G., Das Ende des jüdischen Volkes? Hamburg 968
Geries, S., Lobel, E., Die Araber in Israel, Münih 1970,
Halevi, N., Klinov-Malul, R., The economic development of Israel, New York 1960,
Hanegbi, H., Machover, M., Orr, A., The class nature of Israeli society, **The New Left Review**'de (Londra), Şubat 1971,
Jendges, H., Israel, Berlin 1970,
Klatzman, J., Les enseignements del'expérience israélienne, Paris 1963,
Peretz, D., Israel and the Palestine Arabs, Washington D. C. 1958,
Rudy, Z., Soziologie des jüdischen Volkes, Hamburg 1965,
Sontheimer, K., Israel, Münih 1968,
Ullmann, A., Israels weg zum Staat, Münih 1964,
Weingrod, A., Reluctant Pioneers, Ithaca N. Y. 1966,
Williams, R., Der Staat Israel - Frankfurt/Main 1959,

7 — ARAPLAR

Abdel - Malek, A., Agypten: Militargesellschaft, Frankfurt - Main 1971,
Antonious, G., The Arab awakening, Londra 1938,
Be'eri, E., Army officiers in Arab politics and society, Kudüs 1969,
Bonné, A., State and economics in the Middle East, Londra 1960,
Henle, H., Der neue Nahe Osten, Frankfurt/Main 1972,
Hitti, Ph. K., History of the Arabs, Londra 1937,
Hattinger, A., 10 mal Nahost, Münih 1970,
Kanovsky, E., The economic aftermath of the Six Day War, **The Middle East Journal**'da, No. 2 ve 3, 1968,
Kirk, G., The Middle East, Londra 1954,

Kischli, M., Kapitalismus und Linke im Libanon, Frankfurt/Main 1970,

Lakhdar, Une révolution conduite par le petite bougeoisie, **Démocratie Nouvelle**'de, (Paris) Şubat 1968,

Laqueur, W. Z., The Middle East in Transition, Londra 1958,

Nasser, G. A., Egypt's Liberation, Washington 1955,

Ronall, J. O., Industrialization in the Middle East, New York 1960,

Tibi, B., Die arabische Linke, Frankfurt/Main 1969,

Warriner, D., Land reform and development in the Middle East Londra, New York, Karaşi 1962,

Weinstock, N., Le mouvement révolutionnaire arabe, Paris 1970,

8 — FİLİSTİN KURTULUŞ HAREKETLERİ

Chaliand, G., Kann Israel noch besiegt werden? Hamburg 1971,

El Fath, La révolution palestinienne et les juifs, Paris 1970,

Hudson, M., The Palestinian Arab Resistance Movement, **The Middle East Journal**'da, No. 3, 1969,

Kadi, L. S., Basic political documents of the armed Palestinian Movement, Beyrut 1970,

Palestinian National Liberation Movement - Fath (Ed.), Political and armed struggle, Amman/Kahire, tarih yok.

Sharabi, H., Palestinian Guerillas, Beyrut 1970,

Sirhan, B., Palestinian Children, Beyrut 1970,

Tophoven, R. Guerillas in Nahost, Haftalık Gazete **Das Parlament**'in ilâvesi, s. 72, 19.2.1972

9 — SAVAŞ VE BARIŞ

Avneri, U., Israel ohne Zionisten, Gütersloh 1969,

Magnes, Y., Arab - Jewish Unity, Londra 1947,

Sayigh, Y. A., Towards Peace in Palestine, Beyrut 1970.

walter hollstein

FİLİSTİN SORUNU

FİLİSTİN ÇATIŞMASININN SOSYAL TARİHİ

Fiyatı: 40 lira